SUNDSVALLS TIDNING måndag 10 januari 1994

Tynderös historia snart i hamn

□ *Den här bilden från 1915 är i sanning en fotografisk pärla, tagen av en kringresande vykortsfotograf i Skeppsbunden tillhör Tynderös "strömmingsadel". Från vänster Daniel Zätteravist, Erik Rodin,*

VI Ä FRÅN HÄSSJÖ Å TYNNERÖ .....

Efter Anders Bodén, Matfors.

KOMMENTAR.[1] Få visor från Medelpad är väl så känd som denna. Ursprunget till visan är för mig obekant. Kanske kan man våga sig på en gissning: nattfrieriseden var tidigare allmänt utbredd i vårt land. Många av läsarna har kanske själva varit med om att nattfria till sin tillbedda. För att göra ett gott intryck på den flicka hos vilken man hoppades att få tillbringa natten, presenterade man sig ofta på vers. Många dylika ramsor finns bevarade. Kanske kan man här tänka sig att några gossar från Hässjö och Tynderö vill göra någon ung dam sin uppvaktning och därför presenterar sig på detta sätt. Frågan är väl bara om hon nu blir så imponerad.

1) Av Helge Andersson i "Norrland i lågor och andra visor från Medelpad", som år 1973 utgavs av Medelpads Fornminnesförening.

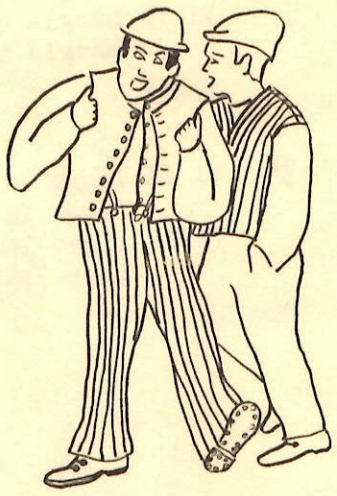

Teckning av
Kerstin Sällvin-Boman

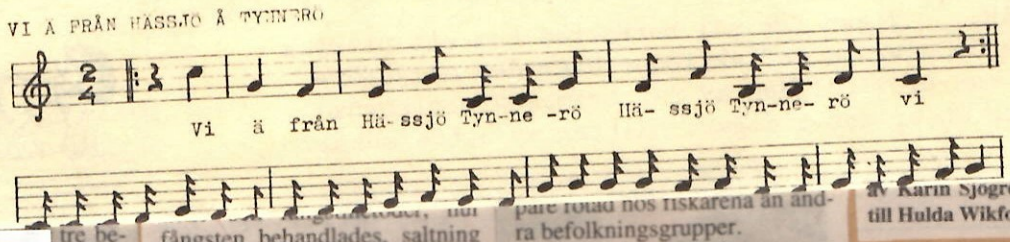

ren 1934 hände det att bröderna Alex och Gusta ick en och annan storfångst. Här skakar man näte ivande natt på havet. Bilden tagen av Hulda Wik

av Karin Sjogren, Tynderö, dotter till Hulda Wikfors.

tre be-

fångsten behandlades, saltning av fisken och fiskarenas övertro och skrockfullhet.

I uppsatsen finns en ordlista med dialektalt uttal, och en mängd teckningar över båtar, redskap och annat som hörde till fisket.

pare road nos fiskarena än andra befolkningsgrupper.

Det hände att en fiskare som var på väg till sjöboden på eftermiddagen för att ro ut och lägga näten för natten, kunde vända tvärt hemåt om han mötte en svart katt längs vägen. Ett annat dåligt omen var att fiskaren upptäckte att han glömt något hemma när han höll på att stuva båten.

Nr 6

6:1

□ *Hulda Wikfors skaffade sig en lådkamera och dokumenterade med den många fiskare i arbete. Hon var gift med fiskaren Gustaf Wikfors, [redacted] till höger. Hans bror Alex i förgrunden till vänster och i bakgrunden deras föräldrar Brita och Lars-Erik. Bilden tagen 1934 på familjens gistbacke, alldeles nedanför kapellet.*

□ *Vid sundet mellan Tynderö och Åstön landades fångsterna, då liksom nu. Där låg också det gamla färjeläget. Här håller bröderna Alfred och Albert Wikfors i båten, på med att göra upp priset med uppköparen Lasse Söderberg en sommarmorgon 1934.*

19-5-94

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTERNORRLANDS LÄN

Tynderö jaktvårdsområde

Länsstyrelsen har genom beslut den 4 maj 1994 upphävt ett beslut från den 1 augusti 1993 av Tynderö jaktvårdsområdes föreningsstämma att förbjuda jakt på råbock före den 1 oktober.

Länsstyrelsens beslut kan överklagas hos Kammarrätten i Sundsvall. Skrivelsen med överklagandet skall skickas eller lämnas till länsstyrelsen, 871 86 Härnösand, och ha kommit in senast den 13 juni 1994. I skrivelsen skall anges vilket beslut som överklagas och den ändring som begärs. Skriv även namn, adress och telefonnummer.

Vanja Aldengård och Martin Hälleberg, Söråker, med sin dotter Emilia, född 28 juni, längd 49 cm, vikt 3380 gram.

Åsa Och Jonas Högstedts barn Kalle och Emil, Tynderö, med deras lillebror Oscar, född den 12 juli, längd: 51 cm, vikt: 3880 gram.

GULDBRÖLLOP ST 23-12-94

Guldbröllop firas på juldagen av makarna Artur och Anna Lisa Melander, född Sundling, Södertälje. Vigseln ägde rum den 25 december 1944 i Tynderö kyrka och vigselförrättare var komminister Per Sundelin. Makarna är bördiga från Tynderö.

Vill Du bli vår diakon?

Hässjö och Tynderö församlingar saknar nu en medarbetare.

Du ska arbeta 50% med barn- och familjeverksamhet och 50% med övrig diakoni- och äldreverksamhet.

Du har föreskriven utbildning för diakonitjänst i Svenska Kyrkan. Tjänsten är en tidsbegränsad visstidsanställning under tiden 1/8 1994–31/8 1995 i avvaktan på eventuell omorganisation och pastoratsreglering.

Upplysningar om tjänsten lämnas genom kyrkoherde Eva Sundelin-Isaksson, tel. 060-415 56, 416 66 eller 010-663 91 93.

Ange löneanspråk i din ansökan som Du skickar till:
Hässjö-Tynderö pastorat
Bäckgatan 1, 860 35 Söråker senast den 6/6 1994.

13-5-94

16-5-94

Ökenvandring på schemat

HÄRNÖSAND (TT)

Ökenvandringar kommer att skapa klokare informatörer.

Det är ansvariga vid Härnösands Folkhögskola övertygade om och har därför skrivet in ökenvandring i kursplanen för elever på den ettåriga informationslinjen.

– Instinkten är oerhört viktig i kunskaps- och informationssökandet, säger Kristian Holmgren på Härnösands Folkhögskola. Förmågan att stänga av omvärlden och lyssna på sitt eget inre skapar omdömesgilla informatörer.

Kombination

– Högteknologin måste kombineras med filosofisk tänkande för att klara kraven från informationssamhället, hävdar Kristian Holmgren.

Folkhögskolan har utbytesverksamhet med skolor i Jerusalem och just detta förhållande har skapat möjligheten att sätta upp ökenvandringar på skolschemat.

Tina Nordlöf och Torbjörn Sjögren, Fagervik, med Victor och hans lilla syster Hedda Julia Linea, född den 13 aug, längd: 50 cm, vikt: 3250 gram.

Kent Andersson och Ewa Degermo Söråker med sonen Tobias född 1 juli längd: 53 cm vikt: 4180gram.

Du som vill bo i Tynderö 11/5-94

i fräsch 1-plansvilla med vidbyggt varmgarage och till rimlig boendekostnad, ring Elisabeth tel. 060-421 26 e. kl. 18.

TYNDERÖ IK
håller
ÅRSMÖTE
torsdag 26/5 kl. 19.00
i Tynderö bygdegård
Styrelsen

Tynderö

Myckeläng 4:21. Säljare: Karl Erik Arne och Asta Maria Margareta Eleonora Nyberg. Köpare: Gustav och Inez Degerman.

Pris: 210.000 kr. Tax. v.: 163.000 kr. 11-5-94

13/3 **TYNDERÖ** -95

Rymlig 2-plansvilla inr. 6 rum o. kök med lantligt läge. Stor uthusbyggnad-ladugård som inr. en lägenhet om 3 rum o. kök. Förråd. f.d. ladugård samt garage.

ÅSTÖN - JAKTRÄTT

Sjöbod, skogsskifte, bagarstuga samt välskött huvudbyggnad. Ring!

6:2

GAMMAL ÄR ÄLDST – OCH BÄST. *Gun Dahlrot-Ängebrink van sin klass, Damer motion 10 km och Arild Wiklander kom femma i sin klass, Herrar motion 10 km när Njurunda Runt avgjordes på skidor i går. Ännu bättre gick det för Arild 1956 när han slog självaste Sixten Jernberg i Vasaloppet.* Foto: H-G ENGSTRÖM

Arild slog Sixten Jernberg

1956 kom han tvåa i Vasaloppet.

Slog den dåvarande skidkungen Sixten Jernberg.

I går, 40 år senare, slutade Arild Wiklander på en femteplats i Njurunda Runts motionslopp över 10 km.

– Jag är nöjd, men nu åker jag bara för att det är roligt, säger 69-åringen Arild Wiklander.

Arild var på sin tid en duktig skidlöpare. En av distriktets främsta. I lokaltidningarna stod det att läsa om hans framfart.

Och meriter fick han. Så det förslår.

Var uttagen till landslaget både under Svenska skidspelen och Lahtis 1956. Men i Lahtis deltog han emellertid aldrig. Arild valde i stället att ställa upp i Vasaloppet.

Något som han knappast ångrar.

För i Vasaloppet besegrade han självaste Sixten Jernberg – och en formstark sådan.

Sixten Jernberg hade under detta år stora framgångar. Under OS i Cortina tog Sixten silver på både 15 och 30 kilometer för att avsluta med ett guld på femmilen.

Slog Sixten Jernberg

– Jag kom tvåa efter Sigvard Jonsson. Däremot slog jag Sixten som slutade på en tredje plats. Något som givetvis kändes extra skönt. Han vann ju OS-guld på femmilen detta år, berättar Arild.

Arild har kört flera Vasalopp. Men 1975 gjorde han sin sista start.

– Som 50-åring körde jag för sista gången. Då åkte jag faktiskt fortare än det år jag slog Sixten Jernberg. Där ser man vad materialet betyder.

Även i går stakade Arild på i högt tempo. I sin klass, herrar motion 10 kilometer, slutade han på en femte plats av totalt 31 startande.

Inte illa för en 69-åring.

– Det var roligt att åka i dag (läs i går reds. anm). Många glada människor var ute, sen var det vackert väder och fina spår, säger Arild.

Visst, förhållanderna kunde inte vara mycket bättre. Den bitande kylan som hotade under morgonen hade framåt lunchtid sjunkit till beghaglig temperatur.

Första gången på fem år

Njurunda Runt kunde köras för första gången på fem år.

– Ja, tänk om vi hade fått ställa in på grund av kylan nu när vi för första gången hade rikligt med snö, säger George Nyström i arrangerande Njurunda Skidklubb.

Kallgraderna på morgonen skrämde dock några av de anmälda skidlöparna.

– Vi hade räknat med att få 150 startande nu blev det runt 100. Framförallt fick vi ett stort manfall bland elitåkarna. Men av de som har startat är det ingen som har mått dåligt eller klagat, ler George.

Tvärtom. De tävlande formligen öste lovord över arrangörerna.

– Arrangörerna har gjort ett bra jobb. Spåren kan inte ha varit bättre, berömer Stefan Billström, trea i sin klass herrar 40 över 30 kilometer.

– Perfekt stavfäste. Förhållandena var perfekta, fyller kamraten Tommy Nordvall i. Tvåa i samma klass.

Njurunda Runt, ett lyckat skidlopp. För arrangörerna.

Och för Arild Wiklander.

Fredrik Lindahl

6:3

16-2-94 ST

Tynderö

Lodjuren jagar bort rådjuren

TIMRÅ (ST)

Rådjuren har försvunnit från Åstön och Tynderö. En orsak är den hårda vintern med mycket snö, men den kanske avgörande faktorn är den lodjursstam som etablerat sig i området.

Kadavren efter flera rivna djur har påträffats och spåren av lodjur syns lite varstans i terrängen.

Ove Svedin känner terrängen på skjutfältet som sin egen ficka, han har nyligen pensionerats från sin tjänst som skjutfältsofficer. Eftersom han är jägare och naturmänniska har han god kontroll på viltet.

□ 600 kilo potatis

– Jag har alltid haft rådjur på min gårdsplan, särskilt vintertid, då jag utfordrat dom. I fjol fick dom exempelvis 600 kilo potatis. Men i år finns det inga djur kvar. Däremot har jag sett flera lodjur, bland annat en hona med två ungar och en hane. Spåren korsar vägen alldeles utanför mitt hus, berättar han.

Lite varstans kan han visa på de kraftiga avtrycken efter lodjurens tassar i snön.

– Han pekar på en löpa av färska spår:

– Det är svårt att säga hur många djur som gått här, det kan mycket väl vara fler än ett eftersom dom går i varandras spår, konstaterar han.

□ Skjuta lodjuren

– Vi borde fått tillstånd att skjuta lodjur här ute på dispens, men Naturvårdsverket hävdar att det inte finns tillräckligt många djur här för att stammen ska tåla avskjutning. Jag och många med mig är av en annan uppfattning. Förra vintern såg vi en hona med två små ungar, den här vintern har också en hona med två små ungar setts. Det är troligen olika honor. Alla spår visar också att lodjursstammen är stor och växande. Därför vore det rimligt att tillåta en viss avskjutning, annars får vi det resultat som vi nu ser, varenda rådjur har försvunnit.

TORBJÖRN ELVERHEIM

MARS-94

□ *Ove Svedin, Åstön, konstaterar att alla rådjur försvunnit. Förklaringen hittar han i snön där lodjursspåren är ovanligt många i år.*

Fettisdagen firades i Tynderö

TIMRÅ (ST)

Att samlas i Bygdegården och och äta sig tvärmätt på knaperstekt fläsk och hemkokta bruna bönor, och avsluta kalaset med hemgjorda, nygräddade och välfyllda semlor till kaffet, håller på att bli en tradition i Tynderö.

I går var det dags för andra året och då liksom nu var det Röda korsets Tynderökrets som ordnade kalaset.

Man hade förhandsbokningar på 110 gäster, flera än i fjol och trångt på de uppskottade parkeringsplatserna.

Många kom med bussar, bland annat de äldre från Sörgården och Strandbo som gjort det till en vana att fara ut på den här opretentiösa men gemytliga träffen.

Tolv kvinnor från kretsen svarade för tillagning och servering av läckerheterna. Tolv kilo stekfläsk, tolv kilo bruna bönor och sex kilo falukorv tillagat på traditionellt sätt räcker till ganska många.

Trots det facila priset av 50 kronor blir det en del överskott, berättade Karin Sjögren.

– Vi delar lika mellan kretsen och Bygdegårdsföreningen. Dom måste ju få lite hyra för lokalerna. De pengar vi tar hand om sätts in direkt på Röda korsets katastrofkonto.

Kvinnorna i Röda korskretsen lägger ner en hel del jobb på fettisdagslunchen. Som ett inspirerande minne från tidigare år fanns också en utställningsmonter med framlidna, legendariska, kretsordföranden Ingrid Åkerbergs hattar, vid entrén till Bygdegården. Hon var något alldeles extra och var ordförande i 50 års tid, en driftig kvinna för sina egenhändigt kreerade hattar, som det finns ett 100-tal kvar av i olika modeller.

TORBJÖRN ELVERHEIM

□ *Välfyllt som vanligt när Tynderöborna bänkat sig till årets stadigaste lunch.*

Snön krossade Gläntan

16-2-94 ST

TIMRÅ (ST)

Kung Bore krossade en kulturskatt på Tynderö häromdagen.

Den gamla dansbanan vid Gläntan rämnade till en hög osorterade bräder, reglar och masonitskivor när den metertjocka snön på taket virvlade sin sista vals.

Av en på senare år försummad k-märkt kulturskatt, återstår bara de många glada eller bittra minnen som utspelades på det hartsade golvet och i buskarna kring den lilla festplatsen.

1939 flyttades dansbanan till den plats den nu ligger på. Den drevs och ägdes av Tynderö IK som sedan sålde den till en privatperson Lindberg från Stockholm. En dotter till Lindberg tog över, sedan såldes den vidare till en annan privatperson.

Som så många andra dansbanor tynade den bort i skuggan av de neonglimmande Folkets Hus-salarna och danskrogarna i stan.

På senare år har flera Tynderöbor engagerat sig för att åstadkomma en upprustning av Gläntan. Även Hembygdsföreningen har visat intresse. Den k-märktes för ett par år sedan, men någon upprustning har inte kommit till stånd eftersom det inte funnits pengar att tillgå för bevararna.

Tynderö

Åstön 2:109, 2:110, 2:113, 2:114. Säljare: Asta Norberg. Köpare: Bernt Norberg Consulting AB. Pris: 220.000 kr. Tax. v.: 173.000 kr.

Ava 1:13. Säljare: John Erik Bergsten, dödsbo. Köparre Gunnar och Inger Bergsten, Gudrun Byström. Arv. Tax. v.: 180.000 kr.

Våle 1:21. Säljare: Maj Ester Håkansson. Köpare: Håkan och Gunilla Qvarnström. Gåva. Tax. v.: 129.000 kr. Tor.-94

□ Över 50 år

Albatrosser kan nå hög ålder. Uppgifter finns om dem som blivit över 50 år. De blir sent könsmogna, mellan sex och tio år, och lägger bara ett ägg. Vandringsalbatrossen häckar i elva månader, därför nöjer den sig med en unge vartannat år.

Även häckande albatrosser kan företa långa expeditioner, föräldrapar har iakttagits mer än 320 mil från boplatsen i jakten på mat. Födan kan lagras länge eftersom den förvandlas till en oljelik substans som vid återkomsten stöts upp till den väntande ungen.

Främst lever albatrossen på bläckfisk men också på as, fiskrens och annat som slängs överbord från fartyg. Det är ett skäl till att de gärna följer fartyg, en oceanernas motsvarighet till Vaxholmsbåtarnas mer beskedliga fiskmåsar.

□ *Havets nomader har albatrosserna kallats. De kan glidflyga över vattnet i timmar utan ett vingslag. Vandringsalbatrossen kan mäta 3,5 meter mellan vingspetsarna, ingen annan fågel har ett bredare vingspann.*

FOTO: STEFAN LUNDGREN/NATURBILD

Havets nomader kan glida i timmar

6:5

STOCKHOLM (TT)

Drabbad av albatrossens förbannelse tvingas den osalige sjömannen irra hela sitt liv på haven. På myten om dessa väldiga havsfåglar byggde den brittiske skalden Samuel Coleridge sitt epos The Ancient Mariner.

SUNDSVALLS TIDNING söndag 20 mars 1994

Stort bakslag för laxfisket

1993 var ett mörkt och tungt år för Västernorrlands yrkesfiskare.

Vårens skyddsperiod för lax innebar inkomstbortfall på 30–35 procent för alla laxfiskare efter hela kusten. Sälskadorna på redskapen blev större än året innan.

□ *Erik Nordin, fiskarbas.*

Fiskarna tror inte på ett bättre år 1994.

– Fortsätter Fiskeriverket med sina begränsningar kommer det att slå ihjäl Norrlandsfisket, säger Erik Nordin, ordförande i Västernorrlands fiskareförbund.

□ *Sälen fortsätter att göra skador på redskapen för Västernorrlands yrkesfiskare.*

□ Sammanslagningen

Fredagen den 25 mars hålls det första årsmötet för Västernorrlands fiskareförbund som bildades förra året när Medelpads kustfiskareförbund och Ångermanlands kustfiskareförbund slogs samman.

– Sammanslagningen var nödvändig. Vi är ett så litet förbund och vi arbetar mot samma länsförvaltning, säger Nordin.

Verksamhetsberättelsen talar om ett år som innebar fortsatta försämringar för yrkeskåren som i Medelpad i dag endast består av 16 aktiva. Ångermanlandsfiskarna är ungefär lika många.

□ Njurunda drabbas

– I dag kan man säga att Fiskeriverket och sälen är största fienden i alla fall mot fisket efter Norrlandskusten, säger ordförande Nordin.

Västernorrlands fiskareförbund viktigaste uppgift måste enligt Nordin under 1994 bli att trycka på sina riksorganisationer för att de hårdare ska kämpa mot fredningsbestämmelserna.

Men även i fiskarsammanhang är Norrlandsfiskarna en liten grupp - i jämförelse med fiskarna efter väst- och sydkusten.

1993 fick inga laxfällor sättas ut före i Västernorrland före den 15 juni.

– Vi gjorde beräkningar som visar att fiskarna förlorade 30–35 procent av sin årsinkomst på det, säger Erik Nordin. I år fritas visserligen områdena vid Indalsälven och Ångermanälven, men efter Njurundalandet får de 1994 inte sätta några fällor före den 25 juni och vi har ett tiotal fiskare där.

350.000–400.000 kommer Njurundafiskarna att förlora i år, enligt förbundets begränsningar.

– Det blir ett större avbräck för dom i år, eftersom stoppet är förlängt med tio dagar, säger fiskarbasen Erik Nordin.

Fisket med drivgarn och linor har också förbjudits.

– Det var en del som gick över till sådant fiske för att komma undan sälskadorna, säger Nordin, men den möjligheten har ju också stängts nu.

□ Mera säl

Sälskadorna i Västernorrland har ökat under 1993. De sälskaderapporter som nu lämnats till fiskerikonsulent Hans Norberg innehåller krav på större ersättningar än 1992.

Även vad gäller kampen mot sälskadorna är Nordin orolig inför framtiden efter det sälsymposium som hölls i Härnösand för några veckor sedan.

– Därifrån fick man inga klara besked om vad vi kommer att kunna få i framtiden, säger han.

Situationen är också osäker för strömmingsfiskarna. På grund av EES-avtalet försvann prisstödet på strömmingen vid årskiftet. Än så länge är det inte klart om det förlorade stödet kommer att ersättas med andra bidrag.

JOAKIM WESTLUND

Besvär mot husvagnsparkering

TYNDERÖ

Tre fastighetsägare vid Holmö i Tynderö har överklagat ett bygglov till regeringen.

Det handlar om en husvagnsparkering med tio platser och en kaffestuga, som markägaren vill uppföra på platsen.

Tre av de fyra klagande är sommargäster, som anser att bygglovet innebär ett intrång i miljön.

Byggnadsnämnden i Timrå, som synat platsen, har inte haft några invändningar. Man har lämnat ett positivt förhandsbesked för två år sedan.

Ärende överklagades till länsstyrelsen som inte fann anledning att ändra på bygglovsbeslutet.

Nu går därför de klagande vidare till regeringen.

– Vi anser det vara i högsta grad olämpligt att uppföra en kaffestuga och anlägga en uppställningsplats för husvagnar i detta ur miljösynpunkt så känsliga område, skriver de klagande bland annat.

Miljöstörande

– I dessa dagar när alla - inte minst regeringens ledamöter - så vältaligt framhåller miljöns betydelse i alla sammanhang är det för oss obegripligt att myndigheter kan tillåta att miljöstörande anläggningar får uppföras i känsliga naturområden.

I området finns sedan tidigare några sommarstugor och båthus. Ingen av de närmast boende har haft några invändningar.

Hur länge regeringens behöver för ett slutligt beslut beror på vilken bedömning man gör med utgångspunkt från de tidigare besluten.

– Ibland går det väldigt fort, ibland tar det upp till ett år, säger Hans Bergström vid länsstyrelsens juridiska sektion.

Staten vann rond ett i ö-striden

Staten tog hem första ronden i striden om äganderätten till de två små öarna Rödskär och Skallanskär i Klingerfjärden söder om Åstön.

Fastighetsdomstolen vid Härnösands tingsrätt delade den uppfattning som Fastighetsbildningsmyndigheten kom fram till 1991, att de två öarna är belägna utomskärs och aldrig ägts av byborna på Åstön, trots att de bedrivit sitt fiske där sedan århundraden.

KARTA: LARSERIK BJÖRLING

Rätten var dock inte enig. De två nämndemännen var skiljaktiga och ansåg att öarna ligger inomskärs och att de därför ska anses tillhöra strandfastigheterna.

Vid fastighetsbildningen 1991 var parterna oense. Delägarna i Åstöns skifteslag överklagade därför förrättningen till Fastighetsdomstolen.

Fredagens dom kommer med största sannolikhet att överklagas, eftersom den inte kan anses som särskilt stark. Det handlar bland annat om värdering av styrkan hos många äldre dokument som ger möjlighet till olika tolkningar.

Äganderätten till öarna har aldrig slagits fast på ett otvetydigt sätt förrän nu.

– Det finns flera intressanta prncipfrågor som borde tas upp i högre instans, säger Åstöbornas ombud Leif Andersson, förbundsjurist hos LRF i Östersund.

– För det första anser jag inte att frågan om öarna ligger inomskärs eller utomskärs behandlats särskilt ingående.

– Frågan om hur man ska värdera olika typer av handlingar, är också viktig.

– Rent allmänt kan man också ställa frågan varför staten först nu gjort anspråk på öarna. I ett yttrande från Kammarkollegiet i juli 1976, som då företrädde staten i sådana här frågor, säger man att Skallanskäret med tillhörande vatten är att anse som enskilt, påpekar Leif Andersson.

Det finns hovrättsdomar från andra delar av landet som kan få principiellt intresse om den nu aktuella domen förs vidare. Bland annat ett par domar från Bråviken, där gränsen inomskärs/utomskärs dras längst ut i mynningen.

– Gör man likadant i Klingerfjärden så hamnar öarna med god marginal inomskärs och ska då räknas som enskilda.

Gamla akter

Fisket kring Åstön har anor sedan 1500-talet. Den första handling som närmare tar upp detta fiske är en undersökning från 1740. I den står bland annat att "Kunnande man ej annorledes anse dessa skären för Krono, ifall byamännen ej annant bewisa gitta".

Men sedan tillägger man i protokollet att saken inte är helt klar utan bör avgöras av högre instanser.

I en hovrättsdom från maj 1854 får Åstö och Åkerö byamän rätt gentemot kronan i ett skattemål, som avsåg rätten till fisket kring Åstholmen. Domstolen fann att dessa fisken låg inomskärs och tillhörde byarna.

Parterna har i den nu aktuella processen gjort gällande att 1854 års dom avsåg allt fiske och således även det som bedrevs vid Skallanskär och Rödskär.

Slutligen har man åberopat en sockenkarta från 1856 över Ljustorps pastorat. Där finns öarna med och ingår i arealerna för Åstön och Åkerö byar.

I en avvittringsundersökning 1859 sägs bland annat att "efter hvad sålunda upplyst blifvit, Tynderö socken är att såsom afvittrad betraktad, ty finner konungens befallningshavande själigt förklara, att någon vidare afvittringsåtgärd med samma socken icke erfordras".

Avvittring innebär en reglering och uppdelning av mark mellan enskilda och staten.

Det som sägs ovan kan alltså tolkas som att staten inte hade några olösta tvister med befolkningen om äganderätten vid detta tillfälle.

Rättens bedömning

Fastighetsdomstolen anser att 1854 års hovrättsdom handlade om fisket vid andra öar utanför Åstön. Den utgör sålunda inget hinder mot prövning av ägandet av Rödskäret och Skallanskär.

Avvittringsbeslutet från landshövdingen 1859, utgör inte heller något hinder eftersom beslutet inte kan jämställas med en dom.

Sedan hänvisar man till lydelsen i fiskeundersökningen från 1740, "att skären torde anses som krono". Fiskeristadgan från 1766 nämner inte heller något om att skären är att betrakta som enskilda. Huvudregeln är att den enskilda äganderätten upphör "vid öppna havsstranden eller där ingen skärgård är".

Rätten finner att skären är belägna vid öppna havsstranden, där det inte finns någon skärgård. Då är de inte att betrakta som enskilt ägda, såvitt ej annat visas.

Någon hävdvunnen rätt till skären föreligger inte heller, menar Fastighetsdomstolen, eftersom skären aldrig varit bebyggda eller nyttjats till annat än fiske.

Visserligen har staten inte hävdat sin rätt, utan låtit fiskarena använda fasta redskap vid skären, men det innebär inte att man inte äger dem, anser domstolen.

TORBJÖRN ELVERHEIM

All ev uppvaktning
på födelsedagen undanbedes.
Gustav Olsson
Tynderö 25-7-94

6:6

-Yrkesfiskare är utrotningshotade

HÄRNÖSAND (VA) – Risken är överhängande att yrkesfisket i Västernorrland helt försvinner.

Det konstaterar länsfiskekonsulent Hans Norberg, chef för länsstyrelsens fiskeenhet i Härnösand.

– Det är inte laxen som är utrotningshotad utan det är med all sannolikhet yrkesfiskarna som kommer att möta detta öde, säger han vidare.

– Nyrekryteringen har helt upphört och medeláldern är hög bland det 30-tal licensierade fiskare som finns kvar i länet, påpekar Norberg.

•Inkomstbortfall

När det gäller problemområdena pekar Norberg på de begränsningar som fiskeriverket infört beträffande lax- och öringsfisket på försommaren. Det har medfört ett inkomstbortfall på 35-40 procent för kustfiskarna.

Torskfisket svarade före 1987-1988 för 50-75 procent av ekonomin i länets fiske. På grund av den utfiskning som då skedde av torskbeståndet har torsken i stort sett försvunnit från länets kust.

•Lågt pris

Ett annat bekymmer är det extremt låga priset på strömming. Det orsakar bådse avsättnings- och överskottsproblem.

Pris- och fraktilläggen på fisk har dessutom upphört på grund av EES-avtalet.

Ett annat problem är den ökande sälstammen som enligt Norberg medför ett ekonomiskt avbräck av stort format.

Länsfiskekonsulenten har inför länsstyrelsens styrelse redogjort för yrkesfiskets situation och framtidsutsikter i Västernorrland.

•Kompletterande inkomstmöjligheter

Hans Norberg påpekar att det är nödvändigt att försöka hitta kompletterande inkomstmöjligheter för det 30-tal yrkesfiskare som finns kvar i länet.

Så här kan det se ut på våren då strömmingen går till längs kusten i enorma mängder.

Som exempel på detta nämner Norberg:

•Tillsyn och service

Tillsyn samt underhåll och service inom naturreservat och anläggningar för turism.

Fiskare från främst norra Sverige kan anställas som besättningsmän på isbrytare. Isbrytningen sammanfaller med den period då fiskarna som regel inte har några inkomster på grund av ishinder

Taxibåtverksamhet är ett naturligt komplement till fisket.

En intensifierad fiskberedningsverksamhet, till exempel surströmmning, böckling, saltströmming med mera kan även ge sysselsättning.

•Värdefull

– Även ur kulturell och turistisk synvinkel är ett fungerande yrkesfiske i kustregionen synnerligen värdefullt, betonar Hans Norberg.

Nu är allt inte helt nattsvart när det gäller yrkesfiskets framtid. Några få ljusglimtar finns trots allt.

Ett exempel på detta är att några fiskare med lämpliga fartyg bygger om dessa så att de både kan användas för både garnfiske och trålfiske efter strömming.

•Nödvändighet

– Detta är en nödvändighet om det överhuvudtaget ska vara möjligt att fiska strömmning på ett lönsamt sätt, påpekar Norberg. Samtidigt undviker man på det sättet sälproblemet.

På den positiva sidan noteras att tillgången på sik ökat de senaste åren och att priserna också klättrat uppåt.

Vidareförädlingen av fisk ökar vilket bidrar till fler arbetstillfällen och ökade inkomster.

UNO GRADIN

– Det är inte laxen utan yrkesfiskarna som är utrotningshotade, säger länsfiskekonsulent Hans Norberg, Härnösand.

Foto: UNO GRADIN

Vill ha stöd till strömmingsfisket

HÄRNÖSAND (VA) Västernorrlands fiskarförbund vill ha ett ekonomiskt stöd från länsstyrelsen för att stödja strömmingsfisket på 300.000-350.000 kronor per år.

I en skrivelse till länsstyrelsen yrkar förbundet på att även länets fiskare får stöd enligt den så kallade "Västerbottens-modellen".

•Fördela pengarna

Pengarna ska enligt förslaget utbetalas till fiskarförbundet som tar på sig att administrera verksamheten och fördela pengarna till medlemmarna i proportion till hur mycket strömming som levereras.

Fiskarförbundet i Västerbotten har fått ett ekonomiskt stöd på 200.000 kronor. Av förbundets cirka 15 licensierade fiskare har 7-8 utnyttjat stödmöjligheten sommartid och 3-5 under vintermånaderna.

Två kronor per kg har utbetalats under perioden 1 maj- 31 oktober och sex kronor per kg under vintermånaderna.

•200 kg per dag

Mängden strömming som ger stöd har begränsats till 200 kg per dag och fiskare under fyra dagar per vecka (måndag-torsdag).

De krav som Västernorrlands fiskarförbund föreslår för att stöd ska kunna utbetalas är:

Att vederbörande är licensierad yrkesfiskare och bosatt i länet.

Att förstahandsmottagaren är belägen i länet

Att fiske är fångad och landad i länet

– Det kan vara en rimlig väg att gå för att få behålla yrkesfisket kvar i länet, konstaterar fiskarförbundets vice ordförande, Björn Stark, Härnösand.

– Vår fiskarkår har börjat investera i skötar och skakmaskiner, fortsätter Björn Stark. Priset till fiskaren på strömming är dock för lågt för att dessa investeringar ska lyckas om fiskaren också ska få en skälig ersättning för sin arbetsinsats.

•Finns inte kvar

– Dessutom har folk köpt torsk under många år, men den finns inte längre kvar i Bottenhavet efter rovfisket 1987-1988. Att få folk att ändra sin fiskkonsumtion tar tid, slutar Stark.

– Vi är i grunden positiva till fiskarförbundets förslag. kommenterar planeringsdirektör P G Hånell vid länsstyrelsen i Härnösand.

– Att betala ut pengar som ett rent prisstöd är dock enligt min bedömning inte någon uthållig politik. I stället kan det vara vettigare att stimulera till en ökad strömmingskonsumtion och därmed ökade avsättningsmöjligheter för yrkesfisket, slutar P G Hånell.

UNO GRADIN

6:7

Strandstaden verklighet i Söråker

SÖRÅKER

Våren 1991 presenterades Strandstaden i Söråker. En stad för 15.000-20.000 invånare. Planerna lades på is. Men nu är det dags igen. Under hela sommaren kommer de nya planerna för Strandstaden att visas på Söråkers Folkets Hus. Denna gång i betydligt nedbantad form och med större hänsyn till den ursprungliga bebyggelsen.

Arkitekt Hans Gillgren, som stod för det ursprungliga förslaget, har också denna gång arbetat fram den fördjupade översiktsplanen för Strandstaden i Söråker.

Men den här gången har Hans Gillgren använt mer ovanliga arbetsmetoder. Han och ungdomspraktikanten Hans-Åke Hallin har använt en stor del av våren till att forska om Söråkers historia. Ett arbete som har givit grunden till de nya planerna för Strandstaden.

I planförslaget påpekar han att detta förslag skiljer från det tidigare bland annat genom större hänsyn till den äldre bebyggelsen för att inte radera ut Söråkers identitet.

Grönskande småstad

– Min idé är att bygga en grönskande tät småstad utan bortglömda ytor. Förebilden är just den äldre svenska småstadsbebyggelsen, säger Hans Gillgren.

Den här gången har Timrå kommun tänkt sig en betydligt mindre Strandstad för 5.000-10.000 personer. I åtgärdsförslaget koncentrerar de sig framför allt på den första etappen, enligt planerna för en tioårsperiod.

För att behålla handlingsfriheten, om Strandstaden skulle behöva expanera ytterligare, reserveras vissa områden i så kallade parkreservat. Dessa områden är i dag inte bebyggda.

– Den enda ändringen i miljön som behöver göras kan bli när centrum i Söråker ska utvecklas. Då kanske rivningen av en bondgård nära Konsum och Ica blir aktuell.

Inget nytt centrum

Också där skiljer sig planen mot den föregående. Det tidigare centrumet är struket. Nu ska istället Söråkers centrum byggas just kring de nuvarande Ica-och Konsumbutikerna.

Landsvägen mot Tynderö blir den gräns som markerar den nya bebyggelsen. Enligt planen sträcker den sig strax bortom reningsverket och ned mot havet. Där lämnas dock cirka 100 meter för rekreationsområde.

Tomterna blir relativt små, på cirka 750 kvadratmeter. Husen ska ligga parallellt efter gatorna för att utnyttja det mesta möjliga av ytan. Indelningen av bebyggelsen följer också den tidigare i ett nästan rutigt mönster.

– Tanken är också att det ska finnas utrymme till privata arbetsplatser nära husen. Utvecklingen i samhället går allt mer mot att människor arbetar hemma, säger Hans Gillgren.

Han har tagit viss lärdom från den plan som presenterades för tre år sedan. Bland annat är trafikknuten borta som tidigare planerades strax före avfarten till stiftsgården.

– Jag insåg att den befintliga bebyggelsen var väl värd att bevara. Den hänger ihop med den del av Söråker där det allra första centrumet fanns kring stiftsgården.

Att alla delar ska hänga ihop är ytterligare ett tema. Helst vill Hans Gillgren se att den naturpark som ska inleda Strandstaden i väster utökas mot Torsbodahållet. Där planeras också den sista delen av Strandstaden.

– Men då är vi redan långt inne på år 2000, påpekar Hans Gillgren.

Närmare nuet är den utställning han presenterar i samband med den fördjupade översiktsplanen. Där kan Söråkers historia från 1850 beskådas dels som kartmaterial men också i detaljerade modeller från dåtid till nutid.

FRANZISKA EGGER-NILSSON

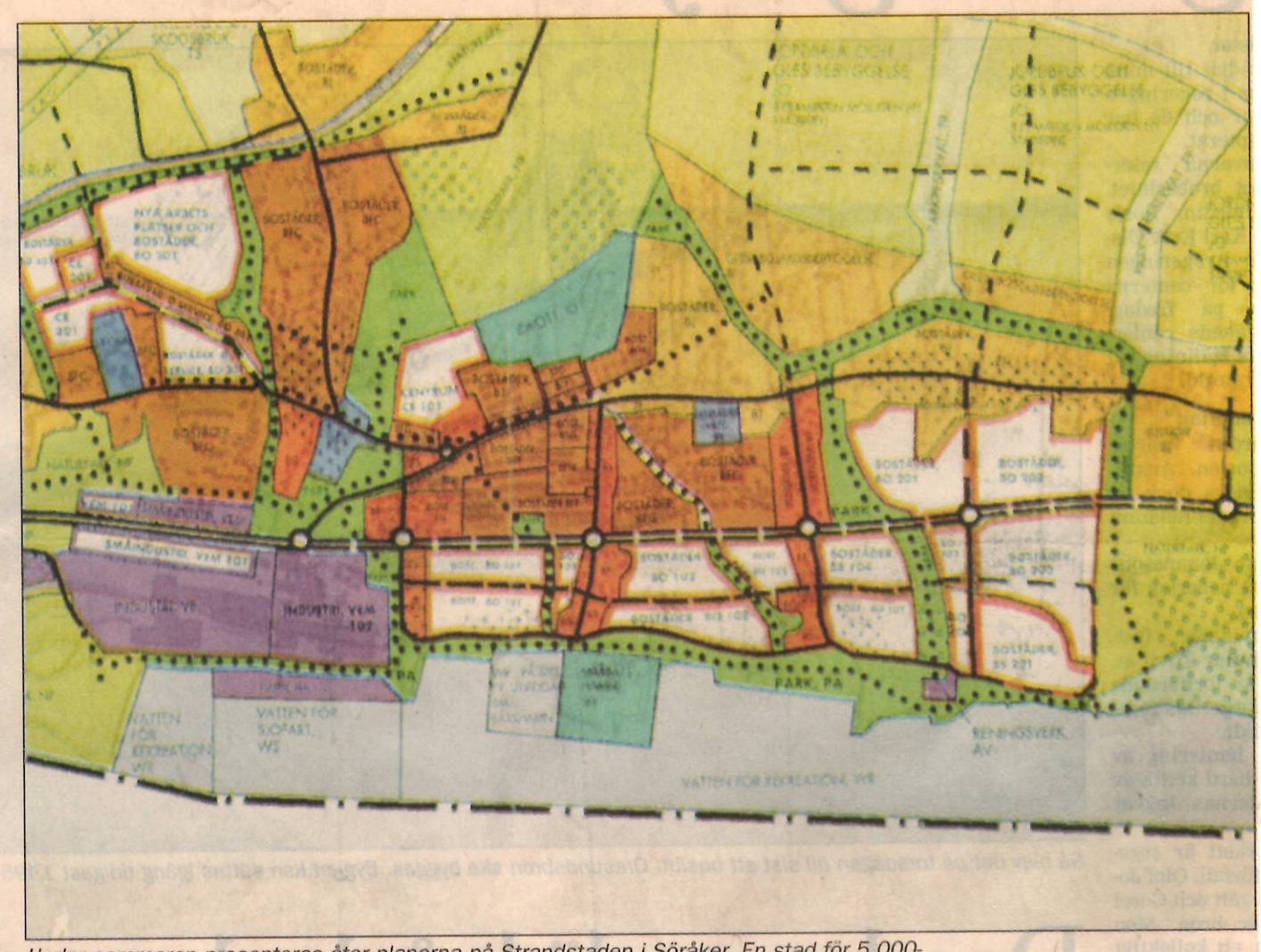

Under sommaren presenteras åter planerna på Strandstaden i Söråker. En stad för 5.000-10.000 personer med den grönskande svenska småstaden som förebild. En stad med skola, små butiker och egna arbetsplatser. 17-6-94 ST

Om begär

Dansen är ett lodrätt uttryck för ett vågrätt begär.

KARL

Lättare vända på Åstön 1-11-94

TIMRÅ

Även en vändplats kan skapa bekymmer i Timrå kommun. Så blev det när Linjebuss begärde att få bygga en vändplats på Åstön utanför Tynderö.

Anledningen var, påpekade Linjebuss, att den tidigare vändplatsen blivit för liten. Särskilt nu när vissa turer under högtrafik går med ledbuss.

Men den berörda markägaren på Åstön sa nej och har ifrågasatt fortsatt nyttjanderätt. Förfrågan gick då till militären, I 21/FO 23, som lovat att släppa ifrån sig 1.000 kvadratmeter mark på Åstön.

12 platser kvar!!

Följ med

Tynderö-kören

till Uppsala

20-21/8

Pris inkl. resa, logi, mat

500:-

Omväxlande program med utflykter och gudstjänster.

Reseledare: Eva S Isaksson och Seth Hägglöf

Chaufför: Lennart Isaksson

Anmäl dig snarast

tel. 408 20

under kontorstid

Det var inte bättre för 99 år sedan

I morgon blir det födelsedagskalas på servicehuset Mariedal när Timrå församlings äldsta Ruth Hultin fyller 99 år. Roligast är kanske att hennes två döttrar kommer upp från Stockholm för att fira sin mamma på högtidsdagen.

HAR DEN ÄRAN

Timrås äldsta innevånare, fru Ruth Hultin, fyller 99 år i morgon.

Det var i Tynderö hon såg dagens ljus för första gången, den 14 januari 1896 och flyttade med föräldrarna till "Knubbhuset" i Fagervik, där hon bodde under uppväxtåren.

Som nygift flyttade hon till Järvsö där de två flickorna föddes och sedan vidare till Viskan. Efter en tid bestämde Ruth att hon och flickorna skulle flytta tillbaka till Fagervik igen.

Det var inte lätt att ensam klara av försörjningsbördan med två små flickor – men det gick.

Bostaden bestod av ett litet järnspisrum som också fick bli arbetsrum och Ruth började arbeta som strykerska. Strykbord och strykbrädor låg på bockar som hon fick montera upp och ner åtskilliga gånger för att den lilla familjen också skulle rymmas.

Ruth var en skicklig strykerska som ofta anlitades av ortsborna. Strykjärnen stod för det mesta på uppvärmning på spisen och det var inte några lättstrukna material på den tiden. Skjortkragarna skulle vara välstrukna och glansstärkta.

En ny man kom in i hennes liv och i mitten av 1920-talet gifte hon sig med Frans Hultin från Fagervik och de fick ett långt liv tillsammans innan han avled 1956.

Det var hårda tider för arbetarna och båda engagerade sig politiskt och tog ställning för arbetarklassen inom arbetarrörelsen. Ruth Hultin var också under flera år medlem i Vita Bandet.

I början av 1940-talet började hon arbeta på tvätten i Näsängen, där hon bland annat sysslade med strykningen.

Under Ruths långa liv har utvecklingen och förändringen i samhället varit enorm – inte minst i Fagervik. Skillnaden är himmelsvid från spisrummet i Fagervik till den lilla moderna lägenheten i servicehuset Mariedal i Timrå, där hon numera bor. 13-1-95

Lodjur orsakar problem på Alnö

6/7-94

ALNÖ

Två lamm och flera rådjur har redan blivit rivna – den ökade lodjursstammen på Alnö ställer till problem både för lantbrukare och jägare.

Det är till följd av den kalla vintern som lodjuren ökat i antal på Alnö – de har helt sonika gått över isen från Tynderö ut till Alnö. Åklagare Karl-Ivar Tidén är jägare och har spårat lodjuren:

– Det finns minst fyra-fem lodjur på ön nu – tidigare har det inte funnits någon fast lodjursstam. Rådjuren har haft en fruktansvärd vinter, de har tvingats ut på isarna för att försöka undkomma lodjuren.

Får rivna

Det var lantbrukarna Sture och Yvonne Österlund i Släda på Alnö som fick två lamm rivna kring midsommar. De har haft får i snart tjugo år, men aldrig tidigare råkat ut för detta.

Enligt Karl-Ivar Tidén finns det anledning även för hund- och kattägare att se upp – eftersom lodjuren inte jagas är de inte heller rädda för människor, utan kan komma ända fram till gårdarna.

Fräckisen

Hulda i Vedum hade varit hos doktorn i Falköping. När hon kom hem mötte äkta maken på järnvägsstationen:

– Näe, lella Hulda va sae di um däk?

– Docktarn tökte sänka va höjer.

– Ja sa sejja däk, lella Hulda, att sänka setter inte högre upp på däk på andra käringer!

6:8

BARNTEATER I TIMRÅ

Bytt Bytt kommer alltid igen!

Staffan Björklunds teater

Söndag 26/3 kl 14.00

Tynderö Bygdegård

3–5 år. Fri entré

Arr: Timrå Kultur o Fritid

Tynderö

Åstön 2:9. Säljare: Sigrid Margareta Lindgren. Köpare: Kurt Wedin. Pris: 190.000 kr. Tax. v.: 80.500 kr. 5-4-95

NU HAR DET BLIVIT DRAG I FISKET IGEN!

Nu är det samling på bryggan igen! Fisket är en näring med ny framtidstro. Det köps båtar, redskap och tekniska agremanger som i fornstora dagar. Tillförsikten står som en frisk andedräkt i morgonkylan på Tynderölandet. Det har blivit drag i fisket igen.

Veteranerna trängs i stim med de valkiga skötbärgarhänderna i fickorna och upplever en ny storhetstid. Det doftar inte tjära och färg numera. Plast och nylon har tagit över. Hammarslagen över sundet kommer från nybygget. Tynderöfiskarna har slagit sig i lag och bygger kylhus med ismaskin.

— Det är inte på de stora inkomsterna utan på de små utgifterna vi klarar oss här ute, menar fiskarna.

Gustaf Svedin, 69, hör dåligt men ser bra.

— Titta på fasen vad som satsas. Det är upptagningsrullar och skakmaskiner. Snart kan dom stå i båtarna och gäspa. Det går för runt ändå, menar den pratglada veteranen som håller islossningsdatum för en hel mansålder lagrade sin egen persondator under kepsen.

Gustaf Svedin är inte alldeles helfrälst på nymodigheterna.

— Det blir lättsammare, men dom skakar sönder fisken med maskinerna, säger han med decenniers sakkunskap i röst och ansiktsuttryck.

— Vi slår inte alls sönder fisken, replikerar Stig Olof Boman. Skaken går hydrauliskt och man kan reglera farten efter behovet. Finns det grejor som gör jobbet lättare, då ska man använda tekniken, menar Bomanspojken. Stig Olof var lastbilsåkare i nästan 20 år. Men är man fiskare så är man.

Boman är också etablerad surströmmingsgubbe. Det är även Gunnar Bergsten.

☐ Prima vara

— Vi är småhandlare jämfört med kungen själv — Oscar. Fast numera är det egentligen Jan som är kung här ute, konstaterar Boman/Bergsten, två småhandlare med runt 20.000 burk som årsresultat när surströmmingsnotan skall summeras.

I år vågar både Stig Olof Boman och Gunnar Bergsten redan i islossningstid utlova extra prima produkter i burkarna [illegible] stigen utanför Åstön i augusti.

— Nästan all Tynderöströmming i år har fångats här ute. Det är skillnad det jämfört med långtradarfisken från Sörmland och Östergötland!

☐ AMS-slant

Fiskarfolket i Tynderö har förstått sig på det här med förädlingsgradens relation till intäkterna — för att tala det språk som vanligtvis förekommer i säljbreven från Utvecklingsfonden.

— Det är en fond som uppenbarligen har gott om pengar till trycksaker, menar tynderöborna och lättar på dragkedjan i Helly Hansentröjorna i takt med solvärmens energianhopning mot den buktiga bryggan.

— En AMS-slant till bryggan vore bättre använda pengar än alla konferensinbjudningar, ironiserar hoppfullhetens fiskaregeneration.

Tillvaron i Tynderö är inte bara strömming. Det är torsk och lax också. En tynderöbo med självaktning äter finare frukost än dyrbetalarna med plastkort på guldhotellen. I Tynderö är det skräp till ortsbo utan gravlax och rullströmming i kylskåpet.

☐ Samfällt utrop

Torsken — det är en delikatess! Samfällt utrop från bryggan när samtalet leds in på nutiden. Kusinerna Tommy och Jan Åkerberg med "Dina" struntar i strömmingen. Dom fiskar bara torsk.

— Visst är fångsterna ojämnare och priserna lägre här än i sydligare nejder. Men ändå, Tynderö är Tynderö, säger Tommy Åkerberg. Och han vet vad han talar om — han har minsann fiskat i Simrishamn innan han köpte båt och drog hemåt igen.

Gustaf Svedin, han var med förr han. Då fanns det 32 båtlag i Tynderö. Fiskmånglarna trängdes på bryggan. Sakta men säkert gick fisket som kräftan — bakåt.

Nu är det uppåt igen. Generationsskiftet är snart genomfört. Det är bara Gunnar Bergsten som blivit strömmingsblank i kalufsen med ålderns rätt. Han har ungt folk i båten. Lennart Högstedt är veteranens kompis.

☐ Guldkant

Fiskmånglarna är borta. Nu åker torsken släpvagn till föreningen i Sundsvall eller Härnösand. Strömmingen hamnar i salterierna på hemorten. Laxen — den sätter guldkant på vardagstillvaron. Både för yrkesfolket och för konsumenterna. En och annan ortsbo går omkring med vilda planer på att röka fisken också. På det riktiga gammaldagsviset.

— Kvalitet — det är nog det enda som lönar sig i längden.

Den tanken är ledstjärnan för fiskarfolket i Tynderö och det här med förädling är onekligen en bra idé. Förädlad strömming i salt form är en sak, rökeri en annan och filén en tredje variant.

☐ Två båtplatser

Fiskefolket i Tynderö klappar inga klagomurar, tvärtom. Här prisas den lycksalighetens himmel som medger handel med begagnade båtar.

— Tänk Dej. 137.000 kr för "Anna Lisa" med utrustning. Det är inte mer än lantbrukskonsulenterna räknat ut att det kostar med två båsplatser för kor, säger Stig Olof Boman efter en snabb räkneoperation.

De senaste dagarnas fångst har inte varit av den storlek som översvämmar marknaden. Men goda dagar och dåliga jämnar ut sig i längden. Nu när tilltron på näringen återkommit och de flesta kurvor pekar uppåt. Till och med pensionärerna är nöjda med tillvaron i Tynderö.

Och veteranerna beundrar nybåtarna, bekikar kylhusbygget och konstaterar att torsk och strömming rättar sig efter vattentemperaturen.

Det är en sanning som hållit i alla tider. Men annars är det mycket som är annorlundar. Tänka sig — båtar av plast, skaka fisken ur skötarna med maskin och köpa fisklådorna från fångvården!

GUSTAF ERIKSSON, text

ANKI KARLSSON, foto

Så här ska dom se ut. Gunnar Bergsten (t v) halvveteran i fiskebranschen poserar tillsammans med den nya fiskaregenerationens Lennart Högstedt. Inga små bitar som landas vid Tynderöbryggan.

6:9

Här finns vetandet om strömming, torsk, islossning och laxfällor. Gunnar Bergsten (t v) får inte en chans att säga emot när Gustaf Svedin börjar minnas fornstora dagar. Det var då fiskmånglarna stod lika tätt som strömmingen.

Mot en begynnande gryning. Fallfärdigheten i bakgrundens taklösa båthus tittar dom inte ens åt — Tynderöfiskarna. Ut mot de fria vattnen och en klar aprildag i kustbandet styr Gunnar Bergsten och Lennart Högstedt. Färsk, friskt och frispråkigt. Det är Tynderöfiskarna i sammandrag.

6:10

Dagbladet 9-3-94

Inventering av natur i Tynderö

NILS HÖGSTEDT.

■ Naturinventeringen i Tynderö, som utfördes under 1993, är av intresse för hela bygden.

Detta anser **Nils Högstedt,** ordförande Fiskarmuseet, och **Bengt Nordlöf**, ordförande Tynderö hembygdsförening.

Därför kallar man nu föreningar och enskilda i Tynderö till ett informationsmöte i bygdegården fredagen den 18 mars.

VAD SÄGER DU I DAG DÅ?

Arild Wiklander, Tynderö IK, som berättar att det på söndag är final för årets upplaga av Midälvaskidan:

– På söndag kör vi Fiskarrännet här i Tynderö, och det är sista deltävlingen i Midälvaskidan.

Hur många deltar på söndag?

– Vi har nu 150 deltagare, men i vinter har det blivit många efteranmälningar vid skidtävlingar.

Blir det prisutdelning för Midälvaskidan?

– Ja. Efter Fiskarrännet har vi prisutdelning för Midälvaskidan. Det sker i Söråker, där det är målgång för skidloppet.

Har du kläm på hur många som erövrat Midälvaskidan?

– Nej, inte just nu. Men det är nog 100-talet som får detta trevliga pris.

Apropå Fiskarrännet, hur långt är det loppet?

– Det är två sträckor, 20 kilometer med start i Tynderö, 10 kilometer med start i Svedje.

94-03-17

ARILD WIKLANDER *skidledare i Tynderö.*

Nils är en vinnare i striden om laxen

DAGBLADET *i går.*

BERÖRS INTE AV FÖRBUD. *Nils Högstedt har tur. Hans laxfällor ligger i havet utanför Indalsälven som inte berörs av laxfiskestoppet.*

Foto:THORD ERIKSSON

Nils Högstedt, bonde och deltidsfiskare i Tynderö är vinnare i fiskekriget.

Hans laxfällor ligger i havet utanför Indalsälven som inte längre har något bestånd av vild lax utan bara odlad.

Nils Högstedt får fortsätta fiska lax samtidigt som många tror på en prisuppgång på grund av fiskeförbudet vid de älvar som har vild lax.

– får fiska trots förbud

Bakom förslaget till laxfiskeförbud i vissa områden ligger ambitionen att försöka rädda den vilda laxen.

Fisket viktigt

Ljungan är en älv som har egen-reproducerad vild lax till skillnad från Indalsälven där 100 procent av laxbeståndet består av odlad lax.

Nils Högstedt är deltidsfiskare.

– Laxfisket är en viktig kombination för mig till jord- och skogsbruket, säger han.

Nils Högstedt föder upp svin på sin gård i Tynderö och hans företag är en stor producent av fläskkött.

I Högstedts jordbruksfastighet ingår del i fiskerätten utanför Indalsälven.

– Jag har tre laxfällor igång. I fjol fångade vi totalt 182 laxar i de tre fällorna, berättar Nils Högstedt.

Priserna kan stiga

Genom fångstförbudet ute till havs kommer laxfångsterna att öka vid de platser där fisket blir tillåtet samtidigt som priserna sannolikt stiger.

Men Nils Högstedt tror inte på en prisuppgång.

Norsk lax

– Jag tror inte på en prisuppång till följd av fiskestoppet. I dag är det det stora inflödet av norsk lax som dumpar priserna. Och den importen berörs inte av ett eventuellt svenskt laxfiskestopp, säger Nils Högstedt.

Nils Högstedt är också ordförande i Västernorrlands fiskerättsägareförbund som i motsats till yrkesfiskarna stödjer förslaget till laxfiskeförbud i havet och utanför de älvar som producerar vild lax.

– Vi har alltid förespråkat ett laxfiskeförbud ute i havet om den vilda laxen ska kunna räddas, säger Nils Högstedt och tillägger:

Enbart odlad lax

– Däremot tycker jag att det vore fel med ett förbud i och utanför Ljungan. Jag anser att det i dag inte ens finns en spillra kvar av Ljunganlaxen utan där är också all lax odlad.

Alf-Åke Runering

6:11

Slipad kille skapar jobb i Skäggsta

□ *Maskinen för att slipa längdskidor är nästan alltid igång hos Bengt-Olof Häggström i Skäggsta, Söråker.*

Liksom många andra småföretagare hade Bengt-Olof Häggström i Skäggsta, Söråker, bara sysselsättning under vissa delar av året.

Under vintrarna ger familjens handelsträdgård varken inkomster eller arbete.

Men sedan slutet av februari i år har livet förändrats för Bengt-Olof Häggström.

Maskinen som slipar längdskidor är igång en stor del av dygnets timmar. Den är en av fyra maskiner i Sverige för detta ändamål.

För Bengt-Olof Häggström handlar det om att förena nytta med nöje.

Som gammal skidåkare vet han hur en bra skida ska vara. Dessutom ger den nya sysslan också tidvis arbete till två av familjens tre söner.

Svenska fisklistan

Här är listan över samtliga landskapsfiskar i landet enligt fiskeriverkets beslut:

Skåne – ål, **Blekinge** – torsk, **Halland** – lax, **Småland** – mal, **Öland** – skrubbskädda, **Gotland** – piggvar, **Bohuslän** – makrill, **Västergötland** – lake, **Östergötland** – gädda, **Dalsland** – hornsimpa, **Närke** – benlöja.

Södermanland – braxen, **Värmland** – nors, **Västmanland** – gös, **Uppland** – asp, **Dalarna** – elritsa (kvidd), **Gästrikland** – strömming, **Hälsingland** – id, **Härjedalen** – harr, **Medelpad** – abborre, **Ångermanland** – sik, **Jämtland** – öring, **Lappland** – röding, **Västerbotten** – flodnejonöga, **Norrbotten** – siklöja.

8-4-94

ST 11-4-94

Trädgårdsmästare eller skidslipare?

Bengt-Olof klarar båda jobben

Trädgårdsmästare står det anspråkslöst i telefonkatalogen. Till det borde det tilläggas "skidslipare". För Bengt-Olof Häggström i Skäggsta, Söråker, har startat ytterligare en karriär. Nu som slipare av längdskidor, främst till tävlingsåkare, men också till privatpersoner.

I växthuset på gården sticker små gröna plantor upp ur jorden. Pelargonior, petunior och annat som snart ska ut på friland.

Ute ligger snön meterdjup. Skidsäsongen är långt ifrån över och det är något som Bengt-Olof Häggström känner av.

– Ja, jag har väl slipat en sådär 3 – 400 skidor sen jul. Ibland blir klockan både ett och två på natten innan jag kan stänga av maskinen.

Bengt-Olof Häggström är en av Timrås cirka 700 företagare. Han har tillsammans med hustrun Elsie-Marie drivit trädgårdsmästeri i Skäggsta, Söråker, i tjugo år. Vissa delar av året hjälper också två av de tre sönerna till med företaget.

□ Kompletterande verksamhet

– Trädgårdmästeriet och anläggningsarbetena ger oss arbete halva året. Man måste alltid se sig om efter kompletterande verksamhet, säger Bengt-Olof Häggström.

På krokiga vägar fick han tips om en maskin för slipning av längdskidor. En idé som fick ligga och mogna ett tag innan den kunde ta form. Lokalerna fanns ju redan där så det krävdes inga större investeringar.

– Ändå tänkte jag mig noga för och kollade av intresset på marknaden. Maskinen kostar knappt 200.000 kronor. Då gäller det att satsa rätt.

Själv åkte han skidor aktivt när han var yngre. De tre sönerna har ärvt intresset. En tävlar med draghundar, en annan längdskidåkning och den tredje har nyligen lagt sin aktiva karriär på hyllan.

□ Förena nytta med nöje

– Jag har alltid varit med på träningar och tävlingar. Vallat och fixat servicen. Så mitt intresse för skidor är långt ifrån något nytt. Fördelen med det här jobbet är att jag kan förena nytta med nöje.

Strax före jul kom ett positivt besked med posten. Regionalekonomiska enheten på länsstyrelsen i Västernorrland hade beviljat ett femårigt avskrivningslån på 90.000 kronor.

Under februari månad installerades maskinen. En av fyra i landet som sakta slipar av slitna belag. 0,002 milimeter tas bort vid varje tillfälle. I genomsnitt passerar en skida maskinen cirka femton gånger.

– Så det finns inte mycket att ta av. Belaget är cirka en millimeter tjockt. Men än har jag inte slipat igenom någon skida.

□ Från Småland till Norrbotten

Nackdelen, menar Bengt-Olof Häggström, är att han kom igång väl sent på säsongen. Nu har marknadsföringen fått sköta sig själv. Nöjda kunder berättar för andra och skapar nya kontakter.

– Hit kommer skidor från Småland och upp till Luleå. Mest är det, än så länge, tävlingsåkare som anlitar mina tjänster. Men också privatpersoner börjar inse att det lönar sig att sköta om skidornas belag.Ett par tävlingsskidor kan kosta 2000 – 3.000 kronor. Det finns alltså stora pengar att tjäna både för tävlings- och motionsåkare Men det finns också andra positiva effekter som att välskötta skidor kan ärvas och säljas på second hand.

För Bengt-Olof Häggströms del innebär den nya karriären resor till skidtävlingar över hela Sverige. Det gäller att som småföretagare hela tiden tala om att man finns. Och sen var det ju det där med att förena nytta med nöje samtidigt som numera hela året fylls med sysselsättning för delar av familjen Häggström.

FRANZISKA EGGER-NILSSON

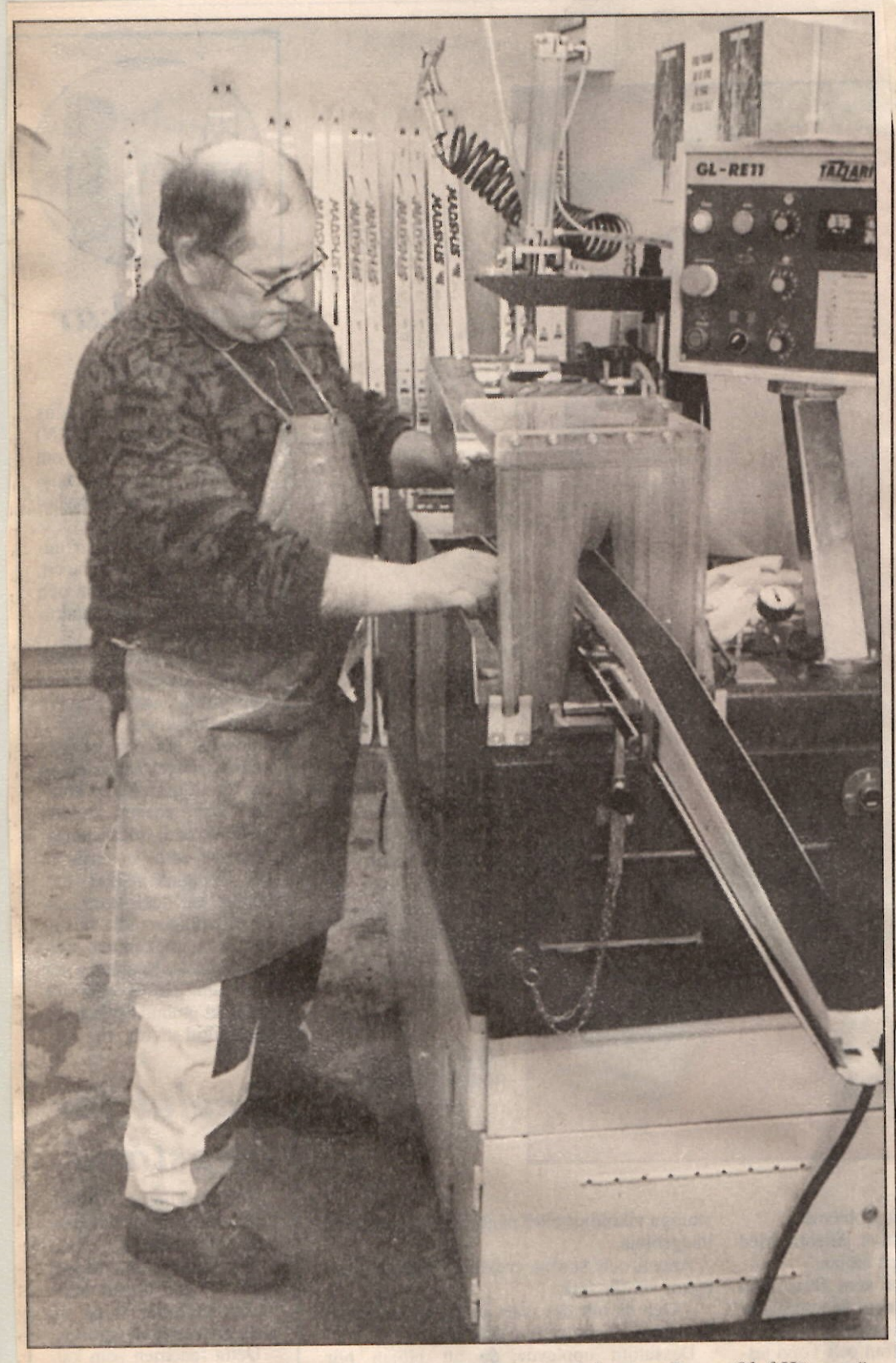

□ *– Jag har väl slipat en sådär 300 – 400 skidor sedan jul, säger Bengt-Olof Häggström, som startat en ny karriär vid sidan av den som trädgårdsmästare.*

□ *– Mitt intresse för skidor är långt ifrån nytt, säger Bengt-Olof Häggström som själv åkte aktivt som ung. Fördelen med det här jobbet är att jag kan förena nytta med nöje.*

6:12

DBL 21-3-94

NAMN: Mira Eriksson
ÅLDER: 40
YRKE: Egen företagare, tusenkonstnär
INKOMST: Tillräckligt
BOR: I villa i Tynderö
FAMILJ: Make, son och hund
AKTUELL SOM: Konsthandlare med ny butik i Sundsvall
INTRESSEN: Resor, att se världen
FAVORITARTISTER: Meryl Streep och Jack Nicholsson
FAVORITMUSIK: Det beror på stämningen
FAVORITBOK: "I namn av dom mina"
ÄTER OFTA: Scampi med kräftstjärtar och vitlök
FAVORITDRYCK: Till vardags kall svensk mjölk, till fest Champagne Jean don Moet
BÄSTA LUNCHSTÄLLE: Asia Food i Timrå
BÄSTA LUNCHMAT: Pasta

***MIRA ERIKSSON** från Tynderö är en livsnjutande tusenkonstnärinna som sprider polsk kultur i Sverige. Mira säljer konsthantverk och vackra ting från Polen och har just öppnat ny butik i Sundsvall.*

Foto: THORD ERIKSSON

– Välsmakande mat är en njutning

Mira Eriksson från Tynderö är en livsnjutare. Mira, vilket är en förkortning av Miroslawa, kommer från Polen men har tagit Tynderö och Medelpad till sitt hjärta.

Mira är en hårt arbetande yrkeskvinna som sysslar med konst, konsthantverk och vackra saker, företrädesvis från Polen. Hon är färgstark och tycker om att utmana. Hon har lärt många svenskar att uppskatta polsk mat och kultur. Just i dagarna har Mira utökat sin verksamhet och öppnat en butik i centrala Sundsvall.

• Vad betyder mat och matkultur för dig Mira?

– Välsmakande mat är en njutning, precis som god konst och kultur. Mat är mycket mer än bara föda.

• Finns det någonting som du inte äter?

– Egentligen inte, jag försöker att inte ha några förutfattade meningar eller fördomar om mat eller någonting annat, jag är alltid nyfiken att prova och att bilda mig egna uppfattningar.

• Tycker du om att laga mat?

– Javisst, men tyvärr hinner jag inte lägga ner så mycket tid på matlagningen nu för tiden. Tidigare gjorde jag ofta polsk eller östeuropeisk mat till goda vänner här i Sverige.

• Har du några specialitéer?

– Ja, det är många spännande rätter. "Bigos", en polsk korvgryta med olika sorters kål och starka kryddor. Polsk ärtsoppa är också bra samt "Bliner", potatisplättar på ryskt vis, med gräddfil och lök.

Måndags-LUNCHEN

■ Stekhuset Hörnan har öppet 11-23, ingen särskild lunchmeny. A lá carte menyn har internationella rätter från 105 kronor och uppåt. Sallad och bröd ingår, dryck tillkommer.

• Hur kom du till Sverige Mira?

– Jag träffade en svensk viking som arbetade i Polen, jag blev förälskad i honom och i maj 1975 flyttade jag till hans hemtrakter i Tynderö.

• Var det inte en svår omställning?

– Jag bestämde mig för att satsa på ett liv i Sverige och satte genast igång med att plugga språk och annat som behövdes. Jag ville kunna svenska och allt om Sverige så fort som möjligt. För övrigt är jag född på svenska flaggans dag.

• Varför blev det konsthantverk?

– Det var för fyra år sedan, jag hjälpte svenska företag att etablera sig i Polen. Jag ville samtidigt få svenskarna att upptäcka all den vackra kultur och konst som finns i Polen. Jag började att importera sådant som jag tycker är vackert.

• Varför ska man köpa konst och pynt från Polen?

– Därför att Polen har högre kvalitet på sakerna än vad svenskar i allmänhet tror. Det är en stil och en typ av konstföremål som inte finns i Sverige.

• Du bär själv silversmycken som är erotisk konst, vill du chockera?

– Ja, varför inte, jag vill visa att jag vågar ha något annat, att jag går mina egna vägar. Jag vill inte vara vanlig och grå utan mår bra av att piffa upp mig. Om någon tar anstöt av att jag har silversmycken med bröst på så är det bara att beklaga.

• Nämn några fler av dina egenskaper?

– Jag har en stark intiution, jag är spontan och snabb och lite smågalen. Jag är en livsnjutare som tar för mig och försöker leva i dag, i nuet. Jag tycker om att visa upp mig, men jag vill inte kalla mig exhibisionist.

• Varför har du öppnat en butik i Sundsvalls stad?

– Det har gått så bra hemma i Tynderö att jag kan satsa mer och utöka, jag har min fasta kundkrets och många bor i Sundsvall och jag märker att intresset för polska saker fortsätter att öka.

Tord Lundgren

• Vilket yrke skulle du ha valt om det inte blivit konsthandel?

– Drömmen vore att bli advokat, jag beundrar Leif Silbersky.

6:13

KAFFE MED DOPP. *Serverade kaffe gjorde Anne-Marie Wikström, Majsan Åsenius, ordföranden Bengt Nordlöf och Ingrid Eriksson.*

Foto: S ANDERS HAMMARBERG

Hembygdens dag i Tynderö

På sommaren blommar verkligen Tynderö upp och befolkningen utökas med alla sommarboende.

Med en räcka av aktiviteter hölls på lördagen Hembygdens dag på hembygdsgården, mitt emot den medeltida kyrkan.

Hembygdsgården i Tynderö är den före detta kyrkskolan som räddats från rivning efter nedläggningen 1963.

– De reparationer som hållit på i två år är nu nästan klara, berättar hembygdsföreningens ordförande Bengt Nordlöf. Vi har arbetat för det mer organiserat sedan 1983, då vi fick en fungerande styrelse.

Samarbetsprojekt

– Det är Ala-arbetare som jobbat och kommunen har stått för materialkostnaderna, säger han.

Hembygdsföreningen har 400 medlemmar, där även många sommargäster är med. Föreningens verksamhet finansieras med medlemsavgifter och mindre kommunala bidrag.

– I år har vi till exempel haft studiecirklar i tunnbrödsbakning, fågelskådning och kulturmiljövård, säger Bengt Nordlöf.

— I den sistnämnda cirkeln gjorde vi en del fynd. Bland annat spårade vi tidigare strandlinjer, vilket är intressant i en kustkommun.

Tunnbröd och ponnyridning

På Hembygdens dag blomstrade både naturen och verksamheten. Det var bara den kvarstående midsommarstången som verkade lite vissen.

Av ätbara ting såldes – förutom kaffe – tunnbröd från pågående bakning i den nyombyggda bagarstugan, rökt sik, getost och annat. Annat som bjöds t ut var konst, glas, hemslöjd.

På loppmarknaden i uthusets dunkel fanns allt möjligt. För barnen var det ordnat med fiskdamm och ponnyridning.

Visade gammalt som nytt

Inne i hembygdsgården vävdes det efter lokala mönster. Här demonstrerades även släktforskning med hjälp av fotograferade kyrkböcker.

Gamla kort och tidningsurklipp från orten ställdes ut liksom gamla klädesplagg.

SOM I GAMLA TIDER. *Tunnbrödsbak i bagarstugan, Anita Eriksson gräddar för fullt.*

Kristian Holmgren sålde sin skrift om Tynderösundet och lokalkändisen Nisse Högstedt kunde avlockas årets Åstökrönika.

För den musikaliska underhållningen svarade Bosse Ahlberg och Margot Eriksson från Sundsvall.

Timråkändisar

Ute och inne syntes kommunkändisar, många från centrala Timrå med sommarhemvist i Tynderö.

Allt som det ska vara på en hembygdsdag.

– Det var vädrets fel att vi inte fick lika många besökare som i fjol. Folk orkar inte, summerade Bengt Nordlöf dagen.

– Men de som var här tycktes uppskatta arrangemangen. Jämfört med midsommar var det mer som en hemvändardag där folk gick och hälsade på varandra.

– En fin grej var att vi fick besök av kommunalrådet Kenneth Westberg. Han var nyfiken på att se vad som gjorts här och gav oss beröm.

Besök av kungen

På söndagen anordnades sommargästernas söndag i kyrkan med kyrkkaffe på hembygdsgården.

Sommaren i Tynderö inleddes med kungaparets besök vid Tynderösundet i början av juni och sedan har det fortsatt.

Bland annat håller Tynderö församling vikkvällar i just olika vikar. Och nu på söndag, den 17 juli, är det dags för Tynderös stora begivenhet – Åstödagen.

S Anders Hammarberg

SNÄLL PÅLLE. *Christina Andersson ser till William Schröder när han klappar fjordhästen Sanja. Helmer Borg håller i tyglarna.*

6:14

SUNDSVALLS TIDNING torsdag 17 mars 1994

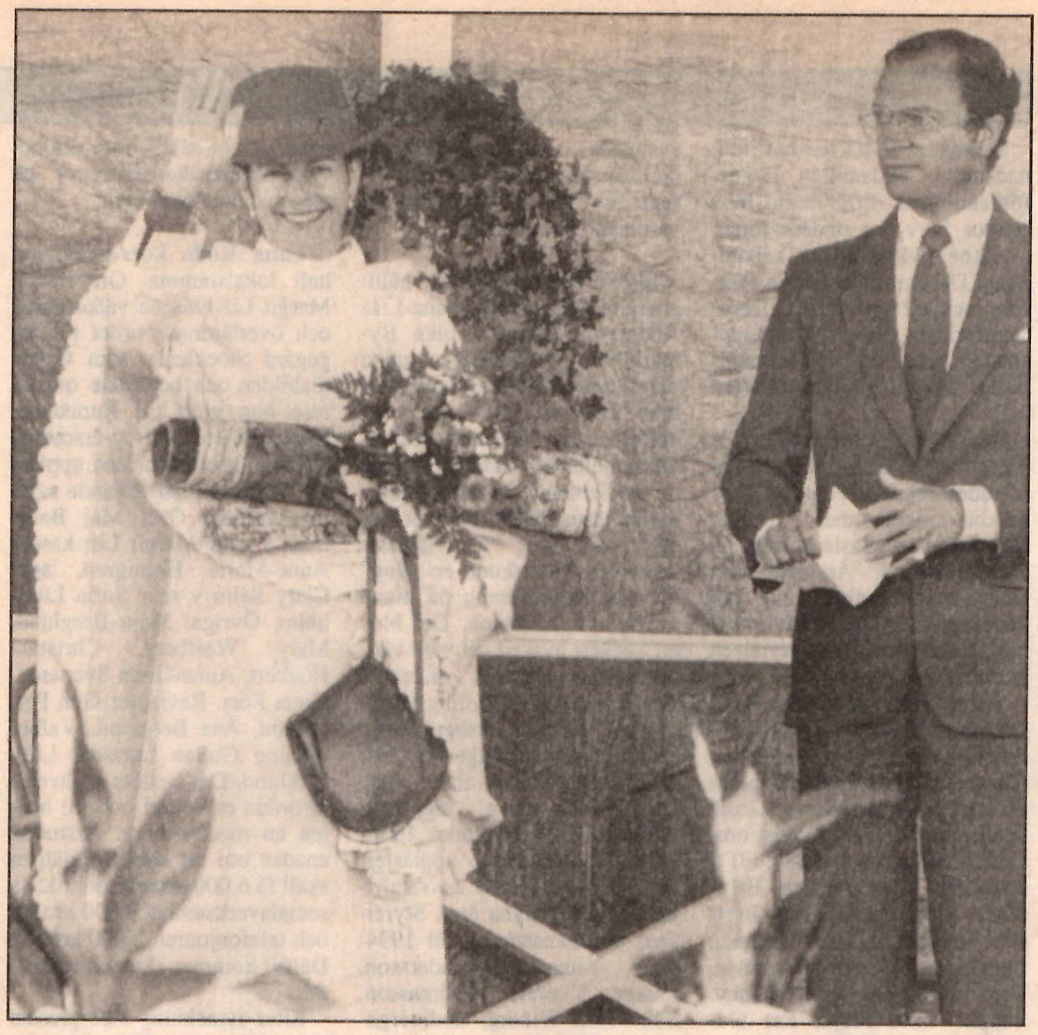

Kungen besöker Tynderö

1894 invigdes Tynderös två kanaler av dåvarande kungen Oscar den II.

I år, 1994, är det dags för stort 100-årsjubileum.

På plats i Tynderö finns kung Carl Gustaf och drottning Silvia.

– Det här slår till och med Leif "Loket" Olsson, jublar Margareta Decker i jubileumskommittén.

Vi förstår glädjen.

Kungaparet på besök i Tynderö, i Medelpad.

– Vi visste att kungen och drottningen besöker Örnsköldsvik, som firar 100 år samma dag. Vi tog chansen och frågade. Landshövdning Ingemar Öhrn hjälpte till och ordnade så att det blev möjligt, berättar Kerstin Sjöström i jubileumskommittén.

Gissa reaktionen...

– Vi jublade så klart. Vi kunde inte ha fått bättre dragningskraft till vårt 100-årsjubilem. Det här slår till och med "Loket", påpekar Margareta Decker från Tynderö.

□ För båttrafik

Kanaljubileum, undrar ni kanske?

Två kanaler finns alltså i Tynderö, den södra och den östra. De här kanalerna kom till långt bak i tiden. Redan 1894 för att vara exakt.

– Kanalerna grävdes ut och muddrades av ortens befolkning så att båtar skulle kunna gå in vid Tynderö, berättar Karin Sjöström, också med i den jubileumskommitté, som även ska ge ut en skrift om kanalerna.

Den 1 augusti 1894 var allt klart.

Klockan 08.45 tuffade båten Tynderö in i kanalen – med självaste kung Oscar den II ombord.

– Fast Oscar steg aldrig av båten. Därför är kungabesöket nu bättre, skrattar Karin Sjöström.

Den första 1 juni är det alltså dags. Två månader hit eller dit spelar ingen roll vid en möjlighet av ett så celebert besök.

Tynderö lever upp vid Holmö Brygga – där det ska anordnas en stor folkfest med kung Carl XVI Gustaf och drottning Silvia som gäster.

– Det blir en picknick på ängen, barnaktiviteter och musik. En stor grej för Tynderö som plats. För hela Timrå kommun, för den delen, myser Margareta Decker.

Och vi håller med. 17/3-94

JOHAN RYLANDER

Kungen och Silvia till Tynderö i sommar

1894 invigdes Tynderös två kanaler av självaste kung Oscar den II.

I år firas alltså 100-årsjubileum.

Firare i år blir inte sämre än när det var dags för invigning.

Kung Carl den XVI Gustaf och drottning Silvia kommer nämligen på besök till Tynderös kanaler.

– Vilken händelse för Tynderö och för Timrå kommun. Det här slår Leif "Loket" Olsson, jublar Margareta Decker i jubileumskommittén.

□ *Silvia och kungen.*

Sidan 13 17-3-94

Ingrid Persson
-40 år-

Fest på Tynderö bygdegård fredagen den 20/1. Vill du vara med ring till Margareta tel. 425 54 sen. 18/1.

13-1-95

Tynderö Bygdegårdsfören: har Julgransplundring söndag 15/1 kl. 14, trolleri, saft, godis.

Tynderö

Bäräng 1:24. Säljare: Gunnar och Inger-Lena Allerth. Köpare: Per Allerth. Gåva. Tax. v.: 141.000 kr.

ST * 1944

Livsmedelskommissionen har medgivit att pressylta och rökt leverkorv får tillverkas och säljas tills vidare samt att kalvrullad, lättrökt julskinka och rökt grishuvud, som tillverkats senast den 15 januari, får säljas hela januari.

JACK

ST *

Nederbörden under februari uppgick sammanlagt (på sju nederbördsdagar) till 19,1 mm mot 16,9 i februari i fjol.

Varmaste dagen i februari i fjol var ett par grader varmare än i år, eller 9,1 grader mot 6,4 grader i år. Sistnämnda temperatur inregistrerades den 24 februari, sedan man två dagar tidigare kunnat notera 6 grader jämt.

Å andra sidan har minimitemperaturen i år varit något litet mildare än februari i fjol. Då var det minus 23 grader, medan nu gångna månadens värsta kyla var 20,5 minusgrader. Dessa uppmättes den 28 och dagen förut inregistrerades minus 20 grader. 2-3-94 För 50 år sen JACK

För 50 år sen 1944

*

Kommunalfullmäktigeinstitutionen fyller i vår 25 år. Det var nämligen i april 1919, som de första kommunalfullmäktigevalen höllos och redan i maj samma år konstituerade sig den nyvalda kommunala representationen.

Kommunalfullmäktige valdes i de allra flesta Medelpadskommunerna – det var visst endast Tynderö som avstod, men även där har fullmäktigeinstitutionen numera övertagit flertalet av den gamla kommunalstämmans uppgifter.

*

SE!

för 50 år se'n
21-3-94

Tynderö har nu fått sin hembygdsförening. Efter målmedvetet arbete kunde på söndagen vid ett välbesökt möte i Tynderö föreningen bildas. Den kommitté på sex personer, som arbetat för föreningens bildande valdes nu i styrelsen. Den består av Emil Holmgren, ordf, Nils Frykholm, Severin Enlund, Sev. Eriksson, Bertil Bergsten och fru Elin Högstedt. Revisorer E. O. Brodin och P Hallström.

*

Kulturhistorisk pärla om Tynderö

Tynderömålet, den speciella dialekt som odlades bland den gamla fiskare- och bondebefolkningen ute på Tynderö och Åstön, blev orsaken till en språkvetenskaplig uppsats i slutet av 50-talet.

Marianne Rydberg hette den unga kvinnan som kartlade språket.

Hennes uppsats har tills nyligen bara funnits i tre handskrivna exemplar, men nu kommer denna lilla kulturhistoriska skimrande pärla att bli allmänt tillgänglig genom ett faksimiltryck.

Det är entusiasterna i Kapellaget och Åstö Museinämnd som ordnat tryckningen.

ST har läst uppsatsen.

10-1-1994

Sidan 6

Tynderö Bygdegårdsförening
kallar till årsmöte torsd. 24/2 kl. 19 i Bygdegården. Ärenden: Antagande av nya stadgar.
Styrelsen
14-2-94

Hej släktingar och vänner!
All ev. uppvaktning på min födelsedag undabedes vänligt men bestämt.
Sven Holmgren
Tynderö
15/2-94

Inte en enda snöslunga kvar

Allt fler gårdsägare övergår från skovel, snölasse eller skyffel till snöslunga i samband skottning av den myckna snön som kommit.

Och nu finns det inte en snöslunga att köpa i Sundsvall. Lagren har tagit slut.

– De 70 snöslungor som vi hade hemma har gått åt, säger Claes-Göran Höijer vid ServiceCentralen i Sundsvall. Efter sex "gröna vintrar" har väl de flesta handlare varit oförberedda liksom kunderna.

– Vi blev tagna på sängen av en sådan här vinter, fortsätter han.

29-1-94

SMHI varnar för nytt snöoväder

SUNDSVALL (TT)

Stora delar av Norrland har extremt mycket snö. Inte sedan mitten av 60-talet har snötäcket varit så djupt.

Mest snö har kusttrakterna mellan Sundsvall och Örnsköldsvik, efter torsdagens snöoväder.

SMHI varnar nu för att nya stora snömängder kan komma in över södra Norrlandskusten på söndag.

Södra Norrlandskusten har mellan 80 och 120 centimeter snö, enligt SMHI. Mest snö har uppmätts i byn Rössjö, sydväst om Örnsköldsvik: 150 centimeter. Det är något under rekordet från 1966.

I norra Norrland finns sedan tidigare rekordstora snödjup. Där har exempelvis Karesuando 93 centimeter, vilket överträffar rekordet från 1965 med en centimeter.

I stora delar av nordligaste Sverige noterades de överlägset största snödjupen i januari 1936, då hade exempelvis Jokkmokk hela 149 centimeter mot nuvarande 94 centimeter.

På söndag kommer sannolikt nya stora snömängder att falla över södra Norrlandskusten, enligt SMHI, som konstaterar att det därför kan vara klokt att skotta taken i tid.

6:15

□ *Stig Karlsson och Torgny Nordin från Timrå naturskyddsförening i samspråk med Britt-Marie Fernqvist från planeringskontoret i Timrå. Här möts delvis två intressen. Den ena parten vill bevara, den andra vill utveckla.*

FOTO: FRANZISKA EGGER-NILSSON

28-1-94 ST

Dokument kan skydda Tynderö

TIMRÅ (ST)

Naturinventeringar och dokumentation om värdefulla miljöer ska inte ligga på dammiga arkiv. Detta är något av utgångspunkten när Timrå kommun nu startar samarbetet med naturskyddsföreningen i Timrå och forskare som under sommaren 1993 gjorde en naturinventering på Tynderö. Värdefull kunskap som kan komma till användning bland annat i samhällsplaneringen.

Ofta utförs undersökningar på olika vetenskapliga nivåer i kommunerna. Undersökningar med värdefull dokumentation som sedan faller i glömska.

Bland annat gjordes en översiktlig naturinventering av Tynderö och Åstön 1979. Denna berörde geologi, flora och fauna.

1987 undersöktes områdets kärlväxtflora i samband med en ängs- och hagmarksinventering.

Och under sommaren 1993 var det dags igen. Tre biologer från Uppsala universitet gav sig ut i markerna på Tynderölandet. Med hjälp av två assistenter från orten.

Undersökningen är nyligen tryckt och finns att få från länsstyrelsen. Titeln är:

Naturinventering i Tynderö, Timrå kommun. Författad av Lotta Sturesson.

□ Värdefulla miljöer

– Det finns en politisk vilja i Timrå kommun att värna om miljön. Men då behövs samarbete med andra, med högskolor och föreningar för att ta del av deras kunskap, menade miljöchef Christer Persson när inventeringen presenterades för politiker, tjänstemän och allmänhet på onsdagen.

Just naturinventeringen på Tynderö är ett bra exempel på sådan kunskap. Här har man sökt efter biologiskt värdefulla miljöer i odlingslandskapet. Till exempel gamla slåttervallar.

Ett annat område som undersöktes var skogen inom Åstöns skjutfält. Dessa studier kommer väl till användning när den nya skogsvårdplanen för området ska utformas. Då kan hänsyn tas bland annat till sumpskogar med flera ovanliga växter.

– Uppgifterna blir till hjälp för kommunal planering och planering av friluftsliv och turism. För styrning av landskapsvårdsmedel och att ger ortsborna bättre kunskap och engagemang, sa kommunekologen Stefan Grundström.

Ett exempel på att det inte bara handlar om vackra ord är Timrå naturskyddförenings insatser under de senaste två åren.

När Strandstaden skulle byggas påbörjades en inventering vid Tynderögränsen i strandskogen. Nu har man nått fram till Sörvik, i närheten av platsen för det före detta Timråkollektivet.

– Bland annat undersöker vi just strandskogen. En ostädad snårig skog av gråal. Ibland lika tät och med lika mycket djur- och växtliv som i en djungel, berättar Torgny Nordin från naturskyddsföreningen.

□ Fredat bälte

I bältet finns en bra livsmiljö både för fåglar, djur och växter. Kanske just för att det än så länge är så pass orört. Med en gynnsamt läge i södersluttning och kalkhaltig jord.

– Många arter är beroende av just den miljön som går över i strandängar. Där finns kragjordstjärnor, svampar som slår ut, som bara finns på några få platser i Sverige. Den liksom den ovanliga mnemosynefjärilen slås ut om miljön försvinner.

Genom listor har naturskyddsföreningen börjat dokumentationen av arter i området. Men det behövs fortfarande mycken hjälp av frivilliga krafter. Tanken är att dokumenationen i framtiden kan leda till ett fredat bälte av strandskog och ängar från Tyndergränsen, förbi industriområdet, Ala skola och sedan vidare mot Ljustorp.

– Då kan vi visa det speciella med Timrå. Kommunen där inlandet möter havet och hur den sammanbinds med speciella biotoper, säger Torgny Nordin.

Men som alltid korsas naturvårdens intressen med samhällets. Just där bältet går planeras en genomfartsled till Tynderö. Om området byggs ut kommer leden att behövas menar planerarna.

Från deras sida finns en oro för att fredade områden, som det planerade cirka 5–7 hektar stora naturreservatet vid Fågelsången, ska störa samhällsutvecklingen.

Som vanligt blir det en balansgång mellan hänsyn till miljö och utveckling. En balansgång som naturvänner och kommunplanerare i Timrå hoppas kunna klara med bättre kunskap om värdefulla miljöer och just hänsyn.

FRANZISKA EGGER-NILSSON

□ *Konjunkturnedgången har stannat och inom tillverkningsindustrin är man på väg uppåt. Stålpartner har till och med svårt att tillgodose efterfrågan. Från vänster Esbjörn Norlin och Jan Edvardsson.* 24-2-94

FOTO: SÖREN WALLDIN

för 50 år se´n

3-1-94

Nyårsdagens gudstjänst i Holms kyrka fick en alldeles särskilt högtidlig prägel då en mässkrud, ett altarantependium och ett predikstolskläde skänkta till Holms kyrka av riksdagsman Alfred Åslin, dennes maka och systrarna Hulda och Unni Åslin invigdes.

Gåvan är skänkt till minne av syskonen Åslins fader, framlidne kyrkovärden Per Åslin och arbetena äro utförda av Kyrklig Textilkonst i Härnösand och ha sytts av fröken Åkerberg, Tynderö.

*

*

En rysk "rymdbuss" med tre man ombord slöt i går upp vid sidan av kosmonauten Vladimir Sjatalov på hans bana runt jorden i rymdfarkosten, Sojus-4. Det nya rymdskeppet, Sojus-5, gick till väders i 25 graders kyla nästan på minuten ett dygn efter uppsändandet av Sojus-4. Uppskjutningen utlöste en våg av spekulationer i Moskva. ST 16-1-1969

*

för 50 år se´n

8-3-94

Ångfartyget Galtström bröt i går ränna genom isen å Sundsvallsfjärden. Vid 9.30-tiden började isbrytningen vid Vindskärsvarv och klockan 13 var ångaren inne i hamnen vid Järnvägsgropen. Ångaren gjorde därefter ett par turer ut till Vindskärsvarv och vidgade rännan. Isen i fjärden var 12–14 tum, varför isbrytningen ej vållade någon större svårighet.

Första båten för säsongen, finska ångaren Karin Thordén invänats i natt. Fyra båtar är redan aviserade hit och sjöfarten kommer sålunda i gång på allvar inom de närmaste dagarna.

för 25 år sen!

Apollo 9:s precisionspiloter återvände i går till jorden efter en tio dagar lång, närmast triumfatorisk rymdfärd som öppnat vägen för landsättningen av en amerikan på månens yta inom fyra månader. Landningen i Atlanten, 280 kilometer öster om Korallöarna i Bahamaögruppen, skedde med samma precision som kännetecknat hela Apollo 9-färden. 14-3-94

• Ett stort fång rosor sänder vi till **Gunilla Pontén** och **Kajsa Hautala**. Tack för att ni kom till oss med den fina redovisningen, hälsar Tynderö KK och s-förening. 20-11-93

75 år fyller i dag, tisdag, förre chauffören Sven Törngren, Sundsvall.

Han är född i Tynderö och var i sin ungdom lantarbetare i Södermanland. År 1942 anställdes han som chaufför vid dåvarande Sundsvalls Mjölkcentral, senare NNP. Denna arbetsplats var han sedan trogen under hela sin aktiva yrkestid. 4-1-94

6:16

Josefin Hägglöf, Tynderö IK, tog det iskallt och blev femma i D13.

FOTO: SÖREN WALLDIN

Svettigt och kallt i Öknerundan

□ Skidåkningen i Medelpad har kommit i gång på allvar.

□ I går avgjordes Öknerundan i Stöde. Svettigt förstås – och iskallt.

Flera år i rad har Öknerundan i Stöde fått flyttas eller ställas in. Har det inte varit för lite snö så har det varit för kallt. I går kunde tävlingen äntligen genomföras som planerat.

Men visst var det på gränsen igen...

1994

– Jo, det var kallt. Men det var i alla fall inga problem att få fäste på skidorna i dag, hutterade Tynderötjejen Josefin Hägglöf efter loppet.

Josefin gjorde ett bra lopp som resulterade i en femteplats i damer 13 år.

Snart är det bara en vecka kvar till jubileumskommittén fr v Kristian Holmgren, Nils Högstedt, Sven Jansson, Anita Östberg, Bengt Nordlöf och Karin Sjögren får hälsa kungaparet välkomna till Holmö brygga på Tynderö. Foto: GUNNAR STATTIN

24-5-94 VA

Spänd väntan på kungabesök i Tynderö

TYNDERÖ (VA) Kungaparets besök i länet, onsdagen 1 juni, blir en stor dag för lilla Tynderö i Timrå kommun med sina 676 bofasta invånare.

Det timslånga besöket av kungaparet håller nu på att planläggas in i minsta detalj. Carl XVI och drottning Silvia anländer i helikopter till Tynderö och Holmö brygga, strax efter tre på eftermiddagen.

Tidigare på dagen ska kungaparet ha besökt 100-års jubilerande Örnsköldsviks kommun och flugit över Höga Kusten-brobygget på vägen ner till Tynderö.

– Från början var det sagt att besöket i Tynderö skulle vara en och en halv timme, berättar Nils Högstedt i organisationskommittén. Nu har vi i all hast tvingats kasta om programmet.

Kungaparets besök i Tynderö direktsänds i TV 2. Mitt-Nytt bedömer att allmänintresset för kungaparets besök är så stort att de beslutat sätta in en regional extrasänding mellan kl. 15,30-15,55.

– Vi kommer också att ha med ett filmat inslag från förmiddagsbesöket i Örnsköldsvik, berättar Sven Jansson, nyhetschef vid Mitt-Nytt i Sundsvall.

I år är det precis 100 år sedan Oscar II passerade Tynderösundet i samband med Tynderökanalens invigning.

– Vi påminde hovet om 100-årsjubileet i det brev där vi inbjöd kungaparet att komma hit, säger Nils Högstedt. En poäng i sammanhanget är att det nu 100 år efter kanalens tillkomst är aktuellt att muddra upp den igen.

Lagom till kungabesök har Kristian Holmgren, i vardagslag lärare vid Härnösands folkhögskola, gett ut en minnesskrift där han intervjuat sin farfar hur det gick till när Oskar II invigde Tynderökanalen för 100 år sedan.

– Räkna med att det är liv och rörelse vid Holmö brygga när kungaparet kommer hit, säger Nils Högstedt. För oss i Tynderö kommer det här att bli en dag att minnas för lång tid framåt.

ROGER LARSSON

En timme i Tynderö

I dag nedstiger kungaparet på Holmö brygga i Tynderö. En timme varar besöket, planerat och föreberett sedan månader, Tynderö städat och fejat som aldrig förr. Allt för att behaga majestätet.

Ingen kan missuna Tynderöborna glädjen att få kungligt besök, hur kort denna glädje än blir.

Det var länge sedan sist; anledning nu är att det är 100 år sedan Oscar II, nuvarande kungens farfars farfar, invigde Tynderö kanal.

Kungen då behagade inte ens stiga i land; han höll sig ombord på båten han färdades med, kanske rädd att smutsa ned sig på denna fiskarbefolkning.

Dagens kungapar kommer med helikopter, ska gå till fots men inte äta surströmming, ty sådant gör inte den buttre kungen och hans evigt leende drottning; inte offentligt, inte så folket kan se, kanske inte alls.

Runt dem kommer under denna timme att stå en rad uppsträckta, förmodligen högtidliga människor och tänka att denna stund ska de minnas. Alldeles som folk i Tynderö länge mindes besöket för 100 år sedan, när kungen inte ens steg i land.

De som inte får plats på bryggan kan ändå vara med. Ty den regionala, statsunderstödda televisionen bidrar till underdanigheten genom att direktsända från Tynderö.

100 år har gått sedan förra gången men inget har blivit annorlunda. Kungafjäsket sitter djupt i svenska folket. Som en arvsynd.

CURT BLADH

1-6-94

ST 24-5-94

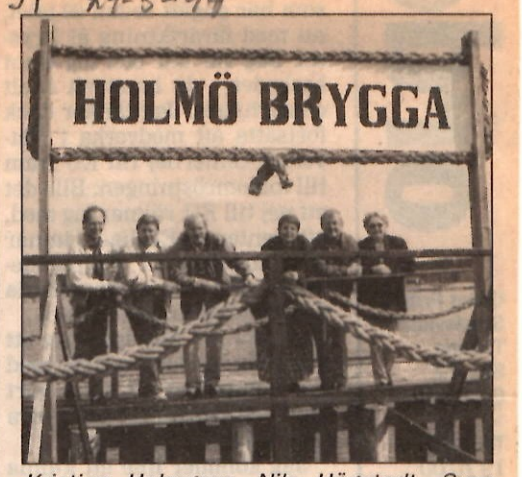

Kristian Holmgren, Nils Högstedt, Sven Jansson, Anita Östberg, Bengt Nordlöf och Karin Sjögren finslipar det sista i programmet inför kungabesöket den första juni. FOTO: FRANZISKA EGGER-NILSSON

Sista putsen för kungen

På Tynderö fejas och planeras det nästan i varenda vrå. Om drygt en vecka kommer kungen och Silvia på besök för att fira hundraårsjubiléet av kanalbygget genom Tynderösundet.

Allt ska fungera in i minsta detalj från mottagandet av konungen till allmänhetens toalettvagnar. Säkerhetsaspekter och ett hårt späckat tidschema ger inte utrymme till några större improvisationer.

Ändå blir det en dag fylld med fest, sång och musik för Tynderöbor och andra ikläddа sekelskiftesklädеr. Men av kungabesöket blev det ett hårt bantat program utan den planerade båtresan genom Tynderö kanaler.

"Visst kan man bjuda Kungen på tjälknöl för 95 kr!"

Ladda upp inför Tynderökanalens 100-årsjubileum

Ring eller kom förbi och beställ!

AMICA
Nordic Hallen
060-10 22 50

12-7-94

FÖRENINGSNYTT

Hässjö Lions Club har

Vid kungabesöket i Tynderö nyligen fanns klubben på plats bland alla "knallar" och

sålde hembakat bröd. Kungen är ju Sveriges Lions beskyddare, så det var naturligt att klubben deltog i festarrangemanget.

Stuglotteriet är avslutat och dragning skedde den 27 juni.

ST 1994-03-21

för 50 år se'n

Tynderö har nu fått sin hembygdsförening. Efter målmedvetet arbete kunde på söndagen vid ett välbesökt möte i Tynderö föreningen bildas. Den kommitté på sex personer, som arbetat för föreningens bildande valdes nu i styrelsen. Den består av Emil Holmgren, ordf, Nils Frykholm, Severin Enlund, Sev. Eriksson, Bertil Bergsten och fru Elin Högstedt. Revisorer E. O. Brodin och P Hallström.

*

Tack och lov att kungaparet inte behöver besöka Hässjö

Det kommer celebra gäster till Tynderö. Där fejas och städas det av hjärtans lust och gästerna kommer att bli välkomnade av det rena Tynderö och deras glada och duktiga invånare, både de bofasta och sommargästerna. Men vi Hässjöbor, som alltid tycker att vi är och har varit "lite förmer" än Tynderöborna, vi får inget besök. Och tack och lov för det... då slipper vi skämmas för vi har ju inte städat.

Är det någon som sett de skräpiga dikena från Torsboda till Gasabäck? Nää, jag kan förstå det eftersom ingenting görs åt dem. Jag föreslår de så kallade styrande inom Timrå att någon gång kliva ur sina bilar och sänka blickarna nedåt backen. Dikena är fulla med skräp, tomma mjölkkartonger (äter folk ute?), glasspapper, tomma cigarettaskar, barnvantar, raggsockar, damtrosor, kalsonger (klär dom också av sig ute?), olika slags flaskor.

Inom Timrås område är allt förslummat. Där åker man moped, cyklar och promenerar härs och tvärs över det som var tänkt som ett vackert grönområde. Det är upptrampade vägar åt alla håll och ser ut som korset i vår flagga, men med flera kors. Många av hyresgästerna springer av och an på gräsmattorna och det ser ut att vara bättre gå över diket än använda den fina asfalterade vägen. Tro vad villaägarna runt om här skulle säga om vi ständigt skulle korsa deras gräsmattor?

Bilar kör på gågatorna och parkerar även där. På Tjernstigen står alltid flera bilar parkerade trots förbud och det i timmar. Någon väktare syns aldrig till och ingen svarar på telefon. Inte ens en telefonsvarare pratar. Det är cirka 50 meter till parkering, men dit orkar dom inte gå, det är bekvämare att parkera mitt i gatan utanför trappan, det blir i alla fall ingen anmärkning.

När det blir skollov i början av juni är det många ungdomar som vill ha arbete. Låt dem få arbete med att städa upp och tjäna lite pengar. Då kanske det blir mindre rackartyg gjort för dem.

31-5-94 EN SOM TYCKER ATT DET MESTA ÄR FEL

6:17

Reviderat Detaljprogram

HM Konungen och HM Drottningens besök i Tynderö
med anledning av
Tynderökanalernas 100-årsjubileum
onsdagen den 1 juni 1994

Kl 15.20 **Helikoptern landar** i Holmö, Tynderö

Efter avstigning hälsas gästerna välkomna till Tynderö och Timrå kommun av
Nils Högstedt, ordförande i organisationskommittén för Kanaljubileet
Fru Karin Sjögren, organisationskommittén för Kanaljubileet
Fru Margareta Decker, organisationskommittén för Kanaljubileet
Lars-Erik Nordin, kommunstyrelsens andre vice ordförande
Inga-Lill Hedenström

Promenad ca 150 m till podium vid Holmö brygga

Under promenaden passeras fanvakt ur Alnö Hemvärnskår

DDMM och Nils Högstedt går fram och ställer sig framför podiet. Övriga placerar sig på märkta stolar

Barn framför en sång samt överlämnar blommor och gåva till HM Drottningen

Kungssången sjungs med ackompanjemang av Timrå musikkår

DDMM placerar sig därefter på stolar framför podiet

Kl 15.35 **Ceremonin från pod[illegible]jar**

Sammanhållande presentatör är stiftsadjunkt Lennart Isaksson

- **Välkommen till kommunen** - Lars-Erik Nordin, kommunstyrelsens andre vice ordförande
- **Körsång** - Tynderökören
- **Tynderökanalernas historia** - Kristian Holmgren
- **Solosång** - Stefan Groth

DDMM går upp på podiet

Gåvor överlämnas - Gunnel Pettersson och Nils Högstedt

DDMM signerar i gästbok för en minnesplatta

Tacktal och Leve för DDMM - Landshövding Ingemar Öhrn

Fanfar

Kl 16.10 **Ceremonin från podiet slutar**

DDMM med uppvaktning och övriga gäster promenerar till bilarna.
Under promenaden spelar Eva-Britts spelmanslag

Kl 16.20 **Avfärd med bil till Sundsvall/Härnösands flygplats**

DDMM färdas i civil polisbil. Övrig uppvaktning samt landshövding Ingemar Öhrn och Fru Barbro Öhrn färdas i två direktionsbilar, inlånade från Svenska Cellulosa Aktiebolaget och Sunds Defibrator AB

Kl 16.40 **Ankomst till Sundsvall/Härnösands flygplats**

Kl 16.45 **Avfärd med flyg**

6:18

Dags igen för kungabesök

Oscar II besökte Tynderö för hundra år sedan

"Jag bringar Eder nu, då jag ser Eder stad som en ny fågel Fenix uppstånden ur lågan, mina hjertligaste välgångsönskningar och äfven min sons tacksamhet för den skål, I utbragt för vår och drottningens välgång. En välgångsskål för Sundsvalls samhälle!".

Med dessa ord avslutade konung Oscar II det tal han höll i Stadshussalongen i Sundsvall under sitt besök i staden den 31 juli 1894.

Han hade besökt staden dagen efter branden år 1888 och hade nu fått beskåda den otroliga förvandling staden genomgått under de sex år som förflutit sedan dess. Vackra, rikligt utsmyckade stenpalats var uppförda, härliga parkområden som Vängåvan fanns att avnjuta och gatorna myllrade av liv och rörelse. Sundsvall hade blivit en modern och fashionabel stad.

Konung Oscars resa till den nordligaste landsändan påbörjades på kvällen den 30 juli. Ett extratåg, specialbeställt för de kungliga, avreste då från Stockholm mot Bispgården, där några av Sundsvalls honoratiores skulle mottaga konungen och kronprins Gustaf (senare konung Gustaf V) nästa dag.

I Bispgården var man givetvis tidigt på benen för att ställa allt i ordning inför de höga gästernas ankomst. Flaggstänger restes vid gårdarna, en allé av unga lövprydda björkar iordningställdes utmed landsvägen, stationshuset lövpryddes och hotellets fasad dekorerades med girlanger av lingonris.

Klockan elva den 31 juli anlände så extratåget från Stockholm. Ett hundratal jämtar mötte upp vid stationen tillsammans med bland andra grosshandlaren Magnus Arhusiander, ombudsman Th. R Thuresson, direktör Charles Ekström och landshövdingen, friherre John Eriksson.

"Gräslig syn" mötte

På järnvägshotellet åt de kungliga frukost, innan det var dags för avfärd mot Utanede, där Västernorrlands läns landshövding Ryding, ni vet han som var en "gräslig syn" i det berömda telegrammet från Sundsvallsbranden, väntade.

Även i Utanede hade åtskilliga människor samlats. Där var också en äreport av granris med kunglig krona uppsatt. En brygga, eklärerad med sjuttio fanor i både svenska och norska färger, ledde fram till en ångbåt, "Liden", med vilken färden från Utanede skulle företas.

Tidigt på eftermiddagen nådde gästerna och de eskorterande fram till Utanede. De församlade människorna hurrade och fick kanske en kort skymt av konung Oscar, för dagen iklädd amiralsuniform, eller kronprins Gustaf, iklädd generalsuniform. Avfärden skedde emellertid genast. Aktiviteterna var då, liksom vid kungabesök numera, många och tiden knapp.

Presenterad

Ombord på ångaren blev Sundvalls Tidnings dåvarande redaktör, Gustaf R Peterson, presenterad för konung Oscar och fick då tillfälle att överlämna en av honom för konungen specialtillverkad och extra praktfullt inbunden skrift, Ångermanelfven-Indalselfven. Samtidigt överlämnade fotografen S E Larsson ett fotoalbum med 30 bilder föreställande bland annat Villa Merlo, Wifstavarf, Käfstabron och Glimån. Sevärda platser med anknytning till Indalsälven och dess utlopp alltså. Och ett av syftena med konung Oscars Medelpads-visit var också att man så gärna ville visa honom den storslagna naturen utefter den nyligen invigda turistleden vid Indalsälven.

Vid Glimån gjordes ett kort färduppehåll. Konung Oscar och kronprinsen fick tillfälle att bese timmersläppningen i Glimårännan, vilket i hög grad intresserade dessa.

Festmåltid på Indalen

Strax var det dock dags att fortsätta resan mot Sundsvall och man steg ombord på ångaren "Indalen", där källarmästare Adolf Fredrik Knaust dukat till festmåltid.

När måltiden var till ändå hade ångbåten nått så långt som till Bergeforsen där ett par tusen människor slutit upp för att möta konungen. Jämtlands fältjägares musikkår förgyllde den högtidliga stämningen genom att spela upp en paradmarsch och kapten Nordberg, "Turistens" befälhavare, hälsade konungen välkommen.

De kungliga fick bese timmerflottning i forsen, innan det återigen var dags att stiga ombord, denna gång på "Turisten".

Kungaflottiljen

Strax utanför Lövudden mötte kungaflottiljen, en eskader om 40 ångbåtar (där bland annat den nu aktuella s/s Primus ingick). Det var således en storslagen syn, som sedan mötte åskådarna längs Alnösundets stränder.

Sågverken utmed kusten hade gjort sitt bästa för att smycka och dekorera de olika produktionsbyggnaderna. "Särskilt utmärkte sig i detta afseende Vifstavarf, Hofvid, Skönvik, Sund och Tunadal", noterade ST:s referent.

Från det nyss nämnda Hovid dundrade också den första kungasaluten och den följdes snart av saluter från Gustafsberg, Kubikenborg och Norra Stadsberget.

Inne i staden hade man förberett sig noga. Grosshandlare Östeman hade i sitt skyltfönster dekorerat med konungens och kronprinsens initialer i nypressad tobak, flaggor var uppsatta på Hirschska huset, Granska huset och en mängd andra hus, flera balkonger utmed Storgatan hade prytts med blommor och krukväxter, en lövberså med flaggor och standar samt en sköld med inskriften "Gud bevare konungen" var uppsatt utanför Elimkapellet och när kvällen var kommen skulle man tända den mängd av festbelysning som satts upp litet här och var i staden.

I hamnen samlades tusentals människor redan på eftermiddagen. Många hade rest in till staden från landsbygden för att få bevittna det årets kanske största händelse i Sundsvall.

I all brådska inför att få alla förberedelser klara i tid kunde naturligtvis inte vissa missöden utebli. En person som skulle hjälpa till med att rikta in skölden på den ståtliga äreport som restes vid hamnkajen blev minst av allt glad. "För att få friare utsigt steg han längre och längre baklänges, utan att beräkna kajens bredd, tills han i ett nu ramlade baklänges ned i fjärden. Allt slutade dock lyckligt, endast med det obehaget att han blef genomblöt".

Vissa andra blev säkert heller inte speciellt glada, när de så småningom återvände hem efter festligheterna. Tjuvar passade nämligen på att besöka några av de mer välsituerade hemmen i Sundsvallstrakten. I Petersvik bestals rådman Andersson på ett dussin gafflar av nysilver, ett dussin dessertskedar samt några småsaker, när hans villa Granli fick påhälsning. "Sedan tjufven sålunda skaffat sig nödvändighetsartiklar att äta med, gälde det att skaffa sig någonting att förtära. Och äfven för den saken visste han råd. Längre fram på natten begicks nämligen inbrott i ett herberge vid inspektor Ulanders sommarvilla i Korsta. Der tillgrepos en rökt skinka och ett stycke fläsk, en half renstek samt en del bröd".

Strax efter klockan åtta på kvällen anlöpte "Turisten" och kungaflottiljen Sundsvalls hamn. Borgmästare Björck hälsade välkommen och utbringade ett leve för konungen. Strax därefter tog hedersgästerna plats i konsul Gregor Wikströms ekipage och den korta färden längs Storgatan mot den nya kyrkan påbörjades.

Kyrkogården hade smyckats med löv- och enbuskar samt med konstgjorda palmliknande granar (!). I kyrkan bjöds konungen på psalmsång innan det var dags för kvällens höjdpunkt, kungasupén.

Till tonerna av en marsch spelad av Jämtlands fältjägares musikkår tågade konungen, borgmästare Björck, kronprinsen och grosshandlare Arhusiander följd av de övriga 120 gästerna in i Stadshussalongen. Tal och tacktal hölls, "Ur svenska hjärtans djup" och "Du gamla, du friska" sjöngs, skålar utbringades.

För hundra år sedan besökte Oscar II Tynderö för att äntligen invigga kanalbygget.

Natten skulle konungen inte tillbringa i Sundsvall och därför företogs direkt efter supén en resa ned mot hamnen för att där anträda ångbåten. På vägen dit passerades Sundsvalls centrala delar, där festbelysningen från alla hus strålade samman. Fontänen i Vängåvan var belyst av lampor i flera olika färger och gjorde störst intryck på de förbipasserande.

Praktfulla illuminationer i form av fyrverkerier, kulörta lyktor, marschaller och bengaliska eldar spred också ljus från Petersvik, Alnön, Tunadal med flera platser. Under hela den färd som företogs, från Sundsvalls hamn till Wifstavarf, där konungen skulle sova, bjöds båtresenärerna på ett praktfullt ljusskådespel, som var en otrolig upplevelse på 1890-talet och säkert skulle vara en stor upplevelse även i dag.

Till Tynderö

Så småningom äntrade kungafartyget Wifstavarfs hamn och kungaflottiljen skildes från moderfartyget och vände åter mot Sundsvall.

En lång och innehållsrik dag var över.

Klockan halv åtta på morgonen den 1 augusti skedde avfärden från Wifstavarf med lotsångaren "Sundsvall". Man flaggade utmed Hässjöstranden och vid Tynderö var mängder av människor samlade. Där skulle nämligen Tynderökanalerna äntligen invigas. De första planerna på iordningställandet av kanalerna hade skissats redan i början av 1880-talet och projekteringen hade således pågått under en mycket lång tid. Men nu skulle alltså konung Oscar inviga de efterlängtade kanalerna.

En så kallad kanaldirektion hade skött om muddringen och skulle också ta hand om invigningen. Vid en kommunalstämma i juni månad beslöt kanaldirektionen att anslå 350 kronor till arrangemanget och det var en ansenlig summa. Men pengarna behövdes. Flaggor, prydnadsträd, växter och mycket annat skulle anskaffas för att området kring kanalerna skulle se litet extra festligt ut.

Så kom lotsångaren med konungen.

Konungasaluten ljöd över nejden samtidigt som lotsångaren som första båt färdades utmed kanalen. Folket hurrade och konung Oscar viftade till sina kära undersåtar.

Samtidigt tog han farväl av Medelpad, eftersom Härnösand i Ångermanland nu stod på tur att få bli visiterat av den höge gästen.

För konungen väntade nu invigning av Härnösand-Sollefteåbanan samt den nordligaste delen av norra stambanan, allt medan livet i Sundsvall började återgå till det vanliga.

NILS JOHAN TJÄRNLUND

Tynderö-kanalerna invigdes 1894

6:19

TYNDERÖKANALERNA 100 ÅR!

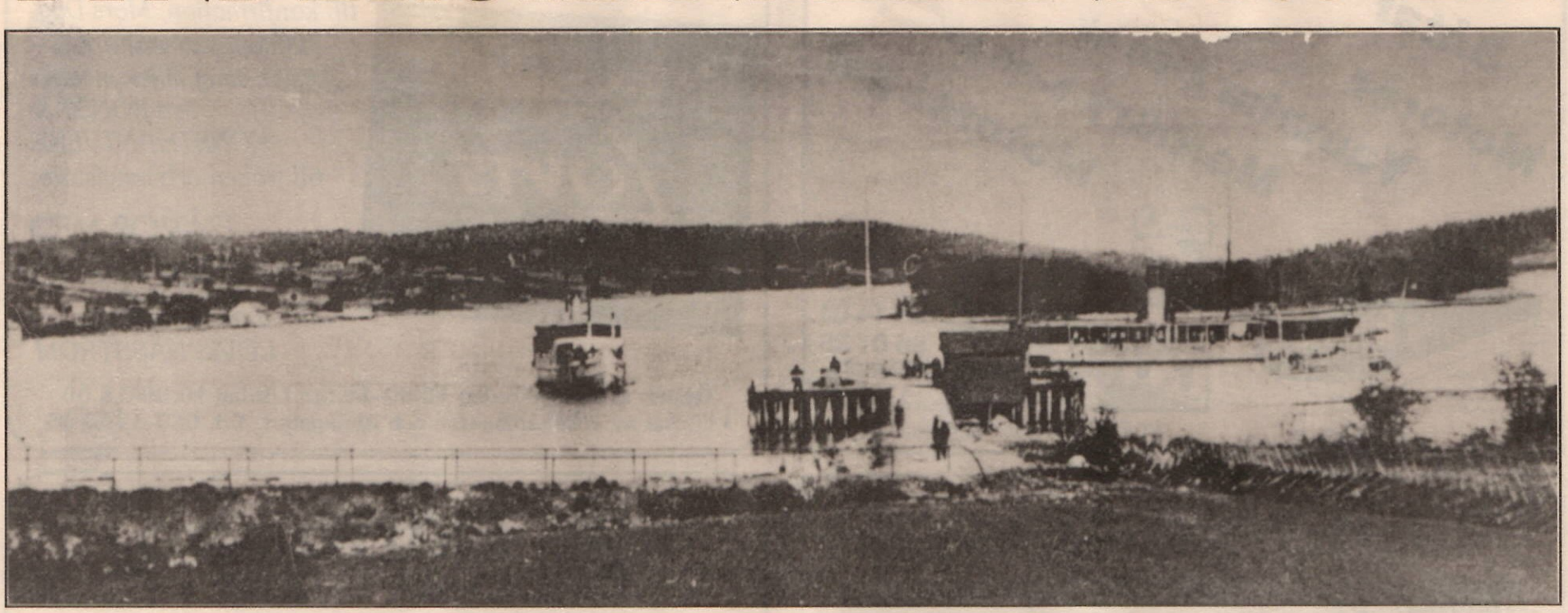

Båtarna Tynderö och Nyland vid Holmö Brygga, innanför södra kanalen.

Nu ska vi fira kungligt!

För mer än 100 år sedan, började funderingarna om båttrafik mellan Sundsvall och Härnösand, att ta' form. Man var helt överens om, att traden skulle gå via Tynderösundet. Eftersom Tynderö upptäckts av stadsborna, som ett "Sundsvalls Saltsjöbaden," så skulle det bli möjligt, att åka in till stan' på morgonen och åter till Tynderö på kvällen. Perfekt för arbetande familjefäder vars familjer bodde på Tynderö över sommaren.

Oscar II invigde 1894

År 1893 påbörjades muddringen av södra och östra kanalerna. Kostnad 50.000 kronor, en stor summa på den tiden! I södra kanalen var det besvärligt, varför man måste spränga en hel del. Den östra kanalen grävdes och muddrades och den 1 augusti 1894 var det klart för invigning.

Lotsångaren Sundsvall med Kung Oscar II och Kronprins Gustaf ombord, passerade genom sundet och de nya kanalerna. Det var fullt av människor, som hurrade för vår Kung och Kronprins och salut gavs från lilla Kattskäret.

Kungaparet ger extra glans

Onsdagen den 1 juni kl. 13.00 börjar det stora jubileumsfirandet vid Holmö Brygga. Kungaparet anländer på eftermiddagen och ger 100-årsfirandet extra glans.

Tynderö och Hässjö-knallarna säljer sitt fina hantverk vid festplatsen. Mycket musik, roliga saker för barnen, sång av Tynderökören m.m. Picknick i det gröna och båtturer från Holmö brygga. Hela dagen är späckad med olika arrangemang fram till dagens höjdpunkt, när Kungaparet anländer!

Alla hälsas välkomna till Tynderökanalernas 100 års jubileum den 1 juni kl. 13.00 vid Holmö Brygga!

Klä Dig gärna i folkdräkt eller i sekelskiftesklädder!!!

Karin Sjögren

Ångaren Tynderö i östra kanalen, strax ovanför nuvarande bro till Åstön.

Skeppshamns fiskeläge, Tynderö år 1901.

6:20

KOMMER TILL TYNDERÖ. *Lagom till firandet av 100-årsjubiléet dyker kungen och drottningen upp i Tynderö. Nils Högstedt (lilla bilden) är ordförande för den kommitté som ska förbereda kungaparets besök den första juni.*

–Välkomna till Tynderö, kungen och drottningen

Kungen och drottningen kommer till Tynderö den första juni.

Förberedelserna inför besöket är många. Välkomstkommittén jobbar just nu för fullt med att se till att allt är klart för ett kungligt mottagande.

Sannolikt kommer visiten att direktsändas i TV 2.

För hundra år sedan var Oscar II i Tynderö för att inviga kanalen mellan fastlandet och Åstön.

Den första juni kommer hans ättling Kung Carl XVI Gustaf tillsammans med sin hustru drottning Silvia till Tynderö för att fira händelsen.

Anledningen till att kungaparet bjudits in är en gammal fiskare och jordbrukare från Tynderö, som i tidningen Åstökrönikan målande beskrev hur det var vid Oscar II:s besök.

– Vi vill uppleva det igen, säger Nils Högstedt, ordförande för välkomstkommittén.

Flygs med helikopter

I augusti förra året skrevs därför ett brev till kungen där man inbjöd honom att delta i 100-årsjubiléet, som egentligen var tänkt att hållas den 18 juni.

Men kungaparet har ett späckat schema. Den första juni är de i Örnsköldsvik för att få Vedaprojektet presenterat för sig. Med helikopter flygs de sedan ner till Tynderö och Åstön.

– Det är lite synd att de kommer den första eftersom det är en onsdag, säger Nils Högstedt.

– Det hade varit bättre med en lördag, då folk är lediga.

Lokal underhållning

Kungaparet väntas anlända runt 16.30. De kommer att stanna drygt en och en halv timme. Under den korta tiden ska en hel del hinnas med.

Kungen och drottningen kommer att få åka båt från fiskeläget i Tynderösundet till Holmö brygga. Där välkomnas de av en kunglig salut. Ett program med lokal prägel visas sedan.

– Det blir bland annat bygdemusik med ett helt spelmanslag, berättar Nils Högstedt.

Festen i Tynderö kommer att starta redan klockan 13.00 med picknick och underhållning.

28-4-94 **Matilda Jansson**

Margareta Decker, Åsa Högstedt, Märta Högstedt och Berit Iggström tillsammans med Nils Högstedt och Bengt Nordlöf, jobbar för fullt inför kungabesöket den första juni på Tynderö. Bland annat lovar de en folkfest av sällan skådat slag.

Hektisk väntan på kungaparet

TIMRÅ

Den första juni kommer kung Carl Gustaf och drottning Silvia till Tynderö. Då ska hundraårsjubileet firas av öppnandet av Tynderösundets kanal.

Dagen har satt fart på nästan hela Tynderös och Åstöns befolkning och sommargäster. Gammal som ung hjälper till med planering och förberedelser. Det ska bli en riktig folkfest planerad in i minsta detalj.

– Inte hade vi kunnat ana att det skulle bli en sån omfattning på festligheterna. Vi som bara tänkte bjuda in kungaparet till jubileet, säger festgeneralen Nisse Högstedt.

Minnena söker sig hundra år bakåt i tiden. Till den 18 juni 1894. Då invigdes kanalen av kung Oskar den andre. Men han steg aldrig i land, utan vinkade till Tynderöborna och fortsatte färden till Sollefteå.

I dag är en stor del av Åstöns och Tynderös befolkning på 671 personer igång med förberedelserna. Ett drygt tiotal föreningar är involverade inklusive Timrå musikkår, Eva-Britts spelmanslag och många, många fler.

Sömmerskan Åsa Högstedt får representera en av de 16 knallar som ska delta vid kungabesöket.

Men kungen och drottningen bjuder man inte in hur som helst, det fick Nisse Högstedt, Karin Sjögren och Margareta Decker erfara.

Vördsamt bjöd de in kungaparet till festligheterna på jubileumsdagen den 18 juni klockan 12.00.

– Då hörde landshövdingen av sig och berättade att kungen bjuder man bara. Inte en bestämd tid som vi föreslog, säger Margareta Decker, sekreterare i jubileumskommittén.

Av en slump stämde det hela ändå ganska bra med tiden. Kungaparet ska göra ett besök i Örnsköldsvik i början av juni och även se byggandet av Vedabron. Ett besök på Tynderö var inte omöjligt.

Garanterad säkerhet

Fast visst krävs det lite förberedelser när bygden ska få ett så celebert besök. Allt ifrån den röda mattan till förtäring ska ordnas på bästa sätt. Till och med det lokalt bryggda ölet ska förses med en särskild jubileumsetikett.

– Och under nästa vecka ska vi få information av länspolischefen om alla säkerhetsåtgärder. Alla tider ska stämma in minsta detalj, berättar Bengt Nordlöf som fått till uppgift att organisera dagens program.

Säpobesök

Under de kommande veckorna får Åstö- och Tynderöborna finna sig i att bygden finkammas av säkerhetspolisen både från marken och luften. Det blir nämligen genom luften kungaparet gör sin entré till fiskehamnen på Åstön.

Till och med hästarna som lånats in för att skjutsa kungaparet har kontrollerats. Det berättas att hästarna fått utstå knallskott framför hovarna för att se om de var helt säkra.

Nästan som Gnosjö

Målet för dagen är att presentera Timrå kommun, särskilt glesbygden Tynderö med dess sammanhållning och företagsamhet. Nästan som ett litet Gnosjö säger någon av arrangörerna.

Hela besöket kommer att ta drygt en timme, inklusive båtresan genom kanalen.

Vid ankomsten till Holmö brygga ska den röda mattan ligga på plats, saluten ska vara avskjuten av hemvärnet och området uppsnyggat som det ankommer vid ett konungabesök. Vägen till bryggan ska jämnas på Vägverkets bekostnad och jordhögarna ska bredas ut på marken.

Sen bryter folkfesten ut med samtliga arrangörer och förhoppningsvis deltagare iklädda sekelskiftesklädder, försedda med utflyktskorgar och gott humör.

En folkfest med inslag av knallar. Jodå, hela 16 småföretagare från orten har bokat plats på ängen vid Holmö brygga. De ska ackompanjeras bland annat av Stefan Groth med visor just från Tynderö och Hässjö.

FRANZISKA EGGER-NILSSON

6:21

Minutiös planering inför kungabesök

TYNDERÖ

Allt måste stämma in i minsta detalj när kungen kommer på besök. Det har jubileumskommitten på Tynderö fått erfara, liksom att det fastställda programmet spruckit både en och två gånger.

För av den kungliga båtresan genom jubileumsobjektet, Tynderö kanal, blev det inget. Inte heller av hästskjutsar och kungligt flanerande vid Holmö brygga.

En vecka före det kungliga besöket på Tynderö är ändå humöret på topp hos jubileumskommitten. Lite ändringar tycker de att de får stå ut med. Kungen och Silvia kommer ju ändå till hundraårsjubileet av kanalerna.

– Vi får tänka på att vi har en modern kung. Då blir det naturligt att han kommer in över kanalerna genom luften, säger en av eldsjälarna Karin Sjögren.

Enligt planerna skulle kungabesöket på Tynderö vara en och en halv timme. Men praktiska omständigheter minskade de nittio minuterna till blott sextio.

– Enligt uppgift ska Carl Philip konfirmeras i Grythyttan i Dalarna samma eftermiddag, berättar Jubileumskommittens ordförande Nils Högstedt.

Med helikopter

Konfirmationen har stökat om programmet rejält. Fortfarande gäller huvudanledningen till kungaparets besök i Västernorrland, hundraårsjubileet av Örnsköldsviks stadsprivilegier.

Men landstigningen vid den nya Vedabron fick strykas från programmet. Kungaparet får i stället inspektera brobygget från luften.

Genom luften, med helikopter, kommer de sedan också till Tynderö. Men inte till fiskehamnen utan till Holmö brygga.

Så av den korta båtturen genom Tynderö kanal blev det inget. Lite snopet, för det var ju ändå detta som tillställningen handlar om.

Oscar II vinkade bara

Men på Tynderö låter de sig inte nedslås av ändrade planer. Den här gången får de ju ändå kungen att stanna. Annat var det för hundra år sedan när Oscar II passerade de nybyggda kanalerna på Tynderö.

– Den gången vinkade han bara från båten men steg aldrig iland, berättar frilansjournalisten Kristian Holmgren.

Historien har han hört berättas åtskilliga gånger av sin farfar Emil Holmgren, som bland annat var uppbördsman för kanalavgifterna, ansvarade för Holmö brygga, prickade ut farlederna samt var ledamot av Tynderö kanaldirektion.

För några månader sedan tillfrågades Kristian Holmgren om han kunde tänka sig att författa en jubileumsskrift på några få sidor om kanalbygget.

Det fagra Tynderö

– Som tur var förstod jag inte vad uppgiften innebar, säger Kristian Holmgren som tillbringat de senaste månaderna med att gå igenom sin farfars handlingar.

Resultatet har blivit en omfattande skrift om Tynderökanalernas tillkomst och historik namngiven "Till det fagra Tynderö, berättelsen om ett storslaget projekt".

För Kristian Holmgrens del gav nedslaget i hans egen historia många nya upptäckter. För Tynderös historia ändrades med kanalernas tillkomst.

– I mångas ögon var Tynderö den yttersta avkroken mot havsbandet. En fattig by bestående av en glest boende fiskarbefolkning.

Genom kanalerna kunde djupgående båtar gå in till Tynderö. Stadsbefolkningen flyttade ut som sommargäster. Kontakten med staden var ångbåtarna Nyland och Tynderö som dagligen trafikerade sträckan Sundsvall–Härnösand.

Sommarhedningar

Men misstänksamheten mot tynderöborna var fortfarande stor. Året när kanalbygget påbörjades skrev signaturen HP i Sundsvalls Tidning och varnade för att byborna var "vinterkristna men sommarhedningar".

Anledningen var påståendet att det stals så "fruktansvärt" vid Holmö brygga.

– Andra talade samtidigt om Sundsvalls Saltsjöbaden, säger Kristian Holmgren.

Hans egen upptäckt är att historien om Tynderös exploatering fortsatt sedan kanalbyggets dagar. Trots stor utflyttning under vissa tider har ändå befolkningen ökat.

– Ångbåtarna blev som en symbol för det fagra Tynderö trots att trafiken lades ned redan på 1930-talet.

Surströmmingstrick

Nu knyts återigen historien ihop. Bland annat projekteras det för en ny muddring av kanalerna.

– Precis som för hundra år sedan håller sundet på att växa igen, säger Nils Högstedt.

Men detta projekt ligger i framtiden. Nu handlar det mera om denna sista vecka före kungabesöket på Tynderö med generalrepetition och allt.

Cermonimästare Bengt Nordlöf håller nogsamt reda på alla tider intill sekunderna.

Knappt femtio minuter tar programmet med några extra minuter för överdrag.

Och före, under och efter kungabesöket pågår festen med sekelskiftesklädder, musik, lekar och illusionisten Love Melander med sitt specialkomponerade surströmmingstrick och mycket, mycket mera.

FRANZISKA EGGER-NILSSON

24-5-94 ST

Visst sprack en del av planeringen inför kungabesöket på Tynderö. Men arrangörena deppar inte med bland annat Kristian Holmgren, Nisse Högstedt, Sven Jansson, Anita Östberg, Bengt Nordlöf och Karin Sjögren.

Såpdoft över Åstön inför kungabesök

TIMRÅ (ST)

Lukten av hav blandades med såpdoft när Åstö museinämnd samlades här om dagen för vårstädning i Skeppshamn. Och rent blev det i varje vrå i både stugor och kapell inför sommarens många besök av turister. Till och med den röda mattan i kapellet fräschades upp till kungabesöket på Tynderö under försommaren.

– Det är inte svårt att samla människor varken till vår- eller höststädningen. Folk ställer upp men så är det ju också nåt särskilt med Tynderöborna, säger hamnfogden Magnus Medin.

Han berättar att han är den ende "utsocknes", skriven i Sundsvall men sommarboende på ön, som deltog vid lördagens städdag på Åstön. För övrigt var det bara folk från byarna på Tynderö och Åstön.

– I varje vrå fejades och skurades det. De små fiskarstugorna fick sig en rejäl omgång för att röja rent från vinterns råttlortar. Och kapellet skurades med såpa som sig bör.

Spåntak och spöning

För alla som inte hade speciella göromål var det krattningen som gällde. Att befria notvallen från löv och annat skräp, till lust för vårblommorna som pryder backen.

Kanske fejades det med lite extra glädje i år. Under den gångna hösten har stugorna och kapellet renoverats varsamt, fått nya spåntak och ny spöning. Fiskeläget anses av många som det mest autentiska i Västernorrland.

Och den röda mattan... Ja, den törs nog ingen gå på före den första juni. Då ska den rullas ut på Holmö brygga, när kungen och Silvia stiger i land från båtturen genom Tynderökanalen.

FRANZISKA EGGER-NILSSON

Bosse Johansson och Magnus Medin tar stortag med kapellets trasmattor. I början av juni anländer det första brudparet ända ifrån Kanada. Sen följer en strid ström av brudpar som vill gifta sig i den populära kyrkan.

FOTO: FRANZISKA EGGER-NILSSON

6:22

SUNDSVALLS TIDNING

Tel. 060 – 19 70 00 Onsdag 1 juni 1994

Välkommen till Tynderö

Andreas Brandt från Tynderö daghem passade på att lämna blommor till kung Carl Gustaf och drottning Silvia med jubileumskommitténs ordförande Nils Högstedts stolta överinseende vid besöket på Holmö brygga.

Exakt klockan tjugo minuter över tre landade helikoptern med kung Carl XVI Gustaf och drottning Silvia vid Holmö brygga för att fira hundraårsjubiléet av Tynderökanalernas invigning.

Där möttes kungaparet av tusentals människor som kantade vägen för att få se dem vid deras besök i länet. Tidigare under dagen hade kungen och drottningen bland annat besökt Örnsköldsvik samt studerat Vedabron.

Arrangemanget av kungabesöket är säkert det största genom Tynderös långa historia. Aldrig tidigare har så många människor gästat den lilla fiskebyn samtidigt. Antalet besökare beräknades till cirka tretusen personer.

Till och med vädret höll sig i schack efter landningen vid Holmö brygga. De svarta molnen drog undan och det väntade regnet uteblev. I stället bjöds det till en rejäl folkfest i strålande försommarsolsken.

En fest med med massor av musik, lokala knallar som visade företagsamheten i bygden, körsång och illusionisten Love Melander, som bjöd på världspremiär. Speciellt för kungabesöket presenterade han sitt... surströmmingstricks.

6:23

Århundradets stora Tynderö Fest!!!
Över 3000 personer kom till Holmö Brygga!

I väntan på kungaparet

MONARKIST? *Det var gott om nationalister i Tynderö i går, även fyrbenta sådana.* Foto: THORD ERIKSSON

I går fick Tynderö kungligt besök.

Mellan 3000 och 4000 personer hade sökt sig ut till Holmö brygga för att möta kungen och Silvia.

Anledningen till monarkernas besök var Tynderökanalens 100-årsjubileum.

Pompa och ståt

Kungaparet möttes av pompa och ståt. Timrå Musikkår spelade marschmusik. En speciell högvakt hade konstruerats, enbart för detta tillfälle, av soldater från olika regementen i Västernorrland.

Flera av Tynderöborna hade klätt upp sig i sekelskiftesklädder dagen till ära. Vid Holmö brygga växte en hel marknad upp med allehanda kommers.

Arrangörerna delade ut svenska flaggor till besökarna. Därför möttes monarkerna också av en flaggviftande blågul folkmassa i solskenet vid Holmö brygga.

Leffe Johansson

FÖRLÄNGD SEMESTER. *Geoff och Rosemary Walker kommer från England. De tillbringar semestern hos bekanta i Tynderö och skulle egentligen ha åkt hem till England i går. – Vi var tvungna att förlänga semestern en dag till när vi hörde att kungen skulle komma på besök.*

VÄNTAN *på kungaparet, som skulle dyka upp någon gång på eftermiddagen, blev lång. För lång för somliga.*

SEKELSKIFTESKLÄDD. *— Det är roligt med en sådan här högtidsdag, sa Maria Stiernström som hade lånat kläder från sekelskiftet, dagen till ära.*

KÖKSHÄXOR. *Katarina Åkerberg sålde "kökshäxor" på marknaden. Kökshäxorna är små dockor som sekelskiftets utvandrare till Amerika brukade hänga i köket. — Dockorna sades kunna bringa lycka till familjen.*

SPADER KUNG. *Så här ser kungen ut, sade trollkarlen Love Melander och visade upp spader kung för poliskollegan Ingemar Åström.*

6:24

Äntligen kom kungen och drottningen till Tynderö

FLAGGDAG. *Kungaparet möttes av tusentals flaggviftande människor vid Holmö brygga.*

6:25

KUNGABESÖK. *Drottning Silvia och kung Carl Gustaf mottog folkets jubel i Tynderö i går. Många Tynderöbor hade mött upp för att hylla kungaparet.*
Foto: THORD ERIKSSON

Kungaparet kom, sågs och åkte

■ Kungaparets besök i Tynderö blev en blixtvisit på grund av pressat tidsschema.

Tillsammans med landshövding Ingemar Öhrn och dennes hustru Barbro promenerade de genom folkmassan ner till Holmö brygga.

Efter en knapp timme var besöket över och Majestäterna mottog några presenter från Tynderöborna och avlägsnade sig i en bilkortege till Midlanda för att fortsätta dagens program på annan ort.

VBL, 4-6-94

Kungen kom, sågs och åkte.

Kungaparets besök i Tynderö blev en blixtvisit på grund av det pressade tidsschemat.

Majestäterna flögs in med helikopter från Örnsköldsvik i går eftermiddag. Tillsammans med landshövding Ingemar Öhrn och dennes hustru Barbro promenerade de genom folkmassan ner till Holmö brygga.

Fick underhållning

Där underhölls kungaparet av lokala musikanter och poeter, lokala politiker höll högtidliga tal från podiet framför monarkerna och de tusentals människor som mött upp.

Kungen och Silvia fick ingen chans att säga någonting själva till publiken, utan fick för dagen nöja sig med att vara passiva åskådare.

Efter en knapp timme var besöket över. Majestäterna mottog några presenter från Tynderöborna och avlägsnade sig i en bilkortege, på väg till Midlanda för att fortsätta dagens program på annan ort.

Foto: Thord Eriksson

Nils Högstedt, en av arrangörerna som lyckats locka monarkerna till Tynderö, var mycket nöjd.

— Mellan 3000 och 4000 personer mötte upp vid bryggan, säger han.

100-årsjubileum

Anledningen till majestäternas besök var 100-årsjubileet för Tynderökanalen. För nästan exakt hundra år sedan muddrades den.

Kung Oscar II besökte då Tynderö i samband med invigningen.

— Därför tyckte vi det var lämpligt att ta hit kungen igen, säger Nils Högstedt.

Pressat tidsschema

Kungaparet tackade först nej till att besöka Tynderö på grund av deras mycket pressade tidsschema. Besöket kunde ändå komma till stånd tack vare landshövding Ingemar Öhrn. Han hade bokat tid med kungen för att informera denne om Vedaprojektet.

Möte i helikoptern

– För att även Tynderöborna skulle få chans till en snabb visit av kungaparet höll Ingemar Öhrn sitt möte med kungen i helikoptern mellan Örnsköldsvik och Tynderö, säger Nils Högstedt.

Leffe Johansson

SURSTRÖMMING DUGER *inte för kungaparet som kommer på besök till Tynderö den första juni.*
Foto: RALF BERGMAN

6:26

Kungligt leende värmde i blåsten

1/6 -94

TIMRÅ (ST)

Prick klockan tjugo minuter över tre surrade det till i luften över Holmö brygga på Tynderö.

Några minuter senare klev kung Carl XVI Gustaf och drottning Silvia ur militärens helikopter, eskorterade av hovet, militären och landshövding Ingemar Öhrn.

Runt vägen hade tusentals människor samlats för att fira kungabesöket och hundraårsminnet av kanalerna genom Tynderösundet.

Knappt hade den för dagen pälsklädda drottning Silvia placerat sina fötter på ängen utanför helikoptern förrän någon diskret viskade: Åh, vad hon är vacker.

Vinkande Silvia

Efter några vinkningar kunde följet fortsätta de drygt 150 meterna ned till Holmö brygga.

Kommunalrådet Kenneth Westberg, som egentligen skulle välkomna kungaparet, hade fått förhinder.

Istället blev det oppositionsrådet Lars-Erik Nordin med sambon Inga-Lill Hedenström och jubileumskommitténs ordförande Nils Högstedt med Margareta Decker som fick beledsaga de celebra gästerna.

Lokala knallar

Men långt innan kungaparet landade vid Holmö brygga, hade festen börjat för de tusentals personer som kommit för att fira det troligtvis största evenemanget i Tynderös historia.

Minuterna före invigningstalet, klockan 13, ringlade sig bilköerna fram mot Tynderö. Ängen vid Holmö brygga som reserverats som parkeringsplats fylldes snabbt av besökarnas bilar.

Sen fanns det mycket att se. Ett tjugotal lokala knallar hade ställt upp sina stånd för att visa bygdens mångfald med keramik, sömnad, fårskötsel, svampodling och åtskilligt annat småföretagande.

Svarta moln

Lite av nervositet fanns kanske bland arrangörerna. Allt måste stämma in i minsta detalj.

Men vad gör man när stora svarta moln lägrar sig över horisonten och blåsten rör om det mesta som ställts i ordning?

Under de långa timmarna av väntan hann stiftsadjunkt Lennart Isaksson, dagens toastmaster, kontrollera mikrofoner och att alla deltagare i det digra programmet fanns på plats.

Sveriges Television kunde konstatera att både kameror och master var riktigt placerade inför dagens direktsändning.

Försenat?

Under tiden underhölls besökarna av illusionisten Love Melander, som begick världspremiären på sitt surströmmingstrick, och med allehanda musik.

Några minuter före tre började ryktet gå att kungen och drottningen försenats. Kanske skulle det korta besöket på femtio minuter bli ännu kortare?

Men oron var obefogad. Precis på minuten kunde kungen och drottningen landa vid Holmö brygga. Till väntande dagisbarn som plockat blommor och ritat böcker till kungaparet.

Kristian Holmgren som dokumenterat kanalbyggandet fick tillfälle att berätta den spännande historien som började för drygt hundra år sedan. En historia som avrundades av trubaduren Stefan Groth med Tynderövisan.

Sedan kungen skrivit sitt namn i gästboken, som senare ska graveras in i en minnessten, kunde arrangörerna andas ut. Månader av planering var till ända. Och allt hade fungerat, in i minsta detalj.

FRANZISKA EGGER-NILSSON

Efter knappt femtio minuter var det alltför korta besöket på Tynderö över. Drottning Silvia lämnade leende området eskorterad av oppositionsrådet Lars-Erik Nordin, efter en dag som Tynderöborna aldrig kommer att glömma.

STGRAFIK: LARSERIK BJÖRLING

Under de senaste månaderna har Kristian Holmgren ägnat nästan all sin tid till att dokumentera historien om Tynderökanalernas tillkomst. Hans farfar Emil var med för hundra år sedan när kung Oscar II besökte Tynderö.

6:27

Drottning Silvia, kung Carl XVI Gustaf och flera tusen åhörare lyssnade till trubaduren Stefan Groths Tynderövisa. Men något surrade i luften och drog till sig blickarna. Kanske var det en av polishelikoptrarna som spanade av området.

Från pappas axlar har man extra bra utsikt, tyckte treåriga Jimmy Munter från Söråker. Och det var nog tur att pappa fanns i närheten trängseln, när alla ville se hur kungen och drottningen fick ta emot presenter på den tillfälligt uppställda scenen.

foto: HÅKAN HUMLA

23-7-94. 57

Det fagra Tynderö

En medlem av den kända Tynderö-släkten Holmgren, medieläraren Kristian Holmgren vid Härnösands folkhögskola, har skrivit "Berättelsen om ett storslaget projekt", uppmuddringen av kanalerna till Tynderösundet, som för hundra år sedan ledde till ett besök där av kung Oscar II, upprepat nyligen av dagens kungapar.

Den 40-sidiga skriften är en kulturhistorisk sammanfattning med intressanta utblickar till yrkesliv, trafik, personhistoria och annat kring kanalprojektet. Det hade kommissionslantmätaren Daniel Åslund i Matfors inte kunnat ana då han år 1878 rapporterade till landshövdingen i sin berättelse å yrkets vägnar om Tynderö, "ett litet kustland, som från sitt läge intill hafvet hemtar sin egentliga betydelse; ty vore denna bygd med sina tarfliga ortförhållanden inträngd mellan några andra af länets i vissa afseenden rikt utrustade socknar, hade ortsbeskrifvaren om honom intet att anföra." Det var hårt. Men det bör väl sägas att uttrycket "tarfliga" förr inte hade samma negativa laddning som i dag, det betydde då att människorna inte hade allt som allmänt ansågs tillhöra vanlig standard. Någon etisk innebörd fanns inte i ordet. Skriften, som heter "Till det fagra Tynderö", pryds på bakre omslagssidan av en målning, utförd av den mångkunnige sjökaptenen Johan Sjögren, som sakkunnigt skildrat ångfartyget "Tynderö" förr skötande den uppgift som i dag omhänderhas av busstrafiken.

ÅKE HANÆUS

1-6-94

Kungabesöket i Tynderö!

Tynderökören, under ledning av Seth Hägglund, fick tillfälle att sjunga många vackra sånger till kungaparets ära. En kör som förra året firade 75-årsjubileum.

6:28

Man ur huse när kungaparet kom på blixtvisit

TYNDERÖ(VA) Vårt populära kungapar var synnerligen effektiva på onsdagen. Två hundraåringar i länet fick kungligt besök, Ö-viks kommun och Tynderö, och om kungaparets popularitet råder det inget tvivel.

Under resan från Ö-vik och ned till Tynderö passade kungaparet också att från luften ta sig en titt på det pågående stora brobygget över Ångermanälven.

De som gynnas kanske mest av besöken är filmfabrikanter och fotoaffärer. Nästan alla hade kameror och det fotograferades och videofilmades massor av ung som gammal.

Vädret var också utmärkt och den skira försommargrönskan och alla glada människor förhöjde stämningen ytterligare.

•Stor folkfest

I Tynderö hade mellan 3.000 och 4.000 människor mött upp och arrangemanget blev en stor folkfest.

Kungaparet anlände i helikopter exakt på minuten på utsatt klockslag och vägen från landningsplatsen och ned till Holmö brygga där firandet ägde rum kantades av glada supportrar.

De flesta viftade med blågula flaggor och man trängdes och trivdes för att få se en skymt av kungligheterna.

Drottningen var klädd i mörk päls med dito mössa och hon är i verkligheten precis lika charmig och vacker som bilderna visar.

Drottningen är ju också känd för sin goda klädsmak.

Kungen var klädd i mörkgrå kostym och den prydlige monarken fick säkerligen de många kvinnornas hjärtan att klappa lite fortare.

•Utan missöden

Kungaparets besök varade exakt en timme och det väl förberedda programmet flöt helt utan missar och malörer.

På grund av tidsbrist hade man tvingats stryka några programpunkter, bland annat kungens tal och ett framträdande av trollkarlen Love Melander. Meningen var också att kommunalrådet Kenneth Westberg skulle hälsa kungaparet välkomna till Timrå. Det blev nu i stället kommunstyrelsens andre vice ordförande som skötte det uppdraget.

Kungligheterna tog plats i speciellt uppmärkta karmstolar framför ett podium som byggts upp vid stranden. Drottningens stol var för övrigt identisk med den som användes vid det förra kungabesöket för 100 år sedan.

Kungaparet guidades till podiet av bygdens allt i allo, Nisse Högstedt med dotter Märta som snabbt fick god kontakt med kungligheterna.

Först bland firarna var många näpna barn i Tynderö dagis och lekis som överlämnade blommor till drottningen. Pojkarna bockade så att pannorna nästan nådde ned till marken och flickorna neg så sött att det måste ha tränats in för detta högtidliga tillfälle.

Som sig bör sjöngs kungssången och det lät mycket kraftfullt och vackert.

Duktig och rolig speaker och sammanhållare var stiftsadjunkt Lennart Isaksson, Söråker.

Kommunstyrelsens vice ordförande i Timrå, Lars-Erik Nordin hälsade som nämnts välkommen till kommunen och gav en del historiska glimtar ur Tynderös intressanta historia.

•Torskbrist

Nordin berörde också problemen för yrkesfisket i form av bristen på torsk och sjukdomen M 74 som håller på att ta kål på det vilda laxbeståndet.

Tynderökören framträdde liksom Stefan Groth som sjöng en rolig och bitvis lite småfräck visa om pojkarnas "nattfrieri" i Hässjö och Tynderö.

Kungaparet kom också upp på podiet för att ta emot presenter och signera en blivande minnestavla med anledning av besöket.

Landshövding Ingemar Öhrn tackade i ett tal kungaparet för vänligheten att besöka länet och påpekade att kungligheterna själva kunde konstatera hur populära de är i Västernorrland.

•100-årsminnet

Det var 100-årsminnet av Tynderökanalen som firades. Det var nämligen nästan på dagen jämnt 100 år sedan kung Oscar II invigde kanalen som då muddrats så att den kunde trafikeras av större fartyg och båtar. Landhöjningen hade gjort att man endast kunde ta sig fram i kanalen med roddbåtar före muddringen.

Tynderö-bon Kristian Holmgren gav en historisk tillbakablick och kunde bland annat berätta att hans farfarsfar var med 1894 som liten grabb när Oscar II invigde Tynderökanalen.

Holmgren erinrade om de populära ångbåtarna som fram till omkring 1930 trafikerade kusten. Kristians farfar Emil Holmgren var för övrigt däcksman på ångfartyget "Tynderö" som fått sitt namn efter orten.

UNO GRADIN

Kan det bli mer svenskt? Vårt populära kungapar tillsammans med Tynderös allt i allo Nisse Högstedt

Kungaparet på besök i länet

Två hundraåringar fick kungligt besök igår, Öviks och Tynderö kommuner, gästades.

I Tynderö hade mellan 3000 och 4000 personer mött upp för att välkomna vårt populära kungapar.

6:29

Kortegevägen kantades av glada supportrar.

VA 1-6-94

Känd för sin goda klädsmak - Drottning Silvia.

Oskar Selling och Isabelle Åhlén , 8 respektive 7 år firade liksom så många andra kungaparets besök i Tynderö med flaggor.

6:30

I DEN KRAFTIGA VINDEN vid bryggan blåste sjalen av drottning Silvia. Kungen fick agera gentleman för sin drottning. Men det var ingen lätt sak att få på sig en sjal i hård vind och med famnen full av blombuketter...

1-6-94

Vad pratar de om egentligen, kung Carl XVI Gustaf och jubileumskommitténs ordförande Nils Högstedt? Kanske handlar det fiskarfångster av stora laxar i en fiskeby som Tynderö.

Blommor är viktiga en dag som denna. Särskilt när skolbarnen från Söråker får lämna blomster till drottning Silvia. En drottning som både gav sig tid att hälsa och småprata en stund.

9-12-94

Minnessten ska stå vid bryggan

I en synnerligen lokal folkomröstning i Tynderö har en övervägande majoritet slagit fast att minnesstenen över Tynderö-kanalernas 100-årsjubileum ska placeras vid Holmö brygga. Det är den plats där jubileet högtidlighölls i närvaro av kungaparet i somras. 31 röster föredrog denna plats. Elva röster vardera fick Bygdegården och Norra Tynderösundet, vid bron till Åstön. Fem ville placera stenen vid kyrkan.

GLAD SOM ALLTID. *Drottning Silvia mottog folkets jubel i Tynderö i går. Mellan 3 000 och 4 000 personer hade mött upp för att få en skymt av kungaparet.*

Arrangemanget för kungabesöket vid Holmö brygga är säkert det största genom Tynderös långa historia. Antalet besökare uppskattades till cirka tretusen personer, som underhölls både av musik och av lokala knallar.

6:31

Camilla Östberg, Henrik och Johan Persson samt Johanna Högstedt var några av alla som hjälpte till för att ordna kungabesöket. För alla var med, stor som liten, sommargäster och fast boende när Tynderö skulle ordna för sin största fest genom tiderna.

Margareta och Rulle Ålund från Söråker väntade i timmar på kungaparet på sin väl utvalda plats. Kaffekorgen kom väl till användning i det gråa och blåsiga vädret.

Rekord i bakläxa

ÖRNSKÖLDSVIK (TT)

Eleverna vid Platåskolan i Örnsköldsvik har fått världens längsta bakläxa. De 500 högstadieeleverna fick i hemuppgift att göra var sin gräddtårta. Bakverken bars sedan ned till innerhamnen där de fogades samman till en rekordlång tårta på 146,8 meter.

Jättebaket gjordes till ära för kungaparet som besökte Örnsköldsvik på onsdagen. Sedan kungen och drottningen anlänt startade ett tårtkalas utan like för Örnsköldsviksborna. 4 000 personer åt upp tårtan på mindre än en timme.

Det förra tårtrekordet hade Sundsvall, som dock bara fick behålla rekordtiteln i ett par veckor. Den tårtan var 131,6 meter.

1-6-94

Glada ungar "så in vassen" kanske man kan kalla småflickorna som flaggviftande hittat sin plats i den täta vassruggen. Men man får inte vara försynt när det är många besökare. Platsen gav god sikt både över kungapar och artister.

6:32

Tynderö kanalernas 100 års jubileum 1894-1994

TACK

Ett varmt TACK till Er alla som gjorde Tynderökanalernas jubileum till en minnesvärd dag! Besökare, medverkande, funktionärer och framför allt: Timrå kommun, Länsstyrelsen, Polisen, Massmedia, Söråkers Blommor, Karlssons Bröd, Vägverket, BÅKAB, Nordlöfs Bygg, Centrumkiosken, Studieförbundet Vuxenskolan, Häggströms Plantskola, AGA, Alnö Hemvärnskår, Matfors Hemvärnsområde, Stöde Hemvärnsområde, RK, Sunds Defibrator, ReklamMakarna, Pacwire, PEAB, Tryckeribolaget, SCA Grafic Paper, Vattenfall, Timråbo, Essex, Posten, Assi Domän, Höbolaplant, Jourbutiken, Sundsvallsortens Företagshälsovård, Kungsnäs Svets AB, Yorkshire Försäkringar, RIX 105,5, Statoil, Norrskog, NNP, A & L Resebyrå, Nordbanken, Telia Mobiltel, NMT-GSM, ST, Skandia, NCC, Linjebuss, Haeggströms Lågprislek, Börjes Livs, Wifsta Office.

Jubileumskommitén

4-6-94

VA
M.M. ordet fritt
3-6-94

Varför undveks allt som hände kring kungaparet?

Sundsvalls-TV:s extrasändning från kungaparets besök i Tynderö på onsdagen blev en säregen upplevelse. Det verkade som om Mittnytts båda reportrar och fotografer hade fått order att till varje pris undvika allt som hände i kungaparets omedelbara närhet.

Istället ägnade man sig åt en rad intervjuer i periferin, intervjuer som kunde ha gjorts när som helst och som delvis också var sända i förväg.

När Sundsvalls-TV nu finner kungabesöket i Tynderö vara av sådant intresse, att man ordnar direktsändning, då förväntar sig naturligtvis tittarna, att man skall få se vad som händer i samband med kungabesöket. Därav blev nästan inget. Man fick se några skolbarn lämna över de traditionella ängsblommorna till drottningen, man fick höra söråkersprosten Lennart Isaksson läsa fyra rimmade rader, och man fick höra en knapp minut av tynderösonen Kristian Holmgrens intressanta tal.

Istället för att följa aktiviteterna på scenen framför kungaparet släppte producenten in ett bandat inslag från kungaparets besök i Örnsköldsvik tidigare på dagen. Det var naturligtvis helt i sin ordning, att även Ö-viks-besöket uppmärksammades – det var ju huvudanledningen till kunga-besöket i Västernorrland – men det kunde ha sänts i slutet och inte när man såg, att det började dra ihop sig till aktivitet på Tynderöscenen.

Större delen av programtiden kunde man nu av bakgrundsljudet ana sig till att det förekom sång och tal och andra hyllningar till kungaparets ära.

Men i sändningen fick man tämligen tidlösa och ointressanta intervjuer med ett par fiskare, som talade om att Tynderö levt på strömming-, lax-, torsk- och sikfiske.

Dessutom trängde sig en värdshusvärdinna fram inför kameran för att göra reklam för företagets surströmmingsklämmor, och istället för att se vad som hände kring kungaparet fick man se två Mittnytt-reportrar stå och tugga surströmmings klämma i vårsolen.

Sedan knuffades en släkting till värdshusvärdinnan fram för att göra reklam för sin jämtländska (!) folkdräkt.

Då och då zoomades kungaparet in i närbild, och av drottning Silvias förtjusta minspel att döma försiggick något betydligt intressantare på scenen än framför de utsända reportrarna.

Vad som fångade kungaparets intresse fick TV-tittarna aldrig veta. Däremot fick vi höra en "osynlig" röst deklarera, att någon kungavän var han minsann inte. Detta tyckte tydligen TV-redaktionen var så intressant, att man måste sända inslaget om igen – trots att det redan visats i Mittnytt, med man och allt.

Fascinationen vid surströmmingen börjar också dra ett löjets skimmer över våra media. Tidigare har man ojat sig över att kungaparet tackat nej till att äta surströmming i Tynderö.

Nu kom värdhusvärdinnan lika fullt släpande med sina surströmmingsklämmor och fick sin åtrådda publicitet – samtidigt som hon deklarerade, att surströmming serverade man inte i hennes förnäma salonger.

– Varför inte? undrade reportrarna.

– Därför att lukten biter sig fast i textilierna i flera dygn!

Där fick vi kanske förklaringen till att kungaparet avstår från att äta surströmming på sina eriksgator.

I Tynderö hade det dessutom varit synnerligen malplacerat, eftersom det hela naturligtvis i första hand var tänkt som en ren och skär reklamkupp. Det hedrar kungaparet, att man inte går på vilka feta krokar som helst...! som TV gör.

Sedan återstår frågan om den märkliga TV-sändningen: Var den illa förberedd, eftersom den blev som den blev?

Eller fanns det en medveten strävan att undvika allt som rörde sig kring kungaparet till förmån för lokalt reklampladder från tynderöbor?

Personligen tyckte jag mest synd om Johan Björnstjerna.

Så lite assistans som han fick av sin kvinnliga kollega (praktikant?) så hade han nog klarat sändningen bättre på egen hand.

Här kunde man inte med bästa vilja i världen påstå, att reportrarna befann sig i händelsernas centrum.

AGE ELSBERG

I Tynderö kyrka har vigsel ägt rum mellan Mats Pettersson och Miriam Elffors, Sundsvall, brudgummen bördig från Överum. Kykoherde Eva Isaksson-Sundelin förrättade vigseln. Marskalk var Kristoffer Elffors, tärna var Gabriella Baw och bestman var Kent Pettersson. Med på bilden är också Desiré Källström. (Foto: Lenár-Bild, Timrå). 21-5-94 ST

I Tynderö kyrka har vigsel ägt rum mellan Inger Taxén och Per Perman, Sundsvall. Komminister Gudrun Wåhlstedt var vigselförrättare. 14-6-94 (Foto: Lenár-Bild Timrå).

Redo för tunnbrödsbak i Tynderö

Ulla Nordlöf och Eva Dahlin premiärbakar tunnbröd i Hembygdsföreningens nya bagarstuga intill hembygdsgården på Tynderö. 16-5-94

Bengt Nordlöf visar prov på bagartalang. Om några minuter ska han kunna avsmaka premiärtunnbrödet.

TYNDERÖ

Hembygdsgården intill kyrkan på Tynderö, har fått en ny lockande funktion. I helgen har det varit premiär för den nya bagarstugan, som Tynderöborna ska kunna hyra framdeles och ordna sitt eget tunnbröd och segkakor.

Intresset har varit påfallande redan under byggtiden och det är många som bokat plats, berättar Bengt Nordlöf, Hembygdsföreningens eldsjäl bokstavligen numera, eftersom han håller fyr i ugnen.

Går att hyra

– Bagarstugan kommer att hyras ut på ungefär samma villkor som den i Lögdö, det vill säga man hyr halv dag, förmiddag eller eftermiddag. Hyran är inte riktigt bestämd, men det får ju inte bli för dyrt bröd i slutänden, berättar han.

Ett par studiecirklar i konsten att hantera kavel och lattor är också planerade framöver.

6:33

Tynderö-körens välkomstsång till kungaparet vid Holmö brygga den 1 juni 1994

1. Välkommen ned från stålfågelns höjd
vi önskar och ber våra gäster att njuta en stund
vid Tynderö sund
på vårat kanal-jubileum!

2. Vi samlats till fest med glädje och sång
här ute vid Holmö brygga.
Här är vår plats, här älska vi bo
vid vattnet med sjöfåglar skygga.

3. Ge mig en dag av vindar och sol
vid stränder ljusa och klara,
där tystnaden går i kullarnas gräs
vid havet på Tynderö ängar.

4. Ge mig en natt då tiden står still
då trast och näktergal talar,
då lust och då nöd, då kärlek blit till
i lundar i Tynderös hagar.

5. Ge mig den stund och ge mig den frid
då hundra lärkor och svalor
flyger ens själ till himmelen vid
på hedar vid Tynderö ängar.

Text: vers 1-2 Lennart Isaksson
vers 3-5 Olle Adolphson (bearbetad för Tynderö)

6:34

Traditionell folkrik Åstödag

men laxen fick läggas på is...

SKEPPSHAMN

Den var i vanlig ordning välbesökt, söndagens Åstödag i Skeppshamn. Detta trots att vädret var något kyligare än det varit de senaste veckorna. Men en tradition var dock annorlunda än vanligt: laxgissningen fick i år läggas på is, i brist på levande lax.

En lax att gissa vikten på fanns naturligtvis, men den var för första året inte levande. Den låg död på isbädd för hugade att fundera vikten på.

– Vi har inte lyckats få en levande lax. Bergeforsen hade för få för att vi skulle få ta en därifrån, förklarade Nisse Högstedt, en av Åstödagsgeneralerna. Han menade att det var det kalla vädret i vår som spökat.

Två dop

Åstödagen innehöll också dubbelt dop, även om det bara var det ena som var något sånär officiellt.

I samband med den inledande högmässan i kapellet döpte prästen Eva Sundelin-Isaksson ett äkta Skeppshamnsbarn: John Roger Lidén från Åstön. Han är dessutom barnbarnsbarn till lokalt kände Albert Wigfors.

Den högmässan beledsagades av solosång av Lennart Gustafsson.

Det andra barnet som döptes senare på dagen, var Lars Anton Nyberg från Timrå.

Folkdans

I övrigt såg dagen ut som den brukar. Efter hamnpredikan i Skeppshamns kapell gav Söråkers Folkdansgille en dansuppvisning och dessutom bjöds spelmansmusik av Eva-Brittas spelmanslag.

Det var laxgissning, som nämnts, och även en del andra tävlingar. Bland annat den sedan några år vanliga kapprodden.

Dessutom försäljning av lokala alster av olika slag. Inte minst intressant var årets årgång – den 24:e – av Åstökrönikan samt Kristian Holmgrens berättelse om de 100-årsfirande Tynderökanalerna, vilka båda fanns till försäljning.

Intressant är också Fiskarmuseet i Skeppshamn, ett unikt museum där man kan se och lära om livet i ett gammalt fiskeläge. Ett museum som man för övrigt kan se varje helg till och med augusti månads slut.

KÅGE WIKLUND

Söråkers Folkdansgille gav uppvisning framför Skeppshamnskapellet. FOTO: KÅGE WILUND

Laxgissningen fick i år läggas på is – bokstavligen. Man klarade nämligen inte av att få en levande lax som man brukar.

Tynderökanalerna muddras

ST. 19-8-94

TYNDERÖ

Efter försommarens hundraårsjubileum tar nu kanaldirektionen på Tyndrö nya tag.

Det handlar om muddringen av den södra och norra Tynderökanalen som utfördes för snart ett sekel sedan.

Nu är det dags igen om inte Tynderösundet ska bli en insjö, påpekar kanaldirektionens ordförande Nisse Högstedt.

Den första juni 1994 firades hundraårsjubileet av Tynderökanalernas tillkomst. Kanalerna som skulle underlätta transporterna till och från Sundsvall betydligt både för sommargäster och fast boende Tynderöbor.

Då, för hundra år sedan, muddrades två knappt kilometerlånga kanaler på Tynderö. Den södra från inre Tynderösundet mot Klingerfjärden, den norra från inre Tynderösundet mot Åvikebukten.

– Djupet i de båda kanalerna var cirka 3,5 meter. I dag är de knappt två meter djupa, säger Nisse Högstedt.

Den extremt låga vattennivån gör att det för varje år blir allt svårare att ta sig till och från Tynderösundet. Särskilt för de två yrkesfiskarlagen som fortfarande finns på Tynderö och andra med större båtar.

Kulturhistoriskt värde

Kanalerna har både ett kulturhistoriskt värde och ett praktiskt värde. Det menar Timrå kommun som under våren anslog 180.000 kronor till projektering av Tynderökanalerna.

Projekteringen har nu utförts för att kontrollera bottenmatrialet och det nuvarande djupet. Bland annat konstateras det att cirka 70.000 kubikmeter massa sammanlagt ska forslas bort från kanalerna.

Men än så länge fattas pengarna för muddringen av den södra och norra Tynderökanalen. Kostnaden beräknas till mellan 4 och 5 miljoner kronor. Pengar som förhoppningsvis kan tas fram genom olika statliga stödformer.

Kanaldirektionen på Tynderö har också planer för forsättningen när kanalerna är ordnade.

En är att få bättre landvägar till Tynderö, en annan handlar om en öppningsbar bro mellan Tynderö och Åstön.

FRANZISKA EGGER-NILSSON

6-6-94

Vattenskoteråkare får nej

TIMRÅ

Timrå kommun tänker inte göra några undantag från förbudet att köra vattenskoter.

Det påpekar miljö- och hälsoskyddsnämnden i ett svar på en förfrågan från Tynderö.

I ansökningen anger några personer att de vill nyttja vattenskoter till att åka hundra meter ut i havet från fastlandet.

De påpekar att de vill använda skotern istället för båt och anser att ljudnivån inte är högre än hos en snabbgående båt.

Men kommunen säger nej till denna ansökan. De påpekar att det i Timrå ännu inte finns någon översiktsplan. En plan där det ska anges var åkning med vattenskoter kan tillåtas.

6.35

Glesbygdsborna samlar kraft

I Tynderö är det full fart.

Byborna är fulla av idéer och engagemang för sin bygd.

Så är det inte i alla byar, men det finns en outnyttjad kraft i glesbygden.

Det är i alla fall Engvar Arvidsson, Kraften i Västerbotten, övertygad om.

Den här veckan har han besökt Sundsvalls kommun för att berätta om vad man åstadkommit i hans hemby.

– Finns det ingen sjö så gör man en, säger Engvar.

Sidan 17

Margareta Deckert är den sammanhållande länken i Tynderö. Hon tror på den kraft som finns ute i byarna runt om i länet.

Foto: Håkan Humla

Sambygd håller liv i Tynderö

– Så här har folk på landsbygden alltid arbetat, men nu heter det glesbygdsutveckling, säger Margareta Deckert, Tynderö.

Hon är anställd av Tynderö bygdegårdsförening och sammanhållande länk i byn.

Hon har också mött Engvar Arvidsson.

– När man lyssnar på Engvar så känns det som att; ojdå, det går ju faktiskt förändra!

Tynderö är exempel på en bygd där det händer saker.

Småföretagen blomstrar, kvinnokraften likaså. Börjes livs lever vidare, så byborna kan fortfarande köpa mjölken på nära håll.

Bygdegården är samlingspunkten, där finns bibliotek, dagis och hemtjänstlokaler.

Och där finns också Margareta Deckert.

Allt i allo

– Jag är väl bygdegårdsföreningens allt i allo, presenterar hon sig.

Det är Margareta som drar igång studiecirklarna, aktieklubben, tunnbrödsbakningen och ser till att kulturen i form av teater och musik når tynderöborna.

Men det finns många viktiga personer i byn.

Om Margareta är byns allt i allo så är Nisse Högstedt byns ansikte utåt. Politikern i gänget.

– Jovisst, vi har haft mycket draghjälp av Nisse. Hans kontakter och kunskaper är ovärdeliga, säger Margareta.

Sambygd

Att ha någon i byagemenskapen som kan detta med bidragssystem, byråkrati och statliga verk underlättar.

För hon måste (även om det är känsligt – någon kan känna sig trampad på tårna) erkänna att det inte alltid är så lätt att få politiker med på noterna.

– Det finns massor med idéer i byn, men rent allmänt går det trögt att få kontakt med olika kommunala instanser. Fast jag har bra kontakt med näringslivssekreteraren i Timrå.

Margareta är numera med i länsorganisationen Sambygd som bildades i februari förra året. Och som nu börjar den lyfta.

Sambygds verksamhet handlar mycket om nätverk.

– Den har till uppgift att förmedla erfarenheter mellan grupper. Sambygd kanske inte alltid har svaret men vi kan lotsa vidare, förklarar Margareta.

Vad Sambygd kan åstadkomma blir intressant att följa i fortsättningen.

Monica Östemark

ST 22-10-94

Sjömansafton har hållits på Hyddan i Tynderö. Medverkade gjorde Bengt och Iris Fogelberg som berättade om sin tid som assistent och husmor vid Sjömanskyrkan i New York. Genom bilder och tal fick vi lära känna det rika församlingslivet i en av våra utlandskyrkor. Självklart fylldes Hyddan även denna kväll av musik, Christell Östlund sjöng och spelade tvärflöjt, ackompanjerad av Charlotte Nygren. Margit och Arild Wiklander var inbjudare och svarade för såväl kaffe som lotteri, behållningen till Svenska kyrkan i utlandet – SKUT – blev 1.210 kronor. Arild lät oss även följa med på en "resa med Inlandsbanan" – fantastiska bilder och vyer. För inledande bön och den avslutande kvällspsalmen svarade Gunnar Kvist och Seth Hägglöf.

15-11-94

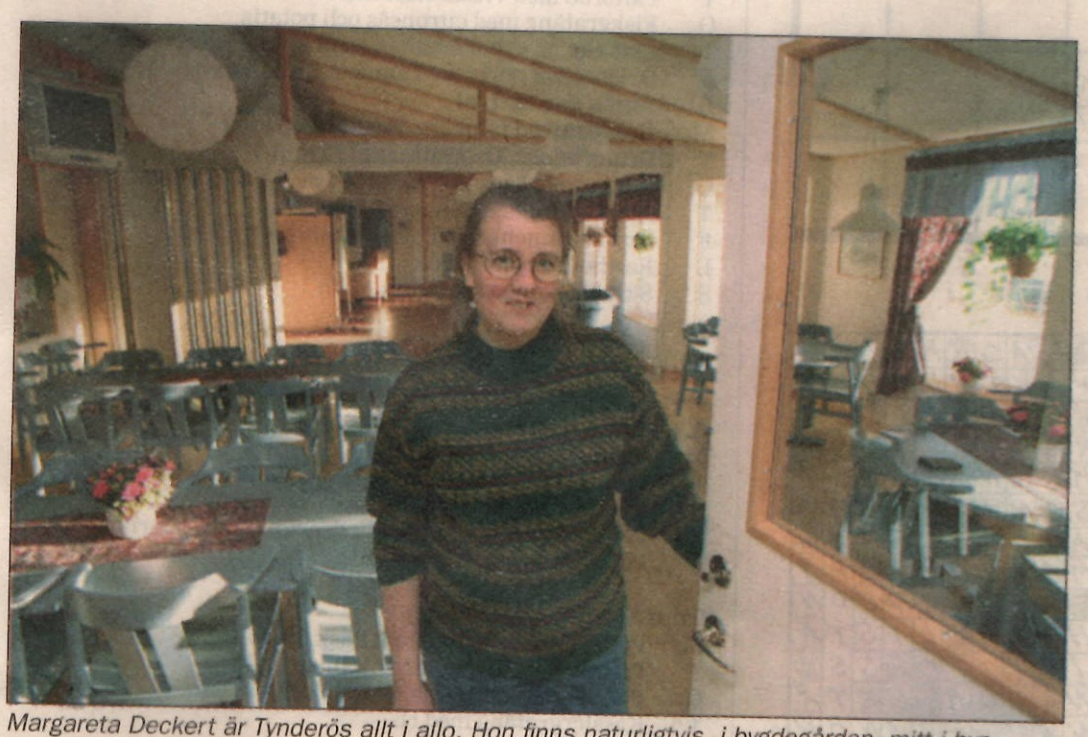

Margareta Deckert är Tynderös allt i allo. Hon finns naturligtvis, i bygdegården, mitt i byn.

Håkan Humla

6:36

Visst är hembygsföreningens ordförande Bengt Nordlöf stolt över föreningens stora insats. Att rädda Kyrkskolan på Tynderö först från rivning och sedan varsamt renovera den till bygdens hembygdsgård.

Kyrkskolan – Tynderöbygdens kulturhus

Alla berättares dag: Kyrkskolan Tynderö ti 19/7 kl 19, Fale Burman medv. Välkomna.

Forntid – framtid för hembyggdsgårdarna

TEXT OCH FOTO: FRANZISKA EGGER-NILSSON

28-07-94

Inte så hygieniskt kanske, men vattenhon som hundratals barn på Tynderö druckit ur fungerade. Vattnet fylldes på i behållaren. Sen var det bara att dricka.

Ett av många fönster på hembygdsgården i Tynderö. Med pelagonior och utsikt över kyrkan och klockstapeln. Det är så nära att många vill använda gården till bröllop och andra festligheter.

6:37

Hembygdsdag på kyrkskolan i Tynderö

På kyrkskolan i Tynderö sjuder det av aktivitet under sommarmånaderna. Tunnbrödsbakning, vävning i egen vävstuga eller delta i studiecirklar, är något av allt det hembygdsföreningens medlemmar sysslar med.

Men framför allt är det hembygdsdagen i början av juli som drar mängder av besökare.

TERÖ

sättningen var klar .. hembygsföreningen i Tynderö bildades år 1983. Föreningen ska främst arbeta för att bevara den gamla Kyrkskolan som bygdens kulturhus. Ett hus där historien om fiskar- och jordbrukarbefolkningen på Tynderö hålls levande. Ett kulturarv att bevara för bofasta och sommargäster och för kommande generationer.

Alla medlemmarna i Tynderö hembygdsförening ryms inte på bilden. Men Märta Olsson, Gunnel Pettersson, Göte Larsson, Bengt Nyman, Elisabeth Englund, Ulla och Bengt Nordlöf, Sten Rollin och Lasse Åkerlund har bidragit med åtskilliga arbetstimmar till att renovera hus och för att hålla igång verksamheten.

Hembygdsgården på Tynderö lyser grant gulmålad på backen mitt emot kyrkan. Här var skolan igång från år 1878 till 1963. Ibland kunde upp till femtio elever finnas i det stora och enda klassrummet.

– Jag minns hur det var på vintrarna. Vid fönstren var det isande kallt och man svettades nära kaminen, säger Bengt Nordlöf, hembygdsföreningens ordförande.

Han, liksom flera av ledamöterna i hembygdsföreningens styrelse, har själv gått på Kyrkskolan. Då på 1940-talet fanns så många barn på Tynderö att det fanns ytterligare en skola i den numera rivna sockenstugan, en i Myckeläng, i Stacked och en skola på Åstön.

– Redan några år efter det att skolan byggdes insåg man nog att det behövdes mera utrymme. År 1915 höjdes takstolarna för en extra våning.

Trångbodda

Det stora huset rymde ett klassrum och skollärarens bostad på den nedre våningen. Övervåningen var oinredd. Ändå var det så trångt att skolläraren inredde ett extra sommarum på vinden.

– De hade stor släkt som ofta kom på besök, minns Märta Olsson. Hon jobbade som piga under några år på Kyrkskolan. Minns när hon stod på vinden och rensade hönor. Det var ju så kallt ute.

År 1963 flyttades undervisningen till bygdegården på Tynderö. Lokalerna i Kyrkskolan hade blivit för omoderna, bland annat utan toaletter och avlopp.

– Då var det meningen att skolan skulle rivas. Och de hann riva sockenstugan. Men på Kyrkskolan hann de bara börja ta bort tapeterna, berättar Bengt Nordlöf.

Det var folkskoleläraren Frykholm och prästen Knut Sundelin som lyckades stoppa rivningen. De fick köpa byggnaden för att inreda den till hembygdsgård.

Objekt för arbetslösa

– Under de närmaste tjugo åren hände nästan ingenting. Frykholm reparerade ett rum. Han nämnde då och då att det vore bra om någon ville hjälpa till.

En inventering utfördes av länsantikantikvarien i Härnösand och Lisbeth Åström Cardell flyttade till bygden. Hon anställdes av Timrå kommun bland annat för att sköta om de gamla byggnaderna.

Snart började allting falla på plats. På våren 1983 kallade den blivande hembygdsföreningen till sitt första möte. Tjugo kom för att bilda hembygdsföreningen som nu har 404 medlemmar (i Tynderö församling finns 676 personer).

– Vi renoverade köket och ordnade en vävstuga. Men det skulle gå nästan tio år till innan den riktiga renoveringen kom igång, säger Sten Rollin.

Timrå kommun undrade om det fanns något lämpligt objekt för arbetslösa på Tynderö. Och det fanns massor av arbete på Kyrkskolan.

æ Tynderösundet

Nu, två år senare, är de stora arbetena utförda på Kyrkskolan med hjälp av arbetslösa och föreningens medlemmar. Bakstugan, i förrådsbyggnaden på gården, invigdes i sommar.

– Här bakas det mängder av tunnbröd. Allt går åt direkt, säger Gunnel Pettersson och Ulla Nordlöf som ägnat åtskilliga timmar till tunnbrödsbak.

Gunnel Pettersson "basar" också för vävstugan där det vävs efter gamla mönster från Tynderö. Hon har komponerat löparen Tynderösundet som blivit en populär artikel till försäljning.

– Vi kan också skryta med att vi numera är kunglig hovleverantör. Löparen gavs som present till drottning Silvia när hon besökte Tynderö i juni månad, säger Lasse Åkerlund.

Under hela sommarhalvåret fylls huset med mängder av aktiviteter. På vintern är den stora byggnaden för dyrbar att värma upp och det saknas fortfarande ett riktigt avlopp.

Nytt avlopp

– Fast vi har redan byggt toaletterna. För i sommar ska avloppet ordnas, berättar Sten Rollin som bland annat arbetat med målningen av Kyrkskolan.

Parallellt med renoveringsarbetet har flera studiecirklar varit igång. En om Kyrkskolans historia, en om fågelskådning och nu om bygdens allra tidigaste historia. En av många som bedrivs i samarbete med skogsvårsstyrelsens cirkel "kulturmiljö i skogen".

– Bland annat har vi försökt få fram höjden på havsnivån sedan ett par tusen år tillbaka. Nu ska vi också rita kartor för att dokumentera, säger Lasse Åkerlund.

Genom cirkelarbetet har de fått bekräftat hur gammal Tynderöbygden är. Redan på bronsåldern bedrevs det fiske där. Och fortfarande finns det mycket att ta reda på om den första bebyggelsen i Rödviken som eldhärjades på 1920-talet.

Ett skolmuseum

Historia blandas med nutid i det före detta klassrummet på Kyrkskolan. Album med tidningsurklipp sedan nästan hundra år tillbaka fyller ett stort bord. I gömmorna finns en samling av gamla bilder som hela tiden blir större.

– De tar aldrig slut och det gör inte heller arbetet här på Kyrkskolan, säger Bengt Nordlöf.

Just nu planeras det för att inreda delar av övervåningen. Här kanske ett skolmuseum kan inredas, liksom utställningar av bruksföremål från fiskar- och jordbruksbefolkningen på Tynderö.

– Men vi hyr också ut lokalerna till bröllop och andra fester, tillägger Bengt Nordlöf och håller på att glömma en av årets höjdpunkter. Surströmmingsfesten som ska avnjutas den 13 augusti.

FRANZISKA EGGER-NILSSON

Precis som det ska vara i ett gammalt hus hänger en broderad bonad över köksdörren till hembygdsgården i Tynderö. En av många insamlade textilier som finns i gårdens samlingar.

Det blev värre framåt natta

18-3-95 STÖDE

Modevisningen med dam- och herrkläder började i raffigaste laget, det ena raffsetet raffigare än det andra. Nu förstod jag varför det var så mycket karlar i salongen. Brännwall och Bergseije, hon heter så Raili, tog hand om informationen, stämningen och tempot var högt och inte måste Stöde till sta´n för att få nya kreationer. Det blev som en norsk schlager värre framåt natta när Högstedtsfolket från Tynderö, Märta och Åsa, visade upp skinnkläder, afton- och brudklänningar. Ni kan också gå på Huset i sta´n och träffa dem.

Utställningar av olika slag kantade både pool och salong och det var trångt värre att ta sig fram till de olika montrarna.

Ibland kommer saker fram som ingen vet vad de egentligen använts till. Denna lilla "maskin" har dock fungerat som hjälpmedel till strumpstickning.

Skolan blev kulturhus

Sten Rollin och Bengt Nordlöf välkomnar besökarna till Kyrkskolan på Tynderö. Den gamla skolan som numera är Tynderös hembygdsgård.

FOTO: FRANZISKA EGGER-NILSSON

Det var nära att det aldrig blev någon hembygdsgård på Tynderö. Den gamla Kyrkskolan skulle nämligen rivas. Den var omodern utan både toaletter och avlopp.

Nu, drygt trettio år senare, har det stora skolhuset genomgått en varsam renovering med bistånd av Timrå kommun och föreningens 404 medlemmar. Precis enligt föreningens önskemål att bevara Kyrkskolan som ett kulturhus.

Tynderö kyrkogård är välplanerad

Svar på insändaren ''Tynderö kyrkogård skövlad på träd'' den 6 maj.

En f.d. tynderöbo är bekymrad över att Tynderö kyrkogård mist sin lummighet och undrar vem som bär ansvaret.

Björkarna på kyrkogården har tagits bort enligt länsantikvariens rekommendationer. Björkarna var gamla och missprydande. Arbetarskyddsstyrelsen har också lämnat påpekanden om faran med att låta björkarna stå kvar.

I stället har björkar planterats på utsidan av muren. Det gör att rotsystem och grenar inte försvårar skötseln och torkar ut gräsmatta och planteringar. Tidigare var det också stora problem med att rötterna ''lyfte'' gamla gravstenar.

Beträffande häckarna så ha de tagits bort på grund av sor kangrepp och virussjukdo mar. Återplantering har gjort längst ner på kyrkogården och kommer att ske läng norra muren. För övrigt är de inte beslutat om återplante ring då många gravägare mot satt sig detta. Även länsantik varie och trädgårdsarkitekt ä konsulterade i denna fråga.

Om några år kommer f.d tynderöbo att finna kyrkogår den lummig och vacker igen men varje generation har under sin tid ansvar att vårda och det innebär också att med jämna mellanrum förnya växtbeståndet.

Med vänlig hälsning
Ingrid Eriksson
ordf. Tynderö kyrkoråd
Ledamot i pastoratskyrko
råde

Öppna landskap vid Stödesjön. Biologen Lotta Sturesson med näsan i en förvildad ros, kulturhistorikern Katarina Saltzman och agronomen Åsa Wolgast samarbetar i länsstyrelsens försöksprojekt.
Foto: Anki Haglund.

De jobbar i Lundells anda

Tre unga kvinnor vandrar omkring i trakterna kring Stödesjön.

De ställer sig på vägen och tittar på gårdarna.

Dyker med näsan ner i gräset.

Knackar på mitt i höskörden och vill prata.

De vill bevara våra öppna landskap.

De tre är en kulturhistoriker, en agronom och en biolog. Tillsammans dokumenterar de odlingslandskapets olika bevarandevärden.

Sedan slutet av juni har de varit i fält och stannar till mitten av augusti. De hoppas att även hinna lite i trakten kring Vigge.

Helheten

Ett samarbete som mellan experter med så olika bakgrund är ovanligt. Initiativet är länsstyrelsens som i detta försöksprojekt vill utveckla nya metoder i arbetet på att bevara i vardagen omkring oss; våra öppna landskap, den biologiska mångfalden och vår kulturhistoria.

Katarina Saltzman, Åsa Wolgast och Lotta Sturesson är ute efter helheten, snarare än enskilda, märkvärdiga objekt.

– Vi har lärt oss väldigt mycket av varandra hittills, säger de.

De har fått tre par ögon var, istället för bara sina egna, yrkesspecifika.

– Förra sommaren inventerade jag floran i Tynderö, berättar Lotta Sturesson. Häromdagen var jag där igen och det kändes jättekonstigt. Jag såg massor som jag inte sett tidigare.

Gräsplätt berättar

Om man i Österlo ställer sig på ett litet, helt alldagligt område med högt gräs och högsommarblommor kan de berätta massor.

Kulturhistorikern:

– Detta är hävdad mark. En gammal äng. Det har jag sett på gamla skifteskartor. Men jag ser det också i själva landskapet. Däruppe finns till exempel ett fornminne. Eftersom folk gärna bevarar sådana, har inte platsen varit lämplig att omvandla till åker. Då skulle fornminnet varit i vägen.

Inte betad

– Ängen har inte i äldre tid varit betad, fortsätter kulturhistorikern.

Hur kan hon veta det?

– Den ligger så nära gården.

– Man hade inte betesmarker nära byn förr. Anledningen var att man inte ville släpa hem vinterfodret långa vägar.

– Ända fram till 1920-talet fanns fäbodliv här i trakten. Och när sedan fäbodssystemet upphörde, släpptes djuren på skogen och mjölkades på kvällen i sommarladugård.

Hackslåtter

– Därför sluter jag mig till att ängen varit en hackslåtter, fram till 60-talet kanske. Sedan blev det bete här, säger Katarina Saltzman.

Biologen:

– Det första jag ser är att här växer mycket bockrot. Då hajar man alltid till. Det tyder på gammal ängsmark.

Hon tittar närmare och fortsätter att räkna upp från den blomrikedom som skiljer ängen från den odlade vallen:

– Blåklockor, brunrot, prästkragar, överblommad gökärt, gulmåra, kråkvicker, stjärnblomma, gulvial, slåtterfibbla...

– Slåtterfibblan känner man igen på att den har en platt bladrosett så den klarar sig under lien.

30-7-94

All ev. uppvaktning
på min födelsedag undanbedes vänligt men bestämt.
Olof Boman, Tynderö 27-3-95

Det våras för hönscha

Nisse Högstedt ringer och berättar om det säkraste vårtecknet i **Tynderö** med omnejd. Det är **"Oscars hönscha"** som är i full gång. Så kallas den flock av måsar som lyckligt skrikande kastar sig över fiskrenset från **Oscars** surströmmingsinläggningar. Nuvarande bossen **Janne Söderström** har inlett årets inläggning och eftersom verksamheten bara ökar så blir det gott om mat till måsarna.

17-3-95

Försommarblommor i Tynderö

Försommarens blommor plockas redan i Siljsåker i Tynderö.

Sålunda kan **Gudrun Billman** berätta, att hon kunnat plocka såväl liljekonvaljer som natt- och dag, betydligt tidigare än normalt.

Gamla skifteskartor (i Västerlo laga skifte 1857 och storskifte 1803) är ett av hjälpmedlen när odlingslandskapet dokumenteras. Lycka är att själv hitta resterna av en husgrund, en gammal väg, en igenväxt äng, en liten kulle som döljer ett odlingsröse – och sedan få sin tolkning bekräftad av kartan.

6:39

Brudsporrar!

Dessutom finns här biologens förtjusning: Brudsporrar!

Brudsporrar är, liksom alla andra orkidéarter, fridlysta överallt i hela Sverige.

– Men det finns mycket gammalt gräs kvar som täcker marken. Fjolårsgräset hindrar fröna att komma ner i jorden och ger även jorden mer näring som gynnar högväxande arter.

– Redan har en del sådana högväxande arter vandrat in som egentligen inte hör hemma här utan i skogen, som skogsfibbla, skogsklöver och piprörsgräs.

Om 15 år

– Om inget görs, fortsätter biologen, blir ängen igenväxt på kanske 15 år. Då har björkarna därborta hunnit växa till sig och skuggar ännu mer. Och marken är dessutom ganska fuktig. Det gynnar hundkäxen som lätt tar över.

– Brudsporren är ganska högväxt förstås, så den klarar sig kanske ett tag, säger Lotta Sturesson.

Agronomen:

– Här fanns djur på bete fram till för fem år sedan. Några hästar och lite får. Får är roliga och dessutom lättskötta. Det är viktigt när ägarna jobbar i stan.

– Men att hålla får kostar mer än det ger. Så även om det är aldrig så roligt..., säger agronomen vars bidrag till projektet inte minst är en förståelse för den ekonomiska verklighet som brukarna lever under.

Intervjuar

Agronomens arbetsätt i projektet skiljer sig från de andras – hon gör ingående intervjuer med jordbrukarna och andra markägare. Hon frågar dem om nuvarande odlingssätt. Hon intervjuar dem också om deras syn på landskapsvård, vad de vill och kan göra.

– Ängens ägare letar med ljus och lykta efter någon som vill ha djur här, säger hon. Det finns djur på andra av deras marker. Men till denna plats har det inte lyckats.

Om en aktiv jordbrukare ägt marken, hade han använt den?

– Jodå, det tror jag nog. Men han hade kanske gjort ängen större, stängslat in bort till huset där och använt den som betesmark. Det är här är bra mark, säger Åsa Wolgast.

Se det vi inte ser

Stödetrakten är inte utvald för att den är speciellt vacker eller märkvärdig. Visserligen är hela Ljungandalen klassad som riksintresse för kulturmiljövården. Men syftet med projektet äi att öva upp seendet – se det vi annars inte ser, eftersom det uppfattas av oss som så självklart.

Ända tills det – plötsligt en dag – är borta.

Ur den synvinkeln kan det vara en fördel att dimpa ner i en främmande trakt som de tre nyutexaminerade experterna gjort. Åsa Wolgast och Lotta Sturesson är från Uppsala. Katarina Saltzman är visserligen från Umeå från början, men har läst sina huvudämnen kulturgeografi och etnologi i Lund.

Före skiftena

– Vi fick alltid lära oss att inget finns kvar av odlingslandskapet före skiftena. Men så är det inte alls här! Man kan se spåren ända ner i 1500-talet. Åkrar, ängar och gårdar har ofta kvar sina ursprungslägen, säger Katarina Saltzman.

Å andra sidan hålls det intensivt odlade Skånelandskapet mer öppet, säger Åsa Wolgast:

– Därnere är varje kvadratmeter ekonomiskt värdefull och tillåts därför inte växa igen. Allt odlas. Häruppe däremot är korna det viktiga, inte jorden.

Intresse finns

Många i Stöde gör ändå en hel del. Många småplättar odlas trots allt, vägkanter slås och lador får nya tak. Andra vill gärna, men vet inte hur, säger de tre.

De är glada över folks intresse och hoppas att deras projekt kan ge lite uppmuntran. I decennier har myndigheterna predikat stordriftens fördelar och sagt att allt gammalt saknar värde. De tre vill gärna visa att myndigheterna numera bryr sig och uppskattar vad folk gör för att hålla landskapet öppet (det finns en snårig flora av bidrag till landskapsvård).

Projektets resultat ska sammanställas i höst i en beskrivande men också rådgivande rapport.

CARINA BLOMCRANTZ.

Biologens förtjusning. Brudsporren, liksom alla andra orkidéarter fridlyst i hela Sverige.

Ängen berättar mycket för den som har flera par ögon att se med, här biolog Lotta Sturesson och kulturhistoriker Katarina Saltzman som tillsammans med agronom Åsa Wolgast utvecklar nya metoder för analys och förståelse av odlingslandskapet.

Kort sagt

Bilslalom i Tynderö

3-4-95

Den 26 mars for vi till fiskehamnen i Tynderö, och vilka svårigheter vi upplevde. Efter att ha passerat Söråker så började eländet. Vägen är smal och ynklig så när man möter ett större fordon är det bäst att krypa fram så nära vägkanten som möjligt. Fläckvis stora gropar fyllda av vatten.

Träffade flera av bygdens befolkning och alla var fly förbaskade på väghållningen. I bästa fall fylls groparna med asfalt, men efter kort tid slås groparna upp igen.

Varför görs inget åt vägeländet? Begriper inte vägverket att det måste göras något radikalt åt grundförhållandena. Det är ju där problemen finns. Vägbredden är ju under all kritik. Alla som är berörda av denna väg bör samlas till ett stormöte och arbeta fram argument till protester, som leder fram till bättre vägförhållanden.

GUNNAR FJELLSTRÖM

Kort sagt

Int myttje te ungskog

Hör du Arild.

Int va hä myttje te ungskog – Du å en Nesse hadd te å vis på – å porträtte – i tidninga den 14 ds.

Å hä däg eller ena "Anki" hä va fel på? Men nåe fel ärää.

Int ärä rå en Göran Bergs, jett je förstå...

Je tro je måst skratt.

Men hä skull nog int skad mä lite plant, å skefte, bak ristalla. Å i skifte längre baka – skad de nog ej mä lite gallring...

Ja jett förstå – att i skulle talt mä en Göran...

Skriver och tänker en:

2-4-95

PI'CEA AF SLÄKTEN PI'NUS

Börjes Livs söker servicebidrag

TYNDERÖ

För en liten butik kan ett servicebidrag vara avgörande för fortsatt drift. Särskilt på platser som i huvudsak bebos på sommaren. Därför har Börjes Livs på Tynderö nu för fjärde året sökt detta bidrag från länsstyrelsen i Västernorrland.

Ansökan kopletteras med ett yttrande från Timrå kommun där man påpekar butikens sociala funktion. Börjes Livs kör också regelbundet ut varor till fem hushåll samt fungerar fram till sommaren 1995 som ombud för Tipstjänst.

Denna service kommer butiken även ge i fortsättningen då Börje Björklund själv kommer att samla in kundernas tipskuponger för att sända dem vidare till närmaste ombud.

ST 21-3-95

... och i Söråker tog Gaston sin fjärde skida

SÖRÅKER

I strålande solsken och överraskande bra skidföre genomfördes i går det sjunde Fiskarrennet.

Det sista av av de åtta lopp som ingår i motionsserien "Midälvaskidan" hade lockat 173 åkare i alla åldrar.

De fyra midälvaskidorna i nävarna på Gaston Hådén får symbolisera att Luckstaåkaren varit snabbast i fyra av de sex deltävlingar han avverkat i vinter.

I går hade den före detta veteranvärldsmästaren mest bråttom av alla på de knappa tjugo kilometrarna från Tynderö bygdegård till målet i Söråker.

Hudiks P-O Frank stakade bäst bland de som åkte halva distansen som startade i Svedje.

Stefan Gullback och Sverker Bodevärn, är ensamma om att ha åkt alla åtta tävlingarna.

Alf Spåra, Gränges Aluminium vann den Helsingforsresa som lottades ut bland de drygt 130 åkare som åkt fyra lopp och därmed erövrat 1995 års miniatyrskida.

20-3-95 ST

*

De nya utbyggnadsföretagen i såväl Indalsälven som Ångermanälven utgöra ett stort hot mot laxfisket och den uppkommande situationen diskuterades ingående vid Svenska ostkustfiskarenas centralförbunds årsmöte i Stockholm. 27-3-95

☆

Lilla Anna har fått följa med mamma till kyrkan för att se på ett bröllop. När vigseln är över viskar hon till sin mamma:

Ska de få barn nu?

– Det kanske de får, viskar mamma tillbaka.

– Åh, då stannar vi kvar och ser på det också.

☆

Människans hjärna är förunderlig. Den börjar fungera när man föds och slutar fungera när man skall hålla tal.

☆

Doktorn till den kvinnliga patienten:

– Hur länge har ni varit gift?

– Menar doktorn nu senast eller sammanlagt?

☆

–Välkommen Egon! Men kommer du ensam?

– Jo, frugan var på så dåligt humör.

–Varför det?

–För att hon inte fick följa med.

☆

–Har du märkt att unga flickor ofta gifter sig med män som påminner om deras far?

–Ja, och har du märkt att mödrar ofta gråter på bröllop?

6:40

TYNDERÖ

Raraste fjärilen finns i Timrå

TYNDERÖ
Just nu flyger några tusen stora vita fjärilar över de gamla slåtterängarna vid Södra Myckeläng på Tynderö och får kårar av vällust att dra genom ådrorna på fjärilskådare.
Det är den ovanliga mnemosynefjärilen som bara finns på några få platser i Sverige. På Tynderö, vid Myckeläng, ligger ett par av de bästa lokalerna. Fjärilsforskaren Lars Imby från Naturhistoriska riksmuseet, har besökt platsen några dagar för att studera fjärilarna för Världsnaturfondens räkning.

På torsdagen blev det en riktig fjärilsdag på blomsterängarna. Vinden var måttlig och solen fick det att spritta av lust i vingarna när hanarna dansade runt bland löv och örter i jakten på honorna... Lars Imby skulle kunna berätta i veckor om den här fjärilen, men han får avbryta sina utläggningar för att hinna runt med håven.

Förvånade ortsbor skjuter upp mössan i pannan och kliar sig fundersamt i hårfästet:

– Nog har man sett fjärilarna häromkring, men att dom var så märkvärdiga kände man ju inte till, säger Erik Nordin som äger en av de finaste ängarna med mnemosyneögon sett. Han blir riktigt intresserad när fjärilsforskaren håller föreläsning i dikeskanten.

Märker med tusch

Lars Imby far runt med håven och fångar den ena efter den andra. Flera är redan märkta, med ett nummer som han skrivit med tuschpenna på ena vingen. Han noterar i sina anteckningar att nummer 34, som märktes i förrgår, fångats på nytt. Och så störtar han iväg och svingar in nästa i fångststruten. Vore gräset kortare skulle man kunna tro att han tränar för nästa års Wimbledon.

Omärkta får sitt nummer ditskrivet innan de släpps fria.

– Det är mysiga fjärilar det här, säger han. Dom är så tåliga att man kan hålla dom lätt mellan fingrarna och skriva försiktigt med tuschpenna utan att dom tar någon skada.

Det är mest hanar som låter sig fångas, honorna håller sig lugnare inne i vegetationen.

– Honorna avger en doft som får hanarna att hitta dom. När en hona är befruk-

derkroppen som gör att hon inte kan para sig igen. Jag kallar det för kyskhetsbälte, berättar Lars Imby och visar på en hona.

Värdväxter

Mnemosynefjärilen är som de flesta dagfjärilar bunden till en värdväxt. I det här fallet är det dvärgnunneörten som växer på de lokaler där fjärilen finns.

– Nunneörten blommar tidigt och blir föda åt larverna. De vuxna fjärilarna behöver inte örten utan kan suga nektar från olika blommor för att hålla sig vid liv. Mnemo betyder minne, och fjärilen har en egen teknik för att minnas betydelsen av nunneörten. Den äggläggande honan finner igen de vissna nunneörterna på doften och lägger äggen där. De ligger sedan hela sommaren och vintern och larverna kläcks nästa vår och försommar.

– Den är ovanligt tidigt som flygande fjäril med tanke på att äggen övervintrar. Många arter som flyger sent på sommaren eller hösten har också övervintrande ägg.

På Tynderö finna alltså några lokaler. Vägskälet ner mot Södra Myckeläng är en sådan plats där fjärilen finns på båda sidor om vägen. Nere i byn finns också en gammal slåtteräng med stora björkar där den vita skönheten ger sommarstämning.

– Mnemosynefjärilen är den enda dagfjäril som är fridlyst och det är den i Blekinge där det finns några svaga bestånd. Några kraftigare bestånd finns i Uppland, och så här i Medelpad. Förutom på Tynderö finns det en lokal på norra Alnö, berättar Lars Imby.

– Det var den första fjäril som kom på svenskt frimärke. Förlagan till det märket var ett foto som jag tagit. Den fjärilen hade jag märkt med tre små svarta prickar och konstnärinnan som gjorde förlagan till frimärket satte dit prickarna i tron att det var naturliga teckningar på vingen. När jag såg det så opponerade jag mig, men efteråt ångrade jag nästan det. Det hade ju varit kul med ett frimärke där min märkning syntes, säger Lars Imby.

– Att märka så här många fjärilar har i alla fall den fördelen att dom blir ointressanta för samlare, och det är ju bra eftersom det är en så sällsynt art.

TORBJÖRN ELVERHEIM

Fotnot: Mnemo uttalas utan att det första

Den sällsynta mnemosynefjärilen flyger just nu på några platser på Tynderö och fjärilsforskaren Lars Imby från Stockholm kartlägger förekomsten för Världsnaturfondens räkning. FOTO: TORBJÖRN ELVERHEIM

1-7-94
ST
Fjärilarna finns även på Östön

De fångade fjärilarna märks försiktigt med tuschpenna med ett nummer på vingen; – Det är en tacksam art att jobba med, den tål den här behandlingen.

6:41

Stenhårt in i det sista i Medelpads skidsäsong

ST 2-4-95

SÖRÅKER

Det blev en stentuff strid om segern när Madshuscupen igår avslutade 1995 års skidsäsong i Medelpad.

Bergeforsens Jonas Hamlund tog täten när 200 meter återstod av tremannastafetten. I mål var BSK:aren fem respektive elva sekunder före tvåan och trean, Timrås SOK:s första-och andralag.

Den soldränkta publiken bjöds på en underhållande och spännande tävling.

USM- och Folksamcup-fyran Mattias Svelander inledde tävlingen med att ge Frida Lindström en ledning på 28 sekunder före TSOK:s Esko Ruusila i de blöta och lösa skatingspåren.

I Madshuscupen (som Tynderö IK tvingades ställa in, på grund av snöbrist, när den skulle avgöras i slutet av december) åker nämligen pojkar och flickor mot varandra.

Minst en flicka måste finnas med i laget som även är mixat åldersmässigt.

Bergeforsen hämtade in

Blandningen gör att det är en händelserik tävling med stora och snabba omkastningar. Årets upplaga bjöd förstås på bägge ingredienserna.

För efter den andra sträckan var TSOK-tvåan plötsligt i ledning sex sekunder före Bergeforsens tvåan Andreas Svanebo.

Jonas Hamlund i det slutliga segrarlaget "skejtade" ut dryga minuten efter Camilla Bergman i TSOK-tvåan och Sandra Boström i BSK-tvåan.

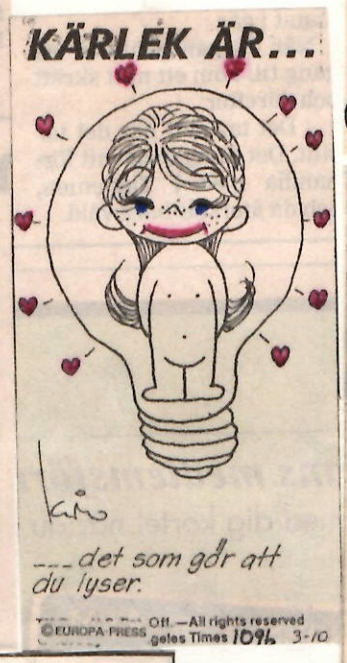

Janne Söderström

ordförande i det som snart byter namn från

ST Hockey till Timrå IK.

När det här skrivs är namnbytet klart.

Varför byter ni namn?
- Det har alltid varit svårt att få genomslagskraft i namnet ST Hockey. När vi har haft bortamatcher har folk inte fattat varifrån vi kommer. Ibland har det varit ST , ibland Sundsvall och ibland Sundsvall-Timrå. Medlemmarna har allid velat att vi skulle heta Timrå IK, så efter moget övervägande blev det så. Det namnet är klassiskt i hockeykretsar. Alla, från Haparande tillYstad vet...

Hur länge har Ni hetat ST-hockey?
- Sedan 1990-91. Innan dess var det TIK sedan 1965 och ännu längre tillbaka, ända från 1928, var det Wifsta Östrand, eller WÖ.
Klubbens största framgångar var under den tid vi hette TIK. Det var då Lill-Strimma spelade och vi blev 2:a i SM. 1970-75 spelade vi i högsta serien.

Nu kommer framgångarna tillbaka när Ni byter namn?
- Nja, inte automatiskt. Framgångarna sitter självklart inte i namnet, utan mer i klubbkänslan. Klubbkänslan har definitivt blivit stark på sistone. Det har blivit en riktig nytändning i klubben. Vi har sanerat ekonomin från 3 miljoner i skulder till noll och det tycker vi är ett bra avstamp för framtiden. Nu går vi framåt mot nya mål!

Du själv Janne, har Du spelat mycket hockey i Dina da´r?
- Inte så mycket, nej. I femtonårsålderna var hockeyn vårt största och kanske enda nöje. Då blev det åtskilliga matcher på "Månskensrinken" i Tynderö...

Välkommen till timmer-rå eller Timrå som det numera

Runt Indalsälvens mynning bosatte man sig mycket tidigt. Älven betydde mycket för handel, transporter och fiske.

Alla norrlandsälvar utnyttjades i olika omfattning för timmertransporter – även Indalsälven. Det blev därför naturligt att sågar och trähantering kom att koncentreras runt Klingerfjärden. Timmerområdet norr om Sundsvall kom helt enkelt kallas Tim-rå.

Det var här ute på fjärden som Elias Sehlstedt myntade det ofta citerade "Varhelst jag såg, så såg jag såg vid såg".

Sevärt i Timrå

Det finns mycket fint och intressant att titta på ute i Timrå. Längst i söder ligger Merlo slott ett sagoslott inbäddat i grönska. Slottsparken används för olika evenemang under sommaren.

Om man tar av från E4 vid Timrå Värdshus åt höger ned mot kusten så når man den välbevarade bruksmiljön vid Vivstabruk. Där finns pumpen i ena änden av bruksgatan, brandstationen som numera är ombyggt tillkapell och så herrgården i sluttningen ned mot vattnet.

Mitt ikommunen ligger Bergeforsens kraftverk med lax- och akvarium. På södra strandbrinken ligger sedan ett par år Älvens Hus, som med utställning och bildspel speglar älven och dess betydelse.

En annan fin bruksmiljö finns också inom Timrå kommun. Det är det gamla järnbruket i Lögdö där man fortfarande kan se de gamla masugnarna och njuta av herrgårdspark och brukets kyrka som flitigt används under sommarmånaderna. Bruksmuseum med gamla verktyg, hantverkslokaler och bagarstuga är några av de attraktioner som finns att bese gärna i samband med något av de många arrangemangen där.

Om man tar vägen ut mot Söråkershalvön så når man efter ungefär en mil ett stort gravfält från bronsåldern med mängder av rösen mellan vägen och havet. Litet längre ut ligger den vackra Tynderö medeltidskyrka.

Längst i öster står Skeppshamns kapell som en fyrbåk ute på Åstön. Ett unikt fiskemuseum finns inrymt i ett par fiskebodar bredvid.

Idrott

Frågar man människor från annat håll vad de tänker på när de hör talas om Timrå så är svaret, Hockey.

Bredvid den fina "Isladan" ligger också en stor anläggning för inomhustennis. Elbelysta motionsspår finns det gott om i Bergeforsen och i Söråker. den vackert belägna seaside-golfbanan samlar många entusiaster. Flera bangolfbanor finns. Bergeforsen camping har t.o.m. en riktig tävlingsbana.

Natur och miljö

Timrå kommun börjar bli mer och mer känd för sin satsning på miljö. Det är nu lättare än förr att njuta av Timrås härliga natur. Lögdö vildmark har blivit attraktivt med vindskydd och fiskevatten.

Deltaområdet har blivit lättillgängligt med de nya hängbroarna, och nu rör sig många människor i det delta som tidigare bara kunde nås sjövägen.

Vid Tynderö kyrka börjar en naturstig på ett par km. som med skyltar guidar de promenerande genom ung och gammal barrskog och lövskog.

Bad och nöje

Det finns ett inomhusbad i Timrå Centrum. Varma sommardagar lockar, Lögdötjärn, Vivsavarvstjärn och Gökbölesjön med insjöbad. Mängder av större och mindre havsvikar erbjuder saltvattensbad på norra och södra sidan av Söråkershalvön. För de yngre med mycket energi finns en krävande och rolig Tarzan-stig vid Bergeforsens idrottsplats.

Kultur

Fiskemuseum i Skreppshamn och bibliotek i Vivsta, Söråker och Tynderö ger möjlighet att fördriva även regndagar i kommunen.

Sång och musik ordnas på många håll i kyrkor och kapell, i Lögdöbruk och havsvikar, i Slottsparken vid Merlo m.m.

Mat och logi

Fler matställen än man tänker finns inom kommunen, Värdshuset Idyllen på Åstön hör till de mer namnkunniga. Andra matställen är t.ex. Timrå Wärdshus, China restaurang, Älvens Hus och Pizzerior. På flera ställen finns det både mat och logi för enskilda och grupper, Stiftsgården i Söråker, Wiftsavarvs Herrgård, Hotell Laxen och Brukshotellet. Campingstugor och campingplatser finns i Bergeforsen, Stavreviken, Bye Rast och vid Vivstavarvstjärn.

Timrå kommun

En fullödig kommun. Mitt i Sverige. Mitt i Norden. Mitt i kroppen finns hjärtat, och hjärtat klappar för dig!

6:42

Tio år efter Gullfibers nedläggning

De bittra känslorna bränner fortfarande

Det går inte att jämföra lönen från Gullfiber och och ersättningen från butiken enligt Börje Björklund. Omsättning på butiken är på tok för låg för att försörja både honom och hustrun Anita. Det är bara med bidrag och sommargäster som det hankar sig fram.

FOTO: OLLE SPORRONG

Anita Björklund hjälper maken med kassajobbet i butiken Börjes Livs när hon är ledig från jobbet vid Erikshjälpen. 27-7-94 ST

– Den enda riktiga presenten vi fick behålla när vi miste jobben var krämporna.

SÖRÅKER

Det har gått tio år sedan Anita och Börje Björklund tillsammans med nästan 300 arbetskamrater vid Gullfiber i Söråker fick chockbeskedet att fabriken skulle läggas ner och alla förlora jobben.

Börje som nu äger och driver lanthandeln Börjes livs i Tynderö och Anita som efter tio år äntligen fått ett fast jobb på Erikshjälpen i Timrå minns båda med vemod sina många arbetsår vid fabriken. Men undrar samtidigt vart alla satsningar på nya jobb tog vägen.

Det var måndagen den 4 juni 1984 som de anställda vid Gullfibers i Söråker fick chockbeskedet från företagets styrelse att fabriken måste läggas ner och nästan alla förlora sina jobb.

Det var en svart dag för de anställda när de av styrelsens ordförande Per Lindberg fick den definitiva domen. Alla protester hade varit förgäves. Företaget styrelse hade tagit beslutet. Fabriken skulle läggas ner och nästan all personal avskedas. Företaget producerade helt enkelt för mycket isolering och det räckte mer än väl med produktionen vid företagets andra anläggning i Billesholm i Skåne.

Men styrelsens ordförande lovade i samband med nedläggningen att företaget skulle ta sitt ansvar och göra rätt för sig och hjälpa till att skaffa nya jobb till Söråker. Löften som så här i efterhand inte blev annat än löften. Trots allt prat om ansvar och om att ställa upp gapar fortfarande stora delar av lokalerna tomma.

Det enda större företaget HL Plast som flyttade till Söråker har flyttat tillbaks till Sundsvall efter det att företaget inte kommit överens med Gullfiber om priset på den fastighet som man hyrde.

Gullfiber har ytterligare friställt ett antal anställda när de drog på sin lagerverksamhet. För närvarande finns det endast en handfull arbetstillfällen kvar i lokalerna som en gång sysselsatte 750 personer.

Makarna Anita och Börje Björklund, hon med 17 år i företaget och han med nästan 25 år, hade båda arbetat en stor del av sitt yrkesverksamma liv vid Gullfiber. De minns, trots åren, fortfarande allt för väl känslorna av bitterhet de kände den där dagen.

– Vi fick inte ens ett tack efter så många år från företaget. De bara sparkade ut oss, konstaterar Börje Björklund med en viss bitterhet.

När han slutade vid företaget fattades det bara en knapp månad till att han skulle fått en guldklocka för lång och trogen tjänst. Han har fortfarande efter 10 år svårt att förstå varför företaget vid nedläggningen behandlade de anställda så känslolöst och illa.

– Den enda riktiga presenten vi fick behålla när Gullfiber slog igen och vi miste jobben var krämporna, konstaterar Börje. Anitas dålig rygg och mitt magsår som jag drog på mig efter de många årens skiftgång, det har vi kvar.

Nya jobb

Börje och Anita har precis som många andra som arbetade på Gullfiber råkat ut för mängder av problem i jakten på att skaffa sig nya jobb.

Anita tog chansen och utnyttjade stödet för att öppna eget och övertog en kiosk i centrala Söråker. Sedan kiosken såldes övertog hon och maken Börje lanthandeln i Tynderö och driver där sedan något år Börjes livs. Redan efter en kort tid insåg de att det var omöjligt att butiken med dess låga omsättning skulle kunna försörja dem båda. Så Anita slutade och har sen som många andra äldre Gullfiber-arbetare varvat olika former av utbildning med vikariat och stämpling.

Men nu tillhör hon ändå de lyckligt lottade. Hon har ett fast arbete. Sedan sex månader arbetar hon vid Erikshjälpen i Timrå.

– Det är första gången sedan tiden på Gullfiber som jag har ett fast heltidsjobb, berättar Anita. Det är många som inte lyckats med det. Det är flera som jag känner sedan tiden på Gullfiber som tvingas ta deltidsjobb och stämpla.

Även Börje trivs med sitt arbete som livsmedelshandlare.

Men han tvingas ändå konstatera att utan bidrag och stöd från samhället och rushen på sommaren skulle han aldrig kunna driva den här rörelsen. Det är butiken alldeles för liten för. Under de tre sommarmånaderna har han lika stor omsättning som resten av året.

– Jag arbetar mycket, mycket mer nu men får ut betydligt mindre, berättar Börje. Men vad ska jag göra, man får vara glad för det man har. Med min yrkeserfarenhet och min ålder är det nästan omöjligt att få ett fast jobb.

LEIF HJÄLTMAN

6:43

Tio år efter nedläggningen

Få har fast jobb efter Gullfiber

Tio år har gått sedan Anita och Börje Björklund, tillsammans med nästan 300 anställda vid Gullfiber, fick chockbeskedet att produktionen vid fabriken skulle läggas ner och alla förlora jobben. Alla löften som företaget gav om att göra rätt för sig och hjälpa till med att skaffa nya jobb till Söråker blev just inget annat än löften.

Fortfarande gapar stora delar av lokalerna lika tomma som tidigare.

Många äldre anställda har stora problem att få nya arbeten och tvingas varva utbildning och vikariat med stämpling.

Efter 25 år i industrin tvingades Börje sadla om och driver nu lanthandeln Börjes Livs i Tynderö.

Hustrun Anita har för första gången sedan tiden på Gullfiber fått ett fast jobb på Erikshjälpen.

– Man får vara glad för det man har, säger Börje. I min ålder är det nästan omöjligt att få ett nytt jobb.

Sidan 5

Anita och Börje Björklund framför lanthandeln i Tynderö som Börje driver sedan han tvingats sadla om efter 25 år inom industrin. Anita har nyligen, för första gången sedan Gullfibers nedläggning för tio år sedan, fått ett fast jobb.

Timrå är Timrå och ingenting annat. Nu får hockeyvännerna som de vill, anrika Timrå IK återuppstår. Och visst lyser det äkta glädje i ST Hockeys ordförande Janne Söderström, skrudad i Timråtröja från storhetstiden.

21-3-95

FOTO: HÅKAN HUMLA

JANNE PÅ

Vägen tillbaka för Timrå IK

I går kom beskedet som alla hockeyvänner väntat på – ST Hockey tar tillbaka sitt anrika namn Timrå IK till nästa säsong.

– Det blev fel med ST Hockey. Det namnet fick ingen genomslagskraft utanför distriktet. Tvärt om blandade folk ihop oss med Sundsvall Hockey, kommenterar ST Hockeys ordförande Janne Söderström.

Det formella beslutet kommer att tas vid ett extra årsmöte den 6 april.

Redan i morgon kväll är det meningen att styrelsen och övriga medlemmar ska prata framtid och målsättning . Elitserien nästa?

6:44

Bröllop i hästväg

På landet börjar det bli allt vanligare att brudparen körs med häst till bröllopet och sedan dit festligheterna skall hållas. Här är brudparet Catarina Schyman och Anders Berntsson på väg till Tynderös bygdegård. De gifte sig den 6 juli i Skeppshamns kapell på Åstön. Bruden är bördig från Ljustadalen, Sundsvall, och brudgummen är från Strängnäs. Brudens föräldrar har sedan många år tillbaka ett sommarställe i Skäggsta, Söråker. Kusk och medhjälpare är syskonen Gustav och Aina Sjölund. **FOTO: MALTE SJÖLUND**

13-8-94

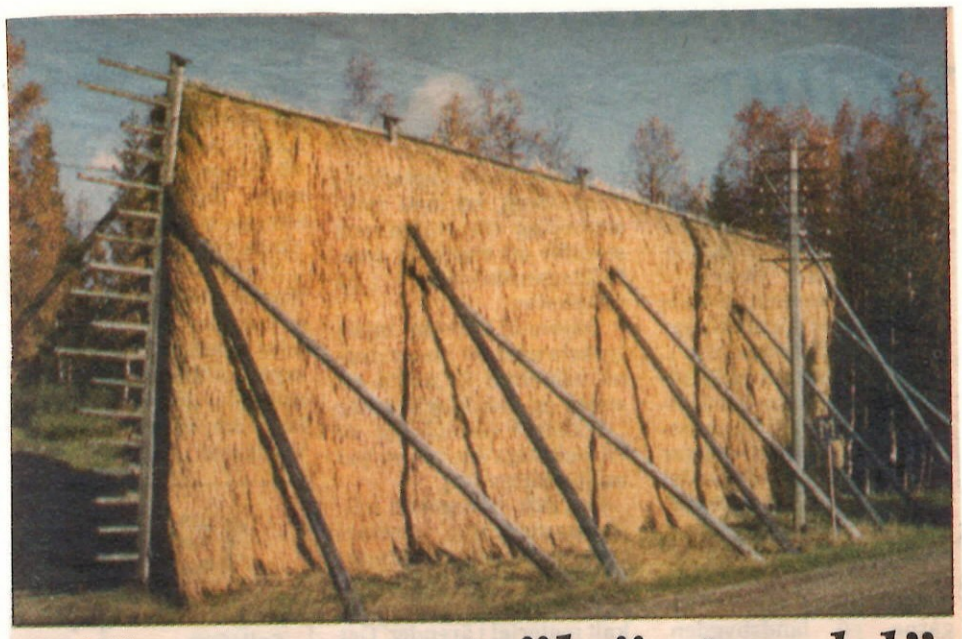

Försvunnet "höstguld"

För länge sedan fanns det många kornhässjor på landsbygden. Här en från år 1969, det sista år den var fylld av de guldgula kornkärvarna. Minns min barndom när jag stod på det nyskördade kornlasset och hakade fast kärvarna som hissades upp till husbonden. Han satt i hässjan och "trulade" in den mellan "troorna" i omgångar ända upp till toppen av hässjan. Det var en vacker syn att varje höst se höga hässjor med guldgula korn-eller havrekärvar, något man inte ser numera. En epok som är borta, endast några tomma hässjor finns här och var.

8/9-94 KURT SJÖLUND

En svunnen tid"! Västernorrl. allehanda

Den rymdkula som hittats vid Dragberget mellan Stugun och Överammar i Jämtland har nu sänts till FOA för expertundersökning. Rymdkulan bör bli intressant för forskare att särskåda. Kulan har nämligen klarat både ett återinträde i atmosfären med våldsam upphettning och sedan en hårdlandning i en vattensamling utan minsta skråma. 19-9-94 BENGT-OLOF

Karina Forsmark och Mats Eriksson, Bergeforsen vigdes lördagen den 27 augusti i Tynderö kyrka. Vigselförrättare var komminister Gunnar Kvist. (Foto: Lenår-Bild, Timrå)

8-9-94 ST

BRUDPAR

I Tynderö kyrka har vigsel ägt rum mellan Linda Bergsten och Mattias Björck, Sörberge. Komminister Gunnar Kvist var vigselförrättare. Tärna var brudens syster Elin Bergsten, marskalk brudgummens bror Clas Björck och brudgummens syskonbarn Sofie, Josefine och Louise Strindlund var brudnäbb. (Foto: Lenår-Bild, Timrå).

9-9-94

En lax som sälen hunnit smaka på

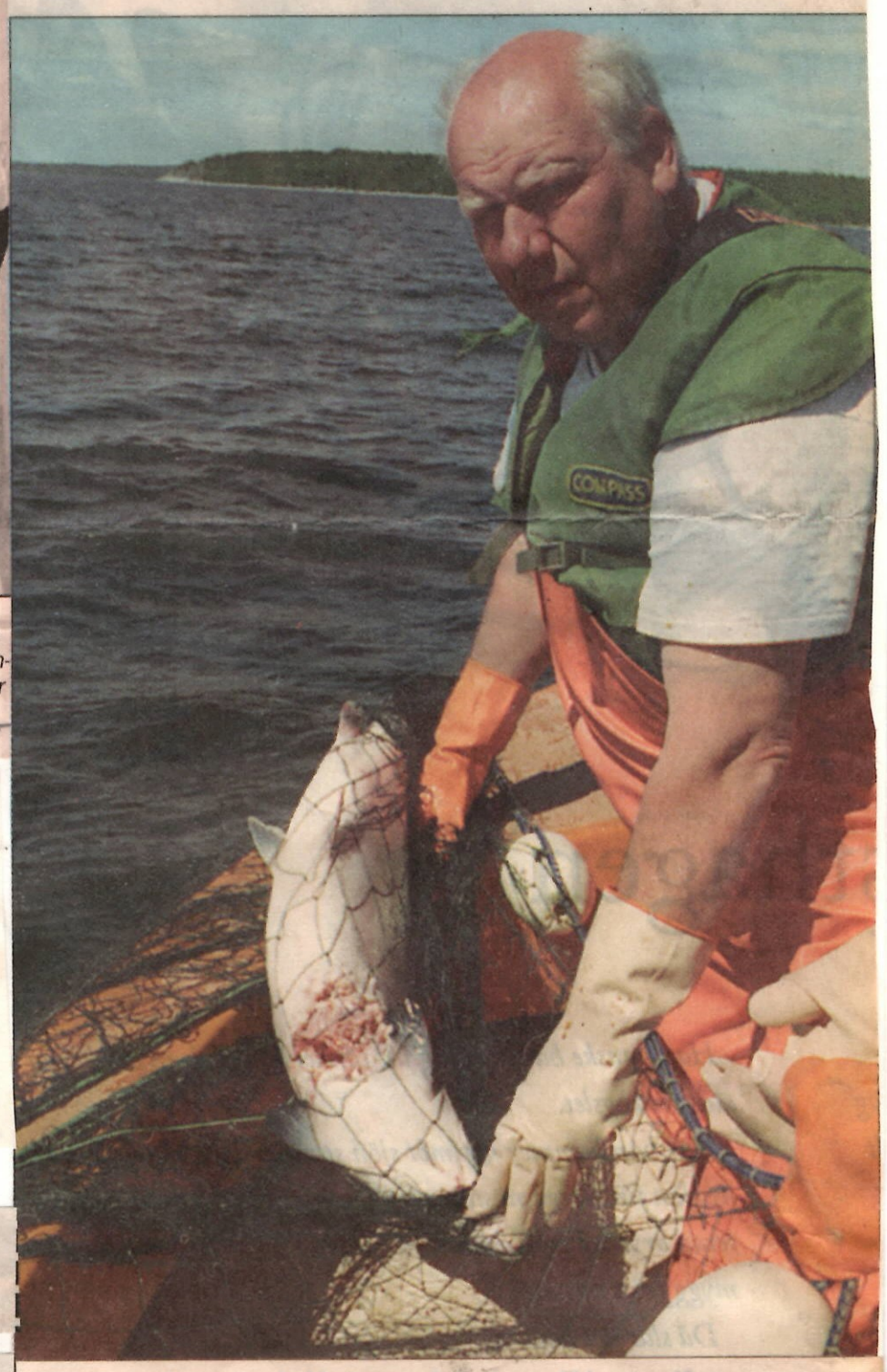

Sälen har på senare år blivit vanlig längs Medelpadskusten och vid vissa perioder här hårt bland fiskarnas nät. Här har Stig-Olof Boman, som fiskar tillsammans med Börje ström kring Tynderö och Åstön, fått en lax i fällan som sälen redan hunnit smaka på. här fallet kunde merparten av fångsten räddas, men ibland är det bara fiskhuvudet so ter kvar i garnet.

Värdshuset Idyllen
Åstön
A la Carte Restaurangen
Abonnerad från Tis 12 Juli
Tis 18 juli för Bröllop
Porter Caféet
Öppet 12-22 dagligen
Fredag 15 Juli
Räkfrossa - kl. 23.00
Abonnerat Lördag 16 juli
Söndag 17 juli, Måndag 18 juli
Tel: 060-480 20

Söndag 10 juli	**Sommargästernas Söndag** i Tynderö kyrka och hembygdsgård
Söndag 17 juli	**Åstödagen** ute i Skeppshamn

1994

Fredag 17 juni 1994 kl. 19	**Kvastnatta,** tillverkning av kvastar m.m. Södra Åkeröviken på Åstön

Vik-kvällar i olika havsvikar runt Tynderö Lördagar i juli

1994

6:45

Här ligger försäkringsobjekten i frysboxen

23-12-93
54

TIMRÅ (ST)

Ett av landets mer unika försäkringsbolag, Tynderö Grisförsäkringsförening, kan se tillbaka på ett gott år. Ett tiotal grisar har försäkrats och utan att föreningen behövt tära på sitt kapital. Så här års är det lugnt för föreningens nya kassör, Karin Burman i Stacke. Alla försäkringsobjekt ligger i frysbox eller är på väg upp på julborden.

Det håller på att ske en föryngring i föreningens ledning. Karin har efterträtt Sven Söderström som kassör, och Gustav Ödén som är sekreterare har också funderingar på att hitta en yngre efterträdare.

Karin har själv grisar och kom med i föreningen som försäkringstagare för några år sedan. Det kostar en procent av grisens värde per månad att ha den försäkrad. Totalt brukar det bli 60-80 kronor för en gris innan den slaktas.

Föreningen har överlevt i drygt 50 år. 1968, när hushållsgrisarna nästan helt försvunnit ut ur välfärdssamhället, var det meningen att likvidera föreningen. Men alltför många medlemmar kunde inte visa upp sina aktieböcker så det gick inte att reda ut hur många röster som representerades på stämman.

Efter en del förvirring tog man det enda möjliga beslutet, att avsluta mötet med konstaterandet att allt skulle fortsätta som tidigare.

– Sedan har det ökat, det här med hushållsgris, säger förre ordföranden Sven Söderström. Så idag har vi nog ingen tanke på att upplösa föreningen.

De som vill försäkra sin gris måste bo inom Tynderö församling. Sedan måste man köpa en aktie, minst, för fem kronor.

Den som vill sälja sin aktie kan göra det, men endast till en tynderöbo. Men det är en ganska värdelös affär, eftersom köparen samtidigt är tvungen att köpa en aktie av föreningen för att kunna skrivas in i medlemsboken, aktieförteckningen.

De lite krångliga stadgarna har med åren blivit föreningens egen försäkring mot plötsligt frånfälle.

Trots ganska låga premier har Tynderö Grisförsäkringsförening skrapat ihop ett tryggt kapital. 20.000 kronor var det vid årsskiftet men sedan har nya kassören försetts med ett kassaskåp för att ha försäkringspapperen brandskyddade.

Regelbundet tar man av räntan på kapitalet för någon insats på Bygdegården. För några år sedan var det en ny diskmaskin som föreningen bekostade med 2.000 kronor.

□ *Karin Burman i Stacke har haft nytta av den unika grisförsäkringsföreningen.*

Senast var det 200 kronor till luciafirandet i Bygdegården.

– Det har ju blivit omöjligt at dela ut några pengar till medlemmarna, det är så många som slarvat bort sina aktieböcker. Därför har vi bestämt att ge lite gåvor till Bygdegården som de flesta kan få glädje av, säger Sven Söderström.

Tynderö Grisförsäkringsförening bildades efter mönster från Hässjö. Det skedde 1942. Hässjöföreningen är upplöst och borta sedan lång tid, hur man nu lyckades med det om man hade samma stadgar som på Tynderö.

I paragraf 16 står det att "Beslut om föreningens upplösning får ske endast vid ordinarie sammanträde och med 2/3 röstövervikt av de närvarande. Dock måste förslag härom vara inlämnat till styrelsen minst en månad före sammanträdet, då förslaget kungöres i två av ortens mest spridda tidningar".

Av förklarliga skäl har handeln med aktier i Grisförsäkringsföreningen inte varit särskilt livlig och kursutvecklingen måste betecknas som mycket svag jämfört med börsindex.

1942 kostade en aktie tre kronor och idag står den i fem. Aktierna kan inte ärvas, endast säljas till tynderöbor. Men eftersom man ändå måste köpa en ny, för att registreras och få stadgarna, så är en sådan affär inte mycket att stå efter. Dessutom har varje aktieägare bara en röst på stämman, oavsett innehavets storlek. En gyllene konstruktion skulle Renaultchefen tyckt, om han bott på Tynderö med hushållsgris.

TORBJÖRN ELVERHEIM

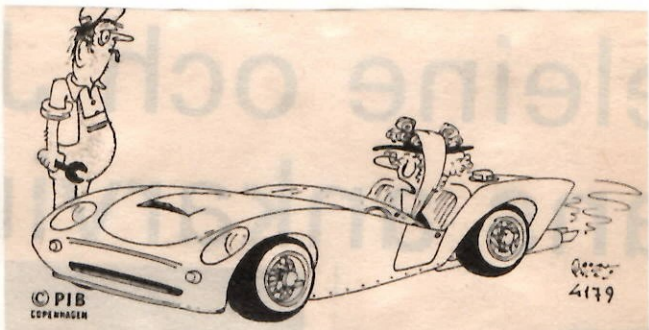

Den går bra men den har ett irriterande vibrationsljud när jag tar en kurva på fyra hjul...

Tidens gång

"Hallstämplat"

"Tynderö" var en verklig trotjänare.

TYNDERÖ KANAL!

1/6-94
100 år

Med visst buller och bång och med besök av kungaparet firades ju i våras att ett sekel gått sedan passagen genom Tynderösundet invigdes. På sin tid innebar den en avsevärd lättnad för dem som färdades sjövägen mellan Härnösand och Sundsvall. Järnvägen blev klar först i slutet av 20-talet. Men kanalen förkortade resan och den kunde till en del ske i mera skyddade vatten.

Ändå blev den väl så gropig på sina håll. Min svärfar – som förresten var jämnårig med kanalen och alltså skulle blivit 100 i år – kom från en gammal sjökaptenssläkt. Tanken att gå i fädrens fotspår tvangs han dock förkasta rätt tidigt. En färd till Sundsvall avslöjade nämligen en grav fallenhet för sjösjuka. Jag tror att han egentligen aldrig helt kom över den upplevelsen.

●Nyutkommen skrift

Kanalens tillkomst – egentligen är de två; den södra och den norra kanalen – finns skildrad i en fin, nyutkommen skrift av Kristian Holmgren, lärare vid folkhögskolan i Härnösand. Den heter "Till det fagra Tynderö" och har undertiteln "Berättelsen om ett storslaget projekt". Och det var det verkligen, vilket Holmgren visar med besked. Han har fått fram en hel del intressant och tidstypiskt materiel, alltifrån den högtidliga invigningen den 1 augusti 1894. Den förrättades av Oscar II, alltså vår nuvarande kungs farfars farfar. Efteråt kunde majestätet också inviga järnvägen mellan Härnösand och Sollefteå.

Ska sanningen fram bör dock nämnas att kanalen tagits i bruk redan den 8 juli året före. Premiärfartyg var "Ådalen", en av de gamla hjulångarna. Jodå, sådana farkoster fanns faktiskt kvar i västernorrländska farvatten ända fram till sekelskiftet. Först då tog de propellerdrivna båtarna över definitivt.

Sundsvall-Hernösand-Kramfors

Varje dag avgå:

Ång. TYNDERÖ		Ång. NYLAND	
Kapten A. Nordling		Kapten C. Westin	
(Tåg f. Sthlm ank.	8,21 fm)	fr. Kramfors	6,15 fm.
fr. Sundsvall	10 »	fr. H:sand	10 »
fr. H:sand	2,30 em.	fr. Sundsvall	2,45 em.
Tåg t. Sthlm avg.	9,20 em.)	fr. H:sand	6,30 em.

OBS.! Billig och bekväm resa från och till Härnösand.

A.-B. Fr. Ramström. Tel. 345.

En annons under rubriken "Sjöfartsannonser" från augusti 1926.

●Parhästar på traden

Okej, de båtar man främst förknippar med Tynderöleden är "Nyland" och "Tynderö". De fanns med som uppvaktande fartyg vid invigningen. I många herrans år var de parhästar på traden. Den förstnämnda båten gick faktiskt ända upp till Nyland i havsvikens innersta del, just innan Ångermanälven tar vid på riktigt. I Härnösand lade fartygen till nedanför residenset, som man alltjämt kan höra äldre Öbackabor tala om som Nylandskajen.

De båda trotjänarna försvann när järnvägen kom. "Nyland" hamnade märkligt nog i Köpenhamn, döptes om till "Alexandra" men skrotades snart därefter. "Tynderö" kom inte längre än till Hälsingland och gjordes om till pråm. Som sådan låg hon sedan länge övergiven i en vik i Iggesund. Först kring 1970 tog skärbrännarna hand om skrovet.

●Viktig uppgift

Om kanalens fortsatta öden sedan passagerarångarna försvunnit ger skriften besked. I dag har den stor betydelse för fritidsbåtarna. Men farleden kan faktiskt tänkas fylla ytterligare en viktig uppgift. Om ni nämligen skulle träffa på någon storsimmare som vill platta till er med att han simmat mellan England och kontinenten. Då är det bara att åka till Tynderö och ge sig ut en stund i den kalla böljan där. Därefter blir den självklara repliken: "Jaså du har simmat över Engelska kanalen. Men jag har klämt Tynderö kanal".

Jag garanterar att han blir svarslös...

BO G HALL

Tynderö fejas för Silvia

På Tynderö rustas det som aldrig förr. Om knappt en månad kommer kungen och Silvia på besök för att fira hundraårsjubileet av Tynderökanalen.

Folkfesten den första juni har satt fart på hela Tynderö med omnejd.

En stor del av de 671 personer personer som är bosatta i församlingen, plus sommargäster, är igång med planering och förberedelser.

För där ska bli fint värre när kungen och Silvia stiger i land vid Holmö brygga. Inget ska saknas. Varken den röda mattan, ortens specialitet surströmming eller lokala knallar iklädda sekelskiftesskläder dagen till ära.

Garanti söks för jubileum

TYNDERÖ

Kultur- och fritidsnämnden i Timrå föreslår att kommunen lämnar den ekonomiska garanti som arrangörerna av Tynderökanalernas 100-årsjubileum begärt. Det handlar om maximalt 50.000 kronor i garantibelopp, vid eventuella förluster på arrangemanget. 14-5-94.

6:46

SUR STRÖMMING

Sur-strömmingen fyller 450 år.

Läcker het eller rutten fisk?

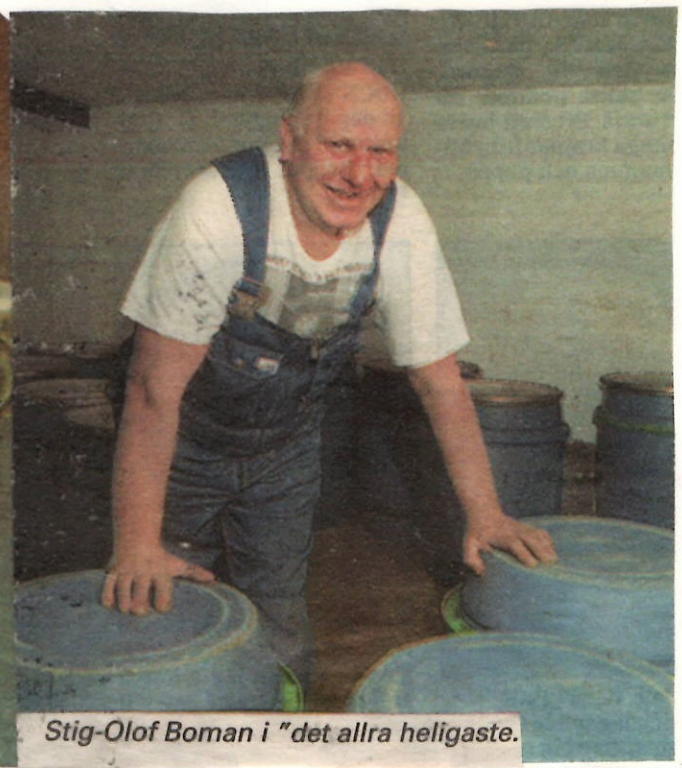

Stig-Olof Boman i "det allra heligaste.

TYNDERÖ (VA) Uppfattningarna om surströmming går starkt isär. I Norrland gillar de flesta surströmming men numera går det även många långtradare med dessa havets läckerheter till syd- och mellan-Sverige.

I morgon är det surströmmingspremiär. På butikshyllorna finns då årets inläggning som enligt experterna är något alldeles extra. Precis som vinkännarna kan den som har gott om vältränade smaklökar känna skillnaden mellan olika årgångar.

Orsaken till årets höga kvalité är i första hand att strömmingen gick till under en längre period än normalt i våras. Det innebär en lugnare produktionstakt vid salterierna och därmed högre kvalité. Även en låg vattentemperatur är fördelaktig.

Inför premiärdagen levereras nu 350.000 kg surströmming från de Norrländska salterierna till butiker i hela landet.

VA har inför premiären hälsat på en av veteranerna på surströmmingstillverkning, Stig-Olof Boman i Tynderö. "Oxvikens surströmming heter produkten och i år levererar Stig-Olof tio ton eller 15.000 färdiga burkar.

Det Stig-Olof inte vet om surströmming är inte värt att veta. Fiskat har han gjort sedan barnsben och recepten och metoder går i arv mellan generationer.

– Det som ger smaken är mängden salt i laken och temperaturen på surströmmingstunnorna under jäsningsperioden på 1,5-2 månader, säger Stig-Olof till VA.

– Exakt hur vi gör behåller vi för oss själva. Det är yrkeshemligheter.

Stig-Olof är noggrann med sin produktion. Det gäller både valet av råvara och hanteringen i samband med inläggningen. Han provsmakar också innehållet i alla tunnor innan de förpackas i de klassiska burkarna prydda med bland annat en gammal sjöbod och en oxe.

Surströmmingen är inte alls sur eller rutten som vissa påstår. Den är syrad vilket är en uråldrig konserveringsmetod. Man vet att surströmming förekom som maträtt för mer än 450 år sedan. Under de krig som Sverige utkämpade ute i Europa under stormaktstiden levde soldaterna till stor del på surströmming. Fisken levererades per båt till krigsskådeplatserna runt om i Europa.

●Ingen kunglig fröjd

Det påstås att Gustav Wasa åtminstone till en början inte uppskattade surströmming. Fiskarna längs Norrlands-kusten levererade på den tiden varor som skatt till hovet och bland dessa produkter fanns också surströmming.

När Gustav kände lukten från strömmingstunnorna lät han skicka ett arg brev till sin landshövding i Norrland.

– Skickar ni mer surer eller skämder fisk kommer ni att deporteras till Livland eller Kurland, hotade kungen.

Möjligen lärde sig kungen också att tycka om surströmming för någon deportation verkställdes inte.

Sätten att äta surströmming är många. Stig-Olof med lång erfarenhet äter surströmming med färskpotatis och småhackad gul lök. Till äter man tunnbröd med stark ost på och dricker väl avkyld öl och dito nubbe till. Sång hör också till liksom ett glatt humör.

För nybörjare rekommenderar Stig-Olof tunnbrödsklämma. Man smörar då en skiva tunnbröd, täcker den med skivad kokt potatis och lägger på ett par strömmingsfiléer med hackad lök ovanpå. Hela härligheten täcks sedan med ytterligare en smörad tunnbrödskaka.

Om man inte tycker om doften från surströmmingen finns det knep att ta till. Öppna burken utomhus, gärna under vatten i en hink. Häll bort allt spad och skölj strömmingen noga under rinnande vatten. Vill man ha fisken helt luktfri kan den efter denna behandling läggas upp på krossad is.

Att rapa vid matbordet är inte gångbart vid de flesta tillfällena. När det gäller surströmming påstås det att "rapen" sitter i skinnet. Tar man bort det när man rensar påstår expertisen att magen blir lugnare.

Lycka till med kalaset!

UNO GRADIN

17-8-94
VA

Värt att veta om surströmming

Värt att veta om surströmming: Surströmming var förr något av fattigmansmat som serverades varje vecka i stugorna. Anledningen var att den även då var billig och lätt att förvara.

Under 30-åriga kriget klarade sig de svenska soldaterna bra näringsmässigt tack vare surströmmingen som levererades per båt ned till krigsskådeplatserna i Europa.

För dem som bara känt lukten av surströmming bör upplysas att surströmmingen inte smakar som den luktar. Men när man väl lärt sig älska denna ädla rätt tycker man också att den doftar ljuvligt.

Det är en gammal Kunglig förordning som stadgar att surströmming inte får säljas förrän den tredje veckan i augusti. Anledningen är att surströmmingen inte ska säljas förrän den är färdigjäst.

Fjolårets strömming går bra att köpa under hela året och faktum är att många kännare föredrar denna "mogna" fisk framför årets.

Populäraste formatet är halvburken, som brukar stå för 50 procent av den totala konsumtionen. På andra plats kommer kvartsburken med 35 procent och sist kommer helburken med 15 procent, trots att den är billigast per kilo.

Det är här den viktiga jäsningen av surströmmingen sker.

Barbro Åström, Söråker:
– Surströmming äter jag med färskpotatis och lök till. På bordet finns också tunnbröd med Västerbottenost och mörkt öl. Möjligen blir det också någon snaps.

VIGSEL 22-9-94

I brudparets hem i Söråker vigdes på tisdagen Hans Näslund och Åsa Larsson, tidigare bosatta i Sabrå.

Komminister Sture Hägglund var vigselförrättare och för musik på piano svarade Birgit Näslund.

6:47

Foto: DANIEL QVARNSTRÖM

29-4-94 ST

Äganderätt till två små skär avgörs i fastighetsdomstol

Nils Högstedt, Tynderö, har fått plocka ner de gamla kartorna från museiväggen för att åka till fastighetsdomstolen och vittna om böndernas urgamla rätt till Skallanskär och Rödskär.

TIMRÅ (ST)

På måndag möts byamännen från Åstön och staten i fastighetsdomstolen för att hävda sin äganderätt till de två små skären, Skallansskär och Rödskär, som ligger utanför Åstön i Klingerfjärden.

Bönderna hävdar att skären är samfällt ägda av byn medan staten, genom Domänverket, anser att skären tillhör kronan. Tvisten om ägandet uppkom i samband med ett lantmäteribeslut i slutet av 1990, där staten för första gången upptas som ägare.

De två små skären ligger ungefär en kilometer från stranden. Sedan medeltiden har de utnyttjats av bönderna i deras strömmingsfiske. Det finns ingen bebyggelse där, utan de har nyttjats som fiskeplatser. Skallansskär är 200 meter lång och Rödskär 300 meter, med en yta på 1 respektive 2 hektar.

Byamännen stöder sig på en rad gamla dokument när de hävdar sin äganderätt, men tolkningen av gamla urkunder kan uppenbarligen göras på olika vis, eftersom Domänverkets jurister läser in kronan som ägare i flera av dessa.

Byamännen har fiskat utanför Åstön sedan 1500-talet. Fisket har betraktats som ett samfällt fiske, där de olika platserna fördelades mellan de olika gårdarna efter ett bestämt schema. Man turades om att fiska på de olika platserna, eller upplät sin rätt till någon annan.

Hamnade i domstol

Till och från har det stått strid om vem som haft rätten till öarna. För 140 år sedan hamnade saken i domstol och avgjordes i hovrätten. Där slogs fast att fisket kring Åstholmen var enskilt. Byamännen menar att detta också innebär att allt fiske bedömdes av hovrätten, och att Skallanskär och Rödskär också omfattas av domen.

Kammarkollegiet tog upp frågan 1976 och uttalade då att Skallansskäret med tillhörande fiske var att anse som enskilt. Vid den tidpunkten hade kammarkollegiet hand om förvaltningen av kronans holmar och skär.

Av hävd har de öar och skär som ligger utomskärs betraktats som kronans, medan inomskärs kan ha såväl enskilda som staten som ägare.

I fallet med Skallanskäret och Rödskäret, vilka ligger inomskärs enligt byamännen, har staten aldrig tidigare gjort anspråk på äganderätten och det finns inte heller något i äldre akter som styrker kronans rätt.

Domänverkets jurister hävdar att rätten att fiska vid kronans holmar och skär inte innebär att byarna äger fiskerätten eller skären. Man hävdar att skären aldrig ingått i strömmingsfiskena för Åstön.

GRAFIK: LARS-ERIK BJÖRLING

Samtidigt med tvisten om skären utanför Åstön, ska fastighetsdomstolen pröva äganderätten till sex mindre öar, Fjärdingsöarna, i Gaviksfjärdens mynning på Höga kusten.

Här företräds staten av Naturvårdsverket. Även här handlar det om bedömningen huruvida öarna ligger inomskärs eller utomskärs.

Viktiga fångstplatser

Fjärdingsöarna är av gammal hävd viktiga fångstplatser för strömming. De har utnyttjats samfällt av bönderna i socknen.

En speciell beskattning infördes för öar i Ångermanland av Gustav Vasa på 1500-talet. De kallades öpenningar.

Men denna skatt, liksom senare skatter, medförde inte att kronan hade uttalad äganderätt till öarna.

Senare anspråk från staten om äganderätten har bland annat byggt på en förfalskad urkund, det s k Helgeandsholmsbeslutet.

Fastighetsbildningsmyndigheten kom dock fram till att öarna av ålder tillhört kronan, vid förrättningen 1991.

TORBJÖRN ELVERHEIM

29-4-94

Två småföretagare får 80.000 i stödpengar

Börjes Livs, Tynderö, och Birgittas Servicebutik, Nedansjö, har vardera beviljats servicebidrag på 80.000 kronor.

Det är länsstyrelsens regionalekonomiska enhet, som efter ansökan från de båda företagen beslutat om pengarna. Servicebidragets 80.000 kronor avses betalas ut som stöd till den verksamhet, som skedde under hela 1993 i de områden, där företagen har sin placering.

Minska torskfisket för bättre tillväxt

LYSEKIL (TT)

Östersjötorsken är hotad. Fisket skulle de närmaste åren behöva minska med cirka 80 procent för att rädda lekbeståndet till 70-talets nivå, 300 000 ton. Det framgår av rapporten Resurs 95 som presenterades på måndagen.

Att läget för torsken blivit allt mer bekymmersamt visar sig också i att yrkesfiskarna börjat trixa lite med fångstsiffrorna.

– Sådant har tidigare inte skett när det gäller torsk men första kvartalet i år upptäckte vi att siffrorna inte stämde med de vi fick fram, sade fiskeribiolog Bengt Sjöstrand när fiskeriverkets Havsfiskelaboratorium och Internationella Havsforskningsrådet, ICES, presenterade sin rapport Resurs 95 i Lysekil på måndagen.

Bara två tredjedelar av torskfångsten redovisades enligt en jämförelse som gjorts mellan yrkesfiskarnas egna uppgifter och de som myndigheterna fick från inköpare.

– Läget för fisket är inte lätt, konstaterade fiskeribiolog Olle Hagström.

– Och det finns ingen annan väg än att slå till bromsarna nu. Trycket på fisket är alldeles för högt – tre, fyra gånger högre än vad beståndet tål, förklarar Olle Hagström.

Den stora fiskeflotta som byggdes upp under några gyllene år finns kvar i oförändrad storlek medan fiskstimmet som ska delas krympt.

Det har varit en lång, stagnerad period kombinerat med ett alltför högt uttag.

– Nu finns det ingen annan väg än att dra ner på fiskeuttaget. Görs inget nu skjuter vi bara problemen framför oss.

Den största krisen gäller torskfisket.

En sportkille som hjälpt många på traven

En välkänd Sundsvallsprofil är Sigge Wohlin, som i morgon fyller 70 år. Han är född i Hässjö, men är sedan många år rotad i Sundsvall.

Många sport- och idrottsintresserade Sundsvallsbor har väl någon gång varit i kontakt med honom under alla år han varit i sporthandelsbranschen.

ST
IAR
DEN ÄRAN

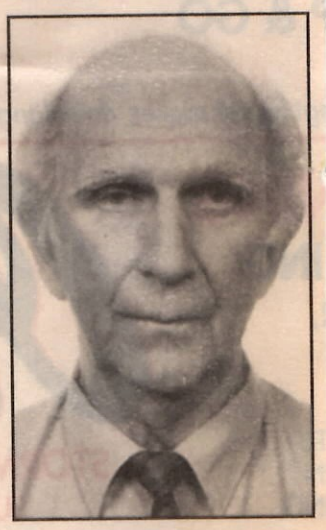

Sigge Wohlin, före detta sporthandlare i Sundsvall, fyller 70 år på fredag.

Under hela 60-talet arbetade han i Selånger Sportafär och från 1969 drev han sin egen rörelse, Sigges Sport & Fritid, som sedan blev Intersport. Sedan 1982 har han funnits vid Selånger Bandys kansli, där han bland mycket annat jagat sponsorer och stöttat klubben på alla sätt.

– Men nu får det vara nog, säger han, nu blir jag 70 år och det är dags att trappa ner. Den sista september slutar jag på kansliet.

Idrotten har präglat hela hans liv. Sedan 40 år är han en av stöttepelarna i Skidklubben Vidar, där han varit färdledare på skidor och allt i allo och för sina insatser har han belönats med klubbens stora guldmärke.

Travsporten har också fångat honom. Sedan snart 30 år tillhör han Bergsåkers Travakademi, som bildades 1962.

– Vi är 36 utvalda. På skoj kan man säga att vi är dubbelt så många som i Svenska akademin, berättar han.

Visst har arbetet och idrotten tagit sin tid, men hela tiden har familjen stått i centrum. 1962 drabbades makan Karin av sjukdom och är sedan 30 år rullstolsbunden, så mycket av hemarbetet har fallit på hans lott.

50- och 60-årsdagarna har firats hos dottern Agneta i Borås och i går bilade Sigge Wohlin med sin fru Karin ner till dottern för att fira 70-årsdagen på fredag.

Idrottsvännerna och framförallt de inom Skidklubben Vidar, kan känna sig lugna, för även om han trappar ner yrkesverksamheten, kommer han att finnas i stugan i Huli och det är bara att hoppas på snörika vintrar med många härliga turer med Sigge Wohlin som färdledare.

8-9-94 ST

40 år

40 år fyller på lördag Pia Sundholm, Bäräng, Tynderö.

Hon är född på Åstön och utvecklingen i hembygden ligger henne varmt om hjärtat. Hon är styrelseledamot i Åstö museinämnd, medlem i Åstö kapellag, Tynderö hembygdsförening och sitter med i redaktionen för Åstökrönikan. Dessutom är hon medlem i Röda korset. Efter genomgången tvåårig social linje arbetade hon bland annat som vårdbiträde på Sundsvalls sjukhus och inom Telia som fackligt heltidsanställd för Statsanställdas Förbund samt som telefonist. Till professionen är hon numera arbetsledare vid Telia Telerespons AB i Sundsvall. När tid ges är fiske till havs, bokläsning och naturen avkopplande upplevelser.

Födelsedagen firas under lördagen i Klubbhamn.

29-7-94

Tynderö Röda kors: Klädinsaml. 2/5 kl 10-13 på Hyddan som.-vint.kläd, skor, tyg, garn.

1994

Årsmöte

Tynderö Grisförsäkringsförening fredag 6/5 1994 kl 19.00 hos Lars Gradin.

Härfågel på visit

TYNDERÖ ST 16-6-94

En härfågel, en vacker men ovanlig gäst i Sverige, gjorde visit på Tynderö i tisdags. Den observerades under tre timmar av Åke Robertsson, Sundsvall, och två andra personer på hans sommerstugetomt.

– Vi såg hur den fångade sandloppor och små maskar. Den var inte skygg, kom så nära som fem meter ifrån oss, säger Åke Robertsson.

Härfågeln är tämligen allmän på europeiska fastlandet utom i Danmark, och öster om Östersjön upp till Finska viken. Enstaka fåglar brukar observeras i Sverige, främst på Gotland. Det senaste kända häckande paret sågs i Värmland för 40 år sedan.

– Under de senaste 26 åren, sedan 1968, har enstaka härfåglar observerats 28 gånger i Medelpads kustland och två gånger i landskapets inland, säger ornitolog Nils Lundmark. De har dykt upp tidigt på våren eller sent på hösten. Det är fåglar som navigerat fel och gjort så kallad förlängd flyttning. De brukar ganska snart återvända söderut.

Härfågeln (Upupa epops) är lätt att känna igen. Den är en blåkråkefågel, en ordning färggranna men sinsemellan mycket olika fåglar. Härfågeln är 28 cm lång och könen är lika. Den har en ljust sandbrun dräkt och iögonfallande svartvit ving- och stjärtbandning. Det mest karaktäristiska är den uppresbara tofsen på huvudet, sandfärgade fjädrar med vitsvarta spetsar. Näbben är lång och böjd. Lätet är ett snabbt "po-po-po".

SKRATTKAMMAREN

Plutonen står uppställd på gården. Sergeanten ryter:

– Uppställning igen om två minuter med full stridsmundering!

Röst bland mannarna:

– Gör det något om man kommer tidigare?

De hade grälat och vid middagstid ropade han:

– Vad blir det för mat, Stina?

– Det blir en stuvning på vit flugsvamp!

– Det låter bra, men laga bara en portion för jag äter ute i kväll.

11-8-94

Arkitekten desperat efter ett långt men föga givande samtal med villabyggaren:

– Men ni har väl något begrepp om hur ni har tänkt er att huset ska se ut.

Klienten:

–Nja, det enda jag vet är att det måste passa till ett antikt dörrhandtag som min fru har köpt.

Det var ett trafikmål i rätten och fru Johansson vittnar:

– Jag kom körande på Nygatan med min man vid ratten.

TYNDERÖ

Ett fräscht hus i ett plan med öppna ytor och ljusa färger. Boyta ca 135, biyta 45 kvm. V-rum, 3 sovr, vedspis i kök. Stor härlig altan. Hobbyr. Uppv. el/ved, panna -90. Varmgarage. Tomt 2061 kvm, trivsamt läge nära kyrkan o. hembygdsgård.

ÅSTÖN

F d skolan. Pampig byggnad i två plan, byggn.yta 145 kvm. Nb: Rymlig lgh 3 rum, kök, badrum. Ov.: Med sep. ingång, 4 rum, kök, duschr. Uthusbyggn. m. sommarrum. Tomt 3.110.

14-6-94

Ev. uppvaktning
på min födelsedag undanbedes vänligt.
Märta Holmgren
Tynderö

6:48

24-9-94

All uppvaktning
på min födelsedag undanbedes vänligt.
Bengt Nyman
Tynderö

24-9-94

Ev. uppvaktning
på min födelsedag undanbedes vänligt.
Kjell Sandström
Tynderö

All ev. uppvaktning
på min födelsedag undanbedes. Bortrest.
Göte Larsson
Tynderö

Stig Sjöberg
Barbro Pålsson
Skeppshamns kapell 10/9 1994

MÅNADENS REPORTAGE

Nu är den klar, årets inläggning av surströmming. Premiären har nyss gått av stapeln, men de flesta fortsätter väl festa hela hösten.

- Årets surströmming är precis lika god som vanligt. Det är sällan någon smak eller kvalitetsskillnad år från år, berättar Janne Söderström, på Oscars surströmmingssalteri i Tynderö.

Årets strömming har varit "på gång" ända sedan i april, då den fångades och lades i en stark saltlake i ett dygn. Därefter rensades strömmingen och lades i en mildae saltlake i stora tunnor. På grund av att laken innehåller förhållandevis lite salt, jäser strömmingen och blir surströmming och inte saltströmming. Tunnorna får först stå kallt i 3 veckor, därefter ökas temperaturen till ca 10-15 grader och det är då jäsningen kommer igång. Efter 10-12 veckor är det färdigjäst. Då vidtager burkförpackningen som tar 5 veckor och sysselsätter 20 ungdomar.

180 (etthundraåttio) ton surströmming produceras hos Oskars i Tynderö. Det mesta säljs i norra Sverige, men en hel del efterfrågen är det även i mellan- och sydSverige. Exporten är inte omfattande. Det är Finland och Norge, som har ett visst intresse av surströmming.

Surströmming är ingen modern företeelese. Redan under Romartiden, 600-700 e Kr, åt man denna delikatess. Troligen var jäsningen ett sätt att konservera strömmingen. Man vet också att man i Ånger manland betalade sin skatt till Gustav Vasa i form av surströmming. Det står att läsa i ett dokument från 1544. Under 30 åriga kriget fick soldatena i Tyskland äta surströmming. Som om inte krigandet var nog, kan en del kanske tycka...

Janne Söderström är en modern företagare. År 1980 tog han över saleriet efter pappa Oscar som då gick i pension. Oscar var till en början fiskare. Första försöket till surströmming ägde rum 1954 och blev ena eländet, men det bättrade sig. Efter ett tag tog surströmmingen över helt och kona åkte ut ur lagån och fiskandet tog slut. Sedan har det rullat på och nu är det alltså 180 ton prima surströmming som lämnar Tynderö varje höst!

TimråNytt
NOV. - 94

Vi synar MÅNADENS

PERSON

Nisse Högstedt, Tynderös meste kändis!

Bonde är han och född på gården där han nu bor. Han har suggor, gödgrisar, katter och en gråhund. 23 hektar åker och 150 hektar skog och så laxfisket förstås, och LRF och bygdegårdsföreningen och jaktvårdsföreningen... hur hinner han?

Dessutom var han en av dem som fick hit Kungen och Silvia. -Det var inte bara jag. Det var 11 föreningar som jobbade på det projektet. Men slutligen blev det Margareta Decker, Karin Sjögren och jag. Vi skickade inbjudan via Landshövdingen Ingemar Öhrn och fick, till vår förvåning, ett ja från hovet. En annan sak är, att programmet blev ändrat sex gånger under arbetets gång. Men det blev ju lyckat till slut. Drottningen är en underbar kvinna, vacker och med stark utstrålning.

-Vi här ute tycker att det är viktigt med sammanhållning. Den sk Tynderöandan. 1988 startade vi upp en studiecirkel "Hela Sverige ska leva". Det var på Karl-dagen den 28 januari och ett satans fulväder. Vi tänkte att kommer det tio personer så är det nog bra. Det kom 110! Det kom fram 48 bra idéer på första mötet. Det, bildades grupper med olika ansvarsområden och det blev resultat. Vi har nu Dagis, Fritis, Lekis, Bibliotek, Hundpensionat, Syateljé och en fungerande bygdegård.

Nya projekt?
-Ja, muddring av kanalerna. Timrå kommun har tillskjutit medel och börjat mäta. Kanalerna är 100 år gamla och på 100 år åstadkommer landhöjningen att kanalerna blir grundare och så slammar de igen förstås. Det blir till fördel för både fiskarna och turisterna att större fartyg kan gå där. I samband med muddringen har vi funderat på att bygga en öppningsbar bro mellan Åstön och fastlandet. Då kan även segelbåtar gå där. Fram till 1966 var bron öppningsbar men den lösning som är nu, blev troligen billigare för Vägverket. Vi hoppas att allt ska kunna vara klart inom 5 år. Drottning Silvias tips var 3 år! För 100 år sedan förvandlades en rännil till en kanal. Då kunde Tynderö utvecklas på grund av att båttrafiken underlättades.

-Vi Tynderöbor vill ha brett utbud och småskalighet. Det flyttar faktiskt hit folk. På 1 1/2 år har det byggts 26 nya villor och det har getts 60 byggnadslov under -93. Förutom att det är så fint här, tror jag att det beror på Deltavägen.
Vi skulle gärna vilja bibehålla våra "Öppna landskap" dvs jordbruk med djurhållning, men små gårdar kan vara svåra att driva med ekonomi. Nu finns det LOLA-stöd att få för landskapsvårdande jordbruk och animalieproduktion.

-Man hoppas att ungdomarna kommer tillbaka hit, kanske till sina fädernegårdar. Men har de samma känsla för att vårda landskapet? Känner de för att slå gräset och lägga ner jättejobb för lite pengar?
-På 1960-talet hämtade man folk med bussar härifrån till industrierna. Många nappade på den trygga inkomsten. Samtidigt fortsatte fruarna att driva småjordbruken. Nu är de pensionerade och har mest sina sommarvisten här.

-Man hopppas också på att fisket har en framtid. Det beror på torsken. I mitten på 80-talet fanns det mycket torsk här, men det blev en bakstöt när västkustfiskarna dammmsög vattnen här. Strömmingen är både dåligt betald och dåligt marknadsförd. Unga människor gillar inte benen. Men en kompis till mig har ett gatukök på Vasagatan i Stockholm, där han säljer "strömmingsburgare". De går åt som smör i solsken. Men det är svårare att sälja oförädlad fisk.

-Vi vill också utveckla turismen lagom mycket. Kommunen och försvaret har en inventeringsplan vad gäller naturstigar. Det är en del av kommunernas EKO-tänkande. Snart blir det möjligheter till natur-guidning till sällsynta växter och lokaler. Vi får väl se hur länge miljö-trenden håller...

Är Du populär hos alla?
-Nej, det vore hemskt! Det kan man inte vara om man har åsikter. De idéer som har kommit till mig har ofta lyckats. Det är inte min förtjänst, utan gruppens.
Byns idé är att jobba över partigränserna.

Om Du fick resa vart Du ville?
-Till Västindien. Jag är fascinerad av havet. Jag hade en dröm om att bli sjöman, men jag blev smörgåsniss dåvarande hotell Knaust. Men 1960 bytte jag "gäster" och blev svinfarmare...
Det berodde på att mina föräldrar inte orkade längre och då ville jag ta ansvar för gården. Det ångrar jag inte. Gården har varit i samma släkt sedan 1547. Hela mangårdsbyggnaden flyttades hit 1830, från vägkorsningen där affären ligger nu. Samtidigt byggdes loge och bagarstuga. Det var en Isak Nilsson som åstadkom det.

Gott råd till läsarna av Timrånytt?
-Håll ihop och lansera era idéer. Se möjligheterna - inte hindren.

NOV. 1994

6:50

Äntligen älgjaktstart 13-9-94

Fullträff direkt för Tynderö-lag

Gråhunden Ping vaktar "sin" älg. Han lät alla förstå att det var hans förtjänst att jaktlaget lyckats fälla en tjur redan första jaktdagen.

FOTO: HÅKAN HUMLA

Per Erik Persson, Kenneth Henriksson och Kent Andersson på väg ut till passen på första älgjaktsdagen.

Ping nosade upp premiärtjuren

Förutsättningarna för älgjaktspremiären var perfekta för jaktlagen runt om i skogarna med sol och värme ute på passen.

Det blev en bra början för Tynderö Jaktvårdsförening

Redan under förmiddagen fällde de två vuxna djur av sin tilldelning på tio vuxna och tio kalvar.

Den pigga gråhunden Ping fick snabbt korn på ett färskt älgspår.

Därefter dröjde det inte länge förrän den 180 kilo tunga älgtjuren fick bita i gräset.

– Jag sköt den på 40 meters håll, konstaterade Allan Andersson från sitt alldeles egen turpass.

Sidan 8

Kenneth Henriksson bilade de 100 milen upp till Tynderö från Malmö bara för att få vara med om känslan av spänning i tornet under älgjakten.

Skytten Allan Anderson med lilltjuren som blev årets första älg för jaktlaget.

TYNDERÖ

På måndagen var det årets högtidsdag för många jägare i Medelpad när älgjaktens allra första dag stundade.

Bra början för Tynderö Jaktvårdsområde som fällde två vuxna djur redan på första dagens förmiddag.

Redan innan vi kom fram till älgpasset såg vi den första älgen som långsamt släntrade bort från hygget.

En liten tjur eller ko trodde Kenneth Henriksson som ST fått följa på årets första älgjaktsdag i Medelpad.

Det var inte till att tänka på att skjuta efter djuret. Geväret blev kvar på Kenneths axel. Det var fel avstånd och alldeles för begränsat skjutområde för att fundera på att skjuta.

Men dryga timmen senare var det dags för samma älg att börja vandringen till jägarnas frysboxar.

Efter det att hundföraren Peter Nordström satt hunden Ping på det färska spåret dröjde det inte länge innan →

6:51 V. G. VÄND!

det small, tre skott från pass tio och en liten älgtjur med cykelstyre till horn fick bita i gräset.

– Jag sköt den på 40 meter, berättar skytten Allan Andersson.

Något av ett turpass för Allan med tanke på att det var tredje älgen genom åren han skjutet från just det här passet.

Allt arbete var nu inte klart bara för att älgen skjutits. Det räcker inte med några välplacerade skott, och en snabb död för djuret. Därefter börjar den tungsamma och mindre roliga delen av jakten. Att göra älgen klar för transporten till slakthuset.

Blod till armbågarna

När ST kom till platsen låg älgen i mossan med gråhunden Ping fortfarande nafsande i lilltjurens hasor bara för att markera att det var hans byte och förtjänst att allt gått så bra. Skytten och de bägge hundförarna var i full färd med att, med blod upp till armbågarna, ta ut älgens inälvor. Cirka 180 kilo gissades det att han vägde årets första älg för laget.

Förutsättningarna för årets älgjakt ute i Tynderö var annars i det närmaste perfekta för de 28 man starka jaktlaget.

En lätt regnskur på morgonen innan skyttarna sökte sig till sina platser hade tvättat luften hög och klar. Cirka åtta till tio grader varmt på morgonen och en sol som långsamt klättrade över skogstopparna och värmde jägarna i deras torn.

Tilldelningen för området är i år tio stora och tio kalvar. Dessutom stränga förmaningar från jaktledarna om vad som skall skjutas och vad som ska sparas.

– Skoveltjuren som går på lagets marker den är kapital, konstaterade jaktledaren Erik Molin. Den ska sparas till framtida avel. Kommer det ko med två kalvar ska de också släppas förbi.

Även jaktvård

Enligt jaktledarna handlar nutidens jakt inte bara om att fälla så många djur som möjligt. Det handlar även om jaktvård och att tänka sig för så att det finns något att jaga i framtiden.

Första dagens jakt skedde på Västmarken ovanför Tynderö kyrka där det enligt uppgift funnits en del älgar i rörelse den senaste tiden.

Till de riktiga entusiasterna måste nog Kenneth Henriksson räknas som ST följde den här första dagen. Trots att han sedan ett år svikit Medelpad och numera bor Skåne var det inte tal om att sluta jaga. Han hade bilat de 100 milen upp från Malmö och avsatt en veckas semester bara för älgjakten och för att få den här upplevelsen av norrländsk natur när den är som bäst.

Det och samvaron med jaktkamraterna och alla jaktminnen gör det närmast otänkbart att missa jakten.

Han har jagat 15 år och skjutit åtta älgar. Den största en 14 taggare som han aldrig glömmer hur den fälldes.

– Det är säkert billigare att köpa köttet i butiken, konstaterade han skrattande. Men då missar jag hela upplevelsen.

Och visst var det här årets första jaktdag något alldeles extra. Värd att minnas under regniga och kulna höst- och vinterdagar.

Inte såg han så mycket älg bortsett från den som rymde fältet innan vi hade hunnit fram till passet.

Men det är lätt att förstå känslan att under några stillsamma morgontimmar i solen få se och njuta av ett sagolikt väder och mängder av vilda djur ute i deras rätta element naturen.

Från passet såg vi orrar som skrämt flaxade iväg när hunden kom för nära. Några svarta korpar som skrek över trädtopparna och spejade efter något ätbart. Två vråkar som lätt seglade på uppåtvindarna spejande efter något lämpligt byte på marken.

Dessutom skrikande tranor på väg söderut i sina plogar. Samtidigt som solen värmde gott och radions knaster höll spänningen vid liv hos jägarna.

LEIF HJÄLTMAN.

Älghunden Ping tar sig en smakbit från det fällda bytet under överinseende av Inger Andersson, Göte Larsson och hundföraren Peter Nordström.

FOTO: HÅKAN HUMLA

***Arild Wiklander** med fru stod för injudan till Hyddan.*

Tynderö församling

Sjömansafton har hålits på Hyddan i Tynderö. Medverkande gjorde Bengt och Iris Fogelberg som berättade om sin tid som assistent och husmor vid Sjömanskyrkan i New York. Genom bilder och tal fick vi lära känna det rika församlingslivet i en av våra utlandskyrkor.

Självklar fylldes Hyddan även denna kväll av musik, Christell Östlund sjöng och spelade tvärlöjt, ackompanjerad av Charlotta Nygren.

Margit och Arild Wiklander var inbjudare och svarade för såväl kaffe som lotteri. Behållningen till Svenska kyrkan i utlandet - SKUT - blev 1.210 kronor. Arild lät oss även följa med på en "resa med inlandsbanan" - fantastiska bilder och vyer. För inledande bön och

1994

Hässjä-Tynderö PRO

har haft sin traditionella gåvoauktion i Folkets hus, Söråker. Auktionen är en trevlig och gemytlig sammankomst för bygdens befolkning och hade samlat många deltagare. Många fina gåvor hade skänkts, båda av sommarens skördar samt fina handarbeten och villiga köpare fanns det gott om och ett bra tillskott i kassan hoppas medlemmarna. Kvällen avslutades med att ordförande Torsten Nordin tackade auktionisten Nisse Högstedt med blommor, därefter följde lotteridragning.

***MED VAN HAND** skötte Nils Högstedt auktionsklubban och inbringade mycket pengar till föreningen.*

1994

JACK

30-6-94

ST FÖR 25 ÅR SE´N

Missionsdagen i Tynderö kyrka blev en stor församlingshögtid. Kantor Nils Frykholm som nu tjänstgjorde för sista gången som ordinarie skolkantor hyllades och tackades för sin 42-åriga livsgärning i församlingens och bygdens tjänst.

*

Tynderö 14-9-94

Öde 2:13. Säljare: Nils Alvar Nensén, dödsbo. Köpare: Peter Henriksson, Madelene Thunfors.

Pris: 310.000 kr. Tax. v.: 107.000 kr.

förlovade

Lars Svensson
Sophie Jonsson
Idyllen 22/6 1994

Daniel, med sin lillebror Erik, Eva Holmströms och Kent Petterssons son, född 2 november, längd: 53 cm, vikt: 4480 gram, Tynderö.

-94

6:52

ST 15-11-94

Nu är de inte husvilla längre, de kvinnliga företagarna som ska flytta in till villan: (bakre raden) Elisabet Lindström, Ritva Jansson, Åsa Sjögren, Ingmor Hildingsson och längst fram Märta Högstedt och Riitta Koivisto.

FOTO: BO HOLTSTAD

Företagsamma kvinnor ordnade eget hus

– Jag var så himla less på att sitta hemma och jobba alldeles ensam.

Så säger Märta Högstedt som är designer och som till nu haft sin ateljé i lägenheten.

Hennes dröm var ett företagshus bara för kvinnor i centrala Sundsvall.

Det gick lite trögt i början, men så fick det en väldig fart.

I går skrev sju kvinnliga företagare under hyreskontrakt och flyttar snart in i Sundsvalls första kvinnliga företagshus.

SUNDSVALLS TIDNING måndag 25 oktober 1993

Generaldirektörens klipp för biståndscenter

TIMRÅ (ST)

I lördags var den högtidliga och officiella invigningen av Mitt Nordens Biståndscenter Erikshjälpen i Timrå. En dag som lockat både näraboende och långväga besökare.

En av dem var generaldirektör Gunilla Olofsson från biståndsorganet BITS/SIDA, med rötter på Tynderö, som fick äran att klippa de blågula banden och förklara centret invigt.

Redan för två veckor sedan slog Erikshjälpen i Timrå upp portarna för allmänheten. Därmed fick Timråbor och andra möjlighet att lämna gamla kläder och andra prylar till secondhandförsäljning eller till bistånd.

U-landsbutik

Allmänheten har också från den dagen kunnat handla i U-landsbutiken med varor av olika slag från hela världen, från marmelad till hemslöjd eller ta en kopp kaffe i biståndcentrets eget café.

På lördagen hade invigningen en mer officiell prägel inramad med musik spelad av Timrå musikorkester. Flera representanter från Erikshjälpen i Vetlanda närvarade också vid invigningen, bland annat organisationens ordförande PO Klint.

Bland gratulanter och invigningstalare fanns kommunalrådet Kenneth Westberg, Rolf Swärd, VD för Samhall Midland samt personer från Pingstkyrkan i Sundsvall och Timrå.

Alla dessa parter har på olika sätt hjälp till att etablera Erikshjälpen i Timrå. Kommunen genom ekonomiskt bistånd, Samhall genom att cirka 25 arbetshandikappade personer beretts arbete vid centret samt Pingstkyrkan i Timrå och Sundsvall som tillsammans med Erikshjälpen är huvudmän i den stiftelse som driver Mitt Nordens Biståndscenter i Timrå.

Gunilla Olofsson, generaldirektör från BITS/SIDA och med sina rötter på Tynderö, fick äran att under lördagen inviga Mitt Nordens Biståndscenter Erikshjälpen i Timrå.

6.53

Kungabesöket höjdpunkten vid kanaljubileet i Tynderö

TYNDERÖ

Så kan det då läggas till handlingarna, 100-årsjubileet för Tynderö Kanal i somras, med kungabesök och allt. På söndagen hölls "resuméträff" i Tynderö bygdegård med alla dem som jobbat med jubileet inbjudna. Totalt handlade det om runt 100 personer, hälften av de inbjudna.

Här kunde man också få veta vilka vedermödor och vilket planeringsarbete som ligger bakom trekvarts besök av kungaparet. Det var ceremonimästaren Bengt Nordlöf som visste att berätta.

– Vi höll tiden exakt. Som värst var vi en minut och 15 sekunder efter programmet och som bäst en minut före, berättade han.

Men låt oss ta det från början. Idéerna till att jubilera för kanalens 100 år kom från Margareta Decker. Hon fick det från en Tynderökrönika där det också berättades om kung Oscar II:s färd på kanalen 1894.

Det här ledde till att Tynderös alla 17 föreningar bjöds in och man bestämde sig för ett jubileum. Man beslöt också att bjuda in kungen.

Landshövdingen

– Vi hade dock knappast lyckats få hit honom om vi inte fått hjälp av landshövding Ingemar Öhrn, sa Nils Högstedt.

Det var han som kunde spinna samman Tynderö med kungaparets besök hos 100-årsfirande Örnsköldsvik 1 juni. Det blev startskottet till ett stort planeringsarbete.

– Vi fick veta att kungen skulle kunna vara här i 1,5 timme och gjorde program efter det. Men så strök hovet bort till exempel ett trollerinummer där surströmmingsburkar var inblandade. Sedan krymptes besökstiden till trekvart, berättade ceremonimästare Bengt Nordlöf.

Direktsänt

Inte bara kungaparet var minutpressade. Dessutom måste man ha kungaparet på scenen före 16, när TV slutade sin direktsändning. Men allt gick bra.

– Det var en upplevelse att få jobba med ett program där kungaparet var huvudpersoner, menade Bengt.

En annan som blev en erfarenhet rikare var Nils Högstedt. Han gick med kungen och kunde nu berätta vad kungen pratat med honom om:

– Han pratade laxfiske. När jag förklarade för honom att vi fångade lax här, blev han mycket intresserad och berättade att han brukade fiska lax i Mörrumsån, berättade Nils.

Filmvisning

Kungaparets visit var höjdpunkten på jubileet, och besöket med mera kunde återupplevas tre gånger under dagen, när Arne Holmgrens film från evenemanget visades.

Det som nu återstår efter kungaparets besök, är frågan om en minnessten. Det planeras för en sådan, med en platta med kungens och drottningens namnteckning, men frågan är var den ska stå. Det fick deltagarna vid träffen lämna förslag om, och senare ska det hela beslutas.

Även en annan fortsättning återstår: muddringen av kanalen till ursprungliga 3,5 meter. Det är ett projekt som man just nu planerar för.

Arbetsbyte

Här liksom för jubileet kan man säkert räkna med ekonomiskt stöd från Timrå kommun. Mr Timrå själv, Kenneth Westberg (s), var på plats vid träffen. Något han för övrigt inte var vid kungaparets besök.

– Nej, säger toastmastern Lennart Isaksson, då var han i Stockholm. Kungen och han gjorde arbetsbyte!

Något som väckte allmän munterhet. Alla visste ju att det handlar om två Kungar, om än på lite olika nivåer.

KÅGE WIKLUND

I samband med resuméträffen för kanaljubileet spelade Eva-Britts Spelmanslag.

ST 7-11-94

Lennart Isaksson Årets Timråbo

TIMRÅ

Lennart Isaksson, föreståndare på Stiftsgården i Söråker, är Årets Timråbo 1994.

"För hans insatser för orten, ungdomen och för hans engagemang och idérikedom", säger kommittén/juryn i sin motivering.

Det synliga beviset på utmärkelsen får Lennart Isaksson vid en ceremoni på Stiftsgården lördagen den 3 december.

Det är ett tennfat med Timrå kommunvapen samt de fyra sockensigillen, samt ett halssmycke i tenn med "sitt" sockensigill som är Hässjö sockens. Lennart Isaksson är 53 år och född i Östersund. Han har tidigare arbetat som präst och konsult åt Svenska kyrkan. 1983 kom han till Söråker och Stiftsgården.

Timrå på kartan

Han har energiskt och framgångsrikt jobbat för att sätta Timrå på Sverigekartan, bland annat genom att starta Timrå Turistråd.

Han ligger bakom tillkomsten av minigolfbanan "La de swinge", som är granne med Stiftsgården och livligt besökt av ungdomar. Och han stöttar Kyrkans Ungdom i dess arbete med sommarunderhållningen "Påängen" i Söråker.

I juryn för Årets Timråbo sitter kulturnämndens ordförande samt representanter för Timrå AIF, fritidsnämnden och kommunens fyra socknar/hembygdsföreningar.

Lennart Isaksson – Årets Timråbo 1994.

NOV-94 ST

15-11-94 ST

Mer rök än eld

Ingen fara på taket kunde räddningskåren konstatera.

TYNDERÖ

Brandvarnaren väckte kvinnan som låg och vilade sig i sitt hus i Skilsåker, Tynderö, vid lunchtid på måndagen. Rökutveckling från en kamin var orsaken. Räddningskåren larmades, men kunde omgående konstatera att det var fråga om mer rök än eld.

Möjligen hade en mindre soteld orsakat detta. Några skador på huset uppstod inte. Soteld förekommer ganska ofta så här års när fastighetsägare med spisar och kaminer inleder eldningssäsongen. Strax efter larmet från Tynderö kallades räddningskåren till en soteld i en fastighet på Köpenhamnsvägen, vid Böleängen, i Timrå.

Där fick sotaren tillkallas för att rensa och kontrollera skorstenen sedan brandmännen gjort sitt.

Ljustorps pastorat försvinner

21/11 1994

Ljustorps pastorat försvinner från årsskiftet 1997–1998.

Då inlemmas Ljustorp med Hässjö pastorat, i vilket ingår Hässjö och Tynderö församlingar.

Det beslutet fattade stiftsstyrelsen vid sitt sammanträde i Söråker.

Under 1997 bildas indelningsdelegerade för att sköta själva sammanläggningen av pastoraten. Fram till dess kommer det informella samarbetet mellan pastoraten att utvecklas vidare.

Andra beslut om pastoratsindelning i stiftet kan komma att verkställas före Hässjö–Ljustorp, om de inte innebär bildande av total samfällighet vilket kräver ytterligare ett kyrkoval.

6:55

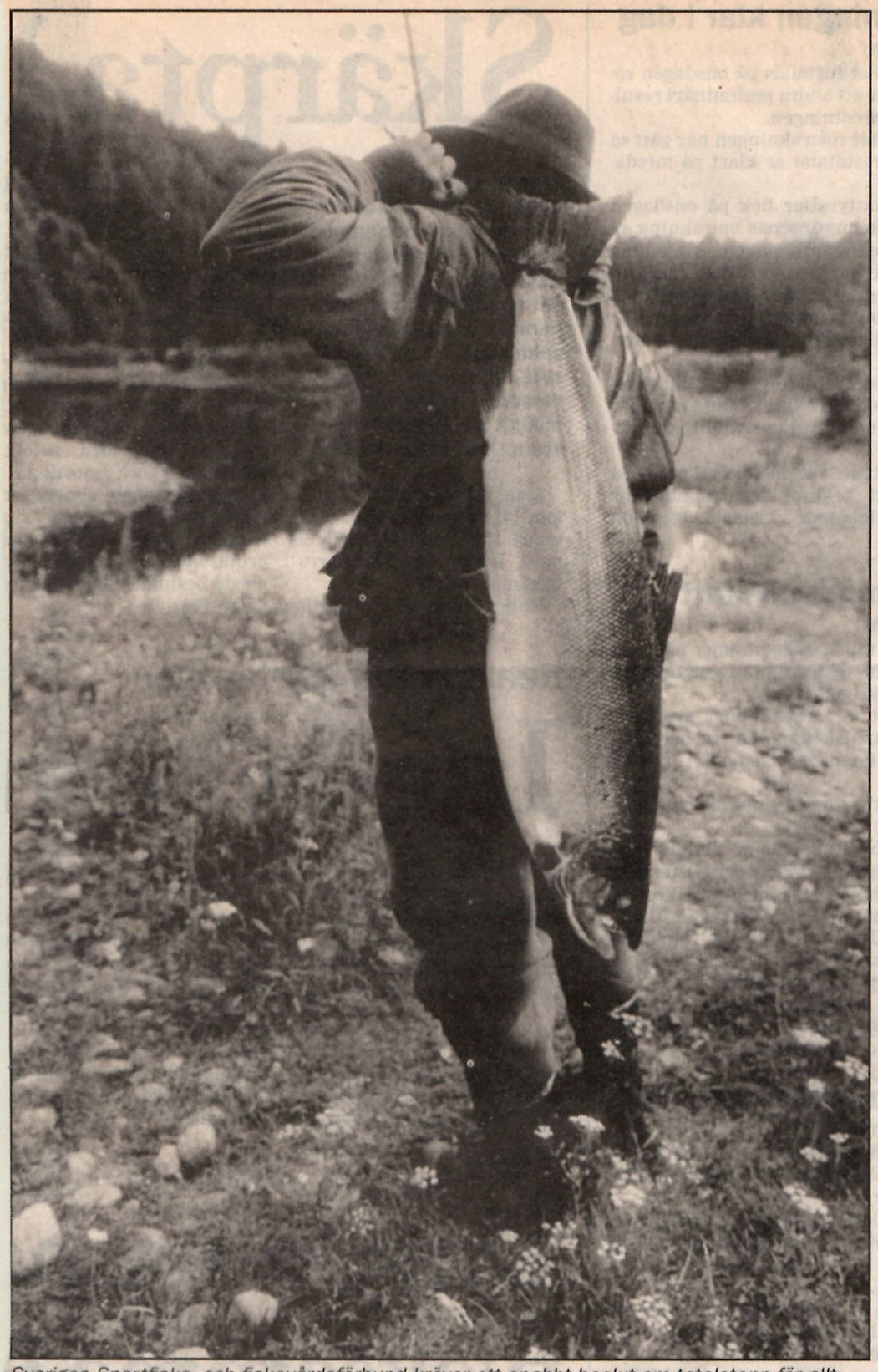

Sveriges Sportfiske- och fiskevårdsförbund kräver ett snabbt beslut om totalstopp för allt laxfiske i Östersjön. Fritidsfiskarna befarar att laxen annars utrotas.

FOTO: SVANTHE HARSTRÖM

Sportfiskare kräver totalt stopp av laxfisket

– Stoppa allt fiske efter lax i Östersjön omedelbart, annars kommer ni att få ta ansvar för att de naturligt reproducerade laxstammarna utrotas för alltid!

Det skriver Sportfiskarnas sju norrländska distrikt i ett öppet brev till fiskeriverket, jordbruksdepartementet och miljödepartementet.

Fiskeriverkets styrelse har möte i dag torsdag och fredag.

– Det är en möjlighet att sluta förhala och utreda frågan om den vilda laxens överlevnad i Östersjön, och ta det nödvändiga beslutet att allt svenskt fiske efter lax i Östersjön omedelbart förbjuds, skriver Sportfiskarna.

Bakgrunden till brevet är den enorma utslagning av laxen som orsakats av sjukdomssyndromet M74, en farsot som forskarna tror beror på miljögifter i Östersjön. Arten som sådan hotas av utplåning i Östersjön och i älvarna.

Sidan 9 17-11-94

Fritidsfiskarna kräver totalstopp för laxfisket

TIMRÅ

– Sverige har inte längre tid kvar att spilla på förhandlingar och beslutsvånda! Fiskeriverkets styrelse måste omedelbart vid sitt möte nu under torsdag och fredag ta ett beslut om ett totalt stopp för allt laxfiske i Östersjön, i annat fall måste frågan tas upp av regeringen. I annat fall kommer fiskeriverket och regeringen att bli direkt ansvariga för att den vilda laxen utrotas i Östersjön och i de outbyggda älvarna.

Den salvan avlossar de sju nordliga distrikten av Sveriges Sportfiske- och Fiskevårdsförbund, vanligen kallat Sportfiskarna, i ett öppet brev till fiskeriverket, jordbruksdepartementet och miljödepartementet.

Anledningen är den alltmer prekära situation som uppkommit för de naturligt reproducerade laxstammarna på grund av M74 och det hårda fisketrycket i Östersjön. Under flera år har myndigheterna haft möjligheter att fatta beslut om fiskeförbud och fredning, men det har inte kommit längre än att man avlyst fisket i mynningsområdena till älvar med naturliga bestånd. Dit hör exempelvis Ljungan. I området söder om Alnö och efter Njurundakusten har det rått fiskeförbud liksom i älven för fiske efter lax.

Sportfisket har ändå bedrivits i Ljungan med utgångspunkt från att man fått fiska havsöring. Men många drar ändå upp lax i älven.

– Det finns i dag 13 laxförande vattendrag i norra Sverige där naturlig reproduktion förekommer. Teoretiskt skulle dessa älvar kunna producera en miljon vilda laxungar per år, men fisketrycket och M74 har nära nog slagit ut reproduktionen, skriver Sportfiskarna i sitt öppna brev.

– I stället kommer det något tusental laxungar från de naturliga lekområdena. I vissa vatten är antalet nere i 10-talet fiskar, hävdar Sportfiskarna och tar Piteälven som exempel.

– Ett omedelbart stopp krävs och vi uppmanar fiskeriverkets styrelse som sammanträder den 17–18 november att införa totalt stopp för fisket efter lax i Östersjön, enligt de riktlinjer som en samlad forskarkår och alla miljöorganisationer står bakom.

– Om fiskeriverkets styrelse är oförmögen att ta sitt ansvar så måste regeringen gripa in och stoppa det svenska laxfisket i Östersjön.

– Ska fiskeriverket bryta mot Sveriges åtagande att skydda den biologiska mångfalden och de utrotningshotade arter och raser som de är satta att värna? undrar Sportfiskarna.

– I år lämnade den sista ograverade kullen laxungar sina Norrlandsälvar. I vinter kommer de att börja fångas. Kvar i älvarna finns en spillra ungar som överlevt härjningarna av M74. När det blir deras tur att gå ut i havet kommer de att vara så få att utrotningen är ett faktum.

Det öppna brevet är undertecknat av Västernorrlands, Hälsinglands, Jämtlands, Dalarnas, Gästriklands, Västerbottens och Norrbottens distrikt av Sportfiskarna.

TORBJÖRN ELVERHEIM

ST 17-11-94

6:56

En Julmarknad med tradition på ÅSTÖN!

1994

Nu är det dags igen! Den 10–11 dec. kl. 12.00–17.30, går en riktig gammeldags Julmarknad av stapeln, vid Värdshuset Idyllen på Åstön i Tynderö.

Med de två föregående årens stora succé i gott minne, så är det nu laddat för fullt till årets julmarknad!

– Många nyheter och rariteter kommer att finnas i våra marknadsstånd. "Knallarna" är klädda i gamla robusta kläder – det gäller att inte frysa och vi försöker, att så mycket som möjligt, få fram den gamla härliga atmosfären från förr, säger eldsjälen Karin Sjögren, Åstön.

Vad sägs om: Getost och mese, tunnbröd, mjukbröd, goda julkakor, lussekatter, karameller, blodpalt av prima slag, polkagrisar, saltoch surströmming, råmjölk, senap m.m.

Efter det lekamliga frestas besökarna med: Tynderötröjan, tomtar, konst, stickade plagg, svepaskar, näver, tittskåp, eterneller, keramik, trasmattor, handarbeten, ullprodukter, kökshäxor, halmslöjd, julgranar, passagerarbåten Tynderö på tavla och mycket mera!

Många nyheter och rariteter kommer att finnas vid julmarknaden på Åstön.
Foto: Karin Sjögren

Kaffestuga o. sopptält

För marknadsbesökarna finns det kaffestuga i verandan, sopptält, varm korv o. glögg!

Barnens stora favorit, en snäll liten ponny, finns också med.

"TYNDERÖ-ANDAN" spirar för fullt, kom se och hör, vad vi gör!!! avslutar Karin, och hälsar alla varmt välkomna.

v. 47
1994

Efter en lång dag på golfbanan vände sig en irriterad spelare till caddien och sa:
– Du är nog världens sämsta caddie!
– Det tror jag inte, svarade caddien. Sådana sammanträffanden sker bara inte!

☆

Den lindrigt nyktre nattvandraren till en mötande man:
– Schkulle herrn kunna säga mig var jag är någonstans?
– I korsningen Vasagatan – Kungsgatan.
– Inga detaljer, tack. Vilken schtad?

En bonde får höra talas om ett nyare och rationellare sätt att slakta grisar.
–Nja, säger han, jag tror det är bäst att dom blir slaktade som dom är vana vid.

En rid- eller åktur med häst hör till julmarknadens favoritinslag för barnen. 11-12-94

Genuin stämning vid julmarknaden på Åstön

ÅSTÖN

I en genuin gammaldags marknadsstämning inleddes på lördagen årets julmarknad på Åstön.

Där fanns alla kända inslagen från fordom, ett myller av handagjorda ting, sopptält, glögg, blodpalt, surströmming, hästar att rida på eller åka vagn efter – det enda som fattades var väl lapparna och renarna som i äldre tider hade för sed att dra sig ned mot kusten.

Folk vallfärdade i bilar och gåendes till julmarknaden vid världshuset Idyllen. Det var gråkallt men färskt granris på marken och en värmande eld lättade upp köphumöret.

I kaffetältet bjöds värmande dryck, lussekatter och skinkmacka.

Hantverk till salu

Marknadsstånden var fyllda av produkter gjorda av lokala hantverkare: träslöjd, stickade plagg, svepaskar och näver, tittskåp, eterneller i de mest varierande kompositioner, ofta med ilandflutna och av naturen formade träbitar, keramik, trasmattor, handarbeten, ullprodukter, kökshäxor, halmslöjd, julgranar och, javisst, där fanns också en målning av passagerarbåten Tynderö!

Där fanns också getost och mese, tunnbröd och mjukbröd, julkakor och lussekatter, polkagrisar och mycket annat gott som fägnade ögat och retade gommen.

"Tynderöandan" låg över julmarknan som fortsätter i dag.

GAMMALDAGS JULMARKNAD på Åstön

Lokala hantverkare, fårskinn, näver, träslöjd, keramik, julbroderier, konst, stickat, textil, eterneller, tittskåp, tomtar, trasmattor, kärvar, julgranar, saltströmming, blodpalt, getmese, senap, julbröd, karameller, ponnyridning, slädfärd, glögg, kaffestuga.

IDYLLENS VÄRDSHUSPARK
Lörd. 10 dec. 12.00–17.30
Sönd. 11 dec. 12.00–17.30
Välkomna!

9-12-94

6:57

Delikat fisk bland många gamla saker

Visst verkar det vara rena idyllen – Värdshuset Idyllen, som ligger på Åstön längst ut på Tynderölandet sådär en fyra mil nordost om Sundsvall. Till värdshuset, som bl a är en förstklassig fiskrestaurang, hör också ett Portercafé med sin punschveranda och en liten butiksbod.

Det hela upplevs i en romantisk och nostalgisk miljö med tusenstals gamla ting som fångar besökarna och verkligen väcker glädje.

Nedsliten

Den gamla timmergården var svårt nersliten när Hjördis Karlsson och Tommy Brandt fick köpa den. Renoveringen av huset tog fyra år och 1986 stod Värdshuset Idyllen klart. De bruna eternitplattorna hade bytts mot brädfodring, huset har gul- och vitmålats, fått snickarglädje o s v.

Idyllen-paret har helt enkelt försökt skapa en romantisk, nostalgisk miljö för sina gäster. Inte minst upplever man den stämningen om man gästar Idyllen i juletid, då julbordet står uppdukat i det lilla köket och det småvarma står på järnspisen i hörnet.

Gamla ting

Man får röra sig lite försiktigt i det gamla huset. Det är nämligen till brädden fyllt med gamla ting. Fina gamla möbler och föremål från sekelskiftet.

Nu går det inte att komma oanmäld till Värdshuset Idyllen för att titta. Bord måste förbeställas för lunch och middag. Det finns nämligen bara 35 platser.

Fisk från trakten

Fisk från trakten eller västkusten, lax från Norge och skaldjur dominerar menyn som Tommy råder över. Det ligger förstås nära till hands eftersom Tommy, som är välutbildad kock, också har ett förflutet som yrkesfiskare med egen båt i Tynderösundet.

Uppmärksammad

I år har Tommy all anledning att vara stolt eftersom Värdshuset Idyllen valts ut som en de restauranger som bäst svarar upp mot titeln "Sveriges bästa bord."

När så huset mitt emot Idyllen var till salu kunde Hjördis och Tommy utöka det hela med en snus och fiskbod.

VÄRDSHUSET IDYLLEN ute i Tynderö har uppmärksammats som en av de restauranger som bäst svarar upp mot titeln "Sveriges bästa bord".

– Men först letade vi efter en gammal butiksinredning i hela länet för finna den rätta, säger Tommy.

Mer fisk än snus

I boden säljs förstås mer rökt fisk än snus, men också hembakat bröd och mycket annat gott.

Fisken röker man själva och man använder all färsk fisk trakten kan erbjuda: lax, sik, torsk och abborre. Efter "snusboden" var det dags för öppnandet av det s k Portercaféet, som inretts helt i allmogestil

Ett trevligt slink-inställe där självbetjäning råder och där det finns olika ölsorter, porter och chokladtårta men även kaffe och smörgås med hemrökt sik går bra att få sig serverat. Här kan man också beskåda världens största lax, som när den fångades av två lokala fiskare, vägde inte mindre än 36,2 kg.

Svedin – en familj med änglavakt

SÖRÅKER

Billy Svedin är 90 år och bor på Strandbo i Söråker. I måndags hade hans son Stig änglarna på sin sida när hans lastbil kanade ut på järnvägen precis framför tåget. Billy själv hade som lastbilschaufför lite av samma änglavakt när han dagen före nyårsaftonen 1939 var på väg från Söråker till Sundsvall för att hämta koks.

Precis innan han skulle köra över den gamla bron i Bergeforsen, så rasade bron. Ingen människa kom till skada, men en köpman från Vivstavarv, hade turen att få motorstopp på själva bron, när den började skaka. Han blev stående på den del av bron som inte föll i vattnet.

Det var precis i det här skedet som Billy kom farande med sin Bedford. Han hade startat åkeri redan i början av 20-talet och hade distriktets första egentliga lastbil för uppdragskörningar.

Fel på bilen räddning

Nu när han sitter på Strandbo och berättar är minnet klart som kristall.

– Det var på förmiddagen som jag var på väg till Sundsvall, dan före nyårsafton samma år som kriget brutit ut. Jag skulle hämta koks åt Gustav Persson som hade affären i Skäggsta.

– På Forsmon mötte jag en lastbil som kom från Östrand. Det måste ha varit sista bil som kom över. När jag strax efteråt kommer fram har bron rasat. På andra sidan ser jag Westerlunds bil som det tydligen blivit fel på. Det var nog tur för honom det.

– Det var förfärligt kallt den här vintern och isen var besvärlig. Den hade proppat igen huvudfåran i älven så att vattnet tog sig en ny fåra. Då hade ett par av bropelarna blivit underminerade och därför gick det som det gick, minns Billy.

Förutom lastbilen från Östrand hade andra bilar och bussar passerat bron strax innan raset. Det var känt att bron var i dåligt skick och den nya var redan planerad och ritad.

Lägligt för vissa

För landshövding Löwbeer och förste vägingenjör Hellström, som i ilfart läto sig transporteras till Forsmon för att beskåda eländet, kom egentligen raset ganska lägligt. I telegram till regeringen betonar man den otroligt lyckliga omständigheten att ingen kom till skada, samtidigt som man påminde om de ritningar man skickat till Stockholm föreställande den planerade nya bron. Man förutsåg att objektet skulle hoppa en bra bit uppåt i prioriteringslistan, efter den gamla brons fall.

– Ett par fruntimmer var nog i alla fall gåendes på bron, minns Billy. Men dom lyckades kravla sig fast och klänga sig upp på fast mark.

Isen bar

Samtidigt som den stränga kölden och isen var den utlösande faktorn, så var kylan ändå välkommen efter raset.

Isen nedströms, vid Fjäl och över till Lövudden var 40 centimeter och stark. En provisorisk vinterväg togs upp som tillät även lastbilarna att åka över isen.

Köpman Westerlund hade en skraltig bil, minns Billy. Och det var nog räddningen för honom. I en intervju i Sundsvalls Tidning efter broraset berättar han för tidningens medarbetare:

– Jag märkte då jag kom ut på bron att motorn krånglade, men jag tänkte ta mig över bron till macken på norra sidan för att reparera. Men bilen vägrade. Det hade blivit något fel på tänddosan och vid närmare eftersyn befanns att skruven å fördelningsdosan skakats loss – sannolikt på grund av skakningarna i bron – sättningen av stenpelaren hade tydligt börjat.

Billy stod där han stod på norra stranden. När han försökte ringa till handelsman Persson och förklara läget och be om nya instruktioner, så fungerade inte telefonerna i husen intill. Kablar och ledningar var upphängda i brons underdel och hade slitits av.

"Inte första april"

– Det fanns ett kafé nere i Stavreviken och där fungerade telefonen. Men Persson gav mig en utskällning för han trodde att jag lurade honom.

– Kom ihåg att det inte är första april! röt han till mig.

Arbetena med att laga och förstärka bron inleddes genast. Man sprängde och sågade bort isen så att huvudfåran kunde ta älvvattnet och nya fundament byggdes. Men allt gjordes mot bakgrund av att en ny bro måste komma.

Under tiden gick trafiken över isen. Den 8 mars 1940 minns Billy väl:

– Jag hade en körning till Sundsvall och skulle tillbaka till Tynderö på eftermiddagen. På morgonen fick jag köra över isen för att komma över älven, men på eftermiddagen kunde jag fara hem över den nyreparerade bron.

TORBJÖRN ELVERHEIM

Billy Svedin är 90 år. För ett par dagar sedan räddade sig hans son ur sin lastbil precis innan tåget tog bilen. 55 år tidigare klarade sig Billy själv när bron över älven vid Bergeforsen gav vika och rasade.

Broras i Bergeforsen

Sundsvalls Tidning, 2 januari 1940

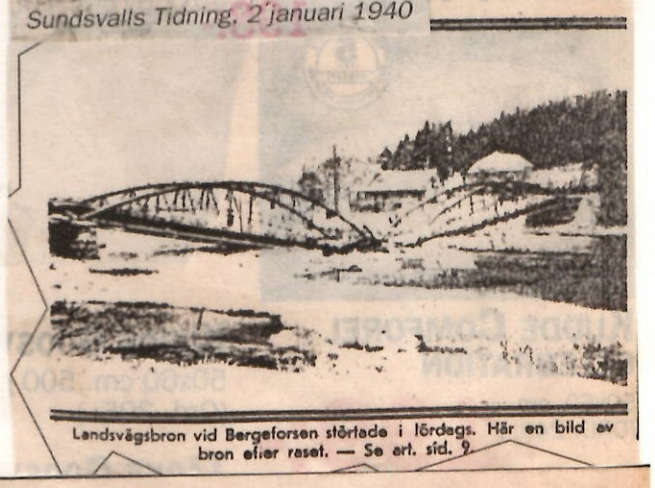

Landsvägsbron vid Bergeforsen störtade i lördags. Här en bild av bron efter raset. — Se art. sid. 9.

6:58

Stig nära krossas av tåget

Hoppade ur i sista sekunden

HÄRNÖSAND (VA) Tala om änglavakt! Den 46-årige yrkeschauffören Stig Svedin från Tynderö kan tacka sin lyckliga stjärna att han lever i dag.

Vid lunchtid på måndagen var han hårsmånen från att krossas av Stockholmståget vid övergången i Kittjärn, sju kilometer söder om Härnösand.

– Jag handlade förnuftigt och därför lever jag, säger han omskakad av händelsen.

Under förmiddagen hade Stig Svedin lastat av varor till företaget Lantbruksteknik i Kittjärn. Han var klar med lossningen lagom till lunch.

I utförsbacken mot järnvägsövergången i Kittjärn tappade han greppet på lastbilen. Samtidigt såg han tåget på väg söderut.

Genom regnandet hade vägbanan blivit såphal. Stig gjorde det enda rätta: han hoppade ut.

– Jag tänkte så här: handla förnuftigt och bibehåll lugnet. Jag fick upp dörren och hoppade ut precis innan det small, berättar han.

●Våldsam kollision

Kollision blev våldsam och ett tag tänkte Stig att nu var det slut även för honom. Men han hade en stor portion tur. Han hamnade liggande bredvid den demolerade lastbilen.

I kollisionsögonblicket slog dörren upp mot Stigs ben, men det blev bara en liten skråma.

– Jag vill inte tänka på vad som hade hänt om jag hoppat ut lite senare. Då hade jag väl legat under lastbilen, fortsätter Stig.

Han tittar på den förstörda lastbilen och säger:

– Jag har kört bil sedan jag fyllde 18 år. Men aldrig har jag råkat ut för någon olycka.

Jan-Erik Lantz från SJ utreder olyckan för SJ:s räkning .

– Du har vunnit på lotto, jag gratulerar till att du klarade dig oskadd, är det första han säger till Stig.

– Att det inte är sandat i backen har SJ inget ansvar för. Det är bara och konstatera att sådant här kan hända.

Den aktuella korsningen har ljus - och signalreglering och järnvägsspåret korsar vägen mitt i en backe. Med ett vilplan hade olyckan aldrig behövt inträffa. Nu gled lastbilen okontrollerat mot spåret.

Detta faktum är välkänt för de boende i området. Sture Jacobsson driver företaget Lantbruksteknik.

●Besvikna

– Vi är besvikna över att man från SJ:s sida inte har byggt till ett vilplan. Nu kan man inte stanna i våg, säger Sture Jacobsson. För oss som bor här är korsningen inget problem, men för utomstående kan den bli besvärlig.

Lokföraren kastade sig bakåt i loket och klarade sig oskadd liksom passagerarna.

Tåget anlände försenat till Sundsvall. På grund av bärgningen blev det ett fyra timmars långt stopp i trafiken.

●Kaffe med dopp

De tågresenärer som skulle åka med 12-tåget fick vänta tre timmar innan man kunde lämna Härnösand. Resenärerna bjöds på kaffe och dopp av SJ.

OLA THELBERG

Lastbilshytten ramponerades i kollisionen med Stockholmståget. Stig Svedin hoppade ut precis innan det small..

Foto :OLA THELBERG

Tisdag 20 december 1994

Sekunder från döden

Hoppet ur hytten räddade hans liv vid tågkrock

Lastbilschauffören Stig Svedin från Tynderö kan tacka sin lyckliga stjärna att han lever idag.

På måndagsförmiddagen krossades Svedins lastbil av Stockholmståget i Kittjärn, några kilometer söder om Härnösand.

Tisdag 20 december 1994

– Handla förnuftigt var det första jag tänkte, berättar Stig Svedin.

Han hann hoppa ut innan kollsionen var ett faktum.

Genom ett under klarade han sig oskadd.

– Du är född med tur, konstaterade SJ:s personal.

Sidan FYRA

Lastbilshytten krossades av tåget. Stig Svedin behöll kylan och klarade sig genom att hoppa strax före kollisionen.

6:59

När tåget kom tänkte jag – nu är det bara att hoppa

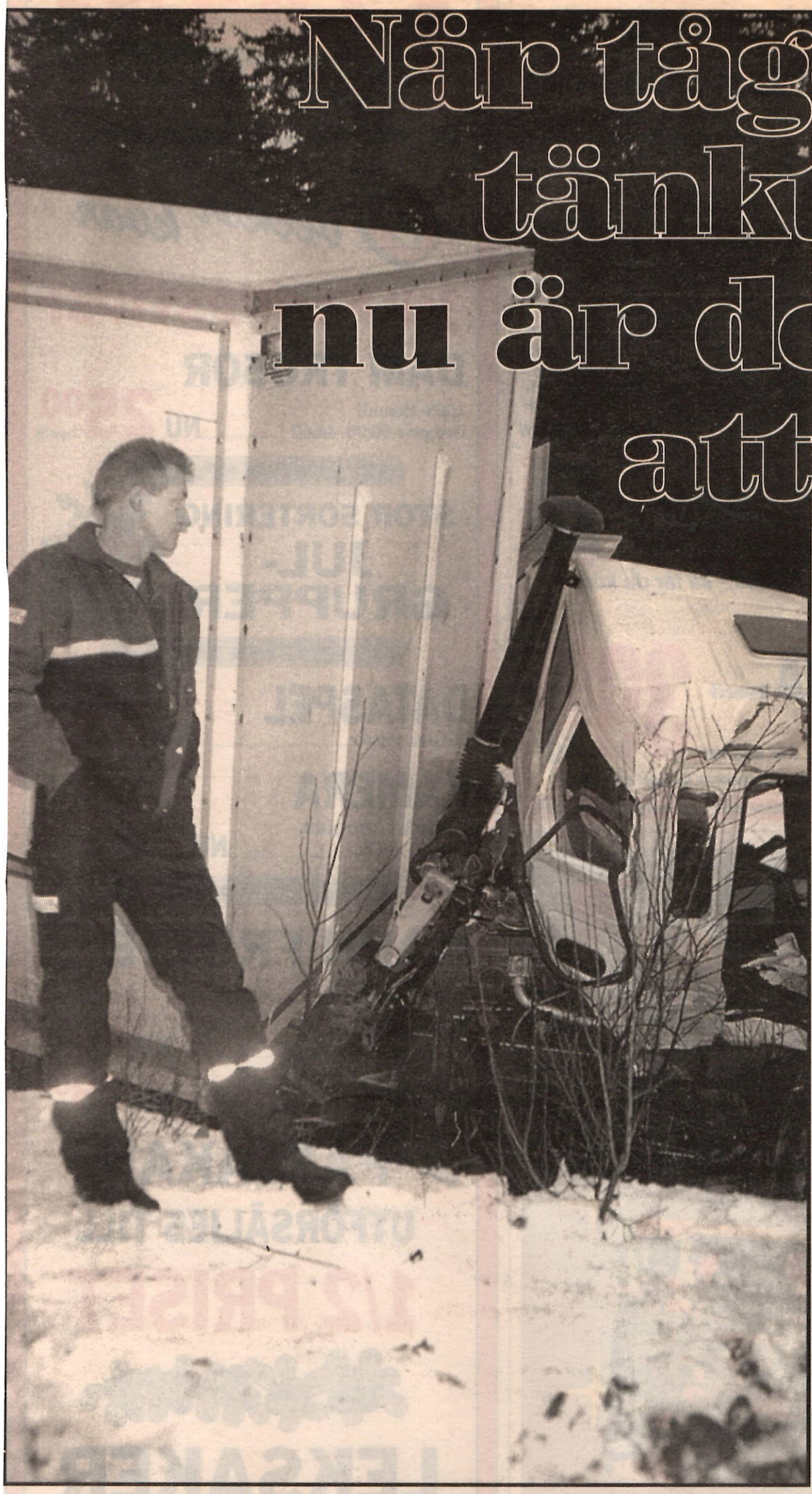

I SISTA SEKUNDEN lyckades Stig Swedin, lastbilschaufför från Tynderö, kasta sig ur förarhytten. Liggande i luften såg han persontåget ramma lastbilen. Foto: ULF WESTMAN

Stig Swedin från Tynderö var bara hårsmånen från att krossas av tåget.

Sakta gled hans fordon mot den obevakade järnvägsövergången. Maktlös såg han tåget komma.

I sista sekunden lyckades han kasta sig ur förarhytten och undgå en säker död.

– Jag har haft en mirakulös tur, konstaterar Stig när han tittar på resterna av sin lastbil.

Liggande i luften såg Stig Swedin persontåget krocka med lastbilen. Smällen blev våldsam när tåget i hög fart rammade den herrelösa lastbilen. Av den förarhytt som Stig nyss suttit i återstår bara skrot.

Luttrade poliser talade om änglavakt. Själv är Stig Swedin knäsvag efter olyckan, men helt oskadd förutom några småblessyrer som han fick i samband med fallet från förarhytten.

Full styrka ryckte ut

– Jag är tacksam att jag lever. Sådan här tur har man bara en gång i livet, understryker Stig.

Framdelen och sidan av loket blev intryckt vid krocken, men samtliga passagerare undkom utan skador. Lokföraren lyckades i sista stund kasta sig bakåt i vagnen när han förstod att kollisionen inte gick att undvika. Persontåget kunde efter viss försening fortsätta till Härnösand för att där ses över. Järnvägstrafiken stoppades under bärgningsarbetet, men var igång igen vid 15-tiden på måndagseftermiddagen.

Olyckan inträffade vid lunchtid på måndagen i Kittjärn, några kilometer söder om Härnösand. Polisen och räddningskåren fick larmet några minuter i tolv och ryckte ut med full styrka.

Stig Swedin, som jobbar vid Godsservice i Timrå, var på väg mot Härnösand för att lossa. På en mindre grusväg i Kittjärn överraskades han av halkan. I det lätta regnet hade vägbanan förvandlats till rena isgatan.

Ett hundratal meter innan den obevakade järnvägsövergången släppte väggreppet. Samtidigt såg Stig Swedin tåget komma. Sakta kanade lastbilen sidledes mot en oundviklig kollision. Stigs enda chans var att hoppa.

Gick inte att styra

– Jag försökte styra fordonet mot en stolpe vid vägrenen, men bilen gled obevekligen mot järnvägsspåret. Samtidigt såg jag tåget komma och förstod att kollisionen var oundviklig. Det var bara att hoppa.

I sista sekunden hann Stig Swedin kasta sig ut ur förarhytten. Liggande i luften ser han hur loket rammar lastbilens förarhytt. Han var själv bara en tiondels sekund från att krossas av tåget och kan tacka sin fysik och sitt rådiga handlande för att han är vid liv idag.

Stig Swedin är en rutinerad chaufför som kört lastbil prickfritt i 30 år. Olyckan på måndagseftermiddagen får honom knappast att sluta köra lastbil.

– Men bilen blir det bara att frakta till skroten. Trots att den bara gått 6 000 mil.

Ulf Westman

Regnet gjorde vägen såphal och bilbärgare fick sätta på snökedjor för att [illegible] loss lastbilen.

Järnvägsspåret korsar vägen mitt i en backe. Nu saknas det ett vilplan och därför hade chaffören ingen chans att få stopp på lastbilen.

6:60

Slöjdare från Söråker vann dubbelt i bandgrindtävling

Både första och andrapris! Det kammade Ulf Palo från Söråker hem i hemslöjdskonsulenternas bandgrindtävling. Det vinnande bidraget, en laserad bandgrind i björk, är i år motivet på landstingets julkort. Men det var inte den som var Ulf Palos egen favorit.

– Det var meningen att jag bara skulle göra en, men jag blev inte nöjd med den första, så jag gjorde en till.

Ulf Palo visar bandgrinden, som vann andrapris i tävlingen. Det vinnande bidraget ligger på snickarbänken.

I maj utlyste landstingets hemslöjdskonsulenter en tävling med uppgift att tillverka en funktionell och vacker bandgrind.

En bandgrind är ett gammalt redskap som används för att väva band. De är ofta utsirade med genombruten dekor i form av hjärtan, kors, blommor och hästar eftersom de, liksom andra textilredskap, ofta varit en fästmansgåva.

– Det här ska jag vara med på tänkte jag när jag hörde talas om tävlingen. Men tiden gick, det blev semester, hösten kom och jag hade ännu inte gjort något, så jag bestämde mig för att skippa tävlingen eftersom jag inte skulle hinna.

– Då ringde Eva Nordangård, som är hårdslöjdskonsulent, och undrade om jag inte skulle vara med, och då bestämde jag mig för att ändå göra ett försök.

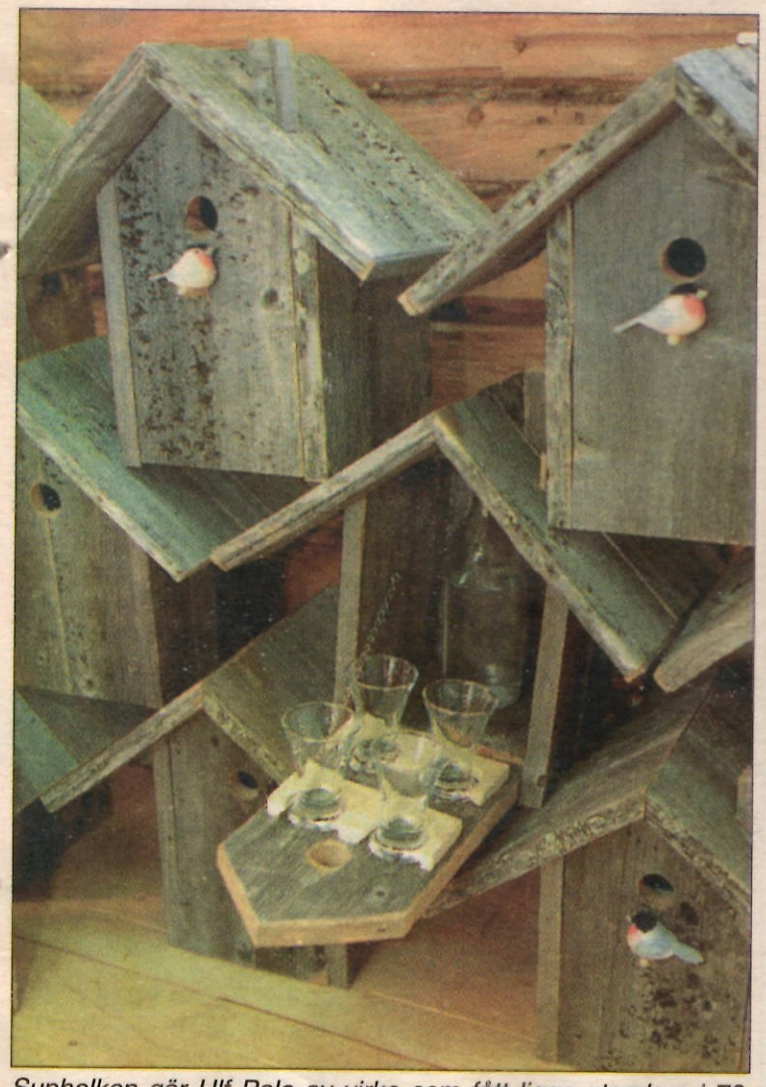

Supholken gör Ulf Palo av virke som fått ligga utomhus i 70, 80 år. Nu, inför julen, är efterfrågan stor.

I laserad björk

Sagt och gjort. Ulf Palo satte igång att tillverka en bandgrind. Med hjälp av en bild på en bandgrind gjorde han en första variant i laserad björk.

– Jag blev inte riktigt nöjd med den, så jag tog och gjorde en till. Också den i björk, men med skulpterade svanhuvuden på sidorna. Att jag använder björk beror på att det är ett av de starkaste materialen.

I oktober fick Ulf Palo besked om att han, bland sex andra bidrag, vunnit både första och andra pris i tävlingen. Första priset, 1.500 kronor, det gick till den först tillverkade bandgrinden.

– Jag vet inte riktigt varför de fastnade för just den. Kanske för att den var laserad och avvek från de andra bidragen.

Supholkar

Ulf Palo kommer från en slöjdande familj. Hemma i Tornedalen slöjdade både farfar och pappa, så intresset har hela tiden funnits.

– Det är väl de sista fyra, fem åren som det har blivit mycket slöjdande. Jag började att göra svepaskar, och sedan blev det knivar under några år. Just nu snider jag mest.

Den produkt som just nu tar mest tid är den så kallade supholken, en fågelholk med lite annorlunda innehåll…

– Träet till den hämtar jag tio mil norr om polcirkeln. Det är raserade gamla snöstängslen som varit utomhus i 70-80 år och på så vis fått ett speciellt utseende med bland annat en speciell typ av mossa.

Ryktet om supholkarna går från mun till mun, och Ulf Palo har nästan problem att klara av efterfrågan på dem.

Annars kan det vara problematiskt att få komma ut med sina varor. Många hemslöjdsföreningar, det kanske vanligaste forumet för slöjdare för att sälja sina produkter, har haft ekonomiska problem de senaste åren.

– Ett annat problem är att allmänheten har svårt att skilja bra slöjdkvalitet från dålig. Det gör att det är svårt att ta betalt, folk förstår inte hur mycket arbete som kan ligga bakom en produkt.

Marknader ibland

Några marknader varje år brukar Ulf Palo delta på och visa upp och sälja sina alster. Ulf Palo har också fått andra möjlighet att nå ut med sina produkter.

I år var han Västernorrlands representant på Slöjdtåget, en rullande utställning om svensk slöjd som åkte runt i landet. Förra sommaren deltog han på "Slöjdsommar", den mycket uppskattade och välbesökta utställningen på Liljevalchs i Stockholm.

– Hemslöjdskonsulenterna ville att jag skulle göra ett skrin efter gammal förlaga. Jag åkte till länsmuseet, tittade på gamla skrin, blev inspirerad och gjorde ett.

Båtar nästa projekt

Ulf Palo lider ingen brist på slöjdaridéer. Nästa projekt är att tillverka Tornedalsbåtar, miniatyrer av de båtar hans farfar byggde i full skal.

Till vardags arbetar Ulf Palo som virkesmätare. Ett fritt arbete som i väntan på nya timmerbilar ibland ger en stund över åt kniven och arbetsstycket.

På fritiden är Ulf Palo kursledare i snide och tillverkning av svepaskar och knivar.

– Det är avkopplande att snida. Då är det bara jag och arbetsstycket. Jag tycker om att arbeta med händerna, så egentligen skulle jag väl ha haft ett sånt arbete.

– Ibland känns det som att jag inte har gjort någonting när jag kommer hem från jobbet, och då brinner det i kroppen efter att få sätta igång!

TEXT
EVA DANIELSSON
BILD
HÅKAN NORDLÖF

Kronblom, sedvanligt tillbakalutad på soffan, är en av de figurer Ulf Palo snidat.

Y nytt 20/94

6:61

Grannar på länsbesök

Tynderöandan imponerade

– Framtiden ligger i småföretagandet, menar Helka Linna från länsstyrelsen i Vasa. På tisdagen studerade hon kooperativ landsbygdsutveckling i praktiken på Tynderö i Timrå.
Foto: Franziska Egger-Nilsson

TYNDERÖ

Vad vet vi svenskar egentligen om vårt östra grannland?

- Åtskilligt, och vi kan lära mycket av varandra, menar Birgitta Berglund från Kooperativ Utveckling i Västernorrland.

På tisdagen ledsagade hon ett 30-tal landbygdsutvecklare från Vasa i Finland på besök, bland annat på Tynderö i Timrå.

Resorna över Bottenhavet blir allt vanligare för många länsbor. Vi i Sverige är bra på vissa områden, finländarna på andra. Sammantaget finns det mycket kunskap att inhämta för människorna på båda sidorna om havet.

På tisdagen var det våra finländska grannars tur att besöka Västernorrland. Ett trettiotal herrar och damer som alla genomgått en utbildning för landsbygdsutvecklare i Vasa län. Några med yrket som profession, andra idéellt arbetande för en idé.

Platsen för tisdagens besök var väl vald ur många aspekter. I Tynderö finns många exempel på vad människor kan göra tillsammans av en idé.

Bygdegården är ett exempel med fritids- och daghem, lekskola, lokaler för personalen i äldreomsorgen, bibliotek och andra samlingslokaler.

Färre bidrag

– Bara under de senaste 2,5 åren har 26 nya hus byggts i Tynderö. Barnfamiljer flyttar hit och befolkningen ökar. För första gången har vi därför haft val till kyrkofullmäktige i år, berättade dagens ciceron Nils Högstedt.

De finländska besökarna häpnade över de svenska myndigheternas goda vilja att satsa på projekt som exempelvis bygdegården i Tynderö. Nästan alla kostnader har betalats av stat, kommun och eget arbete.

– I Finland skulle ett sådant projekt nästan vara omöjligt att genomföra. Visserligen finns det möjligheter till lån med goda villkor men långt ifrån lika goda möjligheter till bidrag, menade Kaarlo Leipistö från länsstyrelsen i Vasa.

Ändå finns det många likheter mellan Vasa och Västernorrland. Industribygd efter kusten, skogs- och jordbruksbygd i inlandet. Trots flera stora industrier och ett starkt dominerade jordbruk, som sysselsätter cirka 17 procent av länets befolkning, minskar stadigt arbetstillfällena.

Hotet från EU

– Arbetslösheten är vårt stora problem i dag. Och den kommer att öka. Med medlemskapet i den Europeiska unionen räknar vi med att cirka en tredjedel av Finlands jordbrukare kommer att förlora sina arbeten, sa Helka Linna, också hon från länsstyrelsen i Vasa.

För dem gäller det att motarbeta en svikande framtidstro. Motståndet mot EU var starkast i just dessa delar av Finland.

Den kooperativa modellen, menar hon och Kaarlo Leipistö, är en av de bästa möjligheterna att skapa nya arbetstillfällen i Vasa läns hela 57 kommuner. Små företag som bland annat kan fungera som underleverantörer till större företag.

– Vi har kommit en bit på väg. Bland annat samverkar flera mindre möbelindustrier med gemensam marknadsföring. Men den kooperativa idén är fortfarande ny för oss.

Med hjälp av pengar från Mitt Norden kommittén har bland annat en person från Vasa praktiserat kooperativ utveckling i Östersund. Flera projekt planeras inom den närmaste tiden för utbyte av idéer mellan våra nordiska grannländer.

Franziska Egger-Nilsson

ST 17-11-94

29-12-94

Timrå ökar mest i länet även under 1994

TIMRÅ

Timrå är den kommun som ökar mest i Västernorrland, procentuellt sett – precis som i fjol.

Med ett vackert plus på 106 personer (+0,6 procent) slår man också sin egen fjolårssiffra på 69 personer (+0,4 procent).

Orsaken är en ökning av både födelsenettot (från +7 till +17) och flyttnettot (från +62 till +89).

Timrå har nu 18.930 invånare, och bör med den takten passera 19.000 invånare redan nästa år.

Timrå församling är den store vinnaren, här ökade folkmängden med 122 personer (+96 i fjol) till 13.690. Främst tack vare ett flyttnetto på +100 (+89 i fjol) men också ett fint födelsenetto på +22 (+7 i fjol).

Ljustorp ökade med 26 personer (+5 i fjol) till 1.170, mest tack vare ett flyttnetto på +23 personer (+3 i fjol).

Hässjö är den store förloraren i Timrå, även i år.

Församlingen tappade 57 invånare (–37 i fjol) och noterar nu 3.385 själar. Tappet beror på både utflyttningen (–37 i fjol blev –43 i år) och födelsenettot (0 blev –8 i år).

Tynderö går desto bättre. Med en ökning på nio personer (+5 i fjol) har den lilla församlingen nu 685 invånare.

Nio fler flyttade dit än därifrån, och födelsnettot förbättrades från –2 till plus minus noll.

Tommy Klaar

Hässjö

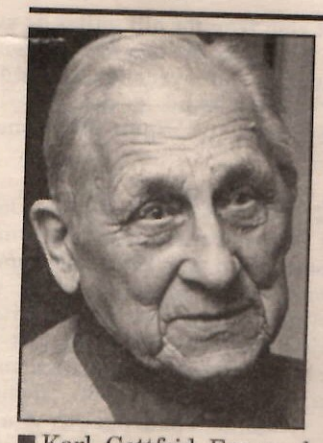

■ Karl Gottfrid Emanuel Berglund, Söråker. Född 26 november 1895. 99 år.

■ Maria Katarina Gerdin, Söråker. Född 2 januari 1900. 94 år.

Tynderö

31-12-94

■ Agny Karin Elisabet Pettersson, Söråker. Född 13 februari 1904. 90 år.

■ Erik Albin Häggström, Söråker. Född 23 december 1909. 84 år.

■ Agnes Karolina Hägglund, Söråker. Född 26 februari 1911. 83 år.

■ Brita Sandra Pettersson, Sundsvall. Född 1 oktober 1906. 88 år.

■ Olof Gottfrid Boman, Söråker. Född 30 mars 1910. 84 år.

6:62

NYA LAGAR

Skogsägarna får inte betalt för älgskador

En av förändringarna, som trädde i kraft i går, innebär att skogsägare inte längre får ersättning för älgskador.

– Det är inte bra. Ska vi ha en stor älgstam, så ska man kunna betala för skadorna, säger Sune Jönsson, skogsägare på Åstön.

Sune Jönsson äger 150 hektar skog. I vinter har han inte haft några problem med älgar, men nu när snön har kommit är det mycket möjligt att älgarna söker sig till kusten.

– En enda vandringsälg kan förstöra ett helt hygge. Och när man har fått tillstånd för skyddsjakt är det för sent, säger Sune Jönsson.

Viltskadefond

Tills i går har skogsägare kunnat få ersättning från staten om älgar har förstört tallplantor. Pengarna har kommit från viltskadefonden.

Fonden var främst till för att jordbrukare skulle få ersättning för sina viltskador, men den har även använts av skogsägare som har fått sina plantor förstörda av älgar.

Stora skogsägare som SCA har inte kunnat få ersättning ur fonden, utan pengarna har gått till mindre skogsägare, som drabbats av älgskador.

Men nu har alltså skogsägarnas möjlighet att få ersättning försvunnit.

I stället kan skogsägarna få chans att påverka hur många älgar som ska skjutas.

– Man ska göra om systemet för älgskjutning så att markägaren får större inflytande, säger Per Persson, jägmästare på SCA.

Han tycker att förändringen är nödvändig.

– Tidigare beslutade länsstyrelsen efter förslag från markägaren hur många älgar som ska skjutas, men länsstyrelsen kan ju inte veta hur det ser ut lokalt. Nu får markägarna ett reellt inflytande, säger han.

Avskjutning

Markägare och jägare ska tillsammans komma överens om hur många älgar som behöver skjutas. Sune Jönsson, som både äger skog och jagar, tycker att de nya reglerna är bra.

– Jag är ju ute mycket och ser hur många älgar som finns, säger han.

Unn Edberg

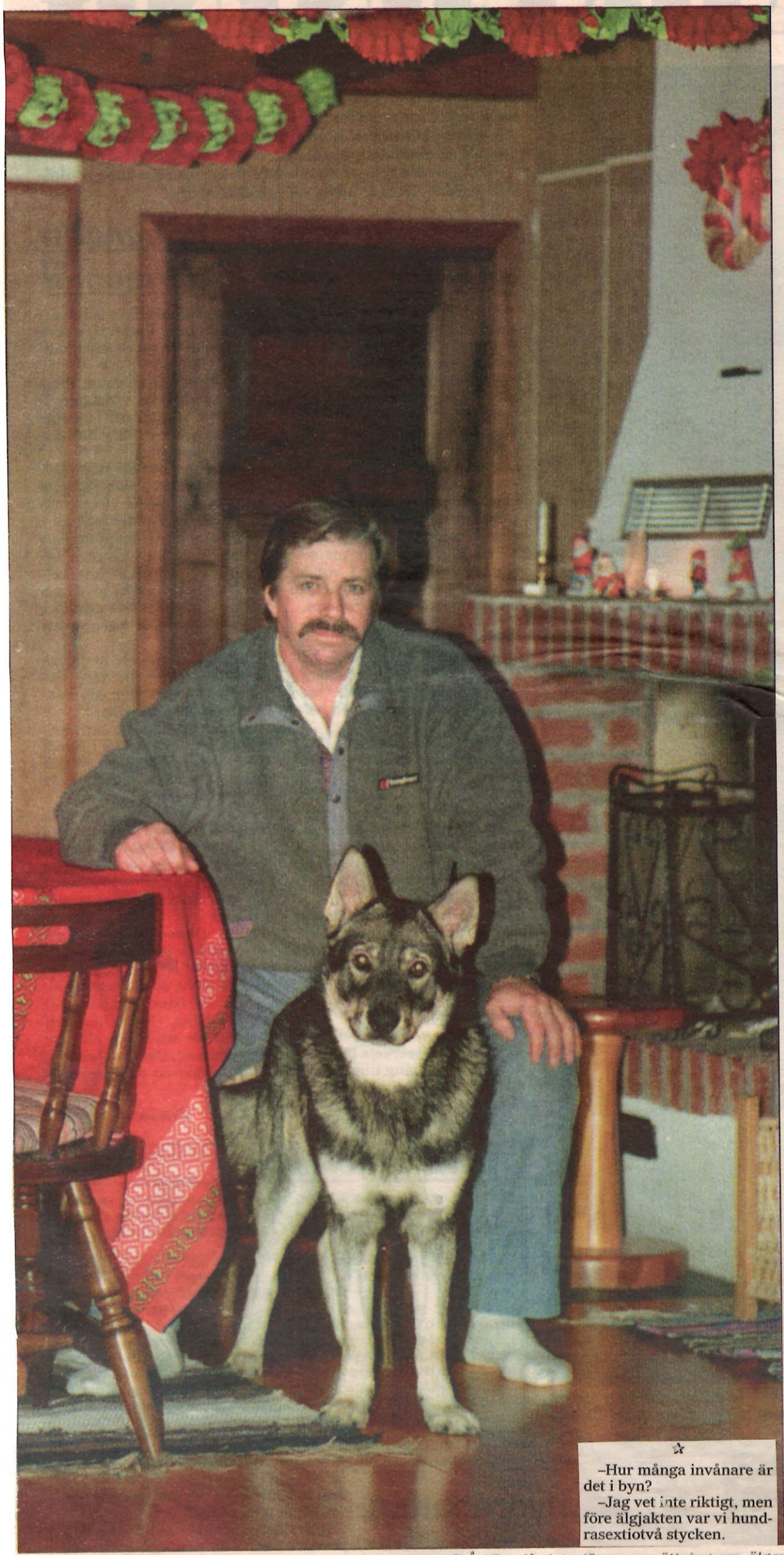

–Hur många invånare är det i byn?

–Jag vet inte riktigt, men före älgjakten var vi hundrasextiotvå stycken.

SLOPAD ERSÄTTNING. *Sune Jönsson, som äger skog på Åstön, får inte längre ersättning om älgar förstör hans tallplantor. Det är en av de förändringar som trädde i kraft i går.*

Foto: EVA-LENA OLSSON

Fyra gånger om dagen tas hundarna ut på promenad, en och en. De flesta är väldresserade och behöver inget koppel. Rottweilern Bamse följer utan problem Lasse Henrikssons kommandon då de går en runda.

Arbetar för trivseln

Själva lägger de ner mycket tid för att hundarna ska trivas och må bra. Varje kväll brukar Lasse och Evelyn sitta inne i hundlängan och se på tv en stund så hundarna får lite sällskap och under nätterna står en radio på inne hos hundarna.

– Vi har en mikrofon inne i hundlängan och en högtalare inne hos oss i huset så vi kan höra om det händer något på natten med det är alltid lugnt och tyst, säger Lasse Henriksson.

Många av hundarna kommer tillbaka år från år och det har faktiska hänt att en hund inte velat följa med husse och matte hem. En gång rymde till och med en hund från sitt riktiga hem tillbaka till hundpensionatet.

– Vi har redan fått in bokningar över jul och nyår, säger Lasse Henriksson innan han försvinner ut för att ta en eftermiddagspromenad med hundarna.

23-7-94 **Helena C Hägg**

TYNDERÖ
Jaktvårdsområde
ordinarie JAKTSTÄMMA
Bygdegården 24/7 kl. 18.00.
Styrelsen

1944

Jaktsvårdsområde har bildats i Tynderö. En interimstyrelse bestående av Severik Eriksson, Ava, Ragnar Larsson, Åkerö och B Bergsten, Åstön, har tillsatts.

ST ★ 13-7-94

6:63

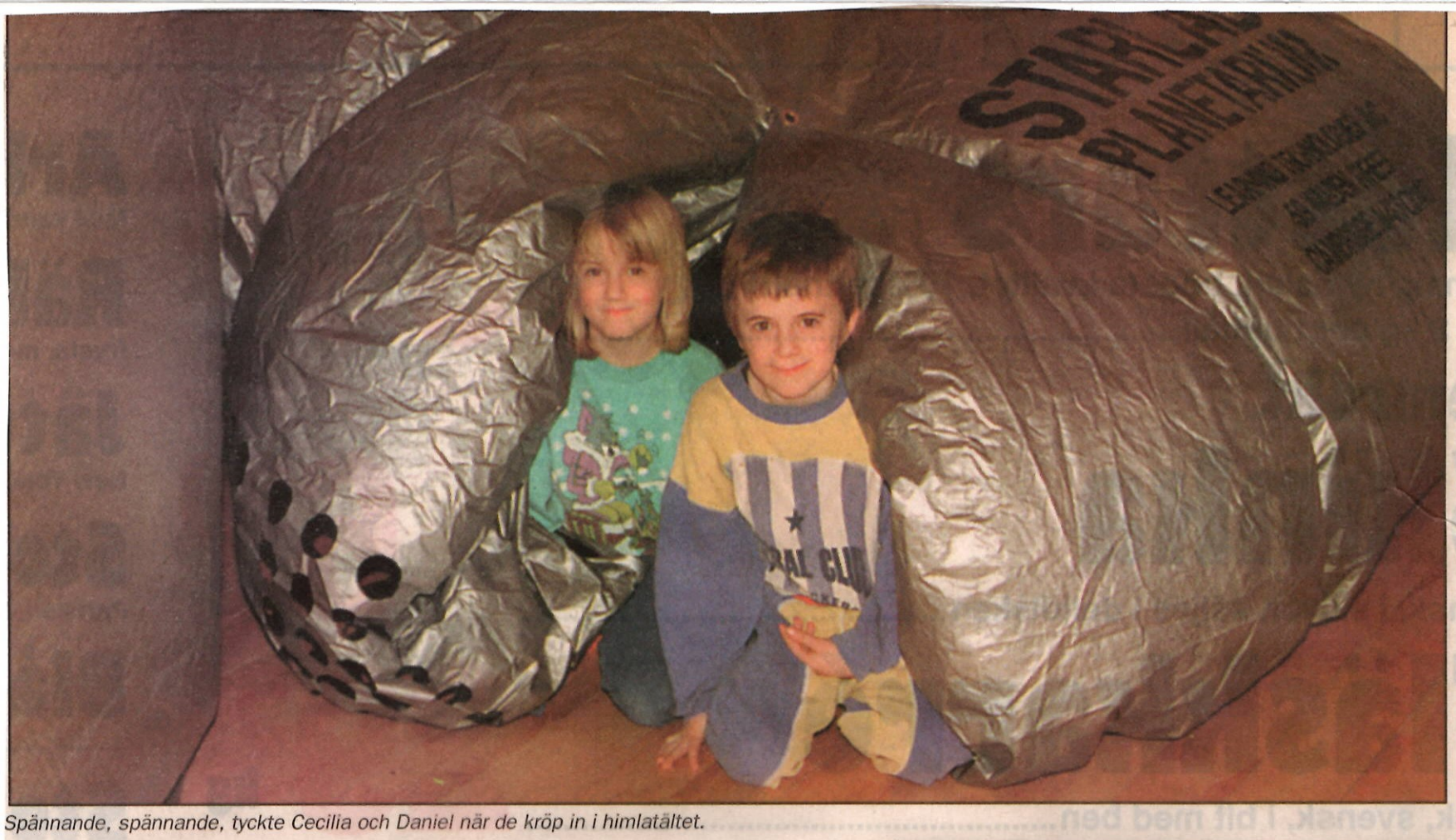

Spännande, spännande, tyckte Cecilia och Daniel när de kröp in i himlatältet.

DAGENS ORD-SPRÅK

Av fåret tar man ull, av människan skatt.

Tatariska (Sovjet)

Himmel och planeter vad spännande med stjärnor!

TYNDERÖ

Ingenstans glimmade stjärnhimlen så vackert som i Tynderö på söndagskvällen.

Där fanns nämligen K.G. Karlsson, doktor i astronomi vid Högskolan i Härnösand, med sitt planetarietält. Med en projicerad natthimmel på den kupolvälvda duken förklarade han var man hittar de olika stjärnorna så här års, för barn och vuxna.

– Det är lätt att bli fascinerad av stjärnhimlen, det märker jag när jag är ute och reser med tältet, säger K.G. Karlsson.

Tältet är som en stor halvglob, nära fyra meter högt och ungefär fem meter i diameter. En kraftig luftfläkt blåser upp den.

Inne i kulan finns en projektor som projicerar natthimlen runt om.

Ändra årstider

– Man kan välja olika breddgrader för projektionen och även ändra årstiden. Natthimlen skiftar ju som bekant. Men när jag har barn med på visningarna så väljer jag alltid samma breddgrad som den vi befinner oss på och även rätt årstid. Det blir enklare för dom att sedan gå ut och titta på de riktiga stjärnorna.

På söndagen var det inte så mycket naturlig stjärnhimmel att skåda. Det mulnade på framåt eftermiddagen.

– Tältet är fantastiskt bra vid undervisning. Dels är man garanterad "stjärnklart" väder, dels kan jag använda en liten pillampa och peka på olika stjärnor, säger K.G. Karlsson.

Olika kurser

Utflykterna i bygderna är en liten del av verksamheten med tältet.

– Vi har olika kurser, även för allmänheten och vi ger speciell undervisning till blivande lärare.

Upp till tio poäng klarar vi vid högskolan i Härnösand, så det räcker inte om man vill bli astronom.

– Men det kan vara en fascinerande början, i alla fall.

TORBJÖRN ELVERHEIM

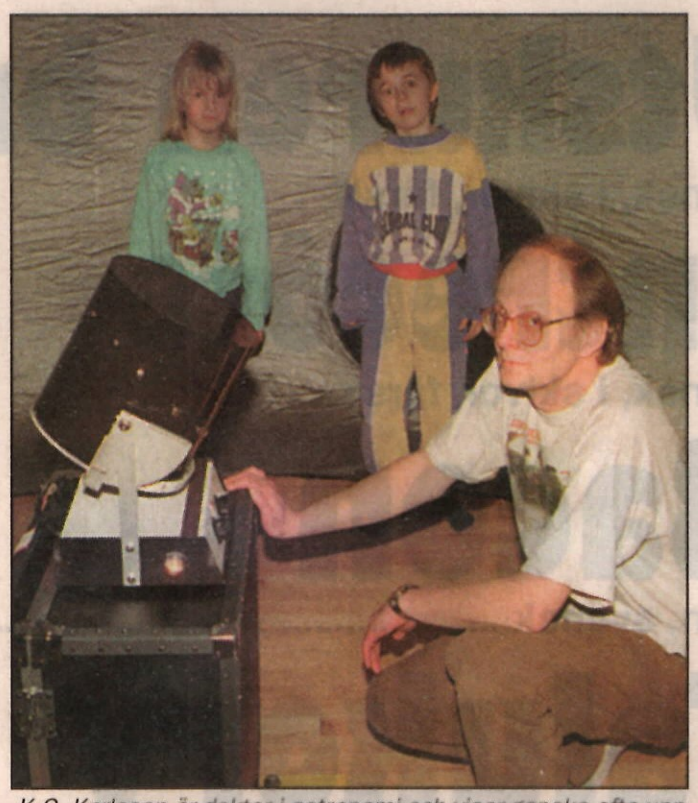

K.G. Karlsson är doktor i astronomi och visar ganska ofta upp det speciella tältet som visar stjärnhimlen för allmänheten i bygderna.

20-2-95

Labradoren Zorro tittar ut i hundgården. En varm och solig sommardag är det svalare inne i hundlängan. – Vi håller konstant 19 grader inne under sommaren, säger Lasse Henriksson.

FOTO: ANKI HAGLUND

Kommer inte husse och matte snart?

ST 23/7-

Det är sommar och stadsbarn åker på kollo, vi vuxna tar bilen utomlands och människans bästa vän, hunden tar in på hundpensionat.

Inbäddad i grönska en liten bit från landsvägen ligger Tynderö hundpensionat med plats för 12 hundar. Under stora delar av sommaren har det varit fullbelagt och flera står på kö för en plats åt sin hund.

I sex år har Evelyn och Lasse Henriksson i Tynderö haft hundpensionat. Det hela började sedan både deras hund och katt sprungit bort, i stället för att skaffa nya djur beslöt de sig för att satsa på gäster. Under årens lopp har närmare 1.200 hundar bott på deras hundpensionat. Hundarna stannar allt från några dagar till ibland flera månader.

– Det är väldigt olika hur länge hundarna stannar hos oss, det beror till stor del på orsaken varför husse och matte inte kan ta hand om dem. Oftast är de på kortare semester men ibland är det någon sjukdom som gör att de inte kan ta hand om hunden på en tid, säger Lasse Henriksson.

Fyra promenader

Hundpensionatet i Tynderö kan ta emot högst 12 hundar. De bor i en röd trälänga som innehåller boxar med tillhörande rastgårdar, allt enligt de normer och bestämmelser som gäller. Fyra gånger om dagen rastas hundarna. En och en tas de ut på promenad.

– Vi börjar klockan sju på morgonen med första promenaden. Vi går omkring en kilometer med varje hund fyra gånger per dag så är det fullbelagt går jag och min fru två mil om dagen, berättar Lasse Henriksson.

En del av hundarna som är på pensionatet kommer långväga ifrån. Ifjol hade de gäster från bland annat Stockholm, Linköping och Umeå. Det som gör Tynderös hundpensionat så populärt är Evelyns och Lasses många promenader med hundarna samt miljön de får vistas i.

– Jag har varit och tittat på hundpensionat som tar emot 50-60 hundar och där personalen har inte en chans att gå ut med hundarna utan de får stå i hundgårdar hela tiden och det kan aldrig vara bra, säger Lasse Henriksson.

6:64

FORTS. V. G. VÄND!

Länets lodjur allt fler av spåren att döma

Lennart Gidlund, som har stuga på Lodjursvägen vid Åstön, tittar fundersamt på spåren och undrar vad det är för djur som passerat över vägen under natten.

FOTO: ANKI HAGLUND

27-2-95

ÅSTÖN

En stor lodjursinventering har utförts i länet under helgen. 1.500 jägare och naturvårdare deltog i sökandet efter spår i markerna.

Inventeringen tyder på att antalet djur ökat starkt de senaste åren. Bara i Timråkretsen har det hittats spår efter 15 djur under de här två dagarna.

Både väder- och snöförhållanden var i år, i motsats till förra året, gynnsamma.

Länet är uppdelat i ett tiotal kretsar. Inom kretsarna sköter sedan varje jaktvårdsområde inventeringen på sina marker. Ett arbete som över 1.500 jägare och naturvårdare beräknas ha deltagit under helgen.

Markeras på kartor

Arbetet bedrivs av spårarlag som söker igenom markerna efter spår från lodjur. Tydliga spårstämplar markeras och antecknas på kartor för senare spårkontroll av spårtolkar för att säkerställa att det verkligen är lodjursspår som har upptäckts.

Någon riktigt definitiv räkning av antalet djur är det inte fråga om. Snarare en minimisiffra på hur många lodjur det finns i markerna.

Resultatet kan sedan bli ett bra underlag för bedömning om jakt kan anses lämplig, och i så fall för hur många lodjur som får fällas.

Minst sex lodjur har Sune Jönsson från Åstön prickat in på kartan över sitt jaktvårdsområde. Då är ändå inte den hona med två ungar som tidigare setts i markerna inprickad, eftersom ingen hittat spår efter dessa under helgen.

Att lodjursstammen de senaste åren vuxit till sig ordentligt i länet tyder bland annat siffrorna från Timråkretsen på. Där har med säkerhet konstaterats att det finns minst 15 djur. Sex av dem finns enligt inventeringen på ett relativt begränsat område ute vid Tynderö och Åstön.

Nära bebyggelse

Flera av spåren finns alldeles i närheten av bebyggelsen. Ett exempel är spår från ett lodjur som för två nätter sedan passerade endast ett fåtal meter från en fastighet intill bron vid Tynderösundet.

– Allt tal om att lodjur är skygga djur är bara en myt, konstaterar Sune Jönson som var med och inventerade under helgen.

Kan vara stationära

Att lodjuren rör sig över mycket stora ytor ställer sig inventerarna ute vid Tynderö och Åstön också tvivlande till. Djuren på deras marker verkar tvärtom vara mycket stationära; de rör sig över relativt små områden. Ett beteende som kanske kan förklaras med att det tidigare funnits gott om mat i markerna.

När det endast handlade om ett begränsat antal lodjur fanns en stark och stabil stam av rådjur i området. Något som de senaste åren dramatiskt förändrats. Under den gångna helgens inventering har det konstaterats att det vid Tynderö och Åstöns jaktvårdsområde finns mindre än tio rådjur kvar av den tidigare så starka stammen.

Mycket få rådjursspår

Samma pessimistiska syn på antalet rådjur finns även i resten av Timråkretsen. Mycket få rådjursspår har konstaterats under den här helgen. Något som direkt kopplas till att antalet lodjur ökat kraftigt.

Kritiken mot Naturvårdsverket är inte nådig från de som deltagit i inventeringen. Antalet lodjur i landet har efter tidigare kritik skrivits upp av Naturvårdsverket från 200 till 700. Ett troligt resultat av inventeringen blir enligt Karl-Ove Lundgren från Tunbodarna, ansvarig för Timråkretsen, att antalet djur i landet klart kommer att överskrida 1.000.

Att det blivit så tyder på att fel människor fått påverka besluten. Framtida beslut om vad som ska göras för att få balans på stammen bör enligt Karl-Ove Lundgren därför flyttas ner på lokal nivå till länsstyrelsen.

– Vi vill inte utrota lodjuren, konstaterar han. Men vi måste minska beståndet för att få en god balans med andra djur ute i markerna.

LEIF HJÄLTMAN

FÖDELSEDAGAR

75 år fyller på onsdag fd kapten Magnus Medin, Sundsvall.

Magnus Medin har ett långt förflutet som militär.

Redan 1939 började han sin militärbana och sedan 1941 har han varit stationerad i Sundsvall och bland minnen finns tiden när GA-skolan var centrum för övningar och förläggning. Därefter flyttade militären upp till Södra berget och blev Lv 5.

En annan händelse som etsat sig fast i minnet är när han i september 1946 deltog i Svenska Polenhjälpen och var med att transportera ett barnsjukhus med båt till Gdynia och därefter vidare till en liten stad utanför Warshava.

Numera ägnar Magnus Medin sig åt verksamheten vid Åstöns fiskarmuseum och deltar i vården av det gamla fiskarkapellet i Skeppshamn.

Födelsedagen firar han i hemmet på Tomtegränd 8 A i Sundsvall.

28-3-95

Tunga vapen bakom mystiskt dån vid kusten

27-4-95

SUNDSVALL

Försvarsövningar på Åstön låg bakom de mystiska dånen som hördes sent på tisdagskvällen utanför Sundsvallskusten.

– Det användes hyfsad tunga vapen i samband med övningar, berättar löjnant Björn Lindblom.

Det är vapen som ger upphov till dova smällar. Ljudet från dessa tunga vapen kan färdas långt över vattnet. Det förelåg även utbildning i sprängning. Sent på tisdagskvällen användes bland annat sprängdeg i samband med övningarna.

På lördag får befolkningen längs Sundsvallskusten vara beredd på ytterligare ljudfenomen.

– Då kommer vi att hålla på från morgonen fram till mitten av natten, säger Björn Lindblom.

SIGNAR RENSELIUS

6:65

Splittring om ny fiskevårdsavgift

4-1-95 ST

"Tveksamt om det blir några pengar kvar"

Snart kan det kosta pengar att fiska i samtliga svenska vatten, oavsett om man är sportfiskare, nätfiskande fritidsfiskare eller yrkesfiskare. Staten vill ta in en fiskevårdsavgift.

Nisse Högstedt, fiskerättsägarnas ordförande i Västernorrland, tror inte på systemet med fiskevårdsavgift.

Sportfiskarna är positiva, men Västernorrlands fiskerättsägare, protesterar kraftigt. De hävdar att det nya systemet till och med kommer att ge mindre pengar till fiskevården i Sverige.

Per Wramner, generaldirektör på Fiskeriverket, lade på måndagen fram sitt förslag till allmän fiskevårdsavgift. 100 kronor per år ska det kosta att fiska med spö, oavsett om det är i vattendrag, sjöar eller i havet. Där fiskekort redan krävs läggs avgiften ovanpå den fiskaren betalar till fiskevårdsområdet.

Det ska finnas billigare veckokort. Fritidsfiskare som lägger nät ska och yrkesfiskare ska få betala en högre årsavgift.

– Det här är toppen, säger Bengt Persson, ordförande i Sundsvalls sportfiskeklubb. Tidigare har fiskevården byggt på allmosor. Man har varit tvungen att söka bidrag för varje enskild åtgärd från kommuner, länstyrelser och andra myndigheter.

Byråkrati

Västernorrlands fiskerättsägareförbund anser dock att systemet bara kommer att bli byråkratiskt och svårkontrollerat.

– Man kan titta på andra länder där det här systemet finns. I Norge är det bara 30–40 procent av fiskarna som betalar avgiften, säger ordförande Nisse Högstedt.

Högstedt tror att de pengar som ändå kommer in försvinner långt innan de kommit tillbaka till fiskevården.

– Fritidsbåtsregistret med båtavgiften som infördes för några år sedan blev ju en flopp. Frågan är hur det här ska skötas. Blir det ett register även av det här så är det tveksamt om det blir några pengar alls kvar till fiskevård. Sedan sägs det att pengarna ska gå in i statsbudgeten och då vet man inte alls vart pengarna tar vägen, säger han.

Enda sättet att få pengar till fiskevård är genom tillräckliga avgifter på fiskekorten.

– Det finns mycket ideellt arbete inom fiskevårdsområdena. 99 procent av pengarna de får in går tillbaka till ny fisk och annan fiskevård, säger Högstedt.

Bra i andra länder

Nu befarar fiskerättsägarna att fiskevårdsområdena kommer att få in mindre pengar. Engångsfiskare tycker att den statliga avgiften blir för dyr och struntar både i den och fiskekortet. Fiskekortsförsäljare slutar när de måste agera fiskepolis och kontrollera om fiskarna betalt den statliga avgiften.

Kenneth Olofsson som arbetar med fiskevård vid Hushållningssällskapet i Västernorrland håller inte med Högstedt.

– Jag känner till fiskerättsägarnas argument, men jag tycker inte att de håller. Systemet fungerar bra i de länder där de finns, säger han.

En statlig avgift skulle ge möjligheter till fiskevård där det i dag är omöjligt.

– I dag går det bara att få pengar till fiskevård om det finns fonderade medel från en reglering eller om vattnet har kalkats, säger Ottosson.

Ottosson vill göra en jämförelse med jaktvården.

– Fiskerättsägarna är ofta också markägare och jägare. Dom har ju under många år betalat jaktvårdsavgift. Det måste vara lika viktigt med fiskevård som jaktvård.

Dick Broman på Sportfiskarna i Västernorrland vet ännu inte så mycket om det nya förslaget men säger:

– Sportfiskarnas organisationer har länge arbetat för en allmän fiskevårdsavgift. Är det den inriktningen på förslaget så är det bra. Sverige är ett land där fiskevården är extremt eftersatt.

Han har dock förbehåll.

– Men då ska pengarna gå direkt till de ideella organisationerna och max fem procent ska gå till administration, säger han.

Erik Nordin, ordförande i Västernorrlands fiskareförbund, har inte heller hunnit sätta sig in i förslaget, men säger:

– Yrkesfiskarna är redan så belastade med avgifter och licenser. Det finns ingen yrkeskår som måste betala så mycket för att få driva en rörelse, så några fler avgifter vill vi inte ha.

JOAKIM WESTLUND

Arild Wiklander Tynderö: 14-3-95

Låt skogen föryngra sig själv

TIMRÅ

I en artikel i ST i torsdags i förra veckan uttalade Göran Berg, distriktschef vid Skogsvårdsstyrelsen i Sundsvall, att den nya skogsvårdslagen är en katastrof. Nyplantering sker bara motsvarande en femtedel av den skog som avverkats.

Arild Wiklander i Tynderö är av annan åsikt.

Arild Wiklander och Nisse Högstedt visar på granbeståndet som vuxit upp på 20 år, en självföryngring från träden vid hyggeskanten.

FOTO: ANKI HAGLUND

– Den nya skogsvårdslagen är bra. Jag vill absolut inte ha tillbaka den gamla tvångslagen, den fick mig att känna olust när jag gick ut i min egen skog, säger han.

Han ser flera fördelar med den nya lag som kom vid årsskiftet i fjol:

– Skogsägarna får större möjlighet att själva bestämma hur de vill sköta sin skog. Tidigare var vi tvungna avverka när Skogsvårdsstyrelsen bestämde. Och vi måste lämna kvar frötallar, eller nyplantera efter slutavverkning.

Fritidsskogsbonde

– Nu kan vi avverka även om skogen inte är fullt utvuxen, givetvis med sämre lönsamhet. Och vi slipper den jobbiga och ganska dyra planteringen om återväxten kan ske genom att skogen föryngrar sig själv, att frön sprids från närliggande fröträd.

Arild Wiklander är fritidsskogsbonde och pensionerad lärare. Han har 46 hektar skog, säger att man bör nog ha 300 hektar om det ska vara lönsamt att leva på skogsbruket.

Självföryngring

Han tar oss med till ett gammalt hygge på 2,5 hektar i Skäggsta i Tynderö. Där avverkade han för 20 år sedan utan att lämna kvar fröträd. Skogen har föryngrat sig själv, frön från andra bestånd kring hygget har rotat sig och vuxit upp till tre meter höga granar.

Två gånger blev Arild, med hot om vitesföreläggande, anmodad av Skogsvårdsstyrelsen att enligt då gällande lag återplantera på hygget. Men han lät naturen ha sin gång. Och då den självföryngrade skogen sköt upp förverkligades aldrig vitesbotet.

– Det var bara på två mindre områden inom hygget som det inte växte upp nåt. Då köpte jag plant av Skogsvårdsstyrelsen, men dom rotade sig inte.

För tidigt ute

Han tycker att Göran Berg är för tidigt ute med sin kritik, bara drygt ett år efter att den nya skogsvårdslagen trädde i kraft.

– Låt skogen föryngra sig själv. Ansvarsfulla skogsägare håller slyn borta bland barrskogsträden. Det tar kanske tre till fem år innan man ser om det blir livskraftiga plantor av självföryngring. Då kan plantering vara ett alternativ.

Nisse Högstedt, lantbrukare i Tynderö och före detta ledamot av Norrskogs styrelse, instämmer.

– Fördelen med självföryngring är ju att fröna kommer från närliggande träd, som växer under samma betingelser vad gäller klimat och tillgång till näring. Köper man plant vet man inte varifrån i landet dom kommer.

– Nu har man också börjat diskutera kvaliteten på sågtimret, säger Arild. Planterad skog där träden växer upp med relativt stora avstånd ger snabbvuxet virke med grova kvistar. Kvaliteten blir bättre med tätare bestånd, om skogen har fått föryngra sig själv.

ANDERS ÅNGEBRINK

6:66

En skön kram fick segraren Henrik Häggström, Bergeforsen, av kranskullan Maria Modin. Han vann skidloppet Storskälarennet i Liden i går efter en stenhård spurtuppgörelse med Timrå SOK:s Benny Grahn. 13-3-95 ST

SEGERKRAMEN

LIDEN

De kom in på uppploppet – sida vid sida.

Henrik Häggström, Bergeforsen och Benny Grahn, Timrå SOK .

Efter en hård spurtstrid stod Henrik som segrare.

Stor dramatik, alltså, när Storkälarennet på skidor kördes i Liden i går.

För 28:e gången var det dags för det klassiska Storskälarennet uppe i Liden under söndagen.

Några ställde upp för att vinna – andra bara för motionens skull. En som definitivt hade siktet inställt på seger var Henrik Häggström, Bergeforsen.

Ingen enkel seger

Efter en dryg timmas åkning och en vass spurt på det två mil långa spåret var segern klar.

– Det här var mitt sjätte försök och jag hade en tredje plats som bäst, så det var skönt att äntligen få vinna, konstaterade Häggström nöjt efter målgången.

Men det blev ingen enkel seger.

Timrå SOK:s skidlöpare Benny Grahn hakade på och vägrade släppa. Han var inte pigg på att dra heller...

– Nä, jag frågade om han ville gå upp och dra, men han tyckte att jag hade bättre glid. Då trodde jag att han försökte lura mig, berättade en kransprydd Henrik Häggström mellan alla gratulationerna i målfallan.

De kom in på uppploppet, sida vid sida. Efter en stenhård kamp drog Häggström det längsta strået.

– Det har varit ett tungt år för mig, så det här var verkligen en höjdare. Det är en rolig tradition för mig att åka Storskälarennet, sa Henrik efter segerloppet i Lidenskogarna.

Äntligen fick Häggström till en riktig fullträff

24-årige Henrik har satsat länge på längdåkning, men det stora genombrottet har inte kommit.

Så den här säsongen var det meningen att han skulle satsa på skidskytte – sporrad av Magdalena Wallins framgångar sedan hon hängde på sig bössan.

– Men jag bytte klubb från Tynderö till Bergeforsen och då blev det genast roligare med skidåkningen igen, sa Henrik Häggström och fortsatte:

Skidskytte som gäller

– Nästa år ska jag satsa hårt på skidskytte. För det är ju lite lättare att nå framgångar i den grenen.

Även bland damerna blev det seger för Bergeforsen. Erika Nordlander, heter hon. Förra året var hon tvåa, men nu blev det en riktig fullträff.

Ingen annan tjej orkade hänga med i Erikas tuffa tempo.

Pigga motionärer

– Ja, det kändes kanon och jag hade jättebra skidor. Så jag bestämde mig för att gå ut hårt, sedan fick jag se om någon ville hänga på. Men jag var ohotad hela vägen, berättade Nordlander.

Hon fortsatte:

– Det här är ett roligt avbrott i säsongen. Dessutom är det ju nästan på hemmaplan.

Hur gick det då för de som åkte för motionens skull?

Jo, de flesta tog sig i mål – och de var förvånasvärt pigga efter två mil på skidor.

Det såg riktigt behagligt ut när de elegant stakade sig fram i spåret.

Inget större fel på vare sig vädret eller humöret. En skön dag i solen helt enkelt, där alla var vinnare.

STEFAN WIBERG

6:67

Kärvt för Tynderö bygdegård

För fem år sedan beslutade Tynderö bygdegårdsförening att renovera sin bygdegård.

Föreningen fick löfte om 4,2 miljoner i statligt bidrag. I väntan på att pengarna skulle komma lånade föreningen och satte igång att bygga.

Men ännu har inga pengar från staten kommit.

Trots löften kommer inga bidrag från staten

Ingen vet när, och om, det kommer några statliga pengar. Trots löfte. Och nu känner Nils Högstedt, ordförande i Tynderö bygdegårdsförening, oro.

– Vi fick ju låna upp pengarna i bank för att genomföra ombyggnaderna, men det lånet ska lösas nu i juni, säger Nisse Högstedt.

Längre väntetid

– Vår tanke var att lånet ska lösas med bidragspengarna från staten.

Regeringen har beslutat att sänka det statliga stödet till samlingslokaler (bygdegårdar, Folkets hus) med 70 procent. Väntetiden för föreningar som begärt anslag har ökat från fem till 23 år.

Inte ett öre

– Där står vi och stampar i kön, och några pengar har vi inte sett röken av. Vi fick inte ens ett öre av de tilläggsanslag på 80 miljoner kronor som boverket hade att fördela, säger Nisse Högstedt.

– Dessbättre står kommunen i borgen för de banklån vi tog för ombyggnationen. Nu ska vi ta upp nya förhandlingar med kommunen.

Bygdegårdsföreningen hoppas att kommunen borgar för ett nytt banklån, i väntan på att det statliga bidraget ska falla ut.

– Jag känner mig sviken av boverket, som har att fördela de statliga pengarna, säger Nisse Högstedt.

– Det är viktigt för hela Timrå kommun att vi får förutsättningar att driva vår bygdegård i den usträckning som vi gör i dag. Och vi har faktiskt ett löfte om att få pengar.

Tynderö bygdegård är en levande gård. Kommunens barnomsorg har plats for dagis och fritids, det finns bibliotek, utrymme för äldreomsorg och det finns samlingssal för möten, konferenser, fester och studieverksamhet.

Sjuder av liv

– Väldigt många människor utnyttjar vår bygdegård, och det känns helt rätt att en bygdegård ska sjuda av liv, och verksamheten pågår från sex på morgonen till elvatiden på kvällen, säger Nisse Högstedt.

Kölistan på föreningar som sökt bidrag hos boverket är lång. 152 föreningar finns på kölistan, Tynderö ligger på 29:e plats.

Kjell-Ove Cederqvist

KÄNNER ORO. *Nils Högstedt, ordförande i Tynderö bygdegårdsförening, har inte sett röken av utlovat statligt bidrag. Och nu känner han oro.* Foto: ARIKV

TYNDERÖ: För fem år sedan fick Tynderö hembygdsförening löfte om 4,2 miljoner i statligt bidrag för att renovera sin bygdegård. Men ännu har inga pengar kommit från staten.

SIDAN 5

Tynderö

Våle 1:63. Säljare: Bengt Olov Andersson. Köpare: Åke Larsson.

Pris: 65.000 kr. Tax. v.: 50.000 kr. 5-1-95

Tynderö-bor!
Kom till
Hyddan
i dag kl. 14.00
Mitt-på-dagen-träff med
Sångsolisten
Roland Ericsson
Ack. Seth Hägglöf
Välkommen!

9-3-95

Alnöbor skakades av jordbävningen

SUNDSVALL

Ingvar Hägglund var i garaget när verktygstavlan plötsligt började skaka. Sambon Ulla Björklund som låg i sängen kände i samma ögonblick att hela huset skakade. Båda rusade ut, stirrade på varandra och undrade vad som hänt.

En vecka senare kom förklaringen: det var en jordbävning.

Ingvar Hägglund och Ulla Björklund som bor i Bredsand på Alnö brukar känna när det pågår skjutövningar på Storholmen. När verktygen i garaget plötsligt började skaka i onsdags förra veckan kunde Ingvar inte tro annat än att någon sprängde i berget på Åstön eller på Storholmen.

– Klockan var kvart över ett eller halv två på eftermiddagen, säger Ingvar Hägglund.

Ulla Björklund som låg i sängen inomhus kände i samma ögonblick att hela huset skakade.

– Först trodde jag att värmepannan flugit i luften men det var som sprängskott. Hela huset skakade och skramlade, till och med jag skakade. Det sade bara BANG och sedan var det över, säger Ulla Björklund.

Ingvar och Ulla har sitt hus 200 meter från vattnet.

– Grannen hörde också skalvet och trodde att det var sprängning på gång, säger Ulla Björklund.

Men någon sprängning var det alltså inte fråga om den här gången. Enligt Seismologiska institutet vid Uppsala Universitet som gärna vill komma i kontakt med folk som observerat skalvet mättes förra onsdagens skalv till 2,5 på Richterskalan.

Medelpad ligger i ett jordbävningsfält och det var inte första gången som Ulla Björklund känt marken skaka under fötterna, även om det är långt mellan varven.

– En gång i slutet av 70-talet var det också jordskalv. Porslinet skramlade i skåpet men då var jag inte på Alnö utan i Nacksta, säger Ulla Björklund.

2.3-95 EEVA NIEMELÄ

Nya pangtävlingar

9-3-95

TIMRÅ

I dag brakar det loss på Åstön.

Men det handlar inte om skjutning och granater.

Det är landets skidorienterings-kanoner som ska slåss om SM-tecknen.

Sveriges skidorienteringselit är mangrannt samlad.

Både på ungdoms- junior- och seniorsidan. Och för första gången på länge finns inte förhoppningar om Medelpadsguld.

I vart fall om man ska tro fjolårets två dubbelsegrare, SOK-duon Annika Zell och Hans Alin.

– Nej, det kan ni glömma, skrattar Zell som är anmäld endast i lördagens sprinttävling och söndagens stafett.

– På fredag skall jag på läkarundersökning och provtagning för att få reda på om man kan blåsa faran över efter blodproppen i höstas. Säger läkarna ifrån då så blir det ingen start alls, förklarar Annika som slutade med medicineringen efter proppen så sent som i förra veckan.

Att hon var med och bidrog till Stockviks lagseger i "Tjejvasan" för halvannan vecka sen (24 individuellt) gör henne inte till någon favorit tycker hon.

Karin Öhlunds och Bengt-Ove Nilssons barn Linda, Victor och Beatrice, Bäräng, Tynderö, med sin lillebror, född 4 mars, längd: 51 cm, vikt: 3760 gram.

ST 11-3-95

6:68

SUNDSVALLS TIDNING • 18 mars 1995

Lärdom för nybyggare 1995.

Bygget som går i hundra knutar

Folke Olsson visar hur knuten är konstruerad. Knutarna ska låsas på rätt sätt eftersom huset kommer röra sig när det torkar och under olika årstider.

FOTO: BO HOLTSTAD

I en iskall plåtlada i mitten av Medelpad växer det nya Sörby upp.

Med varv efter varv av grovt timmer skapas en liten herrgård av 1700-talsmodell.

I sommar ska allt stå färdig, ett hantverk från första stock till sista penseldrag. Huset kan du snart få se mitt i köpfesten – utanför Ikea i Birsta.

Visst finns det mycket nostalgi i gården Sörby. Det är lätt att låta tankarna gå till Skansen eller varför inte filmerna om Emil eller Madicken. "Svenskt" kanske är en sammanfattning av fjolårets succé, ett liknande hus byggdes vid Nationalmuseum.

Tretton meter lång och åtta meter bred växer det nya Sörby fram i Holm mitt i Medelpad. När nedervåningen är klar ska den monteras ner för att ge plats åt övervåningen. På bilden syns förmaket närmast längst bort till höger köket.

Men byggandet av nya Sörby ska inte bara vara en tripp till ett skimrande förflutet. Här bedrivs praktiskt forskningsarbete på hur ett 1700-talshus kan ge oss friskare hus, förhoppningsvis bättre hälsa och ett vackrare landskap.

Folke Olsson i Holm ansvarar för stommen, stabilitet och utseende grundläggs av honom. Hundraåriga tallar med de rätta dimensionerna har fällts i skogarna. Tyvärr skulle det ha skett förra vintern men tidschemat tillåter inte ett års väntetid.

– Först läggs tomtvarvet. De längsta stockarna är 13 meter. Vi fick hålla på i två dagar och koppla ihop tre sågar för att få det som vi ville, berättar Folke.

När de fyra första stockarna sitter stadigt i sina knutar är det bara att fortsätta. Det påminner om ett pussel eller ett väl strukturerat plockepinn när ett äkta timerhus byggs. Stockarna som sågats skålformiga på under och översida passar som hand i handske.

– Och det blir inga problem att flytta huset sedan, säger Folke.

Hela stommen ska monteras upp i Birsta redan om en månad. Alltså ska varje stock numreras för att lätt hitta samma plats igen. En stark person skulle kunna ta sitt hus och gå. Och förr var det inte ovanligt att timmerhusen flyttades, ibland flera gånger vid arvsskiften, missväxt eller skilsmässa.

– Men då ska man vara bra stark. En stock kan väga flera hundra kilo.

Den höga vikten beror på att man inte hinner vänta på torkning. Det ställer till problem eftersom ett timmerhus alltid sjunker ihop något, det sätter sig. Normalt ett par centimeter, men här kan det bli ända upp till åtta centimeter.

Nya tankar – gamla idéer

Projektet med Sörby gård finansieras av länsstyrelserna i Västernorland och Jämtland med totalt 1,6 miljoner kronor. Inspirerade av framgången i Stockholm bildades en grupp för vårt område. Projektledare är inredningsarkitekten Bertil Harström.

Gården kan vara ett första steg på vägen att mellersta Norrland ytterligare ska förädla sina egna träprodukter. Med en kombintion av gammalt hantverk och nya tankar om bostadskvalité formas ett nytt timmerhus med anor från 1700-talet. Ett hus som kan ta oss med in i 2000-talets boende.

Utan lån – inga hus

Stadshypotek finns med i en referensgrupp. Som en av landets största långivare har Stadshypoteks engagemang i kvalitetsdiskussionen för hus fångat stort intresse. För utan lån blir det knappast något hus.

Men Stadshypotek tänker inte skaffa sig miljökompetens.

– Vi sysslar bara med ekonomisk värdering, sade Lars Wohlin, VD, tidigare i veckan.

Men en dörr har öppnats till ett klassningssystem av hus. Det vore ett framsteg för långsiktig kvalité framför kortsiktiga vinster. Ett sådant system fungerar på båtar och skulle kunna fungera på hus. För att driva frågan krävs att pressen ökar från husköparna. En annan morot är det premiesystem som ett försäkringskonsortium utarbetar. Med kvalitetssäkring kan försäkringskostnaderna för byggnaden sänkas med hälften.

– Erfarenheterna från miljonprogrammet, då vi utan eget ställningstagande gav krediter till hus som måste

Årsringarna visar hur trädet vuxit. Ju tätare dessto bättre kärnvirke.

renoveras efter 30 år, är det klart att vi nu, när vi inte längre är passiva långivare, också intresserar oss för kvalitet, sade också Lars Wohlin.

I fjol skrev 8.000 personer på en lista att de var intresserade av hus med Sörbys kvalitéer.

Lång livslängd

Det kan tyckas konstigt att gå mer än 200 år tillbaka i tiden för att hitta framtidens boende. Men erfarenheten visar att timmerhus har lång livsläng, det finns hus som står kvar från 1200-talet.

Trä har egenskapen att vara tätt men ändå andas till skillnad från hus som isolerats utan tillräcklig vetilation, som under energikrisens 70-tal.

Bertil Harström anser med bestämdhet att träet är underskattat.

– Det är också brandsäkert. Ett timmerhus som brinner håller ihop längre tid än ett hus med stålkonstruktioner. Alltså längre tid att rädda människor.

Trähus fick inte byggas

Men med de stora stadsbränderna under 1800-talet, Sundsvall brann ju 1888, fick träbyggnader dåligt rykte. Det var till och med förbjudet att bygga med annat än sten.

– Det är synd. Vi har enorma tillgångar på trä i Norrland som borde utnyttjas bättre. Det skulle inte bara ge roligare jobb utan också vara identitetsbärande, ge en positiv utveckling åt bygden. Vi har ju varit som en koloni när vi skeppat ut vår största tillgång utan att förädla den själva.

Långsamt håller träet på att få en renässans. I Skellefteå finns i dag två träbroar för biltrafik, något som varit otänkbart för fem år sedan.

– Sörby är en förebild. Genom att några hantverkare får chansen att visa vad de kan så drivs andra på att lära sig och utveckla sina kunskaper.

6:69

FORTS. V. G. VÄND

I timmerhuset finns alltid en höna och tupp

Oavsett vilket typ av hus så finns det namn på delar som för den oinvigda låter minst sagt kryptiska. Här får du förklaring på några.

I botten läggs **tomtstocken** eller **syllen**. Knutarna bildar en **kedja** och i dörr- och fönsteröppningar fästs ett gåt ("**dörrgott**" sade man i Holm) eller svärd. Det ska parera timrets rörelser under olika årstider, dörren eller fönstret ska inte kunna sätta sig.

Lite längre upp som första stock gå övervåningens gavel läggs en **röstmoder** som sedan följs av **hönan**. Sista stockstumoen på gaveln är **tuppen** och på den vilar **kroppåsen**.

Själva stocken med knuten har också sina namn. **Knutskallen** är överdelen förstås, **långdraget** nertill där skålningen går innåt stocken. **Underhak** och **överhak** fäster knuten. **Halsning** görs för att få bättre passning.

Det finns kurser att gå för att lära sig timring.

Att Sörby ska byggas upp vid Ikea kan tyckas vara en paradox. Men tiderna med rangliga lagerhyllor och spånskivor belagda med tunn fanér är på väg att försvinna.

– Ikea har redan i ett eget samarbete med Nationalmuseum fått tillstånd att kopiera svenska 1700-talsmöbler. Och trots att en sådan stol kostar många hundralappar mer så säljs den. Jag tror vi längtar efter kvalité, säger Bertil Harström.

Nästa steg blir att knyta de duktiga hantverkarna till ett nät, eller papaplyorganisation. På så sätt får köparen garanti för arbetet.

De som bildar stommen till en sådan organisation är de snickare, målare och smeder som ska fortsätta med Sörby gård i Birsta fram till invigningen den sista juni.

"Ifrågasätt normerna"

Byggbranschen arbetar efter vedertagna normer. Arbetshöjden på bänkarna i köket, ytan som ska räcka till matplatsen, ventilation, avlopp och elsäkerhet. Bertil Harström menar att dessa normer måste ifrågasättas mer.

– Jag tror inte folk vill ha ett "litet skithus", hygienutrymmena måste göras större. Och köken var ända till för ett par år sedan gjorda efter någon sorts 50-talsmodell. Att en person, frun antagligen, skulle fixa maten. I dag har vi inte det behovet, i de flesta familjer vill man att alla ska få plats att hjälpa till.

Dagens hus är ofta byggda med en central hall och därifrån kommer man vidare till rummen. Ett äldre hus har däremot rummen i fil, man måste gå genom ett rum för att komma till nästa.

Så blir det också i det nya Sörby.

– Ljuset från fönstren kan fortsätta genom hela huset. Det blir mycket vackert, säger Bertil Harström.

Mögel och sjuka hus

Att diskutera smak är vanskligt. Bertil Harström anser att vi rört till det för mycket.

– Tänk på dessa rosa mexihus, de är som bölder i landskapet. Men Sörby är en kulturgärning, det finns ett ursprung i huset.

Mögelhus eller sjuka hus är något som diskuteras ivrigt i dag. Bristfällig kunskap om hur materialen ska hanteras är ofta boven i dramat. I bland till och med fusk vid ett pressat tidsschema.

Men även ekologiska hus kan drabbas av mögel. I ivern att bara använda "naturliga" material har senare års kunskap inte tagits till vara.

Vi har också andra krav på komfort i dag, framför allt gäller det värme, få är intresserade av att helt förlita sig på kakelugnen som med sin konstruktion bidrog till att det blev fart på draget, ventilationen i huset.

Det finns exempel på hus som "andas" så till den grad att fukten vandrar rakt genom väggarna när det inte finns någon plastfolie som tätskikt.

Jämlikare köpare

Hittills har det varit de privilegierades möjlighet att köpa ett timmerhus, som haft råd att ge sig in i det dyrbara äventyret att rusta upp äldre hemman eller skolor på landsbygden. Kanske kan Sörby ge fler chansen.

– Det är en fråga om rättvisa. Här visar vi att det går och att det inte behöver bli dyrt.

Det Sörby som fanns i Stockholm såldes på en auktion i slutet av sommaren. Priset blev 430.000 kronor.

– Det var billigt, kommenterar Harström.

Men han vill inte spekulera vad det nya Sörby kan vara värt.

– Det får höstens auktion visa.

Då finns det chansen att bjuda på det 160 kvadratmeter stora timmerhuset.

Lotte Nord

Så här bygger man ett timmerhus på gammalt vis! Läs "receptet"!

Gamla hus kan vara som bankdirektörer

En gång bodde jag på Kapellgatan i Malmö i ett område kallat Triangeln, eller som skåningarna själva sa: "Trrriangelen".

Där fanns, förutom en kyrka med hundbajskorg i det vidhängande grönområdet, några hyreshus av äldre snitt, ett Domusvaruhus av nyare snitt, också, en bit bort, ett för trångt bibliotek.

Kattrakandet om vad som skulle hända med området pågick i åratal bland de folkvalda och de som kände sig utvalda att säga sin mening i spalterna.

En mörk natt gjordes det slag i saken. Det mesta revs för att i stället ge plats åt ett hotell vars mest exklusiva särdrag var att hissarna gick utanpå byggnaden samt en utbyggnad av kooperationen med det välklingande namnet D.C. (möjligen betydde det Domus City).

Den äldre personalen fanns det däremot inte plats för. I ett brev till de anställda förklarade ledningen att de äldre inte skulle exponeras för kunderna. Eftersom brevet blev känt fick kassorna med de damer vars livserfarenhet tydligast kunde avläsas alltid längst köer.

Men självklart är inte gammal alltid visast. Alla vill vi sätta vår egen prägel på den egna bostaden. August Strindberg skriver:

"Ha! Tidens sed: att *riva* hus!
Men bygga upp?
– Det är förskräckligt!"
"Här rivs för att få luft och ljus.
Är kanske inte det tillräckligt?"

Modet växlar som bekant. Och det rådande husmodet föreskriver ekologi i alla steg. Glömt är miljonprogrammets entusiasm som i ett slag skulle bygga bort all bostadsbrist från 60-talets mitt och tio år frammåt. Med subventioner (rester i form av de generösa statliga lånen fanns kvar till för ett par år sedan) och storskalighet byggdes mer än en miljon bostäder, områden som Tensta i Stockholm och Nacksta i Sundsvall såg dagens ljus.

I dag finns det i stället överskott på bostäder, de "producerade" områdena (de var sällan "byggda") lockar inte som det var tänkt och vad värre är; vår tids värsta hälsogissel – allergierna som var tredje svensk lider av – skylls på dessa hus som numera kallas sjuka.

Unga i dag vet sällan hur det är att frusen vakna i ottan och tvingas göra upp eld i kakelugn eller vedspis för att få värme i huset. Men många längtar till något som är ursprungligt, rent och hälsosamt. Hus som hämtar sin inspiration från gamla tider och som med generationers erfarenheter i sina årsringar fortfarande står stadigt trots flera hundra år på nacken.

Hus som vi känner igen. Ungefär som kassörskorna på Domus.

Den som tröttnat på sin bostad står det ju fritt att sälja. Då är fräckhet ett utmärkt sätt att dupera den gäckande fastighetsmarknaden. En som har förstått vad ordslängar kan betyda är Jacob Palmstierna, numera styrelseordförande i den omsusade Nordbanken. Han konstaterade i en radiointervjuv i veckan att hans bankdirektörers löner låg långt under internationell nivå. Frågan blir osökt som med en del hus: Vem vill ha dem?

Lotte Nord

6:70

Nu växer kritiken mot Föreningsbanken

SÖRÅKER

Oppositionsrådet Lars-Erik Nordin skärpte tonen när Leif Englund, chef för Föreningsbanken i östra Medelpad, besökte Söråker på fredagen.

– Som politiker kommer jag att verka aktivt för att en annan bank kan etablera sig i bygden om Föreningsbanken minskar servicen i Söråker. Det är min plikt även om det skär i hjärtat.

Många upprörda känslor kom till uttryck när ett stort antal Söråkersbor samlades utanför Föreningsbanken i Söråker på fredagsförmiddagen. Deras ilska riktades mot de lokala och regionala representanterna från Föreningsbanken som inbjudits för att försöka förklara bankens planer för framtiden.

– Vi kunder och ägare kan inte acceptera förslagen om minskade öppettider och stängning under en sommarmånad, påpekade Nils Högstedt, jordbrukare och föreningsaktiv Tynderöbo, och passade på att lämna över en protestlista med 1.096 namn.

Styrs av marknaden

Samtidigt lämnade Erik Regnell från Ljustorp in en lista med 705 namn. Det vill säga en övervägande del av befolkningen i Ljustorp då församlingen har 1.000 medlemmar. Han föreslog att de största nedskärningarna skulle ske i Stockholm.

Föreningsbanken i Ljustorp är en av de mest vinstgivande i regionen. Därför kallas medlemmarna till möte på bygdegården under nästa vecka för att få veta mera om framtiden för sin bank.

Ljustorps- liksom Söråkersborna hade svårt att förstå logiken i bankmännens resonemang. Med minskade öppettider minskar också kundunderlaget menade många. Nästa steg blir att Föreningsbankerna i Söråker och Ljustorp läggs ned.

Inga garantier

– För närvarande finns inga ambitioner att lägga ned dessa kontor. Tvärt om har vi fattat beslut om att de ska bli kvar. Men vi kan inte lämna några garantier för framtiden, påpekade Leif Englund men lämnade ändå dörren på glänt. Om ekonomin blir bättre på kontoret i Söråker kan öppettiderna utökas igen.

Hans förklaring till det dystra beskedet är att Föreningsbanken måste spara. Numera finns banken registrerad på börsen och styrs av marknaden.

Begränsad service

– Sammanlagt ska Föreningsbanken AB minska kostnaderna för rörelsen med 20 procent. Det betyder 700 miljoner kronor. Naturligtvis slår sparkravet hårt mot alla Föreningsbankens sju kontor i östra Medelpad.

Oppositionsrådet Lars-Erik Nordin (tvåa från vänster) varnade Föreningsbankens chef Leif Englund för konsekvenserna av besparingar på kontoret i Söråker. Nordin påpekade att Söråkersborna inte kommer att acceptera minskad service. Till vänster Sven Erik Berggren, kyrkopolitiker, s, som också varnade för följderna. 3-6-95 ST **FOTO: FRANZISKA EGGER-NILSSON**

Föreningsbanken vill förutom minskade öppettider spara genom att ha färre anställda. I vår region handlar det om sex tjänster, varav fyra dras in på Sundsvallskontoret.

– Visst hade det varit enklare att besluta om nedläggning av ett kontor men vi föredrar att alla finns kvar. Då återstår att begränsa servicen, påpekade Leif Englund.

Han riktade kritik mot massmedia som förekommit Föreningsbanken genom att informera om neddragningarna. Nu vill styrelsen istället gjuta olja på vågorna genom att dela ut en enkät under sommaren.

I enkäten tillfrågas samtliga kunder om behov av öppettider och andra önskemål.

Men Söråkersborna är härdade. En person drog paralleller med nedläggningen av Gunnebo och Gullfiberfabriken. Där minskades också tillverkningen successivt för att efter några år inte längre vara lönsam.

Sven-Erik Berggren (s) och kyrkopolitiskt aktiv påpekade risken för att församlingen och pastoratet kanske byter bank med den försämrade servicen. Söråkers församling har anlitat Föreningsbanken sedan 1957.

– Hur är det egentligen med resultatet för kontoret i Söråker, undrade han?

Liksom Lennart Isaksson, föreståndare för stiftsgården i Söråker, efterlyser han satsningar inför framtiden istället för neddragningar.

– Med en dålig ekonomi finns det två alternativa möjligheter. Antingen lägger man ned verksamheten eller försöker öka intäkterna. Hur är Föreningsbankens plan för att öka intäkterna? frågade Lennart Isaksson.

FRANZISKA EGGER-NILSSON

Cancer i fiskarfamiljer utreds

5-5-95

Tydliga skillnader mellan ost- och västkust

SUNDSVALL

Ostkustfiskarnas barn väger mindre än västkustfiskarnas barn och forskare misstänker att det kan bero på miljögifter.

Fruar till fiskare på ostkusten drabbas 35 procent oftare av bröstcancer än fruar till fiskare på västkusten.

Fiskare på ostkusten har en förhöjd incidens av mag- och hudcancer jämfört med fiskare på västkusten.

Detta konstaterar forskaren Lars Hagmar, i Lund på den yrkesmedicinska avdelningen.

Även om hans forskning visar på tydliga skillnader varnar Lars Hagmar för att dra för stora slutsatser.

– Det är viktigt att betona att vi befinner oss i en indiciestudie, säger han och fortsätter:

– Vi har inte i vår studie kunnat bevisa att cancerrisken och den låga födelsevikten med säkerhet kan kopplas till miljögifterna.

Mer miljögifter

Däremot är det klarlagt att den fisk som simmar i Östersjön i söder till Bottenhavet i norr, innehåller betydligt högre halter av miljögifter än den fisk som finns efter västkusten.

När forskarna undersökt halterna av miljögifterna visar det sig att att yrkesfiskarna i Östersjön har dubbelt så höga halter av PCB och dioxiner, än yrkesfiskarna på västkusten. I undersökningen ingick det 2.896 ostkustfiskare och 8.477 västkustfiskare.

Båda grupperna äter dubbelt så mycket fisk som normalbefolkningen i Sverige. På västkusten äter fiskarna i huvudsak mager fisk och fiskarna på ostkusten äter i huvudsak fet fisk. I fet fisk koncentreras miljögifter i mycket högre grad än i mager fisk.

M74 som drabbat laxen tror man till stor del beror på miljögifter.

Hos vilda laxhonor som man klämt rom av i laxodlingar, har dödligheten hos laxynglen i gulsäckstadiet varit upp mot 90 procent. När dessa honor sedan blivit placerade i en bassäng och matats i ett eller två år med giftfritt foder, ökar överlevnaden radikalt hos smolten.

Långsammare utveckling

Men det är inte laxdöden som fått forskarna i Lund att studera fiskare med deras familjer. Det är larmrapporter från USA. Sportfiskarfamiljer vid de tre stora sjöarna har fött barn med lägre födelsevikt. Fortsatta studier i USA har visat att dessa barn dessutom utvecklas långsammare psykiskt och motoriskt. Föräldrarna till barnen åt framförallt feta laxfiskar med miljögifter.

Någon sådan forskning har inte gjorts i den svenska studien och kommer inte att göras. För det krävs mycket stora insatser med återkommande undersökningar och intervjuer.

Däremot tänker Lars Hagmar och hans kolleger gå vidare för att verkligen ta reda på om det är den feta fisken med miljögifter som till exempel orsakar lägre födelsevikter.

– Vi hoppas kunna få klara belägg som antingen knyter den feta fisken till födelsevikten, eller bevis som visar att den feta fisken inte påverkar födelsevikten.

Samma diskussion gäller också cancerriskerna. Det bör poängteras att odlad lax och feta fiskar som lever efter västkusten, inte har lika höga koncentrationer av miljögifter som Östersjöfisken.

JAN-ARNE BACKSTRÖM

Kronofogden jagar bygdegårdsförening

TYNDERÖ

Tynderö Bygdegårdsförening jagas av kronofogden för momsskulder på drygt 115.000 kronor.

Trots löften om hjälp från Timrå kommun har föreningen fortfarande inte fått några pengar att betala skulden med.

Momsskulder på 115.749 kronor har medfört att Tynderö Bygdegårdsförening jagas av kronofogden och hamnat i tidningen Justitia, där företag och privatpersoner registreras som inte kan betala sina skulder.

Det är gamla momsskulder som finns kvar från en omfattande reperation av föreningens fastighet.

– Jag tycker att det är väldigt olyckligt att vi hamnat i den här situationen, konstaterar ordförande Nils Högstedt.

Redan den 10 april, för drygt en månad sedan, informerade han Timrå kommun och dess fritidsförvaltning och ekonomikontor om föreningens ekonomiska bekymmer. Han berättade att de hade 30 dagar på sig att reglera skulden.

Vid mötet fick Nils Högstedt ett muntligt löfte om att kommunen via ett driftbidrag skulle gå in och täcka underskottet.

Några pengar att betala skulden med har dock inte kommit från kommunen. Efter en framstöt från kronofogden att det var dags att betala togs ny kontakt med fritidsförvaltningen däe personalen enligt Nils Högstedt blev förvånade över att Bygdegårdsföreningen inte redan fått sina pengar.

Hamnat i Justitia

Trots det har inga pengar kommit, så nu har Bygdegårdsföreningen hamnat i Justitia.

Leif Rönnmark vid ekonomikontoret bekräftade på måndagen att det fortfarande inte betalats ut några pengar. Men enligt honom är det inte ekonomikontoret som ska stå för betalningen. Medlen ska tas från fritidsförvaltningen. Under tiden som de olika instanserna i kommunen bollar frågan mellan varandra och funderar över varifrån och från vilket konto som pengarna ska tas växer skulden med ränta på ränta för var dag som går.

Det enda kassören Inger Persson vid Bygdegårdsföreningen kan göra är att vänta och se.

Kanske hennes nästa uppgift blir att följa kronofogden runt för att han ska värdera de utmätningsbara tillgångar som finns i fastigheten.

30-5-95 **LEIF HJÄLTMAN**

6:71

...en vill betala skulden

...onofogden jagar Tynderö bygdegårdsförening för gamla momsskulder på 115.000 kronor. Trots muntliga löften från Timrå kommun om att gå in och täcka skulderna har inga pengar betalats ut.

Under tiden som kommunens ekonomikontor och fritidsförvaltning funderar över vem som ska betala skulden växer den med ränta på ränta för var dag som går.

Rösta på Tynderö-blomma!

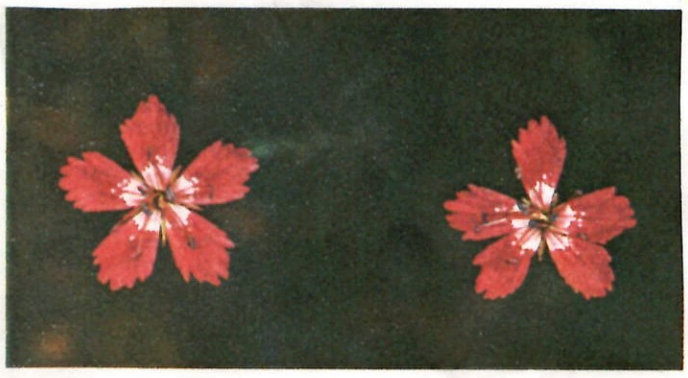

Ängsnejlika eller Backnejlika

Slåtter-blomma

Mandel-blomma

Ögonpyrola

Röstsedlar och info delas ut i brevlådorna i Tynderö.

28/6 2095

Det händer i Tynderö

17-7-95

■ Det ordnas en berättarkväll i morgon, tisdag i Tynderö. Platsen är Kyrkskolan.

Kom och berätta dina minnen från Kyrkskolan eller andra upplevelser i Tynderö, eller kom bara för att lyssna.

Boka även in lördagen för en vik-kväll på Sörsidan, Åstön. Då gästas skärgården av Musikteater Solum från Härnösand.

Maria From och Anders Rapp

Musikteater på Åstön

■ Nu på lördag ordnas det Vik-kväll på Åstön, Sörsidan. Musikteater Solum från Härnösand presenterar "Sommar, sommar,sommar". Funderingar, visor, dikter, schlager och löst prat.

Musikteater Solum består av **Maria From** och **Anders Rapp.**

Sommarboende inbjudes till kvällskaffe. Vid regn finns det ett partytält. 20-7-95 NL

Tynderö

Smedsböle 1:10. Säljare: Glenn Morgan Andersson. Köpare: Eva Gunilla Rödlund, Rolf Forsberg. Pris: 885.000 kr. Tax. v.: 334.000 kr.

8-6-95 Ande

Tynderöbor röstar om blomster

TYNDERÖ

På Tynderö pågår just nu en omröstning av mera ovanligt slag. Där har nämligen samtliga fast boende och sommargäster tillfrågats vilken blomma de vill se som symbol för det fagra Tynderölandet.

En av initiativtagarna, Arild Wiklander i Skäggsta, berättar att idén kom upp under förra årets naturinventering. Då ville flera personer utnämna ängsgentianan till Tynderös blomma.

– Förslaget röstades ned, bland annat för att det bara finns några få exemplar ängsgentiana på Tynderö. Om dessa försvinner har vi bara symbolen men inga blommor.

I stället lades frågan ut till alla fast boende och sommargäster. De får i första hand välja mellan ängsnejlika, slåtterblom, mandelblom och ögonpyrola men kan också välja andra alternativ.

– De blommor vi räknat upp finns i rikligt antal på Tynderö. Till exempel ängsnejlikan som vanligtvis täcker backen utanför kapellet i Skeppshamn. I år verkar det dock vara för torrt för att den ska komma fram, säger Arild Wiklander.

Hembygdsföreningen, bygdegårdsföreningen, fiskarmuséet och museinämnden står bakom arrangemanget. Senast den 16 juni vill de ha svar på vilken blomma Tynderöborna väljer till sin egen.

ST 28/6 95

Ann-Charlotte Brodin och Jan Hamrin, Sörberge, bruden bördig från Tynderö. Kyrkoherde Eva Sundelin-saksson vigde paret i Tynderö kyrka.
Foto Ateljé Foto Norrland, Sundsvall

juli-95

6:72

15 MAJ 1995

Brrr...vintern är här igen

SUNDSVALL

Snökaos på E4, tusentals hushåll utan ström, stormfällda träd som blockerade vägarna.

Majvädret 1995 blir bara värre och värre.

Och än är ingen värme i sikte, enligt meteorologerna.

Tvärtom förutspås fortsatt snö och kyla.

Nordostvindarna tilltog i går förmiddag, och nådde tidvis stormstyrka ute till havs.

– Örskär rapporterar 21 sekundmeter och Lungö 20, berättar meteorolog Kjell Flyman på SMHI Midlanda.

– Det är medelvind, tillägger han, det kan alltså vara betydligt hårdare vind i byarna.

Ett kraftigt snöoväder skapade kaos på sin väg norrut längs kusten.

Många strömlösa

Som mest var 4.000 hushåll strömlösa i Uppland, och hälften av dem hade på eftermiddagen fortfarande inte fått tillbaka strömmen.

Många blev utan ström hela natten.

Även Stigsjö i Härnösand drabbades av strömavbrott.

I Sundsvall blev minst 1.400 hushåll strömlösa på grund av blåsten, som fällde träd över ledningarna.

– Vi fick de första mindre strömavbrotten under förmiddagen, berättar Anders Söderberg på Sundsvall Energi, som hade sju man ute på reparationsjobb hela söndagen.

– 13.30 fick vi de första större strömavbrotten i Birsta. Sammanlagt 500 hushåll blev utan ström i Skönvik och Gudmundsbyn, berättar han.

– Senare drabbades hela södra Alnö av ett större strömavbrott, där omkring 900 abonnenter drabbades.

Ännu vid 21-tiden i går kväll var södra Alnö strömlöst.

Snöstopp på E4

Flera småbränder inträffade i blåsten, bland annat i en elstolpe i Raholmen på södra Alnö.

Mängder av fallande träd orsakade problem i trafiken.

SOS-centralen fick trädlarm från Njurunda, Klockarberget, Nolby, Bergafjärden, Juniskär, Tranviken och Bullås på Alnö och många andra platser.

I takt med att snöfallet tilltog söderifrån ökade problemen.

E4 genom Hälsingland fick plogas (!) men snögloppet ställde ändå till det för trafikanterna.

En trippelkrock i höjd med Linde Värdshus, Lindefallet, orsakade ett fyra timmar långt stopp i E4-trafiken.

Kallt hela veckan

Det var en lastbil, en ombyggd SJ-buss och en personbil som kolliderade i snöovädret, och trafiken lamslogs mellan klockan 17 och 20.

Ingen människa skadades allvarligt vid olyckan.

I går kväll förutspådde meteorologerna fortsatt kallt och blåsigt den närmaste tiden.

– Vi räknar med en decimeter snö i Sundsvall, men snöfallet avtar under måndagseftermiddagen, förklarar Kjell Flyman på SMHI Midlanda.

– Tyvärr ser det inte ut att bli varmare denna vecka heller, eftersom lågtrycken ligger "fel", nämligen i Östersjön. Det drar ner mer ishavsluft norrifrån.

– Vi måste få ett lågtryck ute på Atlanden först, som kan dra upp värmen hit från södra Europa.

Att maj är ovanligt kall i år bevisas av SMHI:s mätningar av temperaturen i de övre luftlagren.

– På 1.500 meters höjd brukar det vara 5-10 minusgrader på vintern, berättar Kjell Flyman.

– Under maj har det varit 11-12 minusgrader, alltså kallare än en normal vinter!

– Det verkar som om ishavsluften har parkerat här, suckar han.

TOMMY KLAAR

Tusentals hushåll blev strömlösa av snöovädret

Minst 1.400 hushåll i Sundsvall blev utan ström på grund av ovädret i går.

Hela södra Alnö drabbades till exempel av ett större strömavbrott på eftermiddagen och ännu vid 21-tiden i går kväll hade strömmen inte kommit tillbaka.

På E4 rapporterades om snökaos, vägen genom Hälsingland fick till och med plogas. Trots det inträffade en trippelkrock i höjd med Lindefallet, som stoppade E4-trafiken i tre timmar.

Meteorologerna förutspår fortsatt kallt och blåsigt den närmaste tiden.

– Vi räknar med en decimeter snö i Sundsvall, säger Kjell Flyman på SMHI Midlanda.

Hotad villa i Tynderö kunde räddas

Huset i Tynderö är nu obeboeligt en tid, men kunde ändå räddas från total förödelse.

FOTO: JAN OLBY

TYNDERÖ

En tvåvånings trävilla i Myckeläng, Tynderö, började brinna på söndagsmorgonen, troligen på gund av gnistor från skorstenen.

Elden fick fäste i yttertaket och spred sig till vindsutrymmet. Trots det mycket besvärliga släckningläget med hård ostlig blåst kunde huset räddas.

Taket och vinden fick brandskador men de två bostadsvåningarna klarade sig från elden.

Huset blev dock obeboeligt för en tid på grund av vattenskador.

Det par i 50-årsåldern som bodde i huset fick ordna tillfällig lägenhet på annat håll medan huset saneras och repareras

Snurriga hattar satte färg på paraden

Elisabeth Arnell och Mira Eriksson kom båda till finalen i klassen för vackra hattar. Mira knep bronsplatsen.

26-5-95 SJ

VÄRDSHUSET
Idyllen

Gourmet Restaurangen
i genuin sekelskiftesmiljö
Öppet
Tisdag–Fredag 16-22
Lördag 15–22
Söndag 13–19

Porter Cafét
med Farbror Blå's Punchveranda och Tant Guls Matsal
Öppet
Månd–Torsd .12–22
Fred–Lörd.....12–24
Söndag 12–20

Boka Mors Dag nu!
Mors Dags meny
275:-

Räkfrossa fredag-lördag 84:-
Mors Dags meny 125:-

På Idyllen är allt hemlagat och hembakat som i gamla tider
Fullständiga Rättigheter • Bordsbeställning
Åstön 060-480 20

21-5-95

6:73

Tonvis med taggtråd dumpat i fiskeparadis

I den här skrevan ligger säkert ett ton taggtråd och det är bara en del av all gammal rostbrun tråd som täcker klipporna.

ÅSTÖN

Det skulle kunna vara en av Medelpads naturskönaste platser längs kusten, stranden ne-danför befälsmässen i Skeppshamn, längst ut på norra delen av Åstön.

Men det är sedan flera år en avstjälpningsplats för den taggtråd militären inte längre behöver kring sina värn och bunkrar.

Tonvis med rostande tråd utgör en dödsfälla för viltlivet där det ligger utspridd på hällar och i skrevor.

För många år sedan städade Lv5 undan sin taggtråd som fanns ute på Åstöns skjutfält. Men den tråd som fanns kring fasta värn och bunkrar hade man ingen behörighet att plocka bort. Det skedde på order av andra militära myndigheter.

Men ett 50-tal meter från stranden nedanför befälsmässen har den sedan blivit liggande utan att någon tycks bry sig.

I området finns älg och har bland annat, liksom en hel del sjöfågel.

Kryssa mellan hindren

En vuxen person med grova sulor på skorna kan lotsa sig genom detta landstigningshinder och komma ner på stranden.

Men för barn är den direkt farlig och i ännu högre grad för viltet.

Klipporna närmast stranden är just nu välbesökta av bland andra fiskare som söker efter havsöring. Skeppshamn är också ett populärt utflyktsmål i sig, genom fiskaremuséet och kapellet.

Militären vill ha besökare

Militärmyndigheterna har sagt att verksamheten på skjutfältet kommer att minskas och att man kan tänka sig att öppna på en del av de spärrade vägarna för allmänheten.

Man hyr också ut sina lokaler till civila tillställningar. Bland annat befälsmässen, som är en av få kvarvarande militära byggnader i det gamla lägret. Men vill man ta sig från mässen till stranden bör man inte ta stigen genom skogen för då riskerar man att fastna i gammal rostig taggtråd. Det handlar om kilometervis med tråd som strötts ut i terrängen och aldrig togs bort när den förlorat sin försvarsmässiga funktion.

TORBJÖRN ELVERHEIM

Klipporna på Åstön är populära platser för öringfiskare så här års. FOTO: TORBJÖRN ELVERHEIM 29-5-95

6:74

Nya gränsvärden för lax och strömming

Livsmedelsverket sänker gränsvärdet för miljögifter i lax och strömming. I dag är det tillåtet att sälja lax som innehåller fem milligram PCB per kilo och strömming som innehåller två milligram per kilo. Det nya gränsvärdet blir ett milligram per kilo för båda fiskarterna.

De genomsnittliga halterna i fiskarna ligger redan i dag under det nya gränsvärdet.

– Men lax upp mot tio kilo och mer innehåller antagligen PCB i trakterna kring gränsvärdet eller mer, säger Anders Wicklund-Glynn, toxikolog på livsmedelsverket.

– Men den vanliga konsumenten behöver inte oroa sig för halterna. De äter redan i dag för lite fisk och borde äta mer.

18-5-95

12-8-95 V.A.

Björn och Ulrika Widén, Söråker, med Linea och hennes lillasyster Sara, född den 2 aug, längd: 50 cm, vikt: 4005. ÅSTÖN

VÄLKOM MEN TILL

Detta händer i sommmar...

Juni 17 Kvastnatta kl. 19.00, Södra Åkeröviken

Juli 2 Vik-kväll kl. 18.00 i Gäddviken

9 Hembygdens dag kl. 11-15, Kyrkskolan

10 Sommargästernas Söndag kl. 12.00, Tynderö kyrka

16 "Visor i sommar" kl. 18.00, vid Holmö brygga

17 Åstödagen kl.12.00-15.30, i Skeppshamn kapell

23 "Två röster och ett piano" kl. 18.00, Sörsidan Åstön

30 "Störst av allt är kärleken" kl. 18.00, Tynderö kyrka

Aug 13 Surströmmingsfest kl. 18.00, Kyrkskolan

VÄRDSHUSET

Idyllen

Fiskrestaurang i genuin sekelskiftesmiljö

För bokning ring Åstön 060 - 480 20

Gårdsförsäljning av Jättegod Getost och Mese.

Get Mese & Ost

Gårdsförsäljning

Välkommen till Ängesland att hälsa på våra söta killingar!

E & M Holmlund, Tynderö
Tel. 424 66

Ring gärna före ditt besök.
Tel. 424 34

Hjärtligt välkommen!

MIRA TRADING IMPORT-EXPORT

Håll rätt kurs - far till Tynderö Glas & Present

Handblåsta glas, linne- och spetsdukar, saltdegsfigurer och silversmycken.

Öppet hela sommaren alla dagar kl. 9-21.

Ps. Du har väl inte missat Sköna Ting i Stenstan, Nybrog. 15.

Konstnär

Gertrud Lundgren

visar olja-koppar-grafik-akryl-akvareller i sin ateljé.

Skäggsta, Tynderö
Tel. 403 65

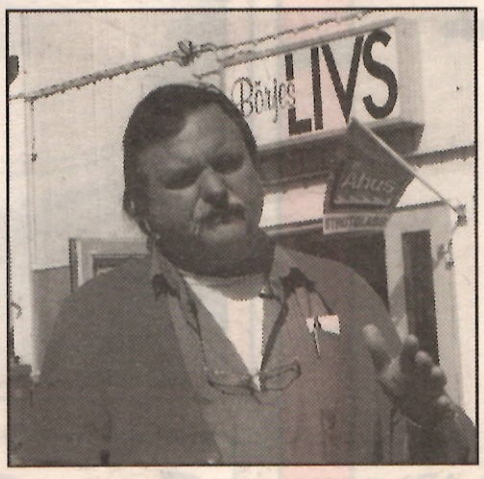

Välkommen till

BÖRJES LIVS TYNDERÖ
Tel. 420 49

Smaka vår goda Åhusglass

Utlämningsställe för Systembolaget

Stryktipset • Måltipset • Joker • Lotto

Öppet: mån-fre 9-18, lör 10-15, sön 11-15

6:25

ÅSTÖN TYNDERÖ

Leta Dig ner till
Södra Åstön!

BERITS LERBOD

med bruks- och
prydnadsföremål i
stengods.

HANDSTICKAT!

Margaretas
handstickade
tröjor, vantar,
dockor mm.
I ren ull och bomull.

Utställning och försäljning öppen verkstad.

VÄLKOMMEN!

Tel. 420 45

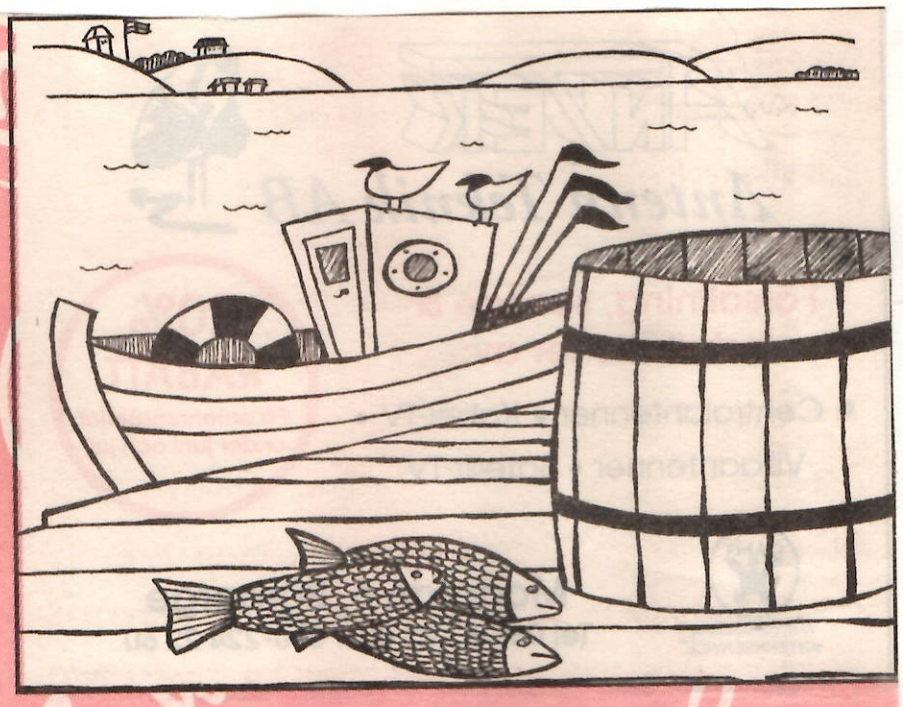

Låt hunden leva som hemma när Du åker bort!

Mat, husrum och 4 promenader per dag.

Everlyn & Hasse

LÄMNA HUNDEN I TRYGGT FÖRVAR

Tynderö Hundpensionat

Tel. 422 10

Vid Holmö brygga
hittar Du

Syatelje
Åsa Högstedt

Här beställer Du sömnad av
Brud- & Aftonkläder, (och annat, om Du vill)

Tel. 425 62

Handdrejade bruks och konstföremål.

Utställning och
försäljning i
verkstad och butik.

VÄLKOMMEN!

Ring gärna angående
öppettider.
Tel. 420 31, 420 35

Keramik

Margareta Åkerberg
Tynderö
HANDDREJADE BRUKS & KONSTFÖREMÅL

FLER OCH FLER HAR UPPTÄCKT OSS!

- **Sommarplantor**
- **Ampelväxter**
- **Pelargoner**
- **Fuchsior, mm**

Buskar och träd

Trädgårds-
anläggningar, skötsel
och underhåll

VÄLKOMNA!

HÄGGSTRÖMS PLANTSKOLA

Tel. 460 44 • 010-260 39 08, 260 71 85

Åk förbi Söråkers Centrum, tag vänster vid Skäggsta 1,6 km mot Rosböle

6:76

Åstödagen blev en guldkantad tillställning

Nära 3 000 besökte Åstödagens 25-årsjubileum i Skeppshamn på söndagen. Hamnpredikan, folkdansuppvisning på klipphällen och utställningar av lokala förmågor tillhörde huvudattraktionerna.
Foto: BJÖRN LINDGREN

Birgit Sahlén-Nyman kardade ull och spann garn på Åstödagen för femte året i rad.

3000 människor lekte och rodde i kapp

ÅSTÖN (VA) 25-års jubilerande Åstödagen lockade nära 3 000 besökare på söndagen.

Kapprodd, lekar bland fisknäten och picknick på klipporna satte guldkant på tillställningen.

-Det här är en hemvändardag när alla kommer hit för att träffas och flanera omkring, berättar Nils Högstedt, ordförande i Åstö museinämnd som stod för evenemanget.

Även programmet har 25 år på nacken. Dagen inleds alltid med en hamnpredikan i Skeppshamns kapell som basuneras ut via högtalare. Därefter svänger Söråker folkdansgille sina lurviga på klipphällarna.

För den rastlöse fanns det andra aktiviteter att ägna sig åt. Dragkamp, trekamp och kapprodd tog musten ur deltagarna.

●Sällsynt fiskeidyll

-Man fick mjölksyra i armarna pustade Kristian Holmberg och Tomas Melander som torkade svetten ur pannan efter sin roddtur.

På två minuter och sex sekunder hann de runda bojen 50 meter från land. Men så förmådde de knappt att ta sig ur ekan efteråt heller.

Stillsammare var det att se på linspinneri, konstutställningar och små husdjur.

-Skeppshamn är en sällsynt fiskebyidyll där det inte finns sommarstugor utan bara gamla fina hus, säger Nils Högstedt.

-Hittills har vi haft 3 000 besökare på museet i år.

På klipporna hade många bänkat sig med rutiga filtar och picknickkorgar.

●Fler besökare för varje år

-Vi har varit här varje år i 15 års tid. Det är mycket mer aktiviteter, utställningar och besökare numera.

-Det är en trevlig tradition och det kommer mer folk för varje år, sa Staffan Lindberg som mös på klipphällen tillsammas med Anette Wedin från Sundsvall.

Åstödagen hade från början militär prägel och Sundsvalls Luftvärns regemente hade därför en utställning på området. Numera finns det inga som helst kamoflagefärgade inslag. Åtminstone inga synliga.

Fiskarbyn har fått en ansiktslyftning sedan förra årets firande. Nya spåntak och paneler har husen utrustats med.

Delar har museinämnden betalt ur egen ficka och delar har bekostats av länsarbetsnämnden. Nu hoppas man på att kunna måla panelen och tjära taken till hösten.

18-7-95 ANNA ÖSTMAN

Startskottet gick och Kristian Holmgren och Tomas Melander tog snabbt grepp om kapprodden. Jonny och Patrik Näsberg skyllde skämtsamt på dåliga förberedelser och fel virke på årorna.

Dagbladet 18 Juli -95

6:77

Byborna hjälpte till att släcka

Brandkårerna i Medelpad har haft en stressig vecka. Skogsbränderna har avlöst varandra och i går var det dags igen. Den här gången på Näset, Åstön.

Det var boende i närheten av branden som slagit larm och när Timrå brandkår anlände hade skogsägaren och ett tiotal släktingar till honom redan satt i gång med släckningsarbetet.

Gjorde ett bra jobb

– De gjorde ett bra jobb, säger brandingenjör Thomas Öhrn som tycker att det var en rätt lättsläckt brand.

– Det var snårskog som brann, men vi var tvugna att dra slang drygt en halv kilometer.

Totalt förstördes ett område på ungefär 1 000 kvadratmeter och vad som orsakat branden visste han inte.

Räcker med en glasbit

– Det behövs inte så mycket när det är så torrt. Det räcker med en glasbit, som fungerar som förstoringsglas, för att det ska börja brinna.

Strax efter klockan 16 lämnade den sista brandbilen platsen och bevakningen överläts åt skogsägaren.

– Vi har fortfarande slang på plats, berättar brandmästare Tommy Rosenberg. Det är så torrt i marken att risken är att glöd blossar upp och orsakar en ny brand.

– Nu vill jag ha regn.

Anders Danielsson

SKOGSBRAND: I går brann det igen, denna gång på Åstön. Grannar och brandkår fick dock snabbt elden under kontroll.

BRAND IGEN. *Den här gången brann det på Åstön. Men tack vare byborna hann den inte sprida sig.* Foto: ANNA ENGSTRÖM

26-07-94

Ödlefynd

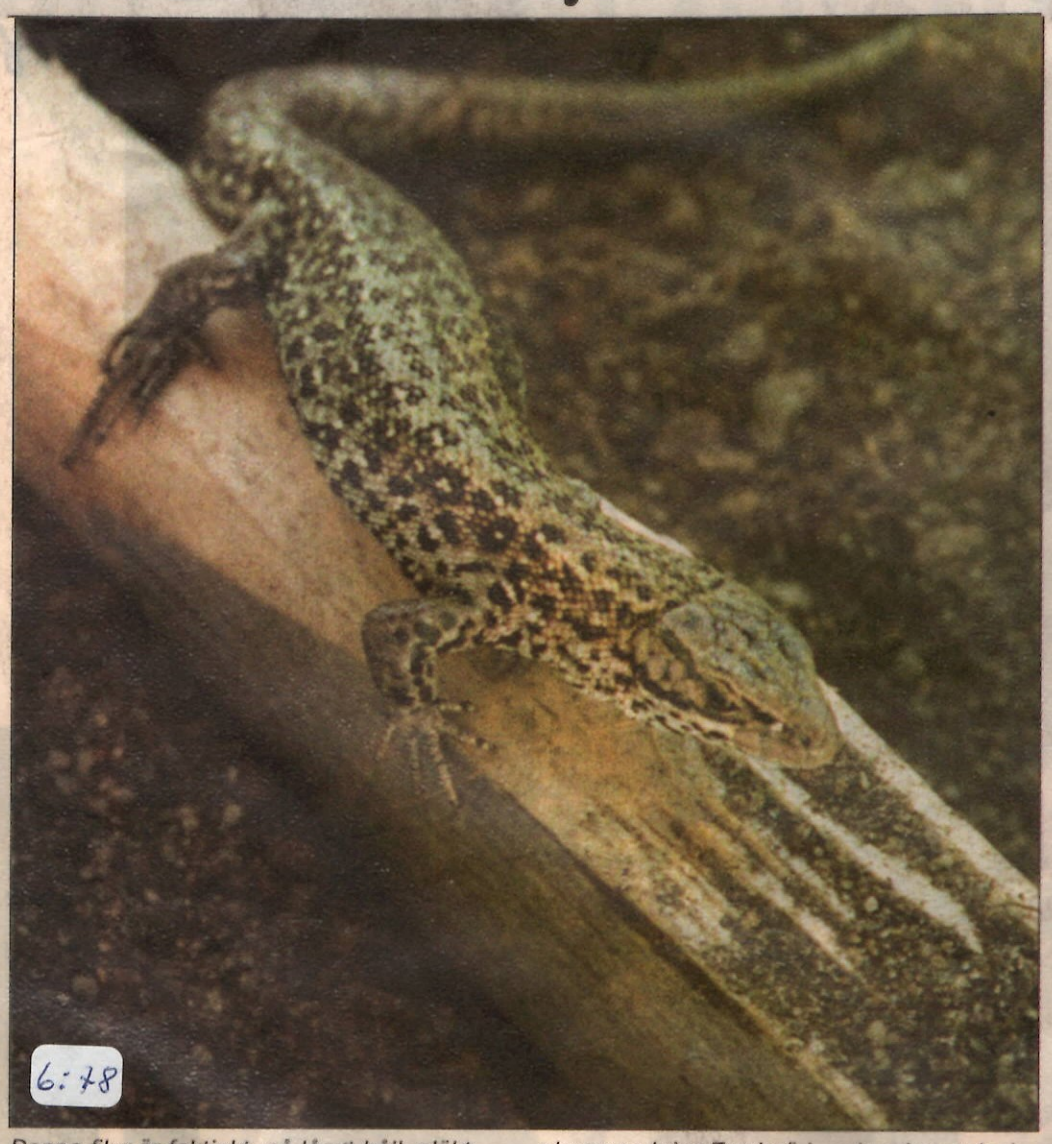

Denna filur är faktiskt, på långt håll, släkt med Varanus komodensis (Varanödla) som kan bli upp till 2,5 meter lång med en vikt på 60 kilo. En annan släkting är Sphaerodactylus parhenopion, som är världens minsta ödla (Geckoödla), med en maxlängd på 18 milimeter.

Kräldjuret som STs Håkan Humla hittade i skogarna kring Tynderö i veckan heter dock Lacertilia Sauria vilket är den latinska benämningen för den svenska Skogsödlan. Den helt ofarliga varelsen – som absolut inte föranleder någon "Varanvarning" – kan bli högst 18 centimeter lång i fullvuxet tillstånd.

29-07-94

FOTO: HÅKAN HUMLA

I SAMMA VELLA 1 EX PÅ ÅSTÖN

Åstödagen

Söndagen 17 juli kl 12

En samling för hela familjen i Skeppshamn
på klipporna vid havet, Fiskarmuseet och Kapellet.
Hamnpredikan och aktiviteter som vanligt.
Buss 609 från Sundsvall 10.15 fortsätter till Skeppshamn
från sundet på anfodran och hämtar efter avtal.

Keramik – en väg till frihet

Sedan två år tillbaka har Margareta Åkerberg sin egen keramikverkstad, i en gammal släktgård i Tynderö. Där har hon förverkligat sin dröm att arbeta heltid i frihet med keramiken. I den vackra miljön skapar hon bruksföremål i lera – muggar, vaser, krukor i finstämda färger och former.

Margareta Åkerberg kan leva på sitt hantverk – men bara nätt och jämnt. Det finns inga marginaler i ekonomin och skattereformer gör framtiden oviss.

Neil Armstrong, Edwin Aldrin och Michael Collins sov länge i går efter att ha varit med om en ovanlig filmnattiné. Det var premiär på den färgfilm de själva tagit på månen. Rullarna var de första som blivit dokumenterade. HÄNT 30-7-69

• ***Åsa och Jonas Högstedt, son Kalle med sin lillebror Emil, född den 20 mars, längd: 51 cm, vikt: 3545 gram, Söråker.***

Flera bränder i Sundsvallstrakten

SUNDSVALL

Den senaste tidens torka fortsätter att ställa till bekymmer för räddningstjänsten. Två mindre skogsbränder blossade på måndagen upp i Sundsvallstrakten.

Enute på Åstön några hundra meter från värdshuset Idyllen där ett mindre skogsområde på cirka 1.000 kvadratmeter eldhärjades. Enligt brandledningen finns det inga naturliga förklaringar till branden.

Längs brandplatsen går dock en stig där någon förbipasserande genom oförsiktighet kan ha orsakat branden.

Den andra branden inträffade i Essvik där ett 1.500 kvadratmeter område längst ut på Nyhamnsudden intill ett stugområde eldhärjades. Inte heller där fanns det några naturliga förklaringar till branden. 26-7-94

ST –

MINNESSTEN. *Margareta Decker och Bengt Nordlöf stod för avtäckningen av minnesstenen vid Holmö brygga.* 5-7-95 DBl. Foto: Marina Wermelin

***I Skeppshamns kapell** har vigsel ägt rum mellan Ragnhild Lindh och Nils-Erik Lindholm, Söråker. Bruden bördig från Mora. Kyrkoherde Eva Sundelin-Isaksson sammanvigde paret.*
5-7-95 Foto: LENÅR-BILD, TIMRÅ

Ett år sedan kungen var här

■ Ett år har gått sedan Kung Carl Gustav och Drottning Silvia var på besök i Tynderö. Detta i samband med Åstökanalernas 100 års jubileum. Tynderö jubileumskommitté har till minne av detta besök rest en minnessten som på tisdagen avtäcktes vid Holmö brygga.

Regntunga moln hängde över platsen när jubileumskommitténs ordförande Nils Högstedt höll ett kort tal.

Han drog sig till minnes alla detaljer som skulle klaffa vid kungabesöket 1juni 1994.

–Hela bygden var engagerad och Kungen och jag fick vänta på Drottningen.

Den trekantiga toppiga stenen som nu står invid den gamla ångbåtsbryggan, kommer från skogen mellan Tynderö kyrka och Öde by.

Bengt Nordlöf och Margareta Decker drar i de blågula banden och täckelset faller. På en oval kopparplåt fäst på stenen har Kungen och Drottningen skrivit sina namn. Där finns även Tynderökanalernas logo.

Ett tjugotal personer var på plats men man förväntar sig mera folk den 9 juli när En midsommarnattsdröm spelas upp på ängen ovanför bryggan.

Marita Andersson

85 år fyller i morgon torsdag, Karin Sundberg, Solhaga, Sundsvall. Jubilaren är född i Östavall men flyttade i början av 1930-talet till Åstön, Tynderö. 1994 flyttade hon in till Sundsvall. Fritiden har Karin Sundberg ägnat åt hemmet och familjen. Födelsedagen tillbringar hon hos äldsta sonen i Hälsingland.
5-7-95

Över 3 000 personer trivdes på Åstödagen

Drygt 3 000 personer besökte årets Åstödag. I strålande solsken bjöds på underhållning och tävlingar.

Gladast var nog Kurt Sjöström från Timrå, som vann en resa för två till Göteborg och Bingolotto.

Åstödagen är ett populärt arrangemang och i år är frågan om inte rekordet i antalet besökare slogs. Drygt 3 000 personer sökte sig till det naturskönа fiskeläget.

Bingolotto, roddtävlingar och inte minst omröstning om vilken blomma som skulle bli Åstöns alldeles egen symbol.

Ängsnejlika symbol

Det blev ängsnejlika som tog hem en storseger med drygt tre gånger så många röster som mandelblom på andra plats.

De traditionella roddtävlingarna var ett uppskattat inslag, precis som vanligt.

Herrklassen togs hem av det strävsamma paret Börje Fröberg och Lasse Sjöström. För vilken gång i ordningen är det väl ingen som riktigt vet. Damklassen roddes hem av Malin Tällberg och Lena Kjellberg.

Dessutom måste det konstateras att återväxten är god och att äpplet inte faller långt från päronträdet.

Segrarna i juniorklassen var Johan Fröberg och Petter Sjöström, söner till herrsegrarna.

Internationellt besök

I år fanns det dessutom internationella besökare på plats. Långväga gäster från Holland och Tyskland passade på att se en av de vackraste platserna i Medelpad.

Anders Danielsson

17-7-95

Yxkastning lockade på Åstödag

För första gången i livet slängde Carina Jingrot från Stockholm i väg en yxa mot en måltavla. Den chansen fick hon under Åstödagen i söndags.

FOTO: HÅKAN HUMLA

I söndags var det återigen dags för den stora Åstödagen. Den 25:e i ordningen. Man hade tur med vädret – och närmare 4.000 besökare kom.

Det var nästan trafikkaos ute på Åstön i söndags, och det var inte alldeles enkelt att hitta en parkeringsplats. För Åstödagen lockar alla sorters människor, och man tyckte nästan lite synd om alla vackra blåklockor, gulmåran och strandvickern som fick finna sig i att bli nertrampade och överkörda.

Några större märkvärdigheter bjöd man inte på i år.

– Det är ju det som är själva grejen , sa Nils Högstedt, ordförande i Åstöns musienämnd, som arrangerar Åstödagen.

För andemeningen med den här dagen är att människor ska få möjlighet att komma ut till Åstön för att umgås och ha det gott bland klippor och solglitter.

Evenemangen ska inte få kosta så mycket. Därför blir det aktiviteter som yxkastning, notdragning, kapprodd och sådant.

Man fick gissa vikten på en lax – och för alla nyfikna kan vi berätta att den vägde 4.510 gram.

Åstöns blomma röstades fram, och den lilla späda ängsnejlikan vann med 216 röstade. På andra plats kom mandelblomman, som fick 58 röster.

Självklart kunde man få sig både korv, kaffe och strömmingsmackor. och köpa hemstickade tröjor, konst och hemodlade svampar. Allt producerat av ortsbefolkningen.

För barnen fanns en karusell och den som inget ville göra kunde bara sätta sig i solen och njuta av den fina utsikten.

KIRSTEN BJERKNES

...till **Lasse Westling** för en mycket fin lotsning under resan till Härnösand, Tynderö och Åstön.

Tuna-Attmars MHF:s damklubb 27-8-95

6:29

Före detta Tynderöbo fick nytt toppjobb

Gunilla Olofsson från Tynderö tillträdde i måndags posten som generaldirektör för lantmäteriverket. Som chef för 3 000 anställda över hela landet är det hennes uppgift att leda den omorganisation verket står inför.

– Det ska bli spännande, men tyvärr ser det inte ut som om jag hinner besöka Tynderö i sommar, säger hon.

Det är visserligen drygt 20 år sedan Gunilla Olofsson lämnade föräldrahemmet i Tynderö för att plugga. Men så fort tillfälle ges söker hon sig hem till Medelpad.

Brukar hälsa på hemma

– Min bror bor i föräldrahemmet, och jag brukar passa på att åka upp och hälsa på när tid finns, säger hon.

Redan som 20-åring styrde Gunilla Olofsson färden mot Stockholm. Efter avslutade ekonomistudier och diverse gästspel på olika arbeten hamnade hon på Bits. En myndighet som finansierar biståndsprojekt i framförallt Östeuropa. Där stannade hon i tio år innan lantmäteriverket i går blev hennes nya arbetsplats. Men nu flyttar hon från Stockholm till Gävle.

– Förutom att jag tycker att Gävle är en väldigt trevlig stad är det ju betydligt närmare till Tynderö, påpekar hon.

Att hon inte är lantmätare tror hon inte ska vara något problem.

– Mycket av verksamheten inom Bits handlade om just kartritning och lantmäterifrågor, så jag vet vad det handlar om.

Stora förändringar väntar

Precis som så många andra statliga verk och myndigheter står även lantmäteriverket inför omstruktureringar och förändringar. Ett tufft arbete som Gunilla Olofsson ser fram emot.

Att just hon fått jobbet tror hon beror på att lantmäteriverket ville ha någon utifrån inför omstruktureringarna. Någon som inte är inne i verksamheten och därmed inte heller har några bindningar.

Anders Danielsson

5-7-95 DBL.

BRUDPAR 16 aug - 95

Thomas Mårtensson och Carina Åström, Sundsvall vigdes i Tynderö kyrka lördagen 5 augusti. Vigseln förrättades av kyrkoherde Eva Sundelin-Isaksson. Best man var Robert Lindmark och tärna Helene Olsson.
(Foto: Torbjörn Bergkvist, Sundsvall).

KYRKFEST

i Hässjö och Tynderö

i anslutning till kontraktsprost Kjell Hanssons visitation

LÖRDAG 26/8 *15.00* ***Musikalen "Veckopengen"***
Stiftsgårdens kapell
Barnsånggrupp och några vuxna sjunger om "att ge".
Solist/Gitarrist: *Bobo Eriksson.*
En stund för hela familjen – Kom!

18.00 ***Helgsmål med duettsång, Skeppshamns kapell***
Roland Hallstensson och Malte Sjölund. Därefter kyrkkaffe i Båt-Lasses stuga. Inbj.: *sommarfamiljerna Harald Wedin och Roland Olofsson.*

SÖNDAG 27/8 *11.00* ***HÄSSJÖ KYRKA 200 år***
Jubileums-högmässa i Hässjö k:a med välkomnande av km *Inga-Lill Olsson.* Pred. *Kjell Hansson.* Övr. medv.: *Eva S Isaksson, Catharina Brunnström* samt kyrkvärdar.
Hässjö kyrkokör – körledare: *Margareta Storsjö.* Solister: ***Jan Almquist och Brita Hatt.*** Piano: *Lillian Sundström.* Trumpet: *Patricia Wickström.* Kantor: *Seth Hägglöf.*
Efter gudstjänsten inbjudes alla varmt till sopplunch i församlingshemmet.

14.30 ***"Fädernas kyrka och vår" – Minneshögtid***
Glimtar från kyrkans historia omramade av musik. Vid orgeln: ***Ragnvald Wiklund,*** *Margareta Storsjö* och *Seth Hägglöf.* Därefter visitationsstämma där *Kjell Hansson sammanfattar sina intryck.*

Välkommen att dela kyrkfest tillsammans med många i våra kyrkor!

S.T. 26/8 95

Tynderö får en ny präst

21/8 95

Inga-Lill Olsson.

Eva Sundelin-Isaksson.

■ Domprost **Kjell Hansson** ska under denna vecka, från den 24 augusti, göra en inspektion Hässjö-Tynderö pastorat.

Kyrkoherde **Eva Sundelin-Isaksson** kommer samtidigt att hälsa nya prästen, **Inga-Lill Olsson** välkommen till tjänst i Tynderö församling. Detta sker i Tynderö kyrka på torsdag, där visitationen tar sin början.

Vigsel har ägt rum den 1 juni i Tynderö kyrka mellan Anna Mårtensson och Johan Åkesson, båda Umeå. Vigselförrättare var Lars Eriksson.
95 VA

Foto: Kalle Åkesson, Göteborg

BRUDPAR 17-6-95

I Tynderö kyrka har vigsel ägt rum mellan Christina Stenman och Magnus Walfridsson, Sollentuna. Vigselförrättare var kyrkoherde Eva Isaksson-Sundelin. Brudparet uppvaktades av Sandra Stenman och Jonas Lundgren som var brudnäbb och bestman, Jörgen Lundgren. (Foto: Sören Walldin).

Tynderö

Väle 1:9. Säljare: Per-Allan Rosenholm. Köpare: Carina Rosenholm. Gåva. Tax. v.: 2.000 kr.

Berge 2:11. Säljare: Midlandaförsamlingen. Köpare: Lars-Ivar Karlsson, Eva Östling. Pris: 70.000 kr.

VILLOR/FRITIDSHUS/BRF

TYNDERÖ Juli -95

Välhållen 1-plansvilla, hel källare i vacker jordbruksbygd. 4 r.o.k, stort sällskapsrum/matrum i vinkel. Öppen spis. Flera förrådsutrymmen, uthus och lekstuga. Tomt ca 1600 kvm. Vacker trädgård med ett flertal uteplatser. Goda bussförbindelser. 1,5 km till dagis.

6:80

ÅSTÖ-DAGEN 16 JULI!

Dagen börjar med hamnpredikan i Skeppshamns Kapell kl. 12.00. Kollekt tages upp även ute på tunet, till förmån för kapellet.

Servering sker ute på gistvallen, där lax- och strömmingsmörgåsar får en strykande åtgång.

Sextetten Skvadern underhåller med sin härliga framtoning, både musikaliskt och klädmässigt.

Det blir dragkamp mellan byalag och mixade lag, Vi vill uppmana alla "starka" män och kvinns, att börja träna för ett deltagande.

Kapprodd och notdragning sker som vanligt. Även här kommer en profsig speaker, att hålla igång, nämligen Leif "Loket" Ohlsson!

De lokala revyförmågorna "Agnes och Signe" är i toppform. Hemvärnsamariterna svarar för sjukvårdsberedskapen under dagen. Många av Tynderökonsthantverkarna säljer sina fina alster.

Museinämnden presenterar årets upplaga av Åstö-krönikan. Tavlan med båten Tynderö finns också med, liksom övriga små souvenirer från Skeppshamn.

En inblick i 1700-talet, fick vi nu i vår, när kapellet spönades om. På timmerväggarna fanns en massa namn och årtal inristade. Dessa har nu dokumenterats i form av film, foton och teckningar. Vi skall visa bilder i kapellets vapenhus. De äro från åren 1769–1789.

kapellet har fått en stor uppfräschning både in- och utvändigt under våren. Fiskarstugorna målas inför sommaren.

Välkommen till ÅSTÖ-DAGEN 16 juli, till Skeppshamns Kapell och Fiskarmuséet.

Karin Sjögren

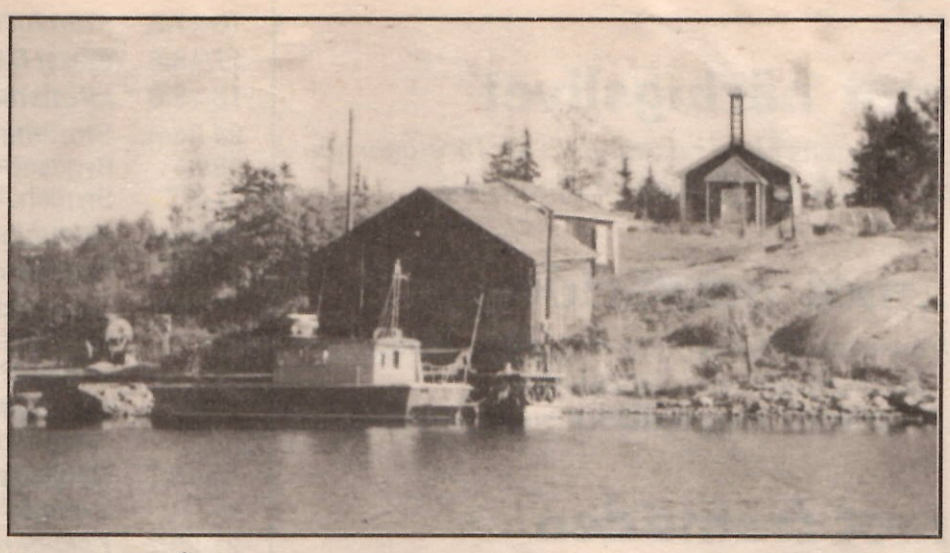

Skeppshamn, Åstön. *Foto: Knuth Sjögren*

Skeppshamns kapell, Åstön.
Foto: Knuth Sjögren

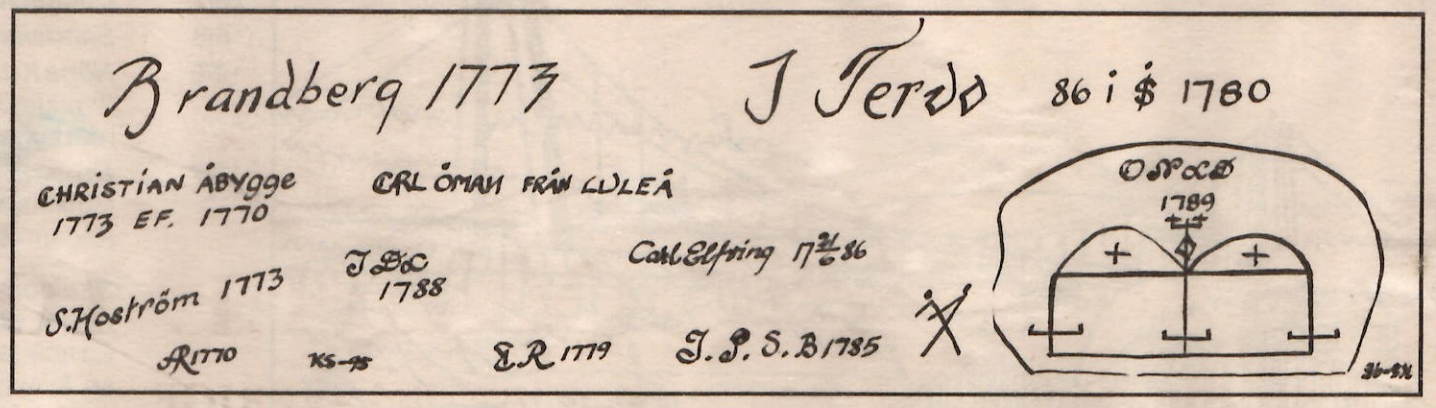

Här är några av de namnristningar, som finns på kapellväggarnas utsidor. Kanske gjordes de av Gävlefiskare, som byggde kapellet och bebodde hamnen under 16–1700-talet, samt Tynderöbor och sjömän.

Stig-Olof Bonaus "Anna-Lisa" på bryggan - Stig Olof - Frank m. fl. 1994
Tynderösundet.

Fotograf: Linus Wallin

6:81

KENNETH HENRIKSSON 1994 - Älgjakt i Tynderö

Fotograf: Håkan Humla

Prästdottern som själv blev präst

Ingrid Järnefors Melander klarade teologistudierna på rekordtid

■ I morgon, tisdag, fyller INGRID JÄRNEFORS MELANDER, Härnösand, 70 år. Åren inrymmer, som hon säger, ett innehållsrikt och givande liv samt en märklig yrkeskarriär och ständigt arbete för att hjälpa andra trots att hon själv prövats hårt.

DN. gratulerar

Hon är prästdotter och själv präst. Det blev hon inte förrän vid 55 års ålder efter att ha klarat av teologistudierna på rekordtid.

Plugg i rekordtakt

Ingrid Järnefors Melander arbetade som lärare när olyckan slog till i början av 1960-talet.

– Vår yngste son insjuknade i asiaten som gav hjärnhinneinflammation vilken skadade hjärnbarken. Det gav honom psykiska problem och det ställde stora krav på mig och min man Karl-Erik. När sonen var i 20-årsåldern insåg jag att han måste ha ett eget liv. Ingen skall vara helt beroende av någon annan.

Karl-Erik och jag sålde vår villa i Härnösand, flyttade till Uppsala och började studera. Han var också lärare och läste nu datateknik medan jag ägnade mig åt teologin. Jag var 52 år och läste dag och natt – jag hade bråttom – och var klar med min teol kand efter två och ett halvt år. Det brukar ta dubbla tiden. Vid 55 år prästvigdes jag.

Mänsklig relation

Parallellt med ett vikariat som präst i bland annat Tynderö arbetade hon vidare som lärare. Heltidspräst blev hon med en komministertjänst i Tynderö och var vid pensioneringen 1990 kyrkoherde i Ljustorp.

Mänsklig. *Ingrid Järnefors Melander, prästvigd vid 55 år, är en person folk kan vända sig till utan att få sig Bibeln slagen i huvudet.*

– Prästtjänsten kom att ändras på ett sätt jag inte gillade, säger hon. Jag tyckte om att arbeta på pastorsexpeditionen. Där lärde man känna folk som annars inte besökte kyrkan. Dit kom man för att få exempelvis personbevis och hindersprövning för äktenskap. Nu är det ju skattemyndigheterna som tagit över.

Präst kan man vara på många sätt. Jag har alltid sökt skapa en mänsklig relation, vara en person folk kan vända sig till med förtroende utan att få sig Bibeln slagen i huvudet.

Sonens öde – han är nu 40 år, har egen bostad och mår förhållandevis bra men är begränsad av sin sjukdom – fick Ingrid Järnefors Melander att ytterligare fördjupa sin praktiska humanism.

1987 var hon med och startade IPS (Intresseföreningen för psykiskt sjuka) i Sundsvall. Med den föreningen som grund arbetade hon fram Norrlands första Fountain House som verkar för arbete och gemenskap för utskrivna patienter. Den har det talande namnet Vänpunkten.

Svårt drabbad själv

På senare år har hon själv direkt drabbats av olycka. För tre och ett halvt år sedan blev hon på gatan påkörd av en bil som förstörde axeln med ständig värk till följd. Strax före midsommar i år föll hon och bröt ena benet. Två dagar efter utskrivningen från sjukhuset förrättade hon en vigsel.

– Jag är en tuff brud, säger hon. Dessutom har jag begåvats med ett glatt humör. Min starka gudstro har varit ett oerhört stöd i svårigheterna.

Ingrid Järnefors Melander är fortfarande delvis verksam som präst och förrättar vigslar och jordfästningar.

– Dop kan jag tyvärr inte åta mig längre, säger hon. Armarna duger inte att lyfta barnet.

KURT LORÉN

6:82

S.T.

– Det värsta är inte att sälen äter upp laxen utan att de trasar sönder näten, säger de båda Tynderöfiskarna Stig-Olof Boman och Börje Nordström. FOTO: TORBJÖRN ELVERHEIM

Sälarna hotar deras levebröd

Sälarna har blivit ett allt större problem för fiskarna längs Medelpadskusten.

Varje dag när Börje Nordström och Stig-Olof Boman från Söråker vittjar sina fällor hittar de rester av sälarnas kalas. Sönderbitna fiskar, ibland bara huvudet kvar i maskorna, och meterstora hål i garnen.

– Det måste bli ett slut på den här ordningen. Vi måste få börja jaga sälen som tidigare, annars tvingas vi sluta med det fiske vi bedriver i dag, säger Stig-Olof Boman.

Vissa forskare är dock tveksamma till om sälstammen skulle tåla jakt.

ESSELTE Copy Saver

6:83

Fiskare kräver rätt till säljakt

TYNDERÖ

För fiskarna längs Medelpadskusten har sälarna blivit ett allt större bekymmer. De äter ohejdat av den fisk som fastnat i fällor och garn, och vad värre är, de förstör redskapen i en omfattning som aldrig förr.

– Det måste bli ett slut på den här ordningen. Vi måste få börja jaga sälen som tidigare, annars tvingas vi sluta med det fiske vi bedriver i dag, säger Stig-Olof Boman, fiskare från Söråker.

Att mer än hälften av den lax som fiskarna plockar ur sina fällor är skadad av säl är inte ovanligt. Ofta är det bara huvudena som sitter kvar i näten. – De trasar även sönder näten.

Efter nedgången på 70- och 80-talen har sälstammen återhämtat sig snabbt på senare år. Hur väl den lyckats komma igen tvistar man om. Forskarna är inte ense, en del är tveksamma till om sälen skulle tåla jakt, men yrkesfiskarna är helt övertygade i sin uppfattning att det finns på tok för många individer och att den långa fredningen gjort sälen allt mindre skygg.

Inte rädd längre

– Den är inte rädd för människan längre och därför härjar den ostört i redskapen. Den fisk den äter upp må väl vara. En och annan lax kan jag bjuda på, men den skada som redskapen utsätts för är helt oacceptabel, säger Stig-Olof Boman.

Stig-Olof Boman fiskar tillsammans med Börje Nordström sedan många år. Sommartid är det laxfällorna runt Åstön som ska stå för deras försörjning. Det har varit hyfsat med lax vid kusten sedan begränsningarna i havsfisket i södra Östersjön infördes.

Med laxen har sälen följt. Allt närmare bebyggelsen har den dykt upp, den räds inte längre människan och den har snabbt lärt sig att den enklaste fångsten finns i laxfällorna.

Varje dag som Börje och Stig-Olof vittjar fällorna hittar de resterna av sälarnas kalas. Sönderbitna fiskar, ibland bara huvudet kvar i maskorna, och meterstora hål i garnen.

– När sälen simmat före genom nätet så är det lätt för laxar som gått in i fällan att följa efter. Det värsta är allt slit. Det kan ta en timme eller mer per fälla att bara laga näten. Allt måste göras provisoriskt och till slut är det ingen fason alls på fällorna, säger Stig-Olof.

Sälkonferens

Längs hela Norrlandskusten är läget ungefär detsamma. Från samtliga fiskare kommer ett klart och entydigt krav på att få börja jaga sälen. Tanken är inte att bedriva någon storskalig jakt, men att skjuta i en omfattning som gör sälarna skyggare.

– I slutet av augusti kommer det att hållas ett stort internationellt sälsymposium på Åland, berättar Ulf Weinberg, ansvarig på naturvårdsverket för sälfrågorna.

– Sälstammarna i Östersjön var ju väldigt illa ute men har repat sig. Det är dock oklart om återväxten blivit så stor att de tål att jagas. Det är det vi hoppas kunna hitta ett gemensamt svar på i augusti.

– Sälarna tillhör ju inte oss svenskar allena utan är en gemensam tillgång för Sverige, Finland, Åland och Estland, säger Ulf Weinberg.

Han håller med fiskarna om att djuren blivit påtagligt orädda på senare år.

– I fjol studerade jag en grupp sälar i Kalix skärgård som lugnt låg kvar på klipporna trots att jag befann mig i båt bara 40 meter från de som var närmast.

Naturvårdsverket ersätter till viss del fiskarna för förstörda redskap. Summan har vuxit och uppgår till ett mycket stort belopp. Exakt hur mycket pengar det handlar om kan inte Ulf Weinberg uttala sig om:

– Jag känner inte den exakta summan, den som skulle kunna hjälpa mig är på semester just nu.

Har resignerat

Stig-Olof Boman och Börje Nordström har jobbat åtskilliga timmar den gångna vintern med att laga de trasiga näten. Vissa har man resignerat inför, resterna ligger kvar vid sjöboden nere vid Tynderökanalen.

– Om naturvårdsverket säger att man betalar ut stora pengar till oss fiskare så måste varenda en vara drabbad, för vi har fått totalt 27.000 kronor för fjolåret och det täcker inte skadorna på långa vägar, säger Stig-Olof Boman.

TORBJÖRN ELVERHEIM

ST 29-7-95

23-4-95

På jakt efter brudar

Nu jagar **Lennart Isaksson** (bilden), föreståndaren på Söråkers stiftsgård, brudpar. Stiftsgården har nämligen fått en riktig bröllopssvit; en smakfullt inredd svit med bastu och till och med bubbelbadkar.

Det här betyder att nu kan såväl bröllop som middag och bröllopsnatt avnjutas på Söråker. Enligt vad Lennart själv berättar i Stifts-Nytt i Kyrkans Tidning så får man vid stiftsgården numera sälja hela bröllopet i paket: präst, vigselakt, middag, bröllopssvit, gästrum och så frukosten dagen efter.

Kanske kan bröllopssviten leda till att man ytterligare uppsving för stiftsgården? Det kan ju till exempel leda till att antalet dopförrättningar på stiftsgården ökar...

BRUDPAR 4-8-95 ST

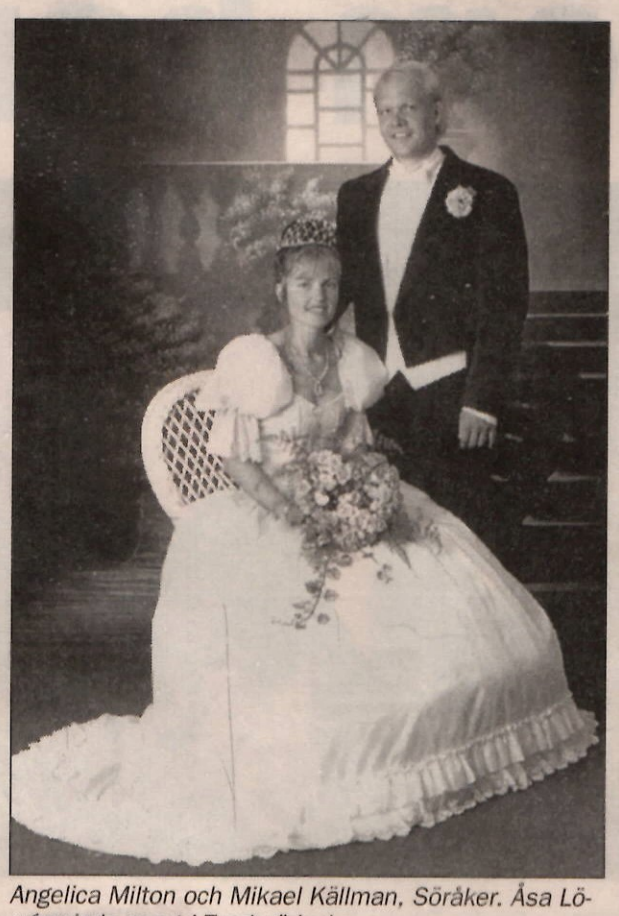

Angelica Milton och Mikael Källman, Söråker. Åsa Löwén vigde paret i Tynderö kyrka.
(Foto: Ateljé Foto Norrland, Sundsvall)

6:84

– Vad bra, nu slipper vi sälen

NÖJDA ORTSBOR. *Ortsborna på Åstön och yrkesfiskarna har ingenting emot att militären kommer med stridsvagnar till Åstön. – Nu blir vi äntligen av med lite sälar, säger yrkesfiskarna Tage Sjöström, Börje Norström och Stig-Olof Boman.* Foto: RALF BERGMAN

Tynderöborna välkomnar militären till Åstön

■ De boende på Åstön har ingenting emot försvarets planer på att använda Åstön och havet utanför som övnings- och skjutfält för stridsvagnar.

– Militären är välkommen hit. Vi har alltid haft ett bra samarbete, säger Stig-Olof Boman, fiskare i Tynderö.

Däremot är inte politikerna i Timrå förtjusta över arméns planer. Kommunalrådet Kenneth Westberg, s, och oppositionsrådet Lars-Erik Nordin, c, oroas över att militärövningarna skulle minska tillgängligheten på Åstön som rekreationsområde. 9-9-95 Dagbladet

SIDAN 6

Inga beslut fattade om Åstön som övningsfält

TYNDERÖ

– Inga beslut har fattats om Åstöns framtid. Arméledningens besök för en tid sedan var av rent orienterande karaktär.

Det skriver chefen för I21 och försvarsområdet Bo R Svensson till Timrå kommun.

Vid besöket förekom en diskussion om Åstön skulle kunna användas som övningsfält för arméns nya stridsfordon modell 90. Timrå kommun som inte var representerad vid besöket hade inte fått någon information och kommunalrådet Kenneth Westberg reagerade negativt mot planerna på en intensifierad kverksamhet på skjutfärltet.

Chefen för I21 skriver därför till kommunen att man är beredda att orientera kommunen om vilka planer som kan bli aktuella för Åstön. 15-9-95

Åstön– övningsplats för stridsvagn? 8-9-95

SUNDSVALL

Armén har planer på att utnyttja Åstön som övningsfält för stridsfordon 90.

Åstön har gammal militär tradition. Men i takt med nedskärningar inom försvaret har militären lämnat Åstön och området betydelse för det rörliga fritnen runt omkring. Överste Lars Josefson i arméledningen hävdar att militären inte alls övergivit Åstön.

– Åstön blir sannolikt skjutfält igen på grund av de goda övningsförhållanderna. NN,

ST För 25 år se'n

2-10-95

Åstön är just nu Mellannorrlands i särklass största campingplats. Över tusen repsoldater sover under tältdukarna. Bara en har löst bostadsproblemet på bättre sätt. Han heter Rolf Karström från Byberget och bor i egen husvagn. Med befälets goda minne, skall det kanske tilläggas.

Tynderö

Myckeläng 4:9. Säljare: Matz Olof Nordin. Köpare: Christer och Sinikka Gullroos. Pris: 270.000 kr. Tax. v.: 108.000 kr.

Märrgård 1:52. Säljare: Matz Olof Nordin. Köpare: Christer och Sinikka Gullroos. Pris 270.000 kr. Tav, v.: 109.000 kr.

Skilsåker 3:11. Säljare: Hans Henry Lundblad. Köpare: Fagerviks Snickeri & Emballage AB. Pris: 150.000 kr. Tax. v.: 56.000 kr. 21-6-95

vigsel

Vi gifter oss i Tynderö kyrka lördagen den 17 juni kl. 16.00

Peter Axelborn
Annika Ågren

Tga. Tynderö Hembygdsgård.

ESSELTE Copy Set

6:89

Militärerna är välkomna hit

Dagbladet
Kriget trappas upp på Åstön

DAG-BLADET i går.

VÄLKOMNAR MILITÄREN. *Yrkesfiskarna och ortsborna på Åstön har ingenting emot militärens planer på ett övningsfält för stridsvagnar. — De är välkomna, säger Göte Larsson, Tage Sjöström, Börje Nordström och Stig-Olof Boman.* Foto: RALF BERGMAN

"Nu kan vi äntligen bli av med lite sälar"

Tynderöborna välkomnar militären till Åstön.

De boende har ingenting emot försvarets planer på att använda Åstön och havet utanför som övnings- och skjutfält för stridsvagnar.

– Nu blir vi äntligen av med lite sälar, säger yrkesfiskarna i Tynderösundet.

I går skrev Dagbladet om arméns planer på att i framtiden använda det militära övningsområdet på Åstön som skjutfält för de hypermoderna och långskjutande stridsvagnarna "Stridsfordon 90".

Inom skyddsområdet, som till vardags är ett populärt utflyktsmål för allmänheten, vill armén övningsköra stridsvagnarna. Kanonerna har en räckvidd vid skjutövningar som dessutom skulle tvinga militären att spärra av ett fyra mil långt område ut över havet.

Politikerna är inte glada

Politikerna i Timrå är inte förtjusta över arméns planer. Kommunalrådet Kenneth Westberg, s, och oppositionsrådet Lars-Erik Nordin, c, oroas över att stridsvagnsövningarna skulle minska tillgängligheten till Åstön som rekreationsområde

Men de boende i området, de som skulle beröras mest av skjutövningarna, är av motsatt åsikt. De är förvånade över Timråpolitikernas negativa reaktioner.

– Militären är välkommen hit. Vi har alltid haft ett bra samarbete, säger Stig-Olof Boman, fiskare i Tynderö.

Han får medhåll av kollegan Börje Nordström och ortsborna Göte Larsson och Tage Sjöström. Yrkesfiskarna har ingenting emot att militären tvingas spärra av en del av havet om de ska ha skjutövningar.

Skrämde bort varenda säl

– Det blir ju bara några dagar eller någon vecka då och då. Om så sker kan vi fiska någon annanstans när de håller på. Dessutom håller skjutövningarna sälarna borta. Sälen förstör mycket för fisket. När militären hade en storövning här för några år sedan skrämde de bort varenda säl.

Ortsborna föredrar att försvaret har kvar sitt övningsområde, framför att man överger ön helt och hållet.

– Det skulle bli tvärdött.

Slipper en turistinvasion

Eller så skulle det bli tvärt om, vilket inte heller vore bra: En invasion av nya sommarstugeägare som skulle exploatera det nuvarande militära övningsområdet på ett helt annat sätt.

Leffe Johansson

Dagbladet 9-9-95

6:90

KUNG. *Jan Söderström är Medelpads största surströmmingstillverkare. Nu arbetar han och 20 skolungdomar med att få 300 000 burkar klara till premiären.*

Foto: THORD ERIKSSON

17-7-95

Surströmmingskungen laddar upp med 150 ton

■ Här sitter han. Medelpads surströmmingskung Jan Söderström, Tynderö. Just nu arbetar han för fullt med att fylla 300 000 burkar med den jästa fisken.

Totalt blir det 150 ton surströmming som ska förgylla medelpadingarnas augustikvällar. Och strömmingen blir, enligt Jan Söderström, riktigt bra i år.

SIDORNA 8-9

6:85

Surströmmings

– laddar upp inför premiären

Medelpads surströmmingskung – Jan Söderström i Tynderö – laddar inför höstens premiär.

Just nu pågår arbetet med att fylla 300 000 burkar med 150 ton jäst strömming.

Den som inte tål lukten av surströmming bör hålla sig undan fabriken i Tynderö under den närmaste tiden.

Just nu arbetar 20 skolungdomar mellan 15 och 18 år med att stoppa den färdigjästa fisken i konservburkar. Och det stinker. Både i och utanför fabriken.

"Brukar vänja sig"

– De flesta nya som kommer hit och jobbar brukar vänja sig vid lukten efter ett tag. Men det är klart, är man lite känslig kan det vara jobbigt, säger Jan Söderström.

Han har tillverkat surströmming i många år, men har bara en gång råkat ut för att en av hans sommaranställda gav upp.

– Det var visst en som inte klarade av stanken, utan var tvungen att sluta redan efter första dagen.

Men årets arbetsstyrka verkar oberörd. Alla håller ett högt tempo och gör sitt bästa för att surströmmingsälskarna ska ha något att stoppa i tunnbrödsklämmorna den 17 augusti.

"Ser bra ut i år"

– Vi har hållt på i ett par veckors tid nu och det ser förbaskat bra ut, säger Jan Söderström.

Han råkade ut för några små förseningar i våras. Dessa har nu i stort sett hämtats in.

– Men vi kommer nog att behöva jobba några dagar in i augusti också. Det beror på hur pass bra maskinerna fungerar.

Strömmingsinnehållet i de blå jästunnorna verkar enligt Jan Söderström också bra i år.

– Ja, det som vi har hunnit med att lägga in i burkar ser mycket bra ut, säger Jan Söderström.

Trots detta räknar han med att en del av fisken måste slängas. Det gäller den strömming som rensades och las in sent i majvärmen.

– Den sista omgången vi gör brukar vara besvärlig. Strömmingen kan vara lös redan när den kommer och då jäser den sönder under sommarvärmen.

Mat åt måsarna

Sönderjäst strömming blir i stället mat åt måsarna.

– Det handlar inte om några jättemängder, men man får alltid kasta en viss procent på åkern.

Men någon risk för att det ska råda brist på surströmming i augusti är det inte. 300 000 burkar borde väl ändå räcka...

Anna Lundin

KUNG SURSTRÖMMING. *Jan Söderström är Medelpads största surströmmingstillverkare. I fabriken på Tynderö råder nu febril aktivitet. Allt för att älskarna av den jästa fisken ska ha något till löken och potatisen i augusti.*

FLINKA UNGDOMAR *sommarjobbar med att fylla den jästa strömminingen på burkar. Visst luktar det, men de brukar vänja sig.*

6:86

Trots att det är höst finns det många arter som fortfarande blommar eller befinner sig i ett sent knoppstadium. Miljöerna längs vandringsstigen är mycket omväxlande.

ST 3-9-95

Blomstervandring på Tynderö

Liten grupp fick stor upplevelse

TYNDERÖ

Karin och Klaus Oestreicher, från Enköping, har sommarstället på Tynderö. Eftersom båda är botaniskt kunniga och intresserade passade de utmärkt som guider när hembygdsföreningen ordnade en blomstervandring på lördagen längs naturstigen som utgår från Tynderö kyrka.

– Det är första gången vi ordnar en sån här exkursion. Men det kanske blir tradition och att vi förlägger vandringarna till olika perioder under en sommar, säger en av föreningens eldsjälar, Bengt Nordlöv.

Den tidiga hösten kan bjuda många arter som fortfarande blommar eller befinner sig i ett sent knoppstadium.

Kärv miljö

Redan vid startpunkten för promenaden, gamla skoltomten mitt emot kyrkan, kunde botaniserandet börja bland smörboll och backnejlika. Den senare kallad Tynderöblomma och ett bevis för den ofta karga växtmiljön på Tynderölandet eftersom den vill ha torra magra jordar.

Miljön längs stigen bjuder på mycket omväxlande miljöer.

Här finns hagen, den igenvuxna åkermarken med sin täta och mörka granskog, den örtrika alskogen, klipptterrängen närmare stranden med enstaka träd i skrevorna, och så själva stranden med sin skärm av strandråg, vildrossnår och ömtåliga havtornsskärm.

Det var inte många som kom till arrangemanget, men å andra sidan fick de ut desto mer. En blomstervandring är naturligtvis mest givande i det intima formatet där hela gruppen kan böja knä vid varje intressant fynd.

Karin Oestreicher ledde blomstervandringen tillsammans med maken Klaus. De har sommarställe på Tynderö, och var utmärkta guider för lördagens vandring.

Det gällde att komma nära de små blommorna för att se ordentligt, som här Bengt Nordlöv. Att gruppen var så liten var i detta fall en fördel.

6:82

Kerstin Johansson har tagit över lanthandeln på Tynderö efter Börje Björklund. Numera heter butiken Tynderö Boa och Kerstin funderar nu på hur hon ska inreda och fräscha upp lokalerna och få fler fasta kunder för att få lönsamheten. Lantbrevbäraren Agnetha Oscarzon hör till dom som har ärende till butiken dagligen och passar på att göra en del inköp samtidigt. 13-9-95 ST **FOTO: TORBJÖRN ELEVERHEIM**

Nya grepp ska få lanthandeln på Tynderö att leva vidare

TYNDERÖ

Kerstin Johansson från Timrå har tagit över Börjes Livs, den lilla lanthandeln på Tynderö.

Sedan en dryg vecka heter butiken Tynderö Boa och ska rustas upp av den nya ägaren i höst och vinter.

Några nya grepp kanske också blir aktuella för att göra butiken attraktivare och få fler fasta kunder, framförallt vintertid.

Börje Björklund sticker inte under stol med att det varit sex ganska magra år som lanthandlare på Tynderö:

– Somrarna går väl an, men vintrarna är otroligt tuffa. Det går inte att ta ut en rimlig lön ur rörelsen. Utan det glesbygdsstöd jag fått hade det varit absolut omöjligt att ha butiken öppen.

Entreprenadbranschen

Den nya ägaren, Kerstin Johansson, kan kanske klara sig lite bättre genom att familjen driver ett företag i entreprenadbranschen. Ur det företaget kan man få sin utkomst och under tiden försöka jobba upp rörelsen på Tynderö.

– Det blir som en ond cirkel, säger Börje. När kunderna försvinner efter sommaren glesnar det i hyllorna. Färre varor ger mindre kunder, vilket ger mindre lager och så vidare. De yngre familjerna som flyttat in på senare år har bil, de flesta jobbar i Timrå eller i stan, och då handlar dom där, konstaterar Börje Björklund.

Han jobbade på Gullfiber i nästan 25 år. När fabriken slog igen blev han sin egen som så många andra friställda. Köpte en kiosk i Söråker.

– Den hade jag också i sex år innan jag sålde och blev lanthandlare. Nu vet jag inte riktigt vad jag ska göra.

Upprustning

Kerstin säger att hon ska känna sig för någon månad. Hon jobbar i butiken tillsammans med Börje för att lära sig lite rutiner, samtidigt som hon funderar på hur hon ska kunna ge butiken ett nytt ansikte.

På sommaren bor familjen i en stuga på södra Åstön, så hon känner en del av såväl den fast som tillfälliga befolkningen på Tynderö och Åstön.

Ett investeringsbidrag och lån som Börjes Livs fick från länsstyrelsen för att installera nya kyl- och frysdiskar följde med i affären.

Hon har också sökt investeringsbidrag för att fräscha upp och göra mindre ombyggnader i butiken.

– Det krävs nog att ortsborna blir mer trogna mot den egna butiken om den ska överleva, tror även hon.

– Saknar dom något så vill jag att dom berättar det för mig. På så sätt kan man ta hem varorna till nästa dag. Jag tror man måste ha ett sortiment som är kundanpassat och att de som bor här ute köper åtminstone basvaror lokalt, resonerar Kerstin.

TORBJÖRN ELVERHEIM

Hoppas på köptrogna i Tynderö

Sidan 6

Kerstin Johansson

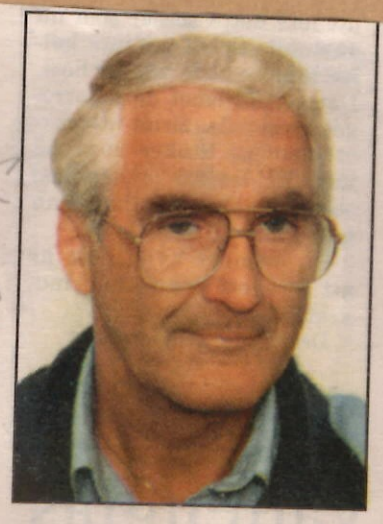

8-10-95

60 år fyller på tisdag Bruno Wiklander, Söråker.

1972 bosatte sig han och frun i Tynderö, i hennes föräldrahem. Under 38 år var han anställd vid televerket i Timrå och är idag pensionerad från företaget.

Bruno är också medlem i Tynderö socialdemokratiska förening.

Födelsedagen kommer att firas i Turkiet.

Helen Vilpula och Erik Graeve, Sörberge, med dottern Linda, född 2 september, längd: 47 cm, vikt: 2910 gram.

Helene Eriksson och Magnus Bergström, Timrå, med Andreas och hans lillasyster Viktoria, född 12 september, längd: 51 cm, vikt: 3765 gram.

6:88

"FÅGELHOLK". Här är det Ulf Palo från Stacke som demonstrerar sin alldeles speciella "fågelholk" med tillhörande nubbeglas för de ornitologiska studierna av mer flytande slag.

Foto: HANS-GÖRAN ENGSTRÖM

Här var det livat i holken på söndag

■ Julmarknaden på Åstön är i särklass på ett speciellt sätt. Det är den enda marknaden som går helt i gammaldags stil och bara innehåller produkter från orten. Säljarna måste ha gammaldags kläder och det ger en härlig genuin stämning. I helgen var det dags för den fjärde marknaden i ordningen.

BBL 18/12 95

SIDORNA 8-9

ST 17/12 95

Gamla traditioner präglar Åstöns marknad

ÅSTÖN

På julmarknaden på Åstön finns varken brokiga t-shirts eller ljudande tutor. Bara ortens företagare och hantverkare som säljer produkter från Tynderölandet.

Det är en tradition som blir mer och mer uppskattad. Aldrig tidigare hade så många sökt sig till Åstöns gammeldags julmarknad som i år.

Av lågkonjunkturen syntes inte ett spår i värdshuset Idyllens park, där årets julmarknad lockade precis som under de senaste fem åren. I stället konkade besökarna på tunga kassar, fullastade med matvaror och presenter.

Fullt av besökare

– Nej, vi hann nästan inte plocka fram varorna ens. En halvtimme innan marknaden öppnade var det redan fullt av besökare, berättar Bengt Nordlöf som sålde för Tynderö hembygdsförening.

På parkeringsplatserna var det fullt av bilar efter bara några minuter. Många ville komma och njuta av en gammeldags julmarknad, fri från det som hör vanliga marknader till.

Saltsill och keramik

Till ljudet av julmusik och klockklang trängdes besökarna runt stånden för att köpa rörost, saltsill, hemgjorda tomtar, keramik och mycket annat tillverkat av slöjdare från Tynderölandet.

Och en och annan passade på att ta en slädtur med Göran Wedin och hästen Attle, som lärt sig att snällt ta en lagom tur runt de närmaste omgivningarna. Sedan lockade värdshuset Idyllen med julbord och Porterkaféet med julöl eller kaffe med dopp.

FRANZISKA EGGER-NILSSON

Många ville ta en slädtur med Göran Wedin och hästen Attle när den traditionella julmarknaden anordnades på Åstön. En gammeldags julmarknad med produkter från hantverkare och företagare från orten.

FOTO: FRANZISKA EGGER-NILSSON

Det finns en julmarknad i Medelpad som är i särklass på ett speciellt sätt.

Det är marknaden där utställarna måste ha gamla kläder, ha anknytning till bygden och där elektriskt ljus är bannlyst.

Det handlar om julmarknaden på Åstön. I helgen ordnades den fjärde gammaldags marknaden.

Marknaden på Åstön har blivit tradition

Tommy och Hjördis Brandt är det unga paret som i snart tio år drivit vårdshuset Idyllen på Åstön. De två är exempel på den framåtanda och företagsamhet som finns ute i Medelpads norra havsband.

Sjuder av liv

Det sjuder av hantverk och hemslöjd i Tynderöbygden och sedan fyra år tillbaka får de lokala produktmakarna en chans att före jul visa upp och försälja vad de har att erbjuda.

Familjen Brandt kom med idén till en julmarknad och folket i Tynderö hakade på. Det som var ett försök för fyra år sedan börjar bli en tradition. Gammaldags julmarknad på gårdstunet vid värdshuset.

Speciella krav

Arrangörerna ställer speciella krav på dem som säljer och ställer ut. De måste bo i eller ha anknytning till Tynderö. Det som säljs måste vara tillverkat eller odlat på orten och de som säljer måste vara klädda i gammaldags kläder. De får inte ens ha elektriskt ljus i sina försäljningsstånd. Det ska vara stearinljus eller fotogenlyktor.

Lyckat recept

Genialiskt och ändå så enkelt. En äkta julmarknad, skönt befriad från krafs, tingeltangel och neonfärger. Det är så bra att ingen har kopierat det ännu.

Besökare kommer i långa rader. Den långa, isiga vägen ut mot havet tycktes inte avskräcka. Marknaden pågick under lördagen och söndagen och ett 20-tal marknadssäljare samsades om utrymmet.

Tord Lundgren

BBL 18/12 95

6:91

gammaldags julmarknad

KAFFETÅREN VÄRMER. *– Nej nu tar vi oss en kopp kaffe! Ulf Palo (till vänster) från Stacke och Sven Jakobsson, Skäggsta, är bägge norrbottningar i förskingringen. Direkt från öppna björkvedsbrasan vankas rykande kokkaffe i träkåsa.*

Foto: HANS-GÖRAN ENGSTRÖM

ARBETSKAMRATERNA *Monica Olsson och Barbro Larsson från Tynderö och Timrå sålde näverprodukter och hembakt med mera vid julmarknaden.*

TRE GUMMOR *på Åstömarknad. Från vänster: Inger Kjellberg, Ingrid Åström och Karin Sjögren. De sålde hemslöjd och trivdes i tidsenliga kläder.*

HAVETS LÄCKERHETER. *Inga-Lisa och Annika Boman från Oxvikens salteri säljer strömming, sik och böckling i alla dess former.*

12-ÅRIGE TROTJÄNAREN *Atle skulle ha dragit en släde, men snöbristen gjorde att det blev en gummihjulsvagn. På kuskbocken sitter Göran Wedin från Berge-*

6:92

Annika Zell satte dit VM-tjejen Swärd på Åstön

ÅSTÖN

OK Måsens Gunnilla Swärd sökte och fann VM–formen då Timråluffen igår startade orienterarnas höstsäsong ute i havsbanden.

Men Oxelösundstjejen fick finna sig i att få stryk med dryga halvminuten av Annika Zell som ju missade VM–testerna och VM på grund av förkylning.

Herrklassen vanns i överlägsen stil av Sven Olsson, njurundasonen som från i år springer för Uppsalaklubben, IF Thor. Ingen av segrarna tyckte att de hade haft några större problem på Åke Höglunds kontrollrika banor på den nya Åstökartan.

VM–löparen Gunilla Swärd, som passade på att få ett sista lopp i benen inför avresan till Tyskland om en knapp vecka, hade däremot stora problem med dambanans andrakontroll. En sänka.

– Jag tycker att kontrollen satt för långt upp i sluttningen. Läste in mig ordentligt på kartan flera gånger utan att lyckas hitta skärmen och stämplarna där jag ville ha dem, berättar Gunilla som är nöjd med gårdagsloppet ändå.

Topplopp på gång?

– Efter radiokontrollen (där Gunilla låg drygt tre minuter efter Zell) så hittade jag till slut det där flytet jag vill ha på VM. Skönt, tyckte mellanstadielärarinnan som bor i Uppsala och har IF Thors herrar, med Sven Olsson i spetsen, som träningskompisar!

I VM vågar Medelpadsvännen Swärd, hon vann Sundsvallsträffen så sent som i fjol, inte tro på en start i den inledande klassiska distansen.

– Jag laddar för ett topplopp på kortdistansen. Sen får vi se vad det innebär för stafettlagets utformning.

Vare sig Gunilla eller Sven Olsson springer dagens Tövaskubb i Strategens regi.Swärd är rädd om formen medan Sven, som sedan VM–testerna dras med en halvknackig hälsena, hjälper lillebror Erik (tvåa i H20E) att flytta.

PER NYLANDER

Arga konkurrenter i skogen. Men igår var det glada miner både hos segrarinnan Annika Zell och tvåan, VM–löparen som återvann orienteringsflytet på Åstön igår, Gunilla Swärd, Oxelösund.

Annorlunda nattnöje

SUNDSVALL

15-åriga Karin Kjellman, Matfors och 13-årige Bosvedjegrabben Patrik Engström roade sig på ett udda sätt i onsdags kväll.

Duon, som var två bland sextiotalet tävlande ute på Åstön, toppade sina klasser i natt–DM i orientering.

Karin Kjellman

– Det är häftigt att springa på natten. Minst lika kul som på dagen, tyckte Patrik som sprang sitt första nattlopp på ett läger i Uppsala i vårras.

– Det är inte alls så hemskt och otäckt som jag trodde innan jag för tre år sen prövade på att springa nattorientering, förklarade Karin som springer USM i Skåne i helgen.

Men då handlar det bara om daglopp.

Segraren i H 16, Daniel Johansson, har sprungit natt sen han var åtta år.

– Då bodde jag i Stockholm och där var det alltid nattorienteringar på fredagkvällar månaden före 10-mila (Sveriges största orienteringsstafett som innehåller flera nattsträckor).

ST 8-9-95

Det här var inte rena natta

ÅSTÖN

Onsdagskvällens natt-DM i orientering blev den efterlängtade fullträff som nattorienteringens företrädare hoppats på.

Efter flera års negativa nattupplevelser öste årets DM-löpare beröm över Timrå SOK, med banläggaren Hasse Johansson i spetsen, och Åstöterrängen.

– Man borde permanenta natt-DM till Åstön, sade segerherren Janne Nordin samtidigt som han smått lyrisk beskrev sitt segerlopp för banläggaren.

– Precis så här ska det vara på natten. Många stigar och vägar men samtidigt väldigt fint och lättframkomligt i skogen, sade Nordin som blev historisk i och med segern.

Fyra individuella DM–tecken (alla) samma säsong har ingen medelpadssenior mäktat med tidigare.

Det skall bli intressant att se vad 36-åringen kan göra då SM–veckan i helgen inleds med den klassiska distansen.

Något som femminutersmarginalen till tvåan, klubbkompisen Thomas Rex, på den relativt korta och snälla natt-DM–banan skvallrar om.

Damseniorklassen toppade natt-SM–löperskan Lotta Johansson före Anna Nordström.

Daniel Andersson, TSOK, Tomas Unander, SOK och Camilla Eriksson, Kovland var snabbast i respektive juniorklasser.

PER NYLANDER

8-9-95

24-10-1995

14

FÖDELSEDAGAR

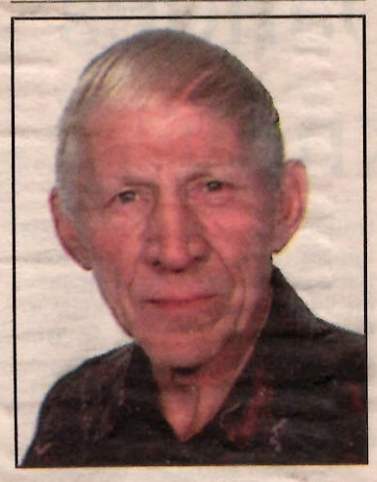

70 år fyller på onsdagen läraren Arild Wiklander, Skäggsta, Söråker.

Morgondagens jubilar är född i det hus i Skäggsta, där han varit bosatt under större delen av sitt liv. Numera lever han som pensionär men har varit verksam som folkskollärare i Söråker i 15 år samt varit yrkesvalslärare i Skönsberg under drygt tjugo år.

I ungdomsåren var han det stora affischnamnet i Tynderö IK och tävlade med stor framgång på skidor. Inom den sporten håller han sig fortfarande ajour och är nu ansvarig för Midälvaskidan bland annat. Han har dessutom varit verksam i Medelpads Skidförbund några år.

Sin födelsedag firar han i hemmet.

Tynderö bygdegårdsförening får bidrag av kommunen

TIMRÅ

Tynderö Bygdegårdsförening får 53.000 kronor utöver ordinarie bidrag av Timrå kommun.

I en skrivelse till kommunen påpekar bygdegårdsföreningen att flera kostnader blivit betydligt dyrare än beräknat.

Som exempel anger föreningen betalningsföreläggandeavgifter, räntekostnader, förhöjd elavgift och förhöjd räntekostnad i samband med omläggning av lån.

Enligt bokslutsprognosen för Tynderö Bygdegård blir kostnaderna för räntor och amorteringar under 1995 400.000 kronor.

Dessutom har föreningen fått ett kommunalt bidrag till samlingslokalen på 215.000 kronor.

På Timrå kommuns konto för samlingslokaler finns 75.000 kronor. 53.000 kronor av dessa går nu till Tynderö Bygdegårdsförening.

7-12-95

***ÅRETS TIMRÅBO** heter Birgit Åslin och bor i Ljustorp.* Foto: THORD ERIKSSON

Årets Timråbo – en riktig klippare

Birgit Åslin i Ljustorp har blivit vald till årets Timråbo.

Utmärkelsen har hon fått för sitt arbete med att dokumentera bygden.

När Birgit Åslin fick reda på att hon utsetts till årets Timråbo kom det som en total överraskning.

– Det hade jag aldrig trott, säger hon.

Birgit Åslin är född i Strömsund men flyttade som ung till Ljustorp. Sedan dess har hon varit orten trogen.

På 70-talet fick hon uppgiften att dokumentera byns historia. Det har hon gjort sedan dess.

– Jag har klippt ur tidningsartiklar som handlar om Ljustorp och sparat dem i klippböcker, berättar hon.

Birgit Åslin har dessutom varit aktiv i Ljustorps alpina klubb, Kustvinden.

24-11-95

6:93

Stridsfordon 90 siktar mot Åstön

Militärens planer på att göra Åstön till övningsplats för stridsvagnar finns kvar.

– Åstön är ett av landets bästa skjutfält. Att det ligger vid havet innebär stora säkerhetsavstånd och marken är sådan att tunga fordon kan köra där, säger Svante Modin, informationschef för I 21.

Militärens planer om skjutfält finns kvar

Den militära aktiviteten på Åstöns skjutfält har de senaste åren minskat i takt med försvarsmaktens resurser. Tankar på att avveckla skjutfältet helt har funnits.

Men Åstön kan på nytt bli ett stort skjutfält. En automatisering pågår hos militären. Det innebär att vapen med mycket grova kaliber kommer att placeras på fordon.

En het kandidat

Att hitta en plats för dessa fordon att öva på pågår just nu. Åstön är en het kandidat för ändamålet.

– Ännu finns det inga beslut tagna. Men Åstön har många fördelar, säger Svante Modin.

En sak som talar för Åstön är markförhållandena. Det är stenigt och bergigt, något som krävs för att terrängen ska hålla för de tunga fordonen.

En annan fördel med Åstön är närheten till vatten.

– De här vapnen kräver stora säkerhetsavstånd, efter som de är så kraftiga, säger Svante Modin.

På Åstön finns det dessutom ett bra skjutfält, något som passar militärens budget bra.

– Vi har redan lagt ner mycket pengar på Åstön. Att bygga en ny skjutbana är dyrt.

Hypermodern stridsvagn

Det är stridsfordon 90, en hypermodern stridsvagn tillverkad av Hägglunds i Örnsköldsvik, som är mest aktuell för Åstön.

Ännu har det inte tagits några beslut på om skjutfältet ska bli en övningsplats för pansarvagnar. Det är inte heller klart när ett beslut kommer att fattas.

Om skjutfältet kommer att användas för stridsvagnar är det oklart i vilken utsträckning.

Det kan bli som nu, men övningar lite då och då, eller med en ständig bemanning.

Matilda Jansson

TUNG STRIDSVAGN. *Markförhållandena talar för Åstön. Den steniga och bergiga terrängen krävs för att köra med tunga stridsvagnar.* Foto: FÖRSVARSMAKTEN

SKJUTFÄLTET PÅ ÅSTÖN *är inte ute ur räkningen när försvaret söker efter övningsområden för det nya stridsfordonet 90.* Foto: THORD ERIKSSON

Johanna årets Lucia i Tynderö

■ Tynderö har valt **Johanna Högstedt** till årets Lucia.

Johanna och tärnor kommer att medverka vid luciafirandet i Tynderö bygdegård under Luciadagen.

Johanna Högstedt.

DBL 7-12-95

Gunnar och Kristina Kvist, Sundsvall, med dottern Alicia, född 22 december, längd: 50 cm, vikt: 3245 gram.

95

Tynderö

Agny Karin Elisabeth Pettersson. Född 13 februari 1904. 91 år.

Olof Gottfrid Boman. Född 30 mars 1910. 85 år.

Agnes Karolina Hägglund. 26 februari 1911. 84 år.

Valter Simon Svensson. Född 10 mars 1911. 84 år.

Anders Gösta Sundholm. Född 12 maj 1911. 84 år.

DBL 30-12-95

6:94